ARHIM. EMILIANOS
SIMONOPETRITUL

DUMNEZEIESCUL URCUŞ

TÂLCUIRE LA

CUVIOSUL TEOGNOST

Traducere din limba greacă
Ierom. Agapie Corbu

SF. NECTARIE

Traducătorul și Editura *Sfântul Nectarie* mulțumesc din inimă
PREACUVIOASEI MAICI NICODIMI,
Stareța Sfintei Mănăstiri *Bunavestire* din Ormylia Halkidicii,
pentru dragostea cu care ne-a încredințat
spre traducere și tipărire
volumul de față.

❂ ❂ ❂

Traducere după: ΑΡΧΙΜ. ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΥ ΣΙΜΩΝΟΠΕΤΡΙΤΟΥ, ΘΕΙΑ ΑΝΑΒΑΣΙΣ, ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΣΤΟΝ ΟΣΙΟ ΘΕΟΓΝΩΣΤΟ, ΑΘΗΝΑΙ, ΙΝΔΙΚΤΟΣ, 2019.

Lector și corector: Aida Teodorescu
Concepție grafică: Baroque Books & Arts®

Imagine copertă: Cuviosul Emilianos Simonopetritul,
icoană realizată de Răzvan Bădescu;
în fundal Mănăstirea *Bunavestire* din Ormylia,
detaliu cu chilia Cuv. Emilianos - grafică de Armand Grosu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
EMILIANOS SIMONOPETRITUL, arhimandrit
Dumnezeiescul urcuș : tâlcuire la Cuviosul Teognost / arhim. Emilianos Simonopetritul ; trad. din lb. greacă: ierom. Agapie (Corbu). - Arad : Editura Sfântul Nectarie, 2020
ISBN 978-606-8840-17-8
I. Agapie Corbu ieromonah (trad.)

PROLOG

Volumul de față reprezintă continuarea tâlcuirilor lui Gheronda Emilianos la scrierile Părinților ascetici, tâlcuiri întemeiate, în bună măsură, pe experiența sa personală, făcute cu scopul de a transmite învățătura patristică fiilor săi duhovnicești, monahii Sfintei Mănăstiri Simonos Petras și monahiile Sfintei Mănăstiri Ormylia, dar și pentru a-și tăinui trăirile personale în spatele cuvintelor Părinților. Așa se face că în primăvara anului 1987, Gheronda Emilianos a început tâlcuirea capetelelor Cuviosului Teognost *Despre făptuire, contemplație și preoție.*

Cine a fost Cuviosul Teognost, care, prin cuvântul lui Gheronda Emilianos, se dovedește astăzi atât de actual? Sfântul Nicodim Aghioritul, în *Prologul* său la această scriere, spune că nu putem ști dacă era exegetul alexandrin la care se referă Sfântul Fotie sau dacă e vorba de altcineva. Patrologii contemporani spun însă că textul lui Teognost datează din secolul al XIII-lea, fără să știm nimic despre autorul lui[1].

[1] A se vedea articolul lui Peter Van Deun, „La collection de chapitres

Potrivit lui Joseph Munitiz, Cuviosul Teognost trebuie identificat cu autorul *Tezaurului*[2].

Cuviosul Teognost nu se referă la disputa isihastă şi, din acest motiv, putem presupune că a trăit înaintea acesteia, ca stareţ într-una din mănăstirile din Niceea. Nu e însă necesar să cunoaștem cu precizie cine a fost autorul, deoarece textul însuşi, după cum spune şi Sfântul Nicodim, arată că autorul lui era dintre monahii care au strălucit în făptuire şi contemplaţie şi, mulţumită curăţiei sale, a avut „locuind în sine harul Sfântului Duh".

Alegerea acestor *Capete* de către Gheronda Emilianos se dovedește unică, deoarece ele i-au dat prilejul să vorbească pe larg despre importanta temă a preoţiei, acest dar de preţ pe care Dumnezeu l-a făcut omului, făptura Sa.

În tâlcuirea sa, Gheronda Emilianos îl urmează pe Cuviosul Teognost, dar şi învăţătura Bisericii noastre despre preoția generală, adăugând şi trăirile sale personale, prilejuite de întâlnirile sale tainice cu Sfântul Duh şi de împărtăşirea sa cu Trupul şi Sângele lui Hristos la slujirea aproape zilnică a Dumnezeieștii Liturghii. „Prin Botez – zice – suntem preoți, deoarece suntem cu toţii părtași la întreita vrednicie a Domnului: împărătească, profetică, preoțească. Ca preoți, participăm la adunarea de slujbă, ca preoți ne rugăm, ca preoți aprindem candela sau lumânarea. Ca preoți, Dumnezeu ne dăruiește în mod personal însuflările Lui și experiențe și

attribuée à l'énigmatique Théognoste (XIIIe siècle)", care se află în lucrarea lui A. Rigo, *Da Teognosto alla Filocalia (XIII-XVIII)*, Bari, 2016, și cel al lui Jean Munitiz, „Théognoste", *Dictionnaire de spiritualité* 15, col. 443-445.

[2] *Theognosti Thesaurus*, (ed.) Joseph Munitiz, *Corpus Christianorum, Series Graeca* 5, Brepols, Turnhout-Leuven, 1979.

primim cele mai mari descoperiri ale Duhului Sfânt și ale tainelor cerești, potrivit rugăciunii și slujirii noastre."

În același timp, Gheronda se referă la făptuirea și la contemplația cu care trebuie să se împodobească atât fiecare credincios, în calitatea sa de preot, cât mai cu seamă preotul, care are preoția sacramentală.

Suntem cuprinși de uimire în fața suișurilor duhului la care ne cheamă Gheronda, tâlcuindu-ne pe alese textul Cuviosului Teognost. Puțin lipsește să nu ni se pară de necrezut cuvintele lui. Știind însă că Sfinții Părinți nu spun și nici nu scriu ceva pe care să nu-l fi trăit, cădem și ne închinăm în tăcere la preamilostivul Dumnezeu pentru nemărginita Sa milă, cerându-I cu smerenie să ne deschidă ochii inimii ca să vedem „cele ce ochiul nu a văzut și la inima omului nu s-au suit" (1 Cor. 2, 9), lucruri asupra cărora „nici îngerii nu au putut să se aplece" (*cf.* 1 Ptr. 1, 12).

Prin cuvântul său izvorâtor de miere și plin de har, Gheronda Emilianos dă viață scrierii Cuviosului Teognost, chemându-ne la nepătimire, la rugăciune curată și neîmprăștiată, la dorirea arzătoare a morții, după ce ne-am desăvârșit, desigur, în calea făptuirii, deoarece făptuirea este treaptă spre contemplație. Pentru slujitorii Liturghiei care vor să săvârșească neîmpiedicat și cu o conștiință bună sfintele slujbe, Gheronda dă câteva îndrumări speciale.

Multe detalii din cuvintele Cuviosului și ale Părintelui Emilianos vor atinge și vor mișca sufletele cititorilor. Dar de o atenție deosebită trebuie să aibă parte, ca fiind foarte atrăgătoare, părțile din tâlcuire în care este accentuat, cu un echilibru plin de discernământ și cu un respect față de tradițiile și ethosul Bisericii, caracterul dinamic și personal al legăturii fiecărui om cu Dumnezeu și cu energiile Lui. Cuviosul spune că nu ajunge să-ți săvârșești liturghia, fie cea

sacramentală, fie cea a rugăciunii, fie cea mistică, decât potrivit cu cele pe care le-ai primit din Tradiţie.

Gheronda, dezvoltând şi completând ideile, arată că a intrat în lumea lui Dumnezeu ca unul care slujeşte cele sfinte, şi nu ca un simplu instrument pasiv. Prin urmare, „plinătatea săvârşirii celor sfinte de către tine trebuie să fie şi o revelaţie nemijlocită, o legătură nemijlocită, trebuie ca şi tu să simţi şi să cunoşti cu mâinile tale". De la Sfinţii Părinţi am primit un anume tipic liturgic, tradiţia Bisericii noastre, şi avem datoria să nu dispreţuim aceste tradiţii. În acelaşi timp, suntem îndeptăţiţi ca dreptatea noastră să prisosească mai mult decât a fariseilor (*cf.* Mt. 5, 20), ca să nu ne restrângem înţelegerea tainelor doar la cele pe care ni le dă tipicul, forma exterioară.

Această depăşire a formelor nu înseamnă îndepărtarea, dispreţuirea sau schimbarea tradiţiilor, ci că, odată cu trăirea pe care au avut-o Părinţii, ni se îngăduie şi nouă să încercăm să ajungem la propria noastră înţelegere şi înştiinţare lăuntrică, pe care ni le va da Dumnezeu „prin înrudirea pe care am dobândit-o cu El, prin comuniunea şi unirea cu El. Prin urmare, trebuie să urmărim ce ne spune Sfântul Duh. Trebuie să devenim primitori şi încăpători ai strălucirilor Sfântului Duh, aşa încât să nu fim doar nişte fiinţe pasive, ci să fim cei ce acţionează".

Dar atât Sfântul Teognost, cât şi Gheronda ştiu că cea mai mare parte dintre oameni, din cauza imaturităţii şi a grijilor, nu poate să se ridice la contemplaţii înalte şi, de aceea, se coboară la neputinţa omenească, dându-ne nădejdi. „Nu vor dobândi fericirea viitoare – zic ei – doar cei curaţi şi cei nepătimaşi, ci şi cei smeriţi. Dumnezeu nu ne va pedepsi, nici nu ne va judeca pentru că am păcătuit, ci pentru că nu ne-am pocăit. Când cădem, să nu ne temem, ci să ne îndreptăm."

Ca un adevărat părinte, Gheronda Emilianos încearcă să înnoiască aripile noastre ca ale vulturului (*cf.* Ps. 102, 5), ca să părăsim pământul şi să ne înălţăm în muntele înalt, la Cer. Pământul este exilul nostru. Patria noastră, casa noastră este Cerul, unde se află Preasfânta Treime, cetele îngerilor şi ale sfinţilor. Ei sunt adevăratele noastre rude şi împreună cu ei trebuie să ne aflăm cât mai repede cu putinţă. Datorită nemăsuratei sale smerenii şi a iubirii sale pentru Dumnezeu şi oameni, Părintele nostru nu poate crede că există vreun om care să nu fie în stare să ajungă la această înălţime. Dumnezeu nu caută la faţă (*cf.* F. A. 10, 34). Câtă vreme el însuşi a avut aceste trăiri, înseamnă că le poate avea orice credincios, desigur potrivit cu măsura sa şi dacă doreşte.

Gheronda şi-a îndreptat cuvântul către monahii şi monahiile sale. Dar scopul monahului şi al oricărui credincios este același, iar Biserica oferă tuturor aceleași mijloace de sfinţire, potrivit cu posibilităţile fiecăruia. Prin urmare, dorim şi nădăjduim ca tâlcuirea lui Gheronda Emilianos să se reverse ca o rouă şi ca un foc în inimile cititorilor care se vor apleca cu căldură asupra bogăţiei Cuviosului Teognost şi a tâlcuitorului său, Părintele nostru Emilianos.

Arhimandritul Elisei
Egumenul Sfintei Mănăstiri Simonos Petras

DUMNEZEIESCUL URCUŞ

TÂLCUIRE LA CUVIOSUL TEOGNOST

1

Pentru intrarea noastră în noul an bisericesc, m-am gândit să citim un text al Cuviosului Părintelui nostru Teognost, din cel de-al doilea volum al *Filocaliei*[1]. Se pare că autorul este un sfânt din vechime, probabil din secolul al III-lea. În *Capetele* pe care le-a scris întâlnim multe indicii că a avut o formaţie atică şi că, în acelaşi timp, cunoştea limba Părinţilor Bisericii, care au adaptat dialectul atic la limba vorbită, greaca *koine*, aşa încât limba să aibă eleganţa stilistică a clasicilor, dar şi putinţa de a fi înţeleasă de oamenii epocii lor, pentru a fi, pe cât posibil, vie şi atrăgătoare.

În scurta biografie a Sfântului, care premerge lucrării lui şi care a fost scrisă de Cuviosul Nicodim Aghioritul, se spune că s-ar putea ca Teognost să fi fost alexandrin. Judecând după lucrarea sa, putem trage

[1] Trimiterea este făcută la ediţia greacă a *Filocaliei*. În ediţia română, scrierea se află în volumul al patrulea. (n.tr.)

concluzia că acest cuvios este dintre acei oameni care n-au trecut prin viață zadarnic și fără roade, ci cu reușită în făptuire și cunoștință, adică în viața practică și în virtute, în dobândirea simțului duhovnicesc și în descoperirea tainelor cerești. În biografia sa, Cuviosul Nicodim spune:

Acesta era dintre cei care au viețuit cu făptuirea și cunoștința și, prin curăția vieții, a avut harul Duhului locuind într-însul. Mintea i-a fost luminată cu iluminările Acestuia, prin care se face în mod firesc descoperirea tuturor, iar prin adierile Sale pline de viață, mintea lui, ca un instrument muzical insuflat, a cântat aceste capete asemenea unei cântări cu totul armonioase și sfinte.

Cu alte cuvinte, Cuviosul Teognost a dobândit o asemenea curăție a vieții, așa cum o dovedește scrierea sa, încât a reușit să aibă locuind în inima sa harul Sfântului Duh, cu ale Cărui iluminări mintea i-a fost luminată și a alcătuit, frumos și dulce, capetele de față. Prin adierile pline de viață ale Sfântului Duh, mintea sa, ca un instrument muzical de suflat, a izvodit această *cântare cu totul armonioasă și sfântă.*

Iar prin harul aflat în ele și prin înțelesurile duhovnicești, atrage auzul și cugetarea cititorilor și îmboldește spre zelul făptuitor al împlinirii lor. Pentru că prin ele este arătat felul aparte al făptuirii și este învățată fără rătăcire înălțarea spre contemplație.

Prin harul şi înţelesurile duhovniceşti cuprinse în aceste *Capete*, cititorul este atras şi prin auz, şi prin cugetare. Fiecare cap, ca un bold, te face să-ţi revii şi să fii condus spre zelul făptuitor al dobândirii înţelesurilor sale duhovniceşti. Pe de altă parte, sufletul este povăţuit într-un mod cu totul deosebit pe calea făptuirii, a felului în care poate să se înalţe prin făptuire la viaţa duhovnicească. Iar când vei dobândi făptuirea, aceasta, ca o scară, te va înălţa fără rătăcire la contemplaţie, la Cer.

Şi cum şi în ce fel trebuie să fie cel cinstit cu preoţia poate cineva să afle cu precizie din aceste [capete].

În plus, *Capetele* ne arată cum trebuie să fie adevăratul preot, cel care a fost cinstit cu preoţia. Să nu uităm că preoţia nu este doar cea care a înlocuit preoţia levitică, ci este şi aceasta pe care o purtăm înlăuntrul nostru, ca părtaşi ai vredniciilor Domnului. Fiecare credincios, bărbat sau femeie, este şi preot, este şi învăţător, este şi împărat. Dar, în primul rând, este preot. Dacă nu am avea preoţia, nu am putea să-I aducem lui Dumnezeu nici jertfele noastre, nici slujba noastră, nici rugăciunile noastre, nici strigătele inimilor noastre.

Prin urmare, *Capetele despre preoţie* privesc fiecare inimă, şi cu atât mai mult pe cea de monah, întrucât monahul este cel care intră în cele de nepătruns ale Bisericii, este cel căruia i se dezvăluie tainele duhovniceşti. De aceea există o tradiţie potrivit căreia monahii erau tunşi în interiorul altarului, iar ca o amintire a acestei rânduieli, acum facem tunderea în faţa uşilor

împărăteşti. Monahul intra în altar şi rămânea acolo opt zile şi, în fiecare zi, cânta tropare şi citea scrieri care privesc viaţa monahală.

Şi aduc mult folos duhovnicesc şi trezvie mântuitoare celor care se împărtăşesc din ele cu iubire de osteneală.

Ce să vă mai spun acum? – zice Cuviosul Nicodim. Nu vreau să vă spun multe, dar, dacă vreţi să urmaţi calea folosului duhovnicesc şi a trezviei, care aduce mântuire, veţi găsi în aceste *Capete* comoara pe care o căutaţi.

Titlul *Capetelor* este următorul:

Despre făptuire şi contemplaţie şi despre preoţie, al cărei acrostih este: Preacuvioșilor părinţi Lazăr şi Varlaam, Teognost, cel cu totul neînsemnat şi nevrednic de toată lumea.

Eu, zice Cuviosul Teognost, cel mai neînsemnat decât toţi oamenii, gunoiul pământului (*cf.* 1 Cor. 4, 13), nevrednic de tot ceea ce se află în lume, dedic aceste *Capete* preacuvioșilor părinţi Lazăr şi Varlaam. Este evident că acești doi părinţi i-au pus Cuviosului întrebări în legătură cu problemele cuprinse în *Capete* şi ne-au dat prilejul să avem şi noi această comoară alcătuită din cele aproximativ şaptezeci de capete. Să le vedem!

Să socotești că ai virtute adevărată atunci când vei dispreţui în mod desăvârșit toate cele de pe pământ, având inima gata întotdeauna, prin conștiinţă curată, să călătorească spre Domnul. Iar dacă vrei să fii cunoscut de Dumnezeu, fă-te necunoscut de oameni, pe cât e cu putinţă. [1]

Dacă simţi, zice Cuviosul, că ai o virtute şi vrei să vezi dacă este adevărată, o vei judeca, mai întâi, după faptul că dispreţuieşti sau nu toate cele de pe pământ. Dacă există ceva pe care nu-l dispreţuieşti, dacă, de exemplu, nu-ţi dispreţuieşti tatăl şi mama, prietenii, rudele duhovniceşti şi trupeşti, educaţia şi dorinţele tale, părerile tale şi lumea, cărţile şi slava, dorinţa ca oamenii să te accepte, să nu spui că virtutea ta este adevărată!

În al doilea rând, este oare inima ta gata, aşa încât să treci la Domnul în orice clipă? Ai îndrăzneală înaintea lui Dumnezeu? Este conştiinţa ta cu totul curată? Poţi să spui: „Nu mă ştiu vinovat cu nimic!", aşa cum a spus Apostolul (*cf.* 1 Cor. 4, 4), adică să nu aflu nimic în mine care să-mi arate că greşesc faţă de Dumnezeu, că nu am nici cel mai mic păcat pe care îl lucrez sau îl vreau sau îl acopăr sau pe care nu îl îndepărtez? Dacă e aşa, atunci poţi să spui că ai virtute.

Prin urmare, trăsăturile adevăratei virtuţi sunt două: dispreţuirea a toate şi să fiu gata să zbor şi să merg la Hristos. Dorul meu arzător, orice aspiraţie duhovnicească, dorinţele duhovniceşti şi avântul după virtute şi sfinţenie, înclinaţia spre curăţie, dispoziţia pentru slujbe şi rugăciunea mea, toate acestea au ca pisc această ultimă clipă în care mă voi găsi faţă în faţă cu Dumnezeul meu (*cf.* 1 Cor. 13, 12). Aşa cum un tânăr nu aşteaptă altceva decât momentul nunţii, tot aşa şi noi aşteptăm adevărata şi veşnica noastră nuntă, clipa în care ne vom întâlni, prin moarte, cu Dumnezeul nostru. Îndepărtarea noastră de ţărână şi plecarea noastră din „cortul" nostru arată comuniunea şi unirea noastră cu Duhul.

În plus, dacă nu vrem doar să încercăm să vedem dacă avem virtute, ci vrem şi să ne cunoască Dumnezeu, atunci să ne îngrijim ca oamenii să nu ne ştie. Să luăm un exemplu! Dacă vine cineva şi ne salută, fără să ne lase impresia că îşi amintește de noi, simţim o amărăciune. Şi, chiar dacă stăm la vorbă cu el, nu vom avea tihna să discutăm plăcut, nu vom fi binevoitori şi bucuroși. Dar când acela ne va cinsti și va da semne că îşi aduce aminte de noi, că ne iubește şi că ne preţuiește, atunci inima noastră se deschide şi răspândim şi noi asupra lui iubirea noastră. După Cuviosul Teognost, toate acestea sunt „deșertăciunea deșertăciunilor" (Eccl. 1, 2), pentru că oamenii sunt muritori, sunt vântul care se duce. Există însă Unul, Cel ce este (*cf.* Ieș. 3, 14), Cel ce pururea este, Care merită să ne cunoască şi să ne „cheme pe nume", așa cum spune pilda păstorului celui bun (*cf.* In. 10, 1 ş.u.). Prin urmare, dacă vrem ca Dumnezeu să ne cunoască, atunci să ne străduim cât de mult putem ca oamenii să nu ne ştie.

Ia seama la mângâierile de prisos ale trupului şi ferește-te de ele, ca să nu fii lipsit de ceva din ostenelile tale! Adică, pe măsura ostenelilor de dinaintea nepătimirii, vine din acestea, de acum înainte, tihna. Socotește ca pagubă nu lipsirea de dulceţile vieţii, ci căderea din cele mai înalte prin desfătarea de acelea. [2]

Dacă vrei să izbutești cea mai înaltă virtute duhovnicească, treptele dumnezeiescului har şi suirea ta pe piscul unde Se află Preasfânta Treime, ia aminte la ceea ce

încearcă în fiecare clipă să te doboare şi care sunt mângâierile de prisos ale trupului! Adică fii atent să nu îţi odihneşti trupul! Când spunem „trup", nu înţelegem doar trupul fizic, ci înţelegem omul întreg, care vrea să-i fie comod, să nu i se închidă drumurile, să găsească de îndată tot ce are nevoie, tot ce-i trebuie. Lucrul acesta, zice Cuviosul, este moarte, te lipsește de vederea lui Dumnezeu. Așa cum dacă se rupe dintr-odată banda video, se întrerupe orice audiţie şi vizionare, tot așa se întâmplă şi cu mângâierile vieţii noastre omenești.

Așadar, fii atent ca mângâierile tale să fie cele de absolută trebuinţă pentru firea omenească, şi mai ales pentru starea ta. De exemplu, omul căsătorit are parte de mângâierile soţiei sau ale soţului. Lucrul acesta e firesc în căsătorie, pentru că celor căsătoriţi le-a fost dată de către Dumnezeu porunca de a trăi fiecare după cum îi place celuilalt. Faptul ca soţul să-i placă soţiei sale sau ca soţia să-i placă lui reprezintă mângâierea şi bucuria, mulţumirea şi răsplata vieţii celor căsătoriţi. Ei se iubesc, şi trăiesc, şi se bucură. Lucrul acesta se potrivește cu căsătoria. Dar cine nu este căsătorit nu poate avea mângâierea vreunei alte persoane. Pentru că, atunci când este legat de cineva, faptul acesta va fi ori o legătură păcătoasă, ori o colaborare absurdă, nelegiuită şi anormală, un „prieteșug osebit"[2].

---

[2] Observaţiile Părintelui Emilianos privitoare la omul necăsătorit sunt făcute pentru monahii cărora le tâlcuia textul Cuviosului Teognost. De altfel, însăși slujba călugăriei enumeră „prieteșugul

În ceea ce-l privește pe monah, întrucât este neînsoțit cu cineva, dar căsătorit cu Domnul, felurile de odihnă și mângâierile autentice, care pot să-i dea bucurie, încântare paradisiacă și desfătare, sunt mângâierile Sfântului Duh și căldura tandră pe care o dă familia monahală. Așa cum părinții se bucură de copiii lor, și copiii, de părinți și de frații lor, tot așa este și la mănăstire. Ne bucurăm de slujba noastră, de viața noastră frățească, de sinaxe și de toate prilejurile care ni se dau în mănăstire, dar nu în afara mănăstirii. În afara mănăstirii, monahul se pierde. Și chiar dacă pare că ajunge un magnat, este totuși un om pierdut, fiindcă peștele nu poate trăi în afara mării.

Sigur că trupul nostru, mai ales în caz de boală, are nevoie de anumite mângâieri omenești, dar nu de toate cele pe care am putea să i le dăm. Când omul se învață cu destinderile, cu satisfacția, vrea tot mai multe. Când cineva, de exemplu, nu are un scaun, ci doar un taburet, este mulțumit. După ce îl pui să stea pe scaun, nu va mai putea ședea pe taburet, va dori un scaun. Iar dacă va vedea un fotoliu, va vrea fotoliu. Iar dacă se va obișnui cu fotoliul și va vedea un șezlong, va vrea un șezlong. De asemenea, dacă se odihnește pe o saltea și se întâmplă, de la cel rău, ca atunci când merge să se odihnească să verse o lacrimă, zicând „Doamne Iisuse Hristoase", atunci va spune că cea mai bună rugăciune se face pe o saltea moale. Așa ajungem prin destinderile

osebit" printre păcatele care îl pândesc pe viitorul monah. (n.tr.)

trupeşti şi sufleteşti! Trebuie să fim atenţi la acest aspect mai ales când suntem bolnavi.

De asemenea, când nu ne simţim tihniţi în legăturile noastre sociale, adică dacă avem vreo problemă în sufletul nostru – problema este întotdeauna a noastră, ia naştere dintr-o neatenţie de-a noastră sau din iubirea noastră de sine, dintr-o oarecare vinovăţie sau micime de suflet, dintr-o nimicnicie sau dintr-un complex de inferioritate –, atunci vrem unele destinderi, aşa încât să ne echilibrăm puţin şi să nu se vădească halul în care am ajuns. Acelaşi lucru se întâmplă şi cu mâncarea, cu odihna, cu înlesnirile şi cu lucrurile pe care le folosim. Cu cât îi dai unui om, cu atât el devine un iad şi vrea să devoreze tot mai mult. Şi, oricât i-ai da, n-o să-ţi spună nicicând „nu".

Prin urmare, să nu dăm tihnă trupului nostru, nici odihnă tâmplelor noastre, nici somn pleoapelor noastre, până când vom găti templul Domnului (*cf.* Ps. 131, 4-5), care este intrarea noastră, prin comuniunea Sfântului Duh, în Sfânta Sfintelor, în cămările cereşti. Până în acea clipă, monahul trebuie să fie un călător. „În călătorii adeseori", zice Apostolul Pavel, „în trudă şi osteneală, în ispite, în primejdii pe mare" (*cf.* 2 Cor. 11, 26-27). Adică numai omul care se supune pe el însuşi „cu mâna cea tare" (Deut. 3, 24), adică cu puterea lui Dumnezeu, şi cine înţelege că aici, pe pământ, trebuie să lupte, că trebuie să fie luptătorul şi martirul vieţii, doar acela intră în cămările cereşti.

Şi fereşte-te (ὑποστέλλου) *de ele!* Verbul ὑποστέλλομαι are sensul precis de „mă strâng de frică". Folosind acest verb, Cuviosul Teognost vrea să ne spună: Să pui la

îndoială înlesnirile şi desfătările, bucuriile şi destinderile. Să luăm un exemplu! Este post, te îmbolnăveşti, şi îţi dau voie să dezlegi postul. Dacă, după câteva zile, mâncarea de dulce te îngreuiază şi ceri să ţi-o gătească mai bine, să-i mai adauge şi niţel piper, atunci ai desfiinţat rânduiala monahală. Așa suntem noi, oamenii! Așadar, să evităm înlesnirile trupești, ca nu cumva ele să ne lipsească de ceva din cele câștigate prin ostenelile noastre! Pentru că, într-un fel sau altul, viaţa este osteneală. În lume sunt necazurile, adică ceva care te apasă[3]. Greutăţile vieţii îi apasă pe oameni şi îi chinuie. Vrând-nevrând, toţi trăiesc în durere şi necazuri.

În mănăstire însă, monahul nu are necazuri, are ostenelile asumate de bunăvoie, pe care le împlineşte pentru Dumnezeu, ele fiind asceza zilnică şi lipsurile asumate liber. Așa cum Domnul a fost lipsit de toate, tot așa şi monahul se lipsește de toate. Dar ostenelile duhovnicești – privegherile, culcarea pe jos, posturile, tăierea voii – au parte de răsplată. De aceea fii atent să nu pierzi ceva din ostenelile tale dorind înlesniri! Până să ajungi la desăvârșita nepătimire, adică la măsura la care nu mai ai ispite, păcate şi gânduri, nici nu mai saltă înlăuntrul tău ceva întinat, neplăcut sau viclean, vei avea neîncetat dispoziţia pentru vreo înlesnire în ostenelile tale: vei vrea să găsești un fel mai bun de rugăciune, de stat pe scaun, de dormit, de mâncat.

[3] Grecescul θλῖψις (necaz) vine de la verbul θλίβω (a strânge, a apăsa). (n.tr.)

Dar să nu crezi că pierzi ceva dacă te lipsești de plăceri şi de destinderi. Adevărata pierdere este să cazi de la cele mai bune, adică de la destinderile pe care ţi le dă Sfântul Duh şi de la intrarea ta în Împărăţia cerurilor. Mângâierile Sfântului Duh şi intrarea ta în Împărăţia cerurilor sunt pentru tine adevărata destindere.

❂ ❂ ❂

În continuare, Cuviosul Teognost spune ce fel de cugetare trebuie să avem în legătură cu noi înșine, pentru că aceasta ne ajută să înţelegem de unde provin faptele și dorinţele noastre.

Socotește cu toată simţirea că ești o furnică și un vierme (cf. Ps. 21, 6), ca să ajungi un om modelat de Dumnezeu. Că dacă nu se va întâmpla mai întâi acel lucru, nu va urma acesta. [3]

Așa cum s-au socotit pe ei înşişi drepţii Vechiului Testament (*cf.* Fc. 18, 27; Iov 42, 6) şi toţi cuvioșii Bisericii, tot așa să te socotești şi tu pe tine însuţi: să nu crezi că ești ceva și nici să nu te raportezi la lume prin prisma sinelui tău. Să nu vrei ca ceilalţi să te vadă! Câtă atenţie dai unei furnici care umblă pe pământ şi câtă importanţă acorzi unui vierme murdar şi scârbos, tot atâta importanţă să-ţi dai şi ţie însuţi. Să te socotești pe tine însuţi, *cu toată simţirea*, în deplină cunoștinţă, o furnică şi un vierme! Să ţi-o spui şi să o crezi cu toată simţirea ta! Pentru că, dacă nu o spui, nu ai nicio nădejde că vei

duce o viață duhovnicească. Dacă nu crezi asta, nu vei avea puterea să realizezi ceea ce vrei. În acest punct, trebuie să fim atenți la ceva.

Când ne comparăm pe noi înșine cu altcineva, ne găsim, de obicei, pe noi mai buni. Dar când ne înfățișăm înaintea lui Dumnezeu, vom fi eu și Dumnezeu. Cu toate că vor fi de față și nenumărați alți oameni, toți cei care au trăit de-a lungul veacurilor, nimeni dintre noi nu-l va privi pe celălalt, ci pe Hristos, se va uita să vadă dacă are un loc înaintea Lui. Prin urmare, ne vom compara pe noi înșine cu măsura vârstei duhovnicești și a dumnezeirii lui Hristos (*cf.* Ef. 4, 13). De aceea, chiar dacă aș fi cu totul sfânt, dacă mă compar cu Dumnezeu, sunt un nimic.

Trebuie să ne vedem pe noi înșine cu un simțământ teologic, ca să putem să ne socotim furnică și vierme. Când spunem aceasta în mod silit, fără să o trăim, ne cuprinde un complex de inferioritate, ne simțim mai prejos decât alții și cădem în melancolie, ne împotrivim și ajungem ciudați. Când suntem disprețuiți, ajungem niște fiare. Dacă nu suntem băgați în seamă, ne ridicăm și plecăm în camera noastră, ca să rămânem singuri. Când vedem că altcineva are o reușită, ne prăbușim într-o stare jalnică, în depresie, devenim nesociabili. În loc să fim frumoși, bucuroși, așa cum zice aforismul: „Cât de mult se bucură omul când este om"[4], noi ajungem niște ființe bolnave. Așadar, când cunoașterea noastră de sine nu este adevărată, *cu toată simțirea*, atunci ajungem la cele

[4] Menandru, *Aforisme*.

mai rele rezultate şi, de aceea, spunem: mai bine să fie cineva egoist decât să simtă că este netrebnic, incapabil, neputincios. Smerenia noastră şi simţământul propriului sine trebuie să fie adevărate şi duhovniceşti, şi nu să fie un simţământ de inferioritate.

Ca să ajungi un om modelat de Dumnezeu. Când Dumnezeu l-a plăsmuit pe om, a luat ţărână din pământ, adică l-a făcut dintr-o materie preexistentă (*cf.* Fc. 2, 7). Verbul „a plăsmui" are înţelesul unei materii preexistente. Dacă şi tu, zice Cuviosul, te vei vedea pe tine însuţi vierme, ţărână, atunci Dumnezeu va lua această materie a fiinţei tale mâncate de viermi, o va renaşte şi o va face o inimă nouă şi un duh nou (*cf.* Iez. 11, 19), te va face un om nou (*cf.* Ef. 2, 15). Dumnezeu te va plăsmui din nou cu mâinile Lui şi te va face un om nou, după chipul lui Iisus Hristos.

Dar dacă nu simţi cu adevărat că eşti vierme şi furnică şi dacă nu spui aceasta cu pace şi bucurie şi măreţie duhovnicească, ci cu aerul unui nenorocit – de lucrul acesta Dumnezeu Se scârbeşte –, atunci Dumnezeu nu te va putea plăsmui din nou. Când ştii că eşti vierme, dar eşti făptura lui Dumnezeu, după chipul lui Dumnezeu, atunci eşti un aristocrat, eşti bucuros, dulce, sociabil, duhovnicesc, liniştit; eşti omul care se bucură de viaţă, iar Dumnezeu poate să lucreze asupra ta şi să te facă *modelat de Dumnezeu.*

Şi cu cât te vei coborî, pe atât te vei înălţa. Dar când te vei socoti pe tine ca nimic înaintea Domnului, potrivit Psalmistului (cf. Ps. 38, 7), atunci din mic vei ajunge

mare pe nebăgate de seamă. Şi când vei socoti că nu ai şi că nu ştii nimic, atunci te vei îmbogăţi şi în făptuire, şi în cunoştinţa lăudată întru Domnul.

Ce frumos le mai spune Cuviosul Teognost! Ai impresia că e un poet! Pe cât cobori, zice, cu măreţie, în adâncurile neumblate ale fiinţei tale şi simţi şi crezi că ești mărunt şi un nimic, pe atât te ridici la înălţimile virtuţii şi ai descoperiri cerești. Când te vezi pe tine însuţi cu adevărat un nimic înaintea lui Dumnezeu, atunci, de acolo de unde ești un om mic, vei ajunge mare *pe nebăgate de seamă*. Fără să-ţi dai seama cum, dintr-odată vei vedea că Dumnezeu ţi-a dat harisme şi virtuţi, că ţi-a dăruit înălţări duhovnicești şi nepătimirea, că ţi-a dat putinţa să ţi Se descopere.

Consider că sintagma *din mic vei ajunge mare pe nebăgate de seamă* nu înseamnă atât că din mic vei ajunge mare, ci că, puţin câte puţin, încet-încet, vei spori în virtute, în sfinţenie şi în îndumnezeire şi dintr-odată vei descoperi că ai ajuns mare. Dar cu cât mai mare este cineva, cu atât este şi mai smerit. Copilul nu-şi dă seama când crește, nu conștientizează lucrul acesta. Se înalţă, se înalţă şi, dintr-odată, când se găsește în faţa oglinzii, constată că a crescut în înălţime. Fără să-şi dea seama, a crescut. Tot așa sporește, încet-încet, şi viaţa ta duhovnicească, ajungi bogat *şi în făptuire, şi în cunoștinţa lăudată* a Domnului. Adică Îl cunoşti pe Domnul, iar Domnul te cunoaşte pe tine, fără ca tu să înţelegi, datorită smeritei tale cugetări. Ajunge numai să conştientizezi, pe baza criteriului duhovnicesc şi avându-L ca scop pe Hristos,

că ești nimic. Când însă te observi pe tine însuţi şi spui: „Am această virtute, ieri nu m-am mâniat, când mi s-a spus să plec, am plecat!", adică dacă descoperi că ai ceva sau că ești ceva, atunci ești un nimic.

❂ ❂ ❂

Zdrobește brațul celui păcătos și viclean (cf. Ps. 9, 36), adică al plăcerii și al vicleniei, din care se naște toată răutatea! Zdrobește-l însă prin înfrânare și prin nerăutatea care vine din smerenie, așa încât, chiar dacă în vremea cercetării celor săvârșite ţi se va cere socoteală, cu cuvânt puternic, pentru păcate, să nu fie găsit nimic. [4]

Zdrobeşte puterea vicleniei şi a plăcerii, adică a confortului, pentru că răutatea se naște din confort şi viclenie. Acest lucru îl vei reuși dacă ești atent şi trăiești cu smerenie şi înfrânare, așa încât, chiar dacă ai făcut unele păcate de-a lungul vieţii – cu toţii păcătuim –, în clipa în care vei da seamă înaintea lui Dumnezeu, să nu mai rămână nici unul. Dacă lucrezi aceste două virtuţi, în clipa în care se va auzi glasul lui Dumnezeu şi îţi va cere să dai seama pentru faptele tale – glasul lui Dumnezeu va fi mai puternic, mai măreţ decât trâmbiţele îngerilor, decât psalmodiile arhanghelilor şi decât strălucitoarele doxologii ale serafimilor şi ale heruvimilor –, în timp ce fiecare va căuta să scape de orice vină, tu vei fi liniștit, fiindcă vei simţi că Domnul nu are pentru ce să te mustre. Păcatele tale vor fi fost deja şterse, pentru că ai trăit o viaţă în smerenie şi înfrânare,

adică cu osteneli şi trudă, fără înlesniri, cu o smerenie care te-a făcut să nu-ţi conştientizezi propria măreţie.

Pentru că greșelile se șterg atunci când, urând pricinile prin care ele au fost săvârșite, ne oștim împotriva lor, întorcându-ne de la înfrângerea dintâi prin biruința de pe urmă.

Da, am păcătuit! – zice Cuviosul Teognost. Dar nu vă spăimântaţi! Dacă înţelegem cauzele păcatelor noastre şi ne oştim împotriva lor, adică dacă nu dorim patimile pe care le avem şi dacă ne oprim de la păcate, atunci veţi vedea că se vor stinge şi se vor şterge pe deplin toate păcatele noastre. Cuviosul Teognost spune aceasta pentru că, în spatele luptei pe care o începem pentru viaţa cerească, pentru suişurile duhovniceşti, pentru descoperirile dumnezeieşti, se ascunde un substrat primejdios: neputinţa noastră şi păcatul nostru. Acestea trebuie să dispară. Neputinţa va pleca prin nepătimirea pe care ne-o va dărui Dumnezeu când vom urî pricinile păcatului, iar păcatele noastre vor dispărea prin smerita-cugetare şi prin pocăinţă.

Întorcându-ne de la înfrângerea dintâi prin biruinţa de pe urmă. Toată viaţa noastră de până acum, cu miile ei de păcate, este prima noastră viaţă, înfrângerea noastră cea dintâi. Trebuie să părăsim această viaţă veche. Înfrângerea este nereuşita noastră, păcatul nostru. Trebuie să ne întoarcem de la păcatul nostru. Verbul ἀνακαλῶ înseamnă a chema pe cineva din nou la viaţă, aşa cum Hristos l-a chemat pe Lazăr din iad, l-a înviat şi i-a dat viaţa pe care o pierduse (*cf.* In. 11, 17 ş.u.).

Înfrângerea este un hoit, ceva care a căzut pe jos. Viaţa mea, din cauza propriei mele păcătoşenii, este căzută, este păcătoasă. Însă mă voi ridica prin *biruinţa de pe urmă* – în greceşte, expresia este un dativ instrumental, ὑστάτῃ νίκῃ – pe care o voi câştiga acum, prin biruinţa pe care mi-o va da Dumnezeu când voi urma povăţuirile Cuviosului Teognost. Prin *biruinţa de pe urmă* voi prinde viaţă, mă voi întoarce din nou la starea primordială a firii umane, starea pe care a avut-o omul în rai înainte de cădere. În multe tropare întâlnim expresia „cheamă-mă din nou"[5]. Prin urmare, avem prima înfrângere şi biruinţa finală, care este ridicarea noastră la viaţa duhovnicească şi, mai ales, înfăţişarea noastră înaintea Domnului în ziua morţii noastre şi a judecăţii noastre de pe urmă.

❂ ❂ ❂

După aceste patru capete introductive, trecem la al cincilea, care, la început, se referă la rugăciune. Rugăciunea ni le dă pe toate.

Nimic nu este mai bun decât rugăciunea curată, din care izvorăsc ca dintr-un izvor virtuţile: înţelegerea, blândeţea, dragostea, înfrânarea, ajutorul care ne vine de la Dumnezeu prin lacrimi, împreună cu mângâierea. [5]

---

[5] Binecuvântările morţilor, slujba Miezonopticii, Canonul cel Mare ş.a.

Toate virtuţile izvorăsc din rugăciunea curată. În lume nu există ceva mai înalt decât rugăciunea. Până şi viaţa lui Hristos a fost o rugăciune. Mulţi se întreabă cum să facă un lucru sau altul, cum să ajungă smeriţi, cum să scape de mânie, cum să câştige cunoştinţa duhovnicească. Toate acestea se câştigă prin rugăciune, izvorăsc din rugăciune. Aşa cum apa are multe elemente şi însuşiri care susţin viaţa, tot aşa şi rugăciunea este apa care ţâşneşte din adâncurile noastre şi ne dă viaţă.

Înţelegerea, blândeţea, dragostea, înfrânarea, ajutorul care ne vine de la Dumnezeu... Dacă vrei să câştigi înţelegerea, blândeţea, iubirea şi înfrânarea, atunci roagă-te! Fă tot aşa şi când vrei să ai parte de ajutorul şi mângâierea lui Dumnezeu, care vin prin lacrimi. În al doilea cap, Cuviosul Teognost ne-a îndemnat să ne ferim de mângâierile şi desfătările trupeşti. Acum ne spune care este adevărata mângâiere şi de unde izvorăşte. Izvorăşte din rugăciune. Când rugăciunea se face cât mai curat cu putinţă, atunci vin lacrimile Sfântului Duh. În spatele acestor lacrimi se află nu doar străpungerea şi pocăinţa noastră, ci şi bucuria noastră, pacea noastră şi prezenţa Sfântului Duh.

Aşadar, când rugăciunea noastră ajunge la lacrimi, atunci înţelegem că ne-a venit *ajutorul de la Dumnezeu*, că ne-a cercetat Dumnezeu. Cercetarea este vizita lui Dumnezeu, este venirea Lui, îmbrăţişarea Lui, darul pe care El ni-l face şi ajutorul Lui. Din această vizită provine şi adevărata noastră mângâiere, desfătarea şi îndulcirea noastră duhovnicească. Duhul nostru se odihneşte şi strigăm: „«Acum slobozeşte pe robul Tău,

Stăpâne!» (Lc. 2, 29). Dumnezeul meu, vreau să vin lângă Tine! De ce să mai rămân în viaţa aceasta dacă Tu ești un astfel de Dumnezeu? Dacă îmi dai, Dumnezeul meu, o astfel de desfătare duhovnicească în această viaţă, pentru o atât de mică osteneală pe care o depun, așa păcătos cum sunt – cine primește o astfel de mângâiere simte că este cel mai mare păcătos –, atunci cu cât mai mare va fi desfătarea pe care mi-o vei da sus, în Cer!" Aţi văzut care este mângâierea lui Dumnezeu?

Iar frumuseţea acesteia [a rugăciunii] *stă în aceea că cugetarea se află numai în cele spuse şi în cele gândite, având pururea o dorinţă nesăturată după întâlnirea dumnezeiască, atunci când mintea adulmecă, prin contemplarea celor ce sunt, pe Stăpânul ei şi caută cu dor fierbinte şi cu însetare să-L afle şi să-L vadă pe Cel nevăzut, sau, contemplând întunericul care-L ascunde (cf. Ps. 17, 13), se întoarce iarăși la sine, strângându-se în sine cu multă evlavie.*

Rugăciunea noastră are frumuseţe, adică este adevărată, când mintea noastră se află numai în cele spuse şi gândite. E cu neputinţă să mai fac în acel moment şi altceva – de exemplu, să mă gândesc la un lucru pe care am uitat să-l fac – şi să cred că rugăciunea mea este adevărată. De pildă, vii la biserică şi, pentru că ești epitrop, mergi la tipicar şi îi spui: „Săptămâna viitoare să nu uiţi că avem o priveghere!" Îl vezi acolo şi pe brutar şi îl întrebi: „Mâine o să coci pâine?" În acest fel vâri un şarpe în orizontul inimii tale, care a venit la biserică să se închine lui Dumnezeu. Trebuie ca în mintea ta să nu

existe nimic, ci doar să urmărești *cele spuse* şi *cele gândite* în frumuseţea rugăciunii sau a slujbei.

Cele spuse sunt toate cele pe care le rostesc psalţii şi preoţii. *Cele gândite* sunt înţelesurile duhovnicești care izvorăsc înlăuntrul nostru din Rugăciunea lui Iisus în timpul slujbei. Dar *cele gândite* nu trebuie să le desfiinţeze pe *cele spuse*. Dacă nu pot să le urmăresc pe cele spuse, nu pot nici să fac rugăciunea minţii, întrucât cugetarea mea nu este *numai în cele spuse şi în cele gândite*. Tot așa stau lucrurile şi în chilia noastră, unde le avem pe *cele spuse* prin rugăciunea noastră, dar avem şi suișurile minţii şi ale inimii noastre, cultivate prin simţurile noastre duhovnicești.

Așadar, rugăciunea noastră este adevărată, în primul rând, când inima şi mintea noastră sunt numai la Dumnezeu, la *cele spuse* şi la *cele gândite*. În al doilea rând, rugăciunea noastră este adevărată când dorinţa noastră de a ajunge la Dumnezeu este nesăturată. Aceasta înseamnă că nu vrem să ne oprim undeva, în nicio etapă intermediară, ci numai în clipa în care vom păși pe malul celeilalte vieţi, în clipa morţii. Până în acel moment, să nu spunem niciodată: „E de ajuns până aici! Am câștigat destule." Nu, ci vrem să ajungem, cu orice preţ, la Dumnezeu!

Prin urmare, să ai o dorinţă nesăturată până în ultima clipă, care, în esenţă, este prima clipă a vieţii tale, în care Îl vei întâlni pe Hristos, Cel pe care L-ai iubit şi L-ai ales aici, pe pământ! Toate cele pe care le faci în această viaţă, să le simţi ca pe materia citită pentru examene. Atunci dorești să vină cât mai repede ora examenului, ca să termini: ori vei trece, ori vei pica. Speri însă că vei

trece. Aprinzi lumânări mari la biserică, îi implori şi pe alţii să facă rugăciuni, te rogi şi tu.

Fii însă atent la un lucru! Această dorinţă a ta să nu o simţi ca pe o virtute, ca pe ceva important, ci să-i cunoști rostul. Să ştii de ce te rogi, de ce urmărești şi aştepţi momentul în care Domnul te va chema din această viaţă în cealaltă, adică clipa în care te va „chema din nou." Să ştii că drumul tău aici, pe pământ, este o *adulmecare* a urmelor Domnului, *prin contemplarea celor ce sunt.* Mintea adulmecă *pe Stăpânul ei* prin contemplaţia celor ce sunt. Prin urmare, cu cât te rogi şi îţi îndrepţi cugetul şi dorul către Dumnezeu, pe atât adulmeci *pe Stăpânul.*

Iarna, când pierdem pe afară un animal pe care-l îndrăgim, îi căutăm urmele în zăpadă, ne luăm după ele şi îl găsim. Pe Stăpânul nostru Hristos îl adulmecăm *prin contemplarea celor ce sunt,* prin simţirea şi înţelegerea tuturor celor duhovnicești pe care le spunem şi a faptelor pe care le săvârșim. Contemplarea fãpturilor şi a legăturilor noastre cu Dumnezeu, toată filozofia şi fãptuirea noastră sunt o adulmecare a lui Dumnezeu.

În acest stadiu, mintea caută, de asemenea, *cu dor fierbinte şi cu însetare să-L afle şi să-L vadă pe Cel nevăzut.* Prin această frază, Cuviosul Teognost explică cuvântul *dorinţă,* pe care l-a așezat la începutul capului. Cuvintele pe care le folosește sunt foarte frumoase. Cuviosul Teognost ştie să folosească cu abilitate cuvintele, pe care le cunoaște foarte bine, întrucât sunt expresiile trăirilor sale dumnezeiești. Cunoaște foarte bine casa virtuţii şi a sfinţeniei, casa dumnezeiască, atotluminoasa cămară de nuntă a Domnului. În fiecare zi se afla în

această cămară dumnezeiască de nuntă. Le cunoaște pe toate şi le exprimă așa cum trebuie.

Cu însetare. Cineva leșină de sete. Tu îi pui o picătură de apă în gură, iar el îşi revine şi îţi spune pe loc: „Mulţumesc!". Dar dacă-i dai multă apă, cât de recunoscător îţi va fi! Tot aşa şi noi să-L căutăm pe Dumnezeu cu o sete neostoită şi cu un dor fierbinte! Așa cum, dacă ia ceva foc, strigăm: „Apă, repede, stingeţi focul, să nu se aprindă toate!", tot aşa să se aprindă şi dorinţa noastră, astfel încât să fie nevoie grabnică de apa Domnului, de harul Lui, care să cadă peste tine. Focul, când arunci ceva în el, se înteţeşte de îndată. Înteţirea focului dorinţei tale va fi semnul că dorinţa ta se înalţă la Dumnezeu.

Să-L vadă pe Cel nevăzut. Cuviosul folosește această expresie pentru că, pe de o parte, Dumnezeu este nevăzut în esenţa Lui, iar pe de altă parte, experienţa zilnică a celor mai mulţi dintre oameni este faptul că nu-L văd pe Dumnezeu. Cu toate acestea, mintea omului are putinţa să-L vadă şi în această viaţă pe Dumnezeu în lucrarea Sa, însă Îl va vedea cu siguranţă faţă către faţă în cealaltă viaţă (*cf.* 1 Cor. 13, 12). Verbul „a vedea" are, în același timp, şi înţelesul de „desfătare", înseamnă că mă bucur de cineva sau de ceva şi că mă desfătez de el. Așadar, poţi să te desfătezi de Cel nevăzut şi să-L vezi în mii de feluri în inima ta şi în mintea ta, cu sete şi cu dorul tău fierbinte.

Sau contemplând întunericul care-L ascunde. Expresia aceasta este din psalmi şi ne arată că Cuviosul Teognost era un cunoscător profund al sufletului omenesc. De asemenea, ne arată subţirimea măiestriei sale pedagogice. Îşi hrănește fiii fără să-i aţâţe spre mânie,

cum spune Apostolul (*cf.* Ef. 6, 4). Îi ajută cu adevărat. Ştie că oamenii trăiesc, în definitiv, în mijlocul patimilor lor, al păcatelor lor, al mizeriei lor şi au înaintea ochilor nu pe *Cel nevăzut*, ci sinele lor, pe acesta vor să-l vadă. Acesta-i omul, aşa suntem şi noi! Şi, pentru că nu uită că suntem aşa, ne împărtăşeşte o veselie duhovnicească, izvorâtă din Sfânta Scriptură, ca să ne mângâie. Ne spune că vom avea şi noi o oarecare contemplaţie şi simţire, o anume cunoştinţă şi percepţie, o comuniune şi îmbrăţişare cu *Cel nevăzut*, dar în *întunericul care-L ascunde*.

Poporul lui Israel se afla sub întunericul norilor în care intrase Moise şi vorbise cu Dumnezeu (*cf.* Ieş. 19, 16 ş.u.). Aceasta înseamnă că poporul lui Dumnezeu era în prezenţa concretă a lui Dumnezeu, pentru că întunericul este ascunzişul lui Dumnezeu, tainiţa Lui, catacomba Lui, peştera lui Dumnezeu. Este forma Lui de prezenţă, pentru ca noi să nu murim din cauza patimilor, a păcatelor şi a firii noastre. Prin urmare, expresia *contemplând întunericul care-L ascunde* înseamnă că, atunci când te afli în întuneric, în mijlocul simbolurilor şi al imaginilor, în tainiţa lui Dumnezeu, trebuie să ştii că acolo este Dumnezeu. Dar, cu toate că poporul lui Dumnezeu se afla în prezenţa lui Dumnezeu, a păcătuit, şi-a făcut un viţel de aur (*cf.* Ieş. 32, 1 ş.u.), pentru că nu înţelegea ascunderea lui Dumnezeu. La fel facem şi noi: prefacem sinele nostru într-un viţel de aur.

[Mintea] *se întoarce iarăşi la sine, strângându-se în sine cu multă evlavie.* Mai înainte, Cuviosul Teognost ne-a spus că mintea, în elanurile ei, adulmecă urmele lui Dumnezeu prin rugăciune şi prin iubirea ei înflăcărată,

căutând să-L vadă pe Cel nevăzut, Care Se ascunde în ascunzișul Lui, de fapt în întunericul neștiinței noastre și al orbirii noastre. Mintea aleargă peste tot ca să-L găsească, dar, încet-încet, *se întoarce iarăși la sine, strângându-se în sine cu multă evlavie*, se întoarce în inimă cu toată evlavia, întrucât fie că L-a văzut, fie că nu L-a văzut pe Dumnezeu, s-a aflat cu certitudine înaintea lui Dumnezeu și s-a atins de El. Se strânge, se adună iarăși în trupul nostru, pentru că „Împărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul vostru" (Lc. 17, 21), adică Însuși Dumnezeu. Acum, mintea și simțirea omului au dobândit cunoștința că, iată, Dumnezeu este înlăuntrul meu. La început, mintea a alergat încoace și încolo ca să-L găsească pe Dumnezeu, dar acum se întoarce, oarecum, în genunchi înaintea lui Dumnezeu cel nevăzut, deoarece e sigură că Dumnezeu Se află în inima noastră.

Dar are bună-nădejde că, atunci când se vor topi cele văzute și închipuirile făcute prin umbre, ca în oglindă și în ghicituri (cf. 1 Cor. 13, 12), Îl va prinde pe Cel dorit, venind pentru totdeauna vederea față către față.

Textul Cuviosului Teognost prezintă mereu propoziții subordonate. La începutul capului, ne-a spus că pentru rugăciune avem nevoie să ațintim mintea la cele spuse și înțelese, precum și de o dorință nesăturată de a mă afla înaintea lui Dumnezeu. Dar când Îl cer pe Hristos aici, pe pământ, și nu Îl îmbrățișez, atunci nici nu tânjesc după acea ultimă clipă a vieții mele, ceea ce înseamnă că iubirea mea și călătoria mea sunt false și că

sunt un fiu nelegitim al Bisericii, înseamnă că nu am înţeles care este locul meu înaintea lui Dumnezeu. Dar când dobândesc aţintirea cugetării şi o dorinţă neostoită, atunci mintea mea Îl vede pe Dumnezeu în două feluri: unul este vederea Celui nevăzut, iar celălalt este simţirea ascunderii lui Dumnezeu. Dumnezeu cel nevăzut Se ascunde, dar ascunderea Lui este prezenţa Lui.

Dar când pot avea nădejdea că Îl voi dobândi pe Dumnezeul meu, că Îl voi face al meu? Când vor dispărea *cele văzute* (οἱ ἐκφάνσεις). Substantivul, la plural, οἱ ἐκφάνσεις (cele văzute) provine de la verbul ἐκφαίνω, care înseamnă „prezint", „arăt ceva care este în mine", „arăt ceea ce am în inima mea", „îmi arăt inima", „se vădește cine sunt". Prin urmare, expresia *cele văzute se vor topi* arată momentul în care vor dispărea cele care mă exprimă, când vor dispărea toate imaginile şi reprezentările care Îl exprimă pe Dumnezeu, dar şi toate simbolurile care exprimă propria mea evlavie. Adică, atunci când va veni clipa în care nu voi mai avea nevoie de forme şi de expresii, de imagini şi de cuvinte, de metanii şi de culcări pe jos pentru a-mi exprima iubirea faţă de Dumnezeu, nici Dumnezeu nu va mai avea nevoie să-Şi exprime prezenţa şi iubirea Lui prin modalităţile folosite acum.

Prin urmare, toate imaginile şi simbolurile prezenţei lui Dumnezeu vor dispărea cândva. Apostolul Pavel spune că acum Îl vedem pe Dumnezeu „în ghicitură" şi Îl iubim „ca în oglindă", dar atunci Îl vom vedea „faţă către faţă" (1 Cor. 13, 12). Când? Atunci când va veni acea clipă plină de bucurie, foarte dulce şi preadorită, în care vor

dispărea aceste semne ale iubirii mele față de Dumnezeu. Pentru că ce este trupul meu? Este templul lui Dumnezeu (*cf.* 1 Cor. 6, 19), care arată prezența și numele lui Dumnezeu, arată chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Trupul meu este semnul prezenței lui Dumnezeu și al iubirii mele față de Dumnezeu. Acest trup se va stinge, se va pierde, iar duhul meu se va înălța la Cer. Prin urmare, expresia *cele văzute se vor topi* arată clipa morții mele, când mă voi afla înaintea lui Dumnezeu.

Dar putem ca, în loc de substantivul ἐκφάνσεις (cele văzute), să avem substantivul ἐκφάσεις (exprimări), care vădește mai bine problema noastră. El provine de la un alt verb, ἔκφημι, care înseamnă „exprim prin cuvinte ceea ce simt înlăuntrul meu", „îmi exprim sinele", „arăt cine sunt înlăuntru". Prin urmare, când vorbesc, îmi exprim sinele, gândirea mea, părerea mea. Părerea mea înseamnă: cugetul meu, ideile mele, convingerile mele, influențele pe care le sufăr și iubirile mele.

Prin urmare, pot să sper, să am *bună-nădejde* că Îl voi dobândi pe Dumnezeu când se vor topi *cele văzute*, când voi înceta să mai gândesc așa cum gândesc acum, când voi părăsi cugetarea mea, ideile mele, părerile mele, bucuriile și amărăciunile mele. De exemplu, mergem adeseori să ne spovedim, dar, în loc de spovedanie, spunem multe, ca să fie reabilitat, chipurile, adevărul, dreptatea noastră. Aceasta este o exprimare care trebuie să piară. Nu este autentică. Sau vine cineva și îți spune: „Părinte Stareț, vreau să spun de îndată «da», însă nu pot! Când eram copil, tata mă bătea întotdeauna, și nu îndrăzneam să-i spun părerea mea." Pentru că îl bătea

tata, târăşte după el până acum, când a crescut şi a ajuns monah, acele probleme sufletești, duce în spinare ca un hamal rezultatele acelei legături sufletești.

În zilele noastre, aproape toţi oamenii aleargă pe la medici ca să-şi descopere abisurile sufletului lor, subconştientul lor. La fel facem şi noi. Simţim nevoia să dezvăluim cele dinlăuntrul nostru, să explicăm de ce am făcut cutare lucru şi cum l-am făcut şi că, pe când eram copil, pe mine nu mă iubeau, ci pe fratele meu, iar când am căzut la universitate, mă batjocoreau, şi de atunci mi-a rămas o amărăciune în suflet. Toate acestea trebuie să dispară. Cugetul nostru şi influenţele omeneşti trebuie acum să se stingă, aşa încât să existe ceea ce este matur şi desăvârșit.

Prin urmare, Îl voi dobândi pe Dumnezeu când vor dispărea *cele văzute* şi, odată cu ele, închipuirile umbroase pe care le văd acum ca în oglindă şi în ghicitură, adică toate aceste feluri de legătură cu Dumnezeu. Expresia *închipuirile făcute prin umbre, ca prin oglindă şi în ghicituri* subînțelege moartea şi strămutarea noastră în cealaltă viaţă. Atunci *va veni, pentru totdeauna, vederea faţă către faţă* a lui Dumnezeu. Abia atunci vederea curată faţă către faţă a lui Dumnezeu va fi permanentă.

Substantivul *bună-nădejde* din expresia *are bună-nădejde că Îl va prinde pe Cel dorit* nu înseamnă atât că am nădejde, cât faptul că sunt sigur şi că trăiesc şi gust mai dinainte şi simt ca pe o realitate prezentă faptul că, după ce vor dispărea cele văzute şi toate celelalte, voi avea în faţa mea neîncetat vederea preacurată a lui Dumnezeu.

Ce poate opri dorinţa noastră ca ghiciturile şi cele văzute să dispară, ca această lume să treacă? Ce ne poate ţine în această viaţă vremelnică, atunci când ştim că ne așteaptă o neîncetată vedere a feţei lui Dumnezeu, că vom fi eu şi Dumnezeu faţă în faţă? Nimic nu ne poate ţine! Vedeţi cum aprinde Cuviosul Teognost dorinţa în inimile noastre şi care este adevărul?

Imaginaţi-vă un monah care nu se gândește că s-ar putea să moară mâine, ci speră ca măcar mâine să moară, de vreme ce nu a murit astăzi! Așa erau sfinţii! Mulţi au scris pe mormântul pe care și l-au săpat anul în care au făcut groapa, deoarece credeau că azi-mâine vor muri. Iar când a trecut data înscrisă fără ca ei să fi murit, au șters-o și au scris alta, apoi iar au șters-o și iar au scris. Ei trăiau fiecare zi, fiecare ceas și fiecare clipă cu această dorinţă a vederii limpezi şi permanente a lui Dumnezeu. Dacă viaţa noastră nu e așa, atunci ce ne poate sătura sufletul? Cred că nimic altceva! De aceea murim la Botez, de aceea murim la fiecare spovedanie și la tunderea noastră monahală. De câte ori nu am preînchipuit prin simboluri moartea noastră? Dar câţi ani putem să o preînchipuim, să o mărturisim, să o credem, să o vrem, să o dorim? Câţi ani putem să rezistăm fără să se realizeze ceea ce am făgăduit?

Să trăim cel puţin cu o dorinţă însetată şi cu o nestinsă flacără pentru Dumnezeu!

2

Cuviosul Teognost – numele lui înseamnă „cunoscut de Dumnezeu" – are o deosebită pricepere de a pătrunde în adâncul duhului omului, de a-i umple inima și sufletul de entuziasm și, în același timp, de a pătrunde în sânurile lui Dumnezeu și a dobândi o cunoaștere teologică. De aceea ne îndeamnă neîncetat să-L cunoaștem pe Dumnezeu sau, mai bine-spus, să fim cunoscuți de Dumnezeu (*cf.* Gal. 4, 9). Cuviosul Teognost adaugă și dogma, pentru că știe că, fără ea, nu putem înțelege niciun lucru duhovnicesc. Acest Părinte niptic ne-a spus, în capetele anterioare, cum se întâlnește omul cu Dumnezeu și cum dobândește diferite bunătăți din această vizită a lui Dumnezeu și cum Îl vede pe Cel nevăzut ca văzut sau cum simte vederea întunericului, care este ascunzișul lui Dumnezeu, adică știe că întunericul este Dumnezeu. Pentru că a vorbit despre contemplații atât de înalte, despre fapte atât de mari, care dovedesc că omul este un nimic și că Dumnezeu este totul, acum coboară în viața noastră de zi cu zi, obișnuită, și spune:

Dacă n-ai ajuns încă la cea mai înaltă nepătimire, retrage-te de la preaînaltele contemplaţii şi nu alerga urmărind lucruri de neatins, poftind cele mai presus de tine! [6]

Am vorbit, zice, despre stări teologice înalte, despre comuniunea noastră cu Dumnezeu. Dar acestea sunt daruri pe care ni le face Dumnezeu, nu putem să le cerem noi. Când Dumnezeu consideră că ne sunt necesare, pentru că slujim Biserica și zidim trupul ei, ni le va da. Dar nu ni le va da pentru noi, netrebnicii. De obicei, noi le cerem din egoism, din poftă sau din invidie, ca să avem și noi ceva. Așa cum mădularele omului nu funcţionează pentru ele însele, ci sunt în slujba întregului organism – inima nu pompează sângele pentru ea, ci îl transmite de la ea în întregul trup; ochii nu sunt pentru ochi, ci pentru slujirea întregului om –, tot așa și nouă, dacă Dumnezeu ne dă ceva, ni-l va da pentru Biserica întreagă, și nu pentru noi înşine. Nicio descoperire nu are sens dacă este pentru noi. Descoperirile sunt făcute anumitor persoane, dar nu pentru ele însele, ci pentru Maica Biserică. Prin urmare, dacă doreşti şi tu să ai parte de aceste contemplaţii înalte, vei fi dat la o parte, vei fi netrebnicit. De aceea *retrage-te* (συστέλλου), ca să le eviţi. Verbul „a se retrage" (συστέλλομαι) are înţelesurile: „mă fac mic", „mă aplec", „mă tem", „evit". Cele mai înalte contemplaţii, zice Cuviosul, nu sunt cinstea pe care o câștigi tu, ci cea pe care ţi-o face Dumnezeu. În realitate, Dumnezeu este Cel care primește cinstirea, nu tu. Tu vei da osteneala ta, truda ta, privegherea ta. Tu vei cere de la Dumnezeu pacea, nepătimirea, vei cere izbăvirea

de ispite și de gânduri, pentru ca zborul tău în viață să fie nestingherit. Vei cere de la Dumnezeu curăția desăvârșită, așa încât să nu te temi de moarte în niciun moment, să nu-ți pese de viața ta, ci să fii gata să te înfățișezi înaintea lui Dumnezeu. Acestea sunt pentru orice om.

Trebuie să șovăi înaintea *preaînaltelor contemplații* atâta timp cât vezi că nu ai ajuns *la cea mai înaltă nepătimire.* Când vei ajunge nepătimaș, adică atunci când nu vei mai fi în primejdie să păcătuiești, când nu vei mai avea înlăuntrul tău dispoziția, înclinația și aplecarea spre păcat, spre gânduri, spre plăcere, spre împotrivire, când înlăuntrul tău nu se va mișca nimic, atunci poți să spui: „Sunt copilul lui Dumnezeu, sunt așa cum mă vrea Dumnezeu!" Dar, înainte să ajungi la această stare, *retrage-te*! Chiar dacă Dumnezeu ar vrea să-ți dea preaînaltele contemplații, tu să le refuzi! Pentru că, dacă se mai mișcă, din întâmplare, înlăuntrul tău cea mai mică patimă, iar Dumnezeu îți va da o astfel de clipă de contemplație, te vei trezi în locul lui Petru, care I-a cerut lui Hristos să iasă din luntrea sa, fiindcă s-a simțit pe sine om păcătos (*cf.* Lc. 5, 8). Câtă vreme se mișcă înlăuntrul tău o înclinație spre vreo patimă oarecare înseamnă că încă nu ești pregătit să-L primești pe Dumnezeu.

Și nu alerga urmărind lucruri de neatins (ἀκίχητα), *poftind cele mai presus de tine.* Adjectivul ἀκίχητος înseamnă „de neprins, ceva pe care nu-l putem apuca". Aici, cuvântul ἀκίχητα este un adverb. Adică nu alerga pe un drum care nu te duce nicăieri, nu alerga în zadar, poftindu-le pe cele mai presus de puterile tale! Tu să urmărești să le faci, cu harul lui Dumnezeu, pe cele pe care poți tu să le faci,

şi nu pe acelea care sunt mai presus de tine şi care ţin de Dumnezeu. Vei urmări pacea şi bucuria, îndelunga-răbdare şi iubirea, bunătatea şi bunăvoinţa, nepătimirea şi simţirea lui Hristos în inima ta. Acestea sunt lucruri omeneşti. Acestea sunt pentru orice om, pentru tot trupul. Pe acestea, da, să le cauţi, dar nu şi *preaînaltele contemplaţii*!

Pentru că dacă vrei, zice, să ajungi teolog și contemplativ, urcă prin vieţuire și câștigă prin curăţire curăţia.

Dacă vrei să ajungi teolog, adică să ai comuniune cu Dumnezeu, și dacă vrei să ajungi totodată și contemplativ, adică să ai nu doar o comuniune lăuntrică cu Dumnezeu, ci și una contemplativă, adică să te atingi de tainele negrăite ale lui Dumnezeu și să-L vezi în viaţa ta de zi cu zi, înalţă-te acolo prin viaţa ta virtuoasă, *urcă prin vieţuire*! Apostolia ta este să te urci la Dumnezeu, să urci muntele Sinai sau muntele Tabor, sus, pe înălţimile sfinţeniei, şi nu să ceri să-L vezi pe Dumnezeu. *Prin vieţuire* înseamnă printr-o viaţă ascetică şi isihastă. Viaţa ta să fie așa cum o vrea Dumnezeu, să fie fără cusur. Aceasta o poţi face tu!

Şi câștigă prin curăţire curăţia. Dacă vrei să-L dobândești pe Dumnezeu, să nu-L rogi să ţi Se dea pe Sine, ci să te cureţi! Scoate pata şi întinăciunea păcatului şi a gândului din viaţa ta, și atunci curăţia ta va fi dreptul tău de a te afla înaintea lui Dumnezeu!

Dar, pentru că am amintit de teologie, vezi să nu te întinzi la nesfârșit la înălţimea ei și gândește-te că nu ne

este îngăduit nouă, celor care încă ne hrănim cu laptele virtuţilor, să încercăm să zburăm spre aceea, ca nu cumva să ne slăbească aripile ca la puii nedesăvârşiţi, chiar dacă mierea cunoştinţei ne sileşte dorul.

Teologia este comuniunea cu Dumnezeu, simţirea lucrărilor lui Dumnezeu celui nevăzut, putinţa de a vorbi despre El. Însă, aceasta nu înseamnă că putem să spunem că, dacă există teologia, atunci şi eu aş vrea să ajung un teolog contemplativ, adică să ajung văzător de Dumnezeu. Nu, zice Cuviosul Teognost. Să nu vrei să te întinzi la înălţimea fără hotar a teologiei, a Dumnezeirii, adică a vieţii dumnezeieşti! Tu să te întinzi la înălţimea vieţuirii tale! Să urmăreşti ca viaţa ta să fie curată şi duhovnicească! Prin urmare, când îl citeşti pe Sfântul Simeon Noul Teolog, să nu vrei să ai şi tu aceleaşi descoperiri! Când citeşti că apostolii au văzut slava lui Hristos, să nu vrei să vezi şi tu slava lui Hristos! Toţi sfinţii au avut astfel de trăiri: Marele Vasile, Sfântul Grigorie Teologul, Sfântul Ioan Gură de Aur şi toţi ceilalţi. Tu însă să priveşti la vieţuirea ta!

Gândeşte-te, aşadar, ia aminte ca să nu te înalţi cu mintea! Să ai în vedere că nu este corect, nici îngăduit, câtă vreme încă te hrăneşti cu lapte, după cum le spune Apostolul Pavel corintenilor, să vrei să te întinzi la înălţimea teologiei! Laptele virtuţilor este viaţa făptuitoare: postul, înfrânarea, rugăciunea, trezvia, toate virtuţile. Tu trebuie să bei lăpticul virtuţilor, să fii atent cum trăieşti în viaţa ta zilnică! Câtă vreme ai nevoie de lapte, nu trebuie să vrei să zbori în înălţimile teologiei, pentru că

vei păţi ceea ce păţesc puii de pasăre, care vor să zboare foarte sus când încă sunt fragezi şi mici. Atunci îi paşte primejdia să-şi piardă penele de pe aripi şi să cadă, aşa cum s-a întâmplat cu Faeton[1], care a vrut să se urce la cer şi i s-au topit aripile şi a căzut. Aşa vom păţi şi noi dacă poftim după înălţimile teologiei!

Şi totuşi, rataţii, meschinii, complexaţii, mândrii, leneşii, cei care îşi cheltuie anii cu zădărnicii spun dintr-odată: „Am pierdut multă vreme, acum trebuie să le dobândesc pe toate!" Ei vor să se desfăteze de îndată de vederea lui Dumnezeu, vor să arate că şi ei Îl văd pe Dumnezeu, nu numai ceilalţi.

Îl vezi pe câte unul că se ocupă de lucruri meschine, se întristează, se împotriveşte, suferă, nu face faţă la o slujire, nu poate să se înţeleagă cu cutare responsabil peste slujiri, dacă ridică o povară, oboseşte, îl dor şalele; dacă stă la masă, îl doare burta; când citeşte, îl dor ochii... Toate greşesc faţă de el. Anii trec, iar Stareţul îi spune: „Nu fi o făptură nenorocită!" El, după unul, doi, trei ani, zice: „Le voi câştiga pe toate dintr-odată!" Se roagă şi zice: „Doamne Iisuse Hristoase, Tu, Care i-ai luminat pe sfinţi,

---

[1] Faeton era fiul lui Helios (zeul Soarelui) şi al unei nimfe, oceanida Climene. Într-o zi, el i-a cerut tatălui său carul ca să-l conducă. Faeton, neascultând de sfaturile tatălui său, când se înălţa foarte sus, iar pământul se acoperea de zăpadă, când se apropia foarte mult de pământ, iar izvoarele, râurile şi lacurile secau. Văzând Zeus primejdia care îi ameninţa pe oameni, l-a răpus cu un fulger pe Faeton, iar acesta s-a prăbuşit aproape de râul Eridan, fiind îngropat cu tânguire de către fraţii săi.

pe Moise, pe Ilie, Te rog, arată-Ţi măreţia şi cu mine!" Dumnezeu însă nu acceptă astfel de ispitiri. Dumnezeu răspândește afecţiune, îmbrăţişează şi Îşi încălzeşte Soţia, Mireasa, Biserica, pe fiecare dintre noi.

Chiar dacă mierea cunoștinței ne silește dorul. Desigur, ştiu, zice Cuviosul Teognost, că mierea cunoștinței, adică dorul după cunoştinţă, este dulce. Cu toţii vrem să învăţăm ceva. Aţi observat că atunci când ni se spune ceva, ne deschidem bine urechile ca să auzim ce ni se spune. Vrem să învăţăm. Cu cât atât mai mult, fiind miere, este dorită contemplaţia lui Dumnezeu, cunoştinţa lui Dumnezeu, simţirea teologică! Dar, zice, noi să evităm teologia, *chiar dacă mierea cunoștinței ne silește dorul.* Verbul *ne silește* înseamnă „a împinge". *Ne silește dorul* înseamnă că mierea cunoștinței stârnește în om dorul după teologie.

Dar esenţial nu este să dobândim arătări dumnezeiești. Lucrul acesta este pentru viaţa Bisericii. Esenţial este să-L iubim pe Dumnezeu și să ne plecăm înaintea Lui, să ştim că Dumnezeu este unicul criteriu şi scop al vieţii noastre, ţelul nostru şi însăşi viaţa noastră şi veșnicia noastră, şi de aceea nu trebuie să intre nimic între noi și Dumnezeu. Adică *mierea cunoștinței* să ne facă doritori după înălţările duhovnicești, dar nu pentru slava noastră, ci pentru slava lui Dumnezeu.

Dar când, curăţiţi prin cugetare feciorelnică şi lacrimi, suntem ridicaţi de la pământ ca Ilie (cf. 4 Împ. 2, 11) sau ca Avacum (cf. Bel și balaurul, 43), preînchipuim atunci răpirea viitoare în nori (cf. 1 Tes. 4, 17).

Curăţirea o realizăm prin cugetare feciorelnică și lacrimi. Avem cugetare feciorelnică atunci când trăim cu mintea întreagă şi sănătoasă, adică cu înţelepciune şi discernământ, care întregesc viaţa noastră, adică o fac cumpătată, înfrânată. Cine o vede o preţuieşte. Lacrimile ţâşnesc din această viaţă a noastră și, mai ales, de la Duhul Sfânt. Când reușim curăţirea prin aceste două virtuţi, cugetarea feciorelnică și lacrimile, atunci suntem înălţaţi duhovniceşte de la pământ, ne înălţăm la fel ca Ilie. El, în timp ce mergea pe pământ, a fost înălţat cu carul său la Cer. Nu a murit, ci se ascunde undeva.

În acest cap, Cuviosul Teognost vrea să ne spună: Noi să ne facem lucrarea noastră, iar Dumnezeu Şi-o va face pe a Lui. Lucrarea noastră este să dobândim curăţia vieţii noastre prin cugetare feciorelnică, înţelepciune şi lacrimi. Lacrimile arată pacea şi reuşita noastră, smerenia noastră și căutarea lui Dumnezeu. Ele mai arată că Duhul Sfânt este înlăuntrul nostru, pentru că Duhul Sfânt este Cel care dă lacrimile, precum și suspinurile cele negrăite (*cf.* Rom. 8, 26). Iar atunci ne înălţăm şi noi în mod inteligibil de la pământ, ca Ilie şi Avacum. Acest Avacum nu este prorocul și alcătuitorul celei de-a patra cântări biblice pe care o cântăm în fiecare săptămână. Este un alt Avacum, care are legătură cu Daniel. Dregătorii Babilonului l-au silit pe împărat să-l arunce pe Daniel în groapa cu lei, pentru că a dărâmat statuia lui Bel, la care se închinau ca la un zeu.

Babilonienii dădeau în fiecare zi leilor câte doi oameni și două oi. În acea zi însă, nu le-au dat nici oameni, nici oi, așa încât leii să fie înfometaţi şi să-l devoreze pe

Daniel. El a rămas şapte zile în groapa cu lei. Cum ar fi putut supravieţui fără mâncare? Atunci Dumnezeu vine în Iudeea şi îi spune lui Avacum să-i ducă mâncare lui Daniel. În cea de-a şaptea zi, a venit împăratul şi, când a văzut că Daniel încă trăieşte, l-a scos afară şi a dat slavă Dumnezeului evreilor (*cf. Bel şi balaurul*, 22 ş.u.).

Vedeţi cum au loc în viaţa noastră zilnică minunile şi descoperirile, vedeniile şi cercetările lui Dumnezeu? Nu se petrec atunci când tânjim noi după ele, ci când ne facem lucrarea noastră de zi cu zi: în vremea slujirii – slujirea; în vremea privegherii – privegherea; în vremea slujbei din biserică – slujba. Când caut pe cineva pentru spovedanie sau pentru o convorbire duhovnicească, dacă este vremea ascultărilor, îl voi căuta la slujirea lui, dacă este ora de slujbă la biserică, îl voi căuta la biserică; dacă este răstimpul de retragere în chilii, îl voi căuta la chilie. Dacă nu este acolo, nu-l voi chema. Vreau să fie la locul lui. Aşa face şi Dumnezeu!

Ce a făcut în acel moment Avacum, care a devenit instrumentul Dumnezeirii? Avacum a pregătit mâncarea, a tăiat pâinea, ca să le ducă la muncitorii care secerau în ţarina sa. Asta era munca lui zilnică. În acel moment l-a cercetat Dumnezeu şi i-a spus: „Ascultă, Avacum! Mâncarea aceasta să n-o duci la muncitori, ci s-o duci la Daniel, în groapa în care se află!" Iar el a răspuns: „Nu ştiu unde este Daniel, nici unde este groapa." Ce om simplu era Avacum! De câtă simplitate a inimii este nevoie pentru ca Dumnezeu să Se poată purta cu noi tihnit! Atunci Dumnezeu, în loc să stea de vorbă cu Avacum, a trimis un înger al Domnului, l-a înşfăcat de păr, de creştet, cum

zice textul, l-a ridicat și, cu ajutorul unui vânt puternic, l-a dus în groapa cu lei. Avacum avea în mâini mâncarea pregătită pentru secerători. Când s-a trezit acolo, a înțeles ce s-a petrecut și a strigat: „Daniel, Daniel, vino să mănânci! Ți-am adus mâncare." Atunci Daniel a spus: „Dumnezeul meu, Ți-ai adus îndată aminte de mine!?" Era prima zi în care se găsea aruncat în groapa cu lei.

Prin urmare, așa cum au fost înălțați Ilie și Avacum *de la pământ*, tot așa va fi înălțat și duhul nostru când ne vom curăți prin cugetare feciorelnică și lacrimi. Această înălțare a duhului nostru este începutul, preînchipuirea unei alte răpiri. Ea preînchipuie *răpirea viitoare în nori*, la care se referă Sfântul Apostol Pavel în *Epistola* sa *către Tesaloniceni*, unde spune că în acea zi de pe urmă, pe de o parte, cei morți vor învia și vor primi înapoi trupurile lor, iar pe de altă parte, trupurile celor vii se vor schimba, vor deveni duhovnicești și vor fi înălțate la Cer (*cf.* 1 Tes. 4, 16-17).

Toate înălțările duhovnicești ale minții și ale inimii noastre, toate întâmplările duhovnicești nu sunt nimic altceva decât un preludiu al acelei zile. Vedeți că până și lucrurile pe care le considerăm foarte mari nu sunt nimic, ci niște simple preludii, preînchipuiri și amintiri ale celor ce se vor petrece în ziua aceea! Toate se îndreaptă către ziua aceea! De aceea trebuie ca și noi să cugetăm întotdeauna eshatologic, prin prisma veșniciei. Orice lucru fac astăzi, trebuie să-l judec prin prisma zilei aceleia în care voi fi răpit și mă voi afla înaintea lui Dumnezeu!

Dacă dorești să te învrednicești de vederea dumnezeiască și de arătări în cugetare, îmbrățișează, mai întâi,

viața pașnică și isihastă! Și, stăruind, cunoaște-te pe tine însuți și pe Dumnezeu! [7]

Noi vrem să fim oameni duhovnicești, să fim mari, să ne cerceteze Dumnezeu și să ne dea de îndată ceea ce-I cerem. Dar felul în care gândim este inaccceptabil. Dacă vrei, zice Cuviosul, *să te învrednicești de vederea dumnezeiască și de arătări în cugetare*, adică dacă vrei să-L vezi în mod inteligibil pe Dumnezeu, atunci ceea ce trebuie să faci este să trăiești așa cum vrea Dumnezeu, să îmbrățișezi *viața pașnică și isihastă*, adică să urmezi viața monahală. Dacă ai dor după Dumnezeu, du-te la mănăstire ca să te faci monah! Și atunci să le urmărești nu pe cele mari, ci pacea și isihia, adică pacea inimii tale! Înlăuntrul tău să nu se miște nimic și să nu te clatine, nimic să nu te ațâțe și să nu te întristeze, să nu te revolți și să nu te întristezi pentru nimic, nici să nu te frământi! Viața ta să se depene în isihie! Expresia *îmbrățișează viața* nu înseamnă ca tu să trăiești în isihie și pace, iar Eu îți voi da harismele. Nu are acest sens, ci că tu trebuie să îți afierosești întreaga ta viață păcii și isihiei. Aceasta va fi lucrul care te atrage, pe aceasta o vei urmări, și atunci vei reuși să te cunoști pe tine însuți și pe Dumnezeu.

❂ ❂ ❂

Pentru că, dacă se împlinește aceasta, nimic nu te mai împiedică să-L vezi cu mintea, într-o stare curată și netulburată de nicio patimă, ca într-o adiere ușoară (cf. 3 Împ. 19, 12), pe Cel nevăzut de nimeni.

Pentru că dacă se împlinește aceasta. Dacă, într-adevăr, ai ales acest drum al isihiei pentru tot restul vieţii tale și dacă ai făurit înlăuntrul tău o stare de curăţie, atunci nu e deloc greu să-L vezi pe Dumnezeu cel nevăzut. Aceasta se poate întâmpla în mod minunat, când va veni clipa potrivită. Ea ţine de Dumnezeu, nu este reușita ta. Nu tu le vei spune ochilor tăi: „Priviţi-L pe Dumnezeu!" Când va fi nevoie, Dumnezeu va face aceasta, ajunge să fi dobândit starea de curăţie.

Stare curată înseamnă ca înlăuntrul tău să nu mai pătrundă vreo duhoare, vreo întinăciune a păcatului, a vreunei acţiuni păcătoase, şi ca viaţa ta să fie liniștită. Oamenii să nu-și dea seama de prezenţa ta, să nu-ţi audă glasul, văicărelile, cârtelile, mâniile, problemele și îngrijorările tale. Omul liniștit şi pașnic nu se înfăţişează nicăieri, Îl trăiește pe Dumnezeul lui. Prin urmare, când ajungi în această stare, Îl vei vedea *cu mintea pe Cel nevăzut de nimeni*, așa cum L-a văzut prorocul Ilie, sub forma unei adieri de vânt. Adică Îl vei vedea în chip umbros, ca „în ghicitură" (1 Cor. 13, 12), pentru că pe Cel curat Îl vei vedea în mod limpede în acea zi strălucită a Parusiei.

Dar să ştii că până şi cea mai mare arătare dumnezeiască pe care o poţi avea aici, pe pământ, este ca o copie faţă de realitatea prezenţei lui Dumnezeu sau ca un soare pictat de un copilaș. Ce legătură are acest soare cu adevăratul soare? Chiar şi marile revelaţii teologice sunt nimic faţă de acea măreţie! Dar câţi oameni foarte naivi așteaptă câte o astfel de desfătare duhovnicească, fără să se gândească la acea zi măreaţă! Pentru că toate, întreaga istorie și iconomie dumnezeiască, se îndreaptă spre acea zi.

Ca într-o adiere ușoară. Prin această expresie, Cuviosul Teognost face aluzie la arătarea dumnezeiască pe care a avut-o prorocul Ilie. După ce Ilie i-a omorât pe prorocii lui Baal, Izabela a trimis mesageri care l-au înştiinţat că ea îl va omorî. Prorocul Ilie s-a înspăimântat de această veste şi a plecat în pustie (*cf.* 3 Împ. 18, 16 ş.u.). Acest mare bărbat, cu care Dumnezeu a făcut o asemenea minune, s-a speriat de Izabela! Omul, chiar şi în faţa celor mai mari minuni, rămâne mic. Și Ilie a rămas mic, neputincios, s-a speriat de Izabela și a plecat. Atunci, Dumnezeu a venit la el şi i-a zis: „De ce stai aici, în pustie? Eu îţi voi da putere ca să Mă vezi. Vei vedea o vedenie uimitoare, apoi o a doua și, în continuare, o a treia vedenie. În niciuna dintre acestea nu voi fi Eu. Voi fi în cea de-a patra, în adierea ușoară." Și, după cum a fost înştiinţat, la început a avut loc o furtună mare, „o vijelie năprasnică", un vânt puternic care a despicat munţii şi a sfărâmat stâncile (*cf.* 3 Împ. 19, 11). Dumnezeu i-a spus să iasă din peștera lui ca să vadă această vedenie înfricoşătoare.

Înainte ca Ilie să pornească spre Sinai, Dumnezeu i-a dat să mănânce de două ori, ca să prindă putere, pentru că, atunci când trupul este slăbit mai mult decât trebuie, omul își pierde, pe de o parte, puterile sale de gândire, iar pe de altă parte, nu poate să facă o asceză duhovnicească. De aceea nu sunt de acord cu voi când îmi cereţi să postiţi în fiecare zi sau să nu dormiţi. De obicei, astfel de lucruri cer oamenii rataţi şi egoiști. Echilibrul, cugetarea feciorelnică, despre care Cuviosul Teognost a vorbit mai înainte, au importanţă, așa încât trupul nostru să nu fie epuizat, ci să fie în stare să ducă lupte duhovnicești.

Așadar, a venit furtuna, apoi a urmat un cutremur care a zdruncinat lumea. Dumnezeu nu era nici acolo. Apoi a căzut un foc înfricoşător. Nici acolo nu era Dumnezeu. În continuare, s-a auzit „un glas de adiere subţire, adică un şuierat, un sunet care era imitarea glasului inteligibil al lui Dumnezeu, o reprezentare a comuniunii lui Dumnezeu cu omul. În acest glas ca o adiere era Dumnezeu. Adică Dumnezeu Se înfăţișează în icoană, ceea ce înseamnă că totul, până și cea mai mare vedenie extatică, este, în realitate, un simplu simbol. Vedem că Cuviosul Teognost repetă aceleași înţelesuri ca să ţină atenţia noastră fixată asupra Parusiei.

[Să-L vezi cu mintea pe Cel nevăzut de nimeni] *binevestindu-ţi mântuire prin cunoștința Sa mai bine întipărită* [în minte].

Aici, Cuviosul Teognost îşi continuă ideea și spune: Când Îl vezi pe Cel nevăzut de toţi, ca Ilie, Îl vei vedea aducându-ţi vestea veselă a mântuirii tale. Așa cum Arhanghelul s-a înfăţişat Fecioarei şi i-a binevestit că Îl va naşte pe Hristos, tot așa şi Dumnezeu îţi va vesti mântuirea ta printr-o cunoștinţă mai limpede. Dar să nu ţi se pară că aceasta este un lucrul mare! În acest fel Dumnezeu, pur şi simplu, te încredinţează, îţi dă o chezășie a faptului că te-a ales, că ţi-a primit lupta, viaţa, vieţuirea şi că îţi va dărui mântuirea. Și pentru că toate au o legătură cu acea mare zi de pe urmă, Cuviosul continuă în al optulea capitol:

După cum când se arată fulgerul, se așteaptă de îndată și tunetul, tot așa, acolo unde a luminat milostivirea dumnezeiască, se liniștește și furtuna patimilor. Iar unde se întâmplă aceasta, îi vine, totodată, celui ce a dobândit-o și arvuna fericirii de acolo. [8]

Când vezi fulgerul, zice, te aştepţi să şi tune de îndată. Cu cât este mai departe fulgerul, cu atât mai multe secunde trec până să se audă tunetul. Prin urmare, așa cum după fulger vine întotdeauna tunetul, tot aşa şi când îţi va străluci milostivirea dumnezeiască și vei avea în inima ta dulceaţă şi pace, când vei găsi nepătimirea, starea fără gânduri a minţii, atunci să fii sigur că și furtuna patimilor s-a terminat. Până aici a fost lupta ta cu patimile. Acum, te-a cercetat deja mila dumnezeiască, milostivirea dumnezeiască. A coborât Dumnezeu şi te-a îmbrăţişat.

De ce numește *milostivire* bunătatea, îndelunga-răbdare și mila lui Dumnezeu? Pentru că prin vieţuirea noastră atragem milostivirea. Iar vieţuirea noastră sunt lacrimile, cugetarea feciorelnică, iubirea noastră, smerenia noastră, cuvintele noastre, felul în care Îi arătăm lui Dumnezeu pocăinţa noastră. Este jertfa inimii noastre înaintea lui Dumnezeu. Toate acestea le facem ca să-I arătăm lui Dumnezeu pocăinţa noastră şi pentru ca Dumnezeu să ne descopere că a primit-o. Milostivirea este răspunsul lui Dumnezeu la jertfa noastră, la darul vieţii noastre. Noi ne aducem darul, înălţăm jertfa noastră, propria noastră inimă, așa cum a fost înălţat carul lui Ilie și cum a fost înălţat Avacum şi dus în Babilon.

Prin aceste suișuri ale inimii noastre izbutim să ajungem la milostivirea dumnezeiască și, atunci, vedem că *se liniștește și furtuna patimilor*. Această liniște a inimii şi a minţii, a cugetului şi a imaginaţiei, această lipsă a patimilor este marea vizită pe care ne-o face Dumnezeu. Dar când găsim înlăuntrul nostru semnele patimii, când vedem că ceva se mișcă în noi sau că ne emoţionează, aceasta înseamnă că încă nu L-am dobândit pe Dumnezeu. Se poate să ne împărtăşim, să ne rugăm, dar fără niciun rezultat. Iar aceasta se întâmplă pentru că jertfa noastră nu este cea pe care o vrea Dumnezeu.

În Vechiul Legământ citim că şi Abel, și Cain au adus daruri, dar Dumnezeu a primit numai darurile lui Abel (*cf.* Fc. 4, 4-5). Darul nostru nu este încă bineprimit de Dumnezeu. Cu toate acestea, Dumnezeu l-a iubit și pe Cain și, când încă nu săvârșise crima, l-a cercetat și l-a mângâiat și, apoi, i-a pus un semn ca să nu fie omorât (*cf.* Fc. 4, 7, 15).

Dumnezeu nu lipsește din viaţa noastră. Dumnezeu ne iubeşte și când ne aflăm în mocirlă, și în mijlocul patimilor noastre. De fapt, noi vrem patimile, și de aceea Dumnezeu nu ni le ia. Când nu le mai vrem, Dumnezeu ni le ia, dar vrea să Îi dăm propria noastră milostivire. Adică să-I arătăm că urâm păcatul și să-I dovedim aceasta cu întreaga noastră viaţă. Se poate să intrăm într-un mormânt, să ne suim într-un pom, să ne afundăm într-o peșteră... Pe toate le putem face, dar lucrul pe care ni-l cere Dumnezeu îl facem? Dacă îl facem, de îndată va străluci pacea, vine rezultatul, cercetarea lui Dumnezeu, *dumnezeiasca milostivire*. Adică

premerge propria noastră milostivire, propria noastră jertfă, și urmează *dumnezeiasca milostivire*, care înseamnă că Dumnezeu a primit jertfa noastră. Prin urmare, *dumnezeiasca milostivire* este mila, îndelunga-răbdare a lui Dumnezeu, faptul că Dumnezeu m-a primit.

Iar unde se întâmplă aceasta, îi vine, totodată, celui ce a dobândit-o și arvuna fericirii de acolo. Când văd că viaţa mi s-a schimbat și că am ajuns nepătimaș şi curat, atunci înţeleg că am ajuns un sălaș statornic, o biserică permanentă a Dumnezeirii (*cf.* 2 Cor. 6, 16), că L-am făcut pe Dumnezeu proprietatea mea. Atunci începe *arvuna*: pregustările fericirii cerești. Adică slava, cinstea, strălucirea și fericirea pe care le vom gusta în cealaltă viaţă începem să le simţim şi să le trăim din viaţa aceasta. Aceasta se realizează prin curăţie. Până să vină această curăţie, eram ca viermii, care se târăsc încoace și încolo și rămân numai pe pământ.

Dar mila dumnezeiască sau nădejdea nepătimirii nu se află în sufletul care iubește lumea mai mult decât pe Ziditor și are patimă faţă de cele văzute și e stăpânit cu totul de plăcerile și de desfătările trupești.

Dar nu există milostivire dumnezeiască, nici nădejdea nepătimirii şi, chiar dacă mi-aș vărsa sângele, nu poate fi vorba să dobândesc nepătimirea dacă, în primul rând, le iubesc pe cele lumești, adică curiozităţile, cinstirile, mărunţișurile, dacă, de asemenea, astăzi sunt bucuros și mâine mă enervez, dacă astăzi Îi spun „da" lui Dumnezeu, iar mâine mă împotrivesc; în al doilea rând, dacă *am*

patimă față de cele văzute, iar în al treilea rând, dacă sunt legat în întregime de desfătările pământești.

Cele văzute sunt viața noastră de zi cu zi, iar împătimirea este țintuirea inimii de cele văzute și iubirea ei pentru ele. De exemplu, îmi place să fac câte o plimbare sau să fac gimnastică și să mă simt mai bine. Orice strădanie de acest fel arată că încă suntem trupești. „Oare nu sunteți încă trupești?" (1 Cor. 3, 3), i-a întrebat Apostolul Pavel pe corinteni, când se sfădeau între ei sau aveau neînțelegeri.

Verbul „e stăpânit", din expresia *e stăpânit cu totul*, înseamnă „țin cu putere". De exemplu, vreau plăcerea, vreau să mă cinstești, să-mi recunoști meritele, vreau să mă întrebi și să mă bagi în seamă. Dar când suntem legați de cele pământești, nu avem nicio nădejde că vom atrage mila dumnezeiască și că vom dobândi nepătimirea.

❂ ❂ ❂

Nu căuta cu mintea ce este Dumnezeirea și unde este, pentru că este mai presus de ființă și necuprinsă de loc, ca fiind mai presus de toate. [9]

Trecând la acest cap, Cuviosul Teognost teologhisește din nou. *Dumnezeirea* este Dumnezeu. Să nu cauți, zice, să afli cu mintea ta unde este Dumnezeu și ce este. Dumnezeu este mai presus de ființă, deasupra oricărei esențe și niciun loc nu poate să-L încapă. Nimeni nu-L poate duce în spate pe Dumnezeu. Verbul ἀνέχομαι înseamnă „mă aplec și te iau în spate", „te țin în spinare".

Prin urmare, toate lumile, pământești și cerești, nu pot să-L țină în spinare pe Dumnezeu. Dumnezeu nu încape nicăieri, nu poate fi încăput de nimeni[2] și este mai măreț decât își poate imagina cineva, este mai presus de toate.

Oglindește-L în tine, pe cât e cu putință, numai pe Dumnezeu-Cuvântul cel circumscris, Care răspândește lumină din firea dumnezeiască și subînțelege-L într-un loc pe Cel ce e pretutindeni, datorită necircumscrierii Dumnezeirii.

Aici, Cuviosul continuă cu înțelesuri teologice frumoase, foarte simple, pe care le potrivește cu propria noastră viață, ca și cum ne-ar spune: „Lasă nemărginirea lui Dumnezeu! Nu poți să-L cuprinzi cu mintea ta, unde, cum și ce este El! Tu însă *oglindește*! Verbul ἐνοπτρίζομαι înseamnă „văd înlăuntrul meu", „privesc duhovnicește", înțeleg, Îl simt în mod profund *pe Dumnezeu-Cuvântul cel circumscris*, pe Fiul lui Dumnezeu, pe Hristos. Pentru că Dumnezeu este mai presus de ființă, *necuprins de loc*, nu Îl putem înțelege. Pe Hristos însă Îl înțelegem, pentru că a devenit *circumscris*.

Adjectivul ἐμπερίγραπτος, *circumscris*, provine din prepoziția ἐν, „în", și verbul περιγράφω, „scriu împrejur". De exemplu, trasez un cerc și pun înăuntrul lui ceasul. Acum și Hristos este circumscris, adică Se află într-un loc concret, este limitat fizic, este ceva pe care îl pot înțelege. Care sunt limitele între care este circumscris

[2] Utrenia Nașterii Domnului, catisma de după Polieleu.

Hristos? Este firea Lui omenească. Hristos este pruncul născut de Fecioara Maria, este Dumnezeu-omul. Ştim unde S-a născut, cum S-a născut, ştim că a fost prigonit, că voiau să-L omoare, că a fost răstignit, că a înviat, că S-a înălţat la cer... Avem o vedere şi o simţire duhovnicească a întregii vieţi a lui Hristos.

Pe Cel care a fost cuprins în limitele firii noastre omenești, spune Cuviosul Teognost, doar pe El să-L vezi duhovnicește, strălucind raze din firea Lui dumnezeiască. Adică firea omenească Îl face pe Hristos să vină la măsurile noastre și să putem să-L înţelegem, iar firea nevăzută, firea dumnezeiască, Îl face să răspândească lumină și să dea viaţă universului.

Prin urmare, Hristos Se află într-un anumit loc concret. Acolo trebuie să-L simţim, să-L trăim, să-L căutăm, să-L găsim. Care este acest loc? Este trupul Lui, este firea Lui omenească pe care a luat-o, este Hristos în El Însuși, Dumnezeirea în Ea Însăși; este Biserica lui Hristos, este inima mea, este Împărăţia cerurilor, este tot locul unde se află harul. Așadar, pe Cel care este pretutindeni prezent tu să-L subînțelegi într-un loc, zice Cuviosul Teognost.

Verbul „a subînţelege" înseamnă: în spatele lucrurilor, în spatele norului, în spatele trupului pe care l-a purtat Hristos, în spatele inimii mele, în spatele negurii de pe Sinai, în spatele curăţirii pe care am conștientizat-o astăzi, în spatele lacrimilor pe care le-am avut, în spatele rugăciunii mele, care a fost obositoare în fiecare zi, iar astăzi a devenit foarte dulce, în spatele pocăinţei autentice pe care am arătat-o astăzi, să Îl subînţeleg pe

Dumnezeu. Este uimitor felul în care Cuviosul Teognost Îl aduce în viaţa noastră pe Hristos!

❂ ❂ ❂

Dacă iubeşti cunoştinţa adevărată şi încredinţarea neîndoielnică a mântuirii, mai întâi filozofează! [10]

Cunoştinţa adevărată nu sunt cunoştinţele omeneşti, ci cunoştinţa exclusivă a lui Dumnezeu. Dar care este *încredinţarea neîndoielnică a mântuirii* noastre? Adeseori oamenii ne întreabă: „Ţi-ai dobândit mântuirea? Eşti sigur că, dacă vei pleca astăzi din această viaţă, vei merge în Cer? Nu cumva ai vreo temere sau vreo îndoială?" Această încredinţare a mântuirii noastre ne este necesară mult mai mult decât cunoştinţa dumnezeiască. De exemplu, mergi pe drum, dai peste un pârâiaş peste care trebuie să păşeşti. Dacă nu eşti sigur că vei ajunge pe celălalt mal, vei cădea în apă. Ceva asemănător vei păţi şi când nu cauţi încredinţarea mântuirii tale.

Dacă însă doreşti într-adevăr să dobândeşti siguranţa mântuirii tale şi cunoştinţa adevărată, *mai întâi filozofează*! Verbul „a filozofa" înseamnă „iubesc înţelepciunea". Potrivit învăţăturii Sfintei Scripturi (*cf.* Ieş. 28, 3; Ef. 1, 17), înţelepciunea este harisma dumnezeiască prin care omul poate să-L înţeleagă pe Dumnezeu şi să-L cunoască, să-L caute şi să se apropie de El, iar în viaţa lui de zi cu zi să poată concretiza cu discernământ şi judecată dreaptă această căutare şi cunoştinţă a lui Dumnezeu, prin mijlocirea căii făptuirii, adică prin virtuţi. Prin

urmare, înţelepciunea este putinţa omului, experienţa şi obişnuinţa lui să trăiască cu Dumnezeu, punând în lucrare virtuţile în viaţa sa practică de zi cu zi.

Filozofează înseamnă: aranjează-ţi viaţa aşa încât să-L facă pe Dumnezeu să fie al tău, iar în curgerea vremii de zi cu zi să-ţi facă tihnită viaţa în Dumnezeu. Smerenia, iertarea, iubirea şi toate celelalte virtuţi să zburde! De exemplu, când va trebui să arăţi iubire faţă de un om împovărător, să nu suspini la gândul că iarăşi va începe să strige sau să înjure! Dacă suspini înseamnă că nu ai iubire. Să dobândim în viaţa noastră zilnică experienţa şi tihna, pentru ca legătura noastră cu Dumnezeu şi cu oamenii să fie vie, adică să avem deplina cunoştinţă a lui Dumnezeu, a vieţii şi a celor create, pentru a o trăi. Prin urmare, înţelepciunea este o strădanie a omului pe care o încununează Dumnezeu, este o luptă.

[Filozofează] *să rupi legăturile pătimaşe ale sufletului faţă de trup şi, golit de împătimirea după cele materiale, coboară în adâncul smereniei şi vei găsi mărgăritarul cel de mult preţ (cf. Mt. 13, 46) al mântuirii tale, ascuns ca într-o cochilie în cunoştinţa dumnezeiască şi făcându-te să guşti de mai înainte strălucirea Împărăţiei lui Dumnezeu.*

Luptă-te, având înţelepciunea lui Dumnezeu, ca să rupi orice legătură care te leagă de firea omenească, de trup! Trebuie să frângi orice te ţine rob înlăuntrul tău, iar după ce ai alungat iubirea faţă de cele materiale, să cobori în adâncurile smereniei, să te pui pe tine însuţi mai prejos decât toţi! Noi, când alţii ne smeresc, când ne fac să

simţim că suntem un nimic, ne strâmtorăm, ne chinuim, ca fiul risipitor „într-o ţară îndepărtată“ (Lc. 15, 13), în timp ce trebuie să ne bucurăm, să prăznuim.

Așadar, când ne golim și coborâm în abisul smereniei, atunci vom găsi mărgăritarul cel de mult preţ al mântuirii noastre. Cuviosul Teognost numește acum „mărgăritar de mult preţ“ încredinţarea şi arvuna mântuirii noastre. Dar unde este acest mărgăritar de mult preţ? Acesta, zice, este ascuns undeva. Așa cum melcul se ascunde în cochilie, tot așa și mărgăritarul cel de mult preţ al mântuirii noastre se ascunde în cunoștinţa dumnezeiască.

După ce am descoperit acest mărgăritar – pe Hristos care umblă înlăuntrul nostru –, atunci ne încredinţăm că ne „logodește“, adică ne dă pregustarea strălucirii Împărăţiei lui Dumnezeu. Cuviosul Teognost folosește gerunziul[3] „logodindu-ţi“, pentru că „Împărăţia cerurilor este înlăuntrul nostru“ (Lc. 17, 21), înlăuntrul nostru avem desfătarea Împărăţiei, desfătarea de Hristos. Dar această desfătare este o logodnă, este pregustarea acelei adevărate străluciri, mari și foarte luminoase a slavei, cinstei, plăcerii şi adâncii noastre familiarităţi cu Dumnezeu cel sfânt și cu Dumnezeirea, în acea zi care va fi neînserată şi veșnică. Tot ce facem, asceza noastră, rugăciunea noastră, curăţia noastră, necurăţia noastră, înţelepciunea, cunoștinţa lui Dumnezeu, pe toate le adună Cuviosul Teognost în acea măreaţă zi.

---

[3] În grecește, este un participiu prezent: προμνηστευόμενον. (n.tr.)

❂ ❂ ❂

Cel ce a dobândit supunerea duhovnicească și și-a supus trupul duhului, nu mai are trebuință de supunere omenească. Pentru că acesta se supune cuvântului și legii lui Dumnezeu ca un supus recunoscător. [11]

Uneori ne întrebăm: „Avem cu toţii nevoie de un Stareţ şi să fim supuși? N-o să trăim niciodată și noi măcar «o clipă de libertate»?" Desigur, supunerea faţă de Stareţ este iubire, este desfătare, este săltare dumnezeiască și omenească în inima noastră. Este ca săltarea fătului în pântecele mamei!

Dar oare există vreun om care să nu aibă nevoie de supunere omenească? Da, cel care s-a supus pe sine însuși lui Dumnezeu cel inteligibil, lui Dumnezeu, pe Care Îl percepe duhovnicește cu mintea şi pe Care Îl cunoaște, pe Care Îl înţelege și pe Care Îl deţine. Aceasta a izbutit-o prin supunerea trupului faţă de duh, adică prin a nu se mișca nimic trupesc înlăuntrul său, ci să trăiască înlăuntrul său Duhul, adică el însuși să trăiască în Duhul Sfânt. Dar astfel de oameni sunt rari! Așadar, când faci ascultare cu recunoștinţă faţă de cuvântul și legea lui Dumnezeu, cu deplină încredinţare și siguranţă, atunci nu ai nevoie de supunere omenească. Când legile nu te obosesc, când nu te răzvrătești din pricina lucrurilor de zi cu zi ale vieţii, ci viaţa ta decurge liniștit, adică este supusă cuvântului și legii lui Dumnezeu, când toate curg firesc, duhovnicește, şi nu întâmpini nicio temere și primejdie că vei greși sau păcătui, atunci nu ai nevoie de Stareţ.

Dar noi, întru care se află lupta și războiul trupului împotriva sufletului, trebuie să ne supunem și să avem un conducător de oaste și un cârmaci care să ne cârmuiască cu știință și să ne înarmeze foarte bine, ca nu cumva să fim biruiți de vrăjmașii inteligibili și să fim înghițiți de patimi din cauza lipsei de experiență.

Dar când încă avem o luptă și un război, când încă ne luptăm ca să alungăm gândurile, ca să ne rugăm, ca să fim smeriți, ca să spunem adevărul, ca să ajungem martiri, ca să ne ducem boala, când legea trupului se împotrivește legii duhului, atunci singura soluție este *să avem un conducător de oaste și un cârmaci care să ne cârmuiască cu știință și să ne înarmeze foarte bine.*

În astfel de situații e nevoie de Stareț, de cârmaci, ca să ne ocârmuiască. Nu ne pot cârmui gândurile noastre și propria minte, ci cuvântul lui, care se poate să fie și ciudat, și anapoda. De obicei, viața noastră de zi cu zi ni se pare grea și de nesuportat. Aceasta se întâmplă când, orice ne-ar spune Dumnezeu sau Starețul, fie simțim un mic dezacord lăuntric, fie nu îl înțelegem, fie ne vine greu. În aceste cazuri, Starețul, cinstind libertatea ta, de obicei dă înapoi cu meșteșug și te pune pe tine să mergi primul, pentru că nimeni nu merge undeva fără voia sa. Este ceea ce se spune uneori: „Starețul face ascultare?".

De obicei, sufletele trăiesc astfel, și de aceea nu au nepătimirea, nu au înștiințarea, siguranța, arvuna – în cochilia cunoștinței dumnezeiești – a măreției acelei zile și a slavei lui Dumnezeu. Dar tu să iei aminte, așa încât Starețul să te cârmuiască *cu știință*, cu știința pe care o

are, cu propria sa cunoştinţă şi gândire, cu propria lui judecată, şi să te *înarmeze foarte bine*, să-ţi dea armele cu care poţi să lupţi prin Duhul împotriva trupului.

Așadar, dacă înlăuntrul tău există chiar și cea mai mică luptă sau război, ai nevoie în mod sigur de Stareţ, ai nevoie să te abandonezi pe tine însuţi în mâinile Stareţului. Nu poţi să spui: „Facă-se voia lui Dumnezeu!" sau „Dacă vrea Dumnezeu...", nici nu poţi să te întrebi dacă voia lui Dumnezeu coincide cu voia Stareţului. Toate acestea arată că nu ai o legătură personală cu Stareţul. Voia lui Dumnezeu pentru noi este voia Stareţului, chiar dacă aceasta este sucită și anapoda. Ajunge să nu fie voia noastră proprie! Apelăm, chipurile, la voia lui Dumnezeu când nu vrem să ne ducem crucea sau când vrem să ne înălţăm sinele.

În această stare, dacă nu avem Stareţ, războiul duhovnicesc al minţii ne va devora, ne va arde, vrăjmașul ne va da foc și ne va transforma în cenușă. Patimile noastre, care sunt nenumărate, ne vor îneca în adâncul mării. Așadar, Cuviosul vrea să spună că toţi avem nevoie de Stareţ, că nu ne putem conduce singuri pe noi înşine.

Desigur că atunci când Stareţul dă înapoi în faţa voii noastre, noi nu câștigăm nimic, ci doar pierdem. Câștigăm doar voia noastră proprie, un răgaz, odihna noastră, dar toate acestea sunt dezastrul nostru. Stareţul însă nu poate să facă nimic altceva, pentru că tot așa a făcut și Hristos, așa face și Biserica. Dumnezeu îl urmărește pe fiul său oriunde ar merge. Ce a spus astăzi pericopa Evangheliei? Cărturarii și fariseii s-au împotrivit uceni-

cilor lui Hristos, pentru că Învăţătorul lor se întovărăşea mereu cu vameşii, cu păcătoșii şi cu desfrânatele. Nu au avut curajul să-I spună aceasta lui Hristos și au spus-o apostolilor. Atunci Însuși Domnul a luat cuvântul și le-a spus că nu cei sănătoşi au nevoie de doctori, ci cei bolnavi (*cf.* Mc. 2, 16-17). Se vede că Domnul îi urmărea pe vameși şi pe desfrânate; urmărește şi păcatul, şi furtul, și desfrânarea, și voia proprie; coboară în iadul omului, ca să intre lumina Lui și pentru ca iadul să devină lumină. De aceea nici Stareţul nu poate să facă altfel!

De cele mai multe ori, Stareţul îşi privește fiul în ochi, să vadă ce vrea, ce este dispus să facă, încotro înclină inima lui. El cântărește lucrul acesta şi îi spune fiului său ceea ce vrea acela și lasă rezultatul în seama lui Dumnezeu. Îi spune, desigur, cu discernământ, și ceea ce vrea Dumnezeu, dar acela cum să priceapă? Așa suntem noi, oamenii, şchiopătăm „cu amândouă picioarele" (*cf.* 3 Împ. 18, 21), toate puterile noastre sunt şchioape. Iar Dumnezeu îl așteaptă pe unul, îl așteaptă pe celălalt, îl ia pe un al treilea, într-un moment în care are un dor dumnezeiesc, iar apoi îngerii și demonii luptă pentru sufletul lui: unii spun că s-a pocăit, ceilalţi că a făcut cutare și cutare păcat, că a avut cutare voiri proprii și cutare pofte. Așadar, pentru că şchiopătăm cu totul, nu avem îndrăzneală, nu avem pace, nu avem nepătimire. Simţim o lipsă permanentă în viaţa noastră, iar aceasta se datorează faptului că egoul este atât de puternic în inima noastră.

Când nu mai ești supărat de nicio patimă și dorul dumnezeiesc sporește în inima ta, și când, socotind moartea ca

un somn, nu te mai temi de ea, ci mai degrabă dorești dezlegarea, atunci și ai dobândit precum trebuie arvuna mântuirii, și porți înlăuntru Împărăția cerurilor (cf. Lc. 17, 21), bucurându-te cu bucurie negrăită. [12]

Când, zice, nu ești tulburat de nicio patimă în minte, în cuget, în inimă, în trup și în suflet, și când dorul dumnezeiesc sporește în inima ta, și când nu te mai temi de moarte, ci o socotești ca un somn ușor care dă viață omului, și când pe cât de ușor și cu bucurie adormi, pe atât de ușor și cu bucurie înfrunți moartea, și nu numai că accepți cu ușurință și cu bucurie să mori, ci îți și dorești dezlegarea, atunci și ai câștigat adevărata arvună a mântuirii, și porți înlăuntrul tău Împărăția cerurilor, având o bucurie negrăită.

Faptul că Îl dorești, că Îl iubești și că Îl aștepți pe Dumnezeu înseamnă că dorești, că iubești și că aștepți moartea, că inima ta tânjește după ea, că știi că ea este întâlnirea ta cu Hristosul tău, sărutul pe care I-l vei da. Atunci, și când vei umbla, și când vei ședea, și când vei dormi, și când te vei trezi, și oriunde vei merge, porți înlăuntrul tău nu numai pe Hristos, ci și pe toți îngerii, pe toți sfinții, întreaga Sfântă Treime!

Bine-ar fi să ne învrednicească Dumnezeu să purtăm înlăuntrul nostru *Împărăția cerurilor, bucurându-ne cu bucurie negrăită*!

3

Pentru că noi toţi, bărbaţi şi femei, independent de preoţia liturgică, suntem slujitori şi preoţi ai Dumnezeului celui Preaînalt, vom continua cu câteva dintre capetele Cuviosului Teognost care se referă la preoţie. Înainte să începem, ca introducere la tema noastră[1], mă voi referi la două fragmente din slujbele ultimelor zile. Primul, *Slava* de la Laude, se referă la iubitul nostru sfânt Pavel al Constantinopolului.

Adresându-se Sfântului, imnograful spune: „Plecatu-te-ai întru adâncurile Duhului, vieţuind netrupeşte, şi de acolo ai scos bogăţia cunoştinţei dumnezeieşti, izvorând oamenilor ortodoxia.“ Aşa cum minerii sapă în

[1] Tâlcuindu-l pe Cuviosul Teognost din octombrie 1987 până în februarie 1988, Gheronda se referă adesea la sfinții zilei, la sărbătorile dintre Naşterea Domnului și Teofanie și la Postul Mare. Trăia cu adevărat timpul liturgic, iar această trăire voia să o transmită și fiilor lui duhovnicești.

adâncul pământului ca să scoată aur, argint sau orice alt metal preţios, tot aşa poţi şi tu să te pleci în adâncurile Duhului prin vieţuirea ta netrupească şi de acolo să scoţi cunoştinţa dumnezeiască. Adică această cunoştinţă nu ai scos-o numai din Sfânta Scriptură, din scrierile Părinţilor Bisericii şi, în general, din învăţătura Bisericii, ci te-ai aplecat şi tu însuţi şi ai scos pricini şi elemente de cunoaştere şi i-ai învăţat pe alţii ortodoxia.

Tot în aceste zile aţi cântat despre apostoli ceva asemănător din *Octoihul mare*. Apostolii L-au auzit direct pe Hristos, au trăit alături de El şi au primit de pe buzele Lui cunoştinţa dumnezeiască, în mod personal şi nemijlocit. Cu toate acestea, şi ei s-au plecat Duhului Sfânt, Care i-a învăţat întregul adevăr şi le-a lămurit tot ceea ce aveau nevoie. Una dintre stihirile Utreniei spune: „Doamne, apostolii au atins uneori adâncurile mării, iar alteori înălţimea Împărăţiei prin dogme."[2]

Cuvântul δόγμα, „dogmă", are înţelesul de părere autentică, de părere care nu e supusă îndoielii, pentru că este acceptată. El provine din verbul δοκῶ, iar acesta din δέκομαι, „a primi". Prin urmare, dogma înseamnă ceva care este primit, predanisit. Când împăratul dădea o poruncă (δόγμα), o preda slujitorilor săi ca s-o împlinească. Prin urmare, dogmele sunt taine predate de către Duhul Sfânt duhului oamenilor.

„Iar alteori, prin credinţă, au ajuns în sânul Tău cel de necuprins şi L-au propovăduit pe Fiul Tău cel fără

---

[2] Stihiră la Stihoavna Laudelor de joi, glasul al 6-lea.

de ani." Potrivit troparului precedent, Sfântul a ajuns învăţător al ortodoxiei pentru că a pătruns în izvorul Sfântului Duh. Aici, apostolii au intrat în „sânul Tău cel de necuprins", al Tatălui, în mod evident, pentru că de acolo izvorăşte toată înţelepciunea şi, astfel, au putut să propovăduiască ortodoxia. Vedeţi, aşadar, că elementul vieţii noastre duhovniceşti este cel predat de Sfântul Duh şi este învăţătura noastră, cunoştinţa noastră, simţul nostru duhovnicesc, fiinţa noastră.

Le-am prăznuit în aceste zile pe căpeteniile îngereşti, care sunt fiinţe slujitoare. Ca fiinţe slujitoare, slujesc Sus, la Jertfelnicul ceresc, mai cu seamă serafimii şi heruvimii, care nu se înfăţişează pur şi simplu lui Dumnezeu, ci sunt acolo unde este şi Dumnezeu Însuşi. Astăzi l-am prăznuit pe Sfântul Nectarie, care este şi el un arhiereu şi s-a plecat în adâncurile Sfântului Duh. Întreaga lui viaţă este un şuvoi de Duh.

Pentru că şi preoţia noastră este o aplecare în adâncurile Bisericii noastre şi, în acelaşi timp, o înălţare de zi şi de noapte la Jertfelnicul ceresc şi care are legătură cu împroprierea fiecărei cunoştinţe duhovniceşti, aş vrea să vorbim mai pe larg despre ea. Repet doar că nu vom vorbi despre preoţia specială, cea liturgică, cea care a înlocuit preoţia levitică a iudeilor, ci despre cea pe care am primit-o la Botez şi la Mirungere.

Preoţia liturgică este dată anumitor oameni ca un dar al lui Dumnezeu, ca să slujească adunarea de slujbă. La început, preoţii erau împărţiţi în multe trepte. Astăzi, acestea au fost restrânse la trei trepte. Mai demult, tot clerici erau şi citeţii, şi psalţii, şi uşierii bisericii, iar lucrul

acesta e valabil acolo unde mai este în uz. Toate aceste trepte au fost create după modelul preoţiei iudeilor.

La preoţia Domnului participă fiecare om. Câtă vreme este botezat şi unit cu Domnul, participă la întreita vrednicie a Domnului, prin urmare participă şi la preoţia Lui. Nu putem concepe un creştin fără preoţie, pentru că, într-o astfel de situaţie, nu-I poate aduce jertfe lui Dumnezeu. Jertfă este participarea noastră la adunarea de slujbă; la fel dreptul la rugăciune, la oferirea inimii noastre, a sinelui nostru, la faptul de a aduce „ale Tale dintru ale Tale" pe cele pe care ni le-a dat Dumnezeu, adică pâinea şi vinul, care sunt Domnul Însuşi, răstignit, dar înviat, sunt Trupul Lui înviat şi Sângele Lui.

Firea noastră este dumnezeiască şi omenească, iar chipul nostru este chipul lui Iisus Hristos. Noi devenim mădulare ale lui Hristos, iar ca mădulare avem aceste două elemente: trupul pe care ni l-a dăruit Dumnezeu şi sufletul nemuritor, îndumnezeit, care îndumnezeieşte împreună cu el şi întregul nostru organism, adică ne face părtaşi ai Sfântului Duh.

Toţi Părinţii spun că Duhul Sfânt, venind în comuniune cu duhul nostru, creează un element comun prin care omul poate să fie înălţat deasupra celor pământeşti şi să aducă daruri duhovniceşti şi jertfe tainice. Prin aceasta suntem cu toţii părtaşi la preoţia Domnului. Duhul Sfânt unge preoţi, proroci, împăraţi. În Vechiul Legământ, preoţii, prorocii şi împăraţii erau unşi cu untdelemn, care era o preînchipuire a Sfântului Duh. Ungerea noastră însă este săvârşită de către Însuşi Sfântul Duh. Aceasta este deplinătatea darurilor Domnului,

dreptul nostru de a intra în Împărăţia cerurilor. Şi nu să intrăm doar la sfârşitul veacurilor, ci să o agonisim de acum şi să ne aflăm în ea. Prin urmare, preoţia este un element de neînlăturat al existenţei noastre.

Ideea preoţiei generale se găseşte deja în Vechiul Legământ. O întâlnim în rai, unde Adam avea puterea să trăiască împreună cu Dumnezeu şi să vorbească cu El. După căderea celor întâi-zidiţi, adevărul s-a întunecat treptat-treptat. Pe ici şi pe colo, oamenii au început să aibă amintiri diferite despre adevăr, pe care l-au deţinut în mod întreg numai iudeii. Seminţe ale acestui adevăr se găseau la toate popoarele, şi toate popoarele aveau ideea preoţiei, atât a bărbaţilor, cât şi a femeilor, cu un rol întotdeauna mai restrâns pentru femei şi în sensul afierosirii. Afierosirea este o însuşire preoţească deoarece cuprinde înţelesul unirii. „Mă afierosesc" (ἀφιεροῦμαι) înseamnă că ajung una cu Dumnezeu.

Prin urmare, Liturghia noastră, slujba noastră în general, dar şi rugăciunile noastre, mai ales canonul nostru, sunt lucrări preoţeşti, slujiri preoţeşti şi diaconíi faţă de Dumnezeu. Sfântul Isaac Sirul numeşte „liturghie" canonul monahului. Prin urmare, toţi am fost învredniciţi de preoţie şi, de aceea, *Capetele* Cuviosului Teognost ne privesc pe toţi.

Dacă te-ai învrednicit de preoţia dumnezeiască şi cinstită, te-ai îndatorat să te ai pe tine jertfit prin moartea patimilor şi plăcerilor, şi aşa să îndrăzneşti să te atingi de jertfa cea vie şi înfricoşată, dacă nu vrei să fii ars de focul dumnezeiesc ca o materie care arde uşor. [13]

Te-ai învrednicit, zice Cuviosul, să dobândești dumnezeiasca şi cinstita preoţie. Cuviosul Teognost se referă mai ales la preoţia liturgică, dar, după cum am spus, şi la preoţia generală. Fiindcă Dumnezeu te-a învrednicit să fii preot, ţi-ai asumat, într-un oarecare fel, o obligaţie, obligaţia de a te fi jertfit mai înainte pe tine însuţi prin moartea patimilor şi a plăcerilor. Domnul, având preoţia în El Însuși, a făcut-o veșnică prin moartea Lui şi a rămas „de-a pururi" (Evr. 7, 3) singurul Arhiereu, ale Cărui închipuiri sunt arhiereii şi preoţii. Așa cum spune Apostolul Pavel, Evanghelia şi prorociile, El stă ca arhiereu cu mâinile înălţate și poate să înalţe şi rugăciunile şi jertfele noastre la Jertfelnicul ceresc. El este mijlocitorul, El este înainte-mergătorul, El este Cel prin care ne înălţăm şi noi (*cf.* Evr. 4, 14-15).

Fiindcă Hristos S-a jertfit, trebuie ca şi eu să mă fi jertfit deja, ca să pot fi preot. Altfel, nu am dreptul să-mi exercit calitatea mea de preot. Dar jertfa mea, moartea mea se referă la patimile şi la plăcerile mele. Dacă sunt preot, înlăuntrul meu nu trebuie să se miște nimic pătimaş, nu trebuie să fiu un om care nu se poate echilibra, care nu-şi poate controla blândeţea sau mânia, pacea sau bucuria, moralitatea sau iubirea sa. Adică nu pot ca pe unul să-l iubesc şi pe celălalt să nu-l iubesc; nu pot să simt astăzi că îi iubesc pe toţi şi mâine să nu pot să văd pe nimeni. Nu e cu putinţă așa ceva! Trebuie ca înlăuntrul meu patimile să fi murit. Atâta vreme cât se mişcă patimile, eu sunt în stare de robie şi, prin urmare, vrăjmașul mă poate conduce; mă atacă şi nu pot să ştiu ce mi se va întâmpla peste puţin timp.

În viaţa noastră de zi cu zi, când este vorba despre patimi, arătăm, la nevoie, o anumită îngăduinţă şi spunem: „Cel puţin să nu le punem în lucrare!" De exemplu, te-a jignit cutare, şi tu nu mai poţi să te porţi cu el firesc. Atunci îţi spun: „Dacă nu te poţi purta firesc cu el, cel puţin nu-l osândi, nu-i răspunde înapoi, nu i te împotrivi!" Aceasta este o dispoziţie de dăruire a fiinţei mele, este o arătare a faptului că nu-mi accept patima, recunosc că este un păcat. Dar, în realitate, ar fi trebuit să fi murit faţă de patimi, adică faţă de cele pe care, fie şi fără să vrem, le găsim înlăuntrul nostru şi ne îmboldesc la rău.

În ceea ce priveşte plăcerile, Cuviosul Teognost înţelege, pentru început, păcatele mari, care provin dintr-o înclinaţie spre plăcere a omului, aşa cum sunt îmbuibarea pântecelui, desfătarea gâtlejului, căderile morale, egoismul, iubirea de sine şi multe altele. Toate acestea pornesc de la mulţumirea sinelui meu. Dar ceea ce mă mulţumeşte trebuie să dispară din viaţa mea.

Aici se află punctul de pornire al ascezei. Asceza nu este lepădarea lucrurilor păcătoase, ci a celor îngăduite. Este îngăduit să mănânc, dar eu postesc. Nu-mi impune nimeni să jertfesc ceva din odihna mea, din puţinul meu, să fiu junghiat în fiecare zi (*cf.* Ps. 43, 24; Rom. 8, 36), să îi slujesc pe cei care nici nu ştiu că îi slujesc. În felul acesta însă mă lepăd de mine însumi, lepăd ceea ce mi se cuvine sau îmi place. Prin urmare, asceza este respiraţia Sfântului Duh, dar şi organul de respiraţie al omului duhovnicesc.

Aşadar, nu poate fi concepută existenţa, la un preot, a imboldului spre rău şi către ceva care îmi place şi mă

îndulceşte. Iar când spunem „preot", înţelegem şi preoţia liturgică, şi preoţia tuturor credincioşilor.

În Vechiul şi Noul Legământ este interzis ca femeia să exercite preoţia liturgică (*cf.* Ieş. c. 28-29; 1 Cor. 14, 34-35), cu excepţia diaconiţelor, pe care Biserica le-a rânduit să slujească în anumite situaţii care nu erau potrivite pentru un bărbat. Rânduiala diaconiţelor a fost o excepţie şi, de aceea, în cele din urmă, nu a dăinuit în Biserica noastră, de altfel au dispărut şi vechile motive ale existenţei diaconiţelor[3].

Femeia însă are putinţa să-şi ofere mult mai profund şi mai uşor inima ei, iubirea ei şi afierosirea ei faţă de Dumnezeu. Lucrul acesta îl vedem la Maria Magdalena, în timpul vieţii Domnului, precum şi la toate celelalte femei mironosiţe, care privegheau şi au avut îndrăzneala şi curajul să meargă noaptea la mormântul Domnului, în timp ce apostolii erau ascunși în foișorul de sus. Dar, mai ales, vedem lucrul acesta la Născătoarea de Dumnezeu, care a fost cea mai frumoasă făptură din întreaga omenire a tuturor veacurilor.

---

[3] Potrivit manuscriselor bizantine, hirotonia diaconițelor se făcea asemănător cu cea a diaconilor, însă ele nu aveau nicio slujire în sfântul altar. La fel, nu predicau, nici nu botezau, ci doar le ajutau pe femei în timp ce erau botezate, duceau Sfânta Împărtășanie femeilor bolnave și, în general, aveau o activitate misionară, o lucrare catehetică și pedagogică între femei, precum și de educare a orfanilor. Mai mult, îi vizitau pe bolnavi, pe cei necăjiți, pe femeile sărace și pe cele aflate în temniță. Referitor la aceasta, a se vedea E. Theodoru, *Eroine ale iubirii creștine*, Atena, 1949. Prima mărturie despre acestea, în Rom. 16, 1.

Vedeţi că Dumnezeu a limitat, pe de o parte, posibilităţile liturgice ale femeii, dar i-a dat o înălţime în inima şi drepturile ei. A cinstit-o într-un fel deosebit datorită tocmai superiorităţii Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu, care a ajuns mai cinstită, mai presus şi mai strălucitoare decât heruvimii, decât serafimii şi decât toate cetele nevăzute din cer şi de pe pământ. Așadar, ca să putem aduce jertfe preoţești, trebuie să fim morţi faţă de orice lucru care ne emoţionează. O singură emoţie să avem: simţământul sufletesc al Domnului. Atunci vom putea îndrăzni să ne atingem *de jertfa cea vie şi înfricoşată*, adică de Dumnezeiasca Euharistie, pe care o săvârșim noi, preoţii, şi de care ne împărtăşim cu toţii, iar apoi de jertfa care este o simţire a lui Dumnezeu.

Jertfa pe care o aducem este vie nu numai pentru că ne dă viaţă, ci şi pentru că este neîncetată în Biserica şi viaţa noastră, Îl face prezent pretutindeni pe Hristos cel viu. Când săvârșim Dumnezeiasca Liturghie, nu Îl jertfim pe Hristos, ci Îl facem prezent pe Cel care S-a jertfit şi a înviat şi, prin urmare, este viu. Același lucru îl facem şi la rugăciunea minţii, pentru că este o comuniune deplină cu Domnul, dar şi în întreaga viaţă mistică, împlinită pe calea arătată de Părinţii Bisericii noastre şi care ne face şi pe noi fiinţe îndumnezeite.

Şi aşa să îndrăzneşti să te atingi. Verbul προσάπτομαι, „a se atinge", înseamnă „mă înclin spre cineva", „mă apropii de cineva, având mai ales dispoziţia de a mă lipi de el". „Lipesc" înseamnă că apropii un obiect de altul, le unesc şi ele devin una. Prin urmare, jertfa noastră, adică rugăciunea noastră şi orice lucrare preoţească de-a

noastră, este o atingere, o unire, o apropiere, o lipire, o amestecare cu Dumnezeu. Ne amestecăm cu Dumnezeu.

Femeia cu scurgere de sânge (*cf.* Mt. 9, 20-22), dar şi fiecare om cu o hemoragie, precum şi toţi oamenii care Îl înconjurau pe Hristos puteau doar să se prindă de marginea veşmântului Său sau să-L atingă sau să se îmbulzească în jurul Lui şi să Îl îmbrâncească, fiindcă erau foarte mulţi, dar nu puteau să devină una cu El, să se lipească de El. Noi putem să ne atingem, să ne lipim de Hristos şi să fim uniţi cu Hristos. Dar trebuie ca noi să fi murit faţă de patimi şi plăceri. Altfel, suntem în primejdie ca Dumnezeu să Se răzbune pe noi, potrivit judecăţii şi simţirii omeneşti, fiindcă Dumnezeu nu Se răzbună şi nu nedreptăţeşte niciodată. Ne aflăm în primejdia de a fi arşi ca o materie inflamabilă, *ca o materie care arde uşor*. Aşa cum uscăturile se aprind imediat, tot aşa şi noi vom fi mistuiţi de focul Dumnezeirii, şi nu vom fi luminaţi de lumina Ei. În foc există lucrarea lui Dumnezeu. Prin foc Hristos Îşi arată voia Lui, anume că S-a jertfit de bunăvoie pe Sine Însuşi şi că devine de bunăvoie jertfă înlăuntrul nostru. El ne dă şi focul, El ne dă şi jertfa pe care o vom jertfi.

Ca o materie care arde uşor. Cuviosul foloseşte aici, în mod foarte reuşit, cuvântul εὔπρηστος, „care arde uşor". Adjectivul εὔπρηστος provine de la verbul πίμπρημι, care are atât un înţeles activ („fac ceva să se aprindă"), cât şi unul medio-pasiv („mă aprind", „sunt aprins"). Aşa este şi cel care aprinde cu uşurinţă un foc, dar şi cel care se aprinde cu uşurinţă. Cuviosul Teognost vrea, în mod evident, să spună prin expresia *ca o materie care*

arde ușor că nu ne este de folos să săvârșim lucrările preoțești dacă nu ne asigurăm viața. Fie suntem foarte curați și avem parte cu Hristos, fie nu suntem, iar atunci să nu îndrăznim să ne înfățișăm înaintea Lui. Dar a nu îndrăzni să ne înfățișăm înaintea Lui prin rugăciune și prin slujbă înseamnă a nu-L avea pe Dumnezeu. Înțelesul este că ne vom înfățișa, dar trăind în Domnul și fiind morți față de orice patimă și orice păcat.

❂ ❂ ❂

Pentru a accentua și mai mult caracterul înfricoșător și viu al jertfei, precum și faptul că omul necurat, dacă aduce jertfa, *arde ușor*, Cuviosul Teognost folosește o imagine pe care o cunoaștem din chemarea prorocului Isaia.

Căci dacă serafimul n-a îndrăznit să se atingă de cărbunele dumnezeiesc fără clește (cf. Is. 6, 6), cum te vei atinge tu fără nepătimire?

Chemarea Prorocului este descrisă în cel de-al șaselea capitol al cărții sale, unde se vede bunăvoința lui Dumnezeu și atenția omului la Domnul și dispoziția inimii lui. Colaborarea omului și a lui Dumnezeu, față către față (*cf.* 1 Cor. 13, 12), dă naștere la chemarea dumnezeiască. Dumnezeu nu îi cheamă decât pe cei care vor și își exprimă voia lor prin neîncetata înfățișare înaintea Lui, cu smerenie și pocăință.

Isaia, în vedenia lui, a văzut slava lui Dumnezeu întrecând acoperișul templului, iar Prorocul s-a cutremurat

tot, a căzut plângând şi a zis: „O, nenorocitul de mine! Sunt pierdut, fiindcă sunt un om păcătos şi am buze necurate, şi totuși L-am văzut pe Domnul!" (*cf.* Is. 6, 1). A spus lucrul acesta deoarece Vechiul Legământ învăţa că oricine Îl vede pe Dumnezeu va muri (*cf.* Ieș. 33, 20). Iar Dumnezeu l-a chemat tocmai atunci când s-a smerit şi a mărturisit că este cel mai mare păcătos, şi l-a chemat cinstindu-i personalitatea şi întrebându-l: „Cine acceptă să Mă slujească?", ceea ce înseamnă: „Cine acceptă să slujească poporul Meu?" Iar Prorocul a răspuns: „Eu, Dumnezeul meu!" Astfel, bunăvoinţa omului şi îmbrăţişarea lui Dumnezeu au dat naștere la chemarea dumnezeiască.

Dumnezeu v-a chemat în același fel şi pe voi. Dacă n-aţi fi alergat de mici copii la altar şi la spovedanie şi pe la mănăstiri, dacă nu i-aţi fi citit de mici pe Sfântul Ioan Gură de Aur, pe Marele Vasile, pe Grigorie Teologul, cărţile noastre teologice şi ascetice, nu aţi fi fost astăzi monahi, ci vi s-ar fi părut grea călugăria, așa cum li se pare tuturor oamenilor. Voi însă aţi alergat așa cum aleargă căprioarele şi cerbii, cu inima deschisă, şi sunteţi miraţi când auziţi cum spun oamenii că e greu la mănăstire. Ce percepţie diferită! Bunăvoinţa inimii ni le face pe toate ușoare, iar chemarea lui Dumnezeu se potrivește cu existenţa noastră, așa încât să fim cei care cuprind şi înţeleg (*cf.* Mt. 19, 12), adică înlăuntrul sufletului nostru să încapă Dumnezeu întreg şi cunoștinţa Lui.

În uimitoarea sa vedenie, Isaia nu L-a văzut doar pe Dumnezeu, ci şi pe serafimi. Unul dintre serafimi s-a atins de buzele lui, a pus pe buzele şi pe limba lui un tăciune aprins. Vedenia vrea să ne arate că, atunci

când slujim, când facem oricare dintre lucrările noastre preoţeşti, trebuie să ştim că nu noi suntem cei care acţionează şi jertfesc, ci noi suntem părtași unei vieţi, unei jertfe, unui trup, al cărui simplu mădular suntem, ba chiar cel de pe urmă şi, am spune, cel mai pătimaş, oricât am pune în lucrare preoţia noastră. Dar şi cine a ajuns la cea mai înaltă măsură de dreptate trebuie să simtă că este un rob netrebnic (*cf.* Lc. 17, 10).

În acest caz, cine sunt cei care săvârșesc, în esenţă, taina pe care, la arătare, o săvârșesc eu, preotul, zicând: „Şi fă pâinea aceasta…“[4], sau aprinzând, ca credincios, o lumânare? Sunt serafimii şi heruvimii, aceşti slujitori preaînalţi, fiinţele slujitoare, cum îi numeşte Psalmistul (*cf.* Ps. 103, 5). Împreună cu ei sunt, desigur, şi sfinţii, dar aici Cuviosul Teognost îi aminteşte pe serafimi, ca să vezi tu, preotule, unde intri, ce loc ocupi prin lucrarea ta preoţească sau prin tot ce facem noi, monahii, zi de zi. Fără preoţie, nu am fi putut să fim monahi.

Prin urmare, noi suntem doar părtași la o jertfă. Suntem uniţi cu o litanie, cu o sărbătoare la care stau de jur împrejur heruvimii şi serafimii, sfinţii şi toţi îngerii, la care am venit şi eu. Eu nu sunt un văzător al Domnului, ci sunt cel ce împreună-privește. Eu sunt cel care sunt îndrumat, sunt iniţiat şi făcut desăvârșit de către sfinţi, de către heruvimi şi serafimi, de către îngeri şi arhangheli. Vedeţi ce semnificaţie universală

---

[4] Sfântul Ioan Gură de Aur, *Dumnezeiasca Liturghie*, la sfinţirea Cinstitelor Daruri.

are, în mănăstire şi, în general, în viaţa noastră, fiecare lucrare preoţească?

În vedenia lui Isaia, de jur împrejurul lui Dumnezeu, deasupra şi dedesubt, în dreapta şi în stânga se aflau heruvimii şi serafimii (*cf.* Is. 6, 2). Toate acestea sunt locul nostru de vieţuire zilnică, atunci când trăim cât de cât preoţește. Prorocul Isaia însă, înainte să fie trimis la popor, a trebuit să fie curăţit. Aşadar, un serafim s-a dus şi s-a atins de buzele lui cu un cărbune aprins, care este preînchipuirea Dumnezeieștii Împărtăşanii şi a numelui lui Iisus Hristos şi, în general, a vieţii mistice a Bisericii noastre. Punând numele lui Iisus pe buzele şi pe limba noastră, reușim să avem comuniune cu Hristos, aşa cum avem şi prin Dumnezeiasca Împărtăşanie.

Serafimul pe care Dumnezeu l-a folosit ca să-l cureţe pe Isaia ar fi putut lua cărbunele de pe jertfelnic cu mâna lui, pentru că nu se temea să se ardă. Dar nu l-a luat de pe jertfelnic cu mâna lui, ci a luat cărbunele cu cleștele şi l-a pus în mâna sa, ca să arate că jertfelnicul este înfricoşător, că nu te poţi juca cu el. Altceva este Dumnezeu, Care vine la mine, Care vine în mâinile mele, în gura mea, în inima mea, şi altceva caracterul înfricoşător al jertfelnicului. Îndată ce serafimul s-a atins de buzele Prorocului, s-a auzit glasul lui Dumnezeu: „Pe cine voi trimite şi cine va merge la poporul acesta?" (Is. 6, 8) Prin aceste cuvinte Dumnezeu îl aduce pe popor aproape de jertfelnic, aproape de marea Lui slavă. Aceasta arată că jertfa noastră îl unește pe popor cu Dumnezeu.

Așadar, dacă serafimul, adică cel curat, nu a îndrăznit să ia cărbunele aprins cu mâna sa, ci l-a luat în mod simbolic cu cleștele, atunci cum noi, oamenii, oricât am fi de neprihăniţi, de curaţi și de neîntinaţi, putem să ne apropiem de Dumnezeu? Serafimul, îngerul purtător de foc şi cu totul neîntinat, se temea de Dumnezeu. Cum putem noi să nu ne temem de El? Cum pot eu să mă rog, să intru în biserică şi să mă închin lui Dumnezeu, dar fără să mă fi cercetat pe mine însumi şi fără să fi făcut totul, până la moarte, ca să fiu vrednic de Dumnezeire?

Cum te vei atinge tu fără nepătimire? Prin această expresie înţelegem că Cuviosul Teognost consideră fapta serafimului un simbol al nepătimirii. Așadar, este vorba despre nepătimire, de aceea adaugă *fără patimi și plăceri.* Atâta timp cât nu suntem nepătimași, cât simţim că suntem târâţi uneori de ceva, că ceva ne atrage înlăuntrul nostru, atâta timp cât simţim că înlăuntrul nostru se mișcă un interes omenesc, o poftă şi o chemare omenească, să nu dăm somn ochilor noştri, pleoapele să nu se închidă de moleșeală şi să nu dăm odihnă tâmplelor noastre (*cf.* Ps. 131, 4) dacă nu ajungem la această nepătimire. Dacă însă ne îndreptăţim, dacă spunem că e de vină unul sau altul, nu vom ajunge niciodată la nepătimire, nici la sfinţenie, şi nici nu vom avea îndrăzneală înaintea lui Dumnezeu.

Prin care [nepătimire] *vei avea limba sfinţită și buzele curăţite, și sufletul neprihănit împreună cu trupul, și înseşi mâinile mai strălucitoare decât aurul, ca slujitoare ale jertfei și ale focului celui mai presus de fiinţă.*

Isaia a fost curăţit cu cărbunele. Noi suntem curăţiţi prin nepătimire, care se realizează prin trezvie, prin rugăciune şi prin isihie, ceea ce înseamnă că avem isihia şi înăuntrul nostru, şi în afara noastră, pentru ca toate să fie liniştite şi senine. Prin nepătimire ni se vor sfinţi şi limba, şi trupul nostru, şi sufletul, şi mâinile noastre. Cuviosul Teognost se referă la *mâini* pentru că mâinile exprimă puterea lui Hristos. Când noi, preoţii, pentru a săvârşi o Taină, ne punem mânecuţele, mărturisim puterea lui Hristos, putinţa şi dreptul pe care ni le-a dat ca să-L atingem. De obicei, cu mâinile săvârşim jertfa de seară şi de dimineaţă, ne înălţăm mâinile, potrivit tradiţiei, ca să ne rugăm. „Ridicarea mâinilor mele, jertfă de seară" (Ps. 140, 2) cântăm la fiecare Vecernie. Tot de mâini ne folosim şi atunci când vrem să ne împărtăşim.

Cei din vechime, atât mirenii, cât şi clericii, luau Dumnezeiasca Euharistie în mâini, şi aşa se împărtăşeau. Biserica nu a vrut să aşeze Dumnezeiasca Euharistie nici în hârtie, nici în vase de aur sau de argint, ci numai şi numai în mâna omului, care este sfinţit de Dumnezeu. Această tradiţie se păstrează încă în Biserica noastră prin preoţi. Aşadar, prin nepătimire vor fi curăţite şi mâinile noastre, şi vor ajunge mai strălucitoare decât orice aur, dar se vor curăţi şi gura noastră, buzele noastre, sufletul nostru, întregul nostru trup, pentru că toate acestea slujesc focul şi jertfa cea mai presus de fiinţă.

Hristos este focul care intră în jertfă. În Vechiul Legământ, jertfele constau din viţei, oi, porumbei. În Noul Legământ, sunt pâinea şi vinul, numele lui Iisus, tămâia, untdelemnul, ceara. Toate aceste jertfe sunt lucrări

preoţeşti. Cum aduce mireanul tămâie şi untdelemn? Ca preot. Cum ne închinăm la Dumnezeu când spunem: „Veniţi să ne închinăm şi să cădem la Însuşi Hristos, Împăratul şi Dumnezeul nostru!" (*cf.* Ps. 94, 6)? Numai ca preoţi putem să I ne închinăm! Aşadar, să ştim că mădularele trupului nostru sunt slujitoare ale lui Dumnezeu celui mai presus de fiinţă, mai presus de orice esenţă, Dumnezeu Care, pentru om, devine, după lucrare, foc şi jertfă. Vedeţi la ce înălţime ne cheamă Dumnezeu? Ne cheamă să fim slujitori ai *jertfei şi ai focului celui mai presus de fiinţă.*

Dar şi focul care arde înlăuntrul nostru nu este al nostru, este al Sfântului Duh. De aceea Sfânta Scriptură spune că „Duhul Se roagă pentru noi cu suspine negrăite" (Rom. 8, 26). Adică duhul nostru, unit cu Sfântul Duh, strigă: „Avva, Părinte!" (Gal. 4, 6). În Sfântul Duh strigăm, ca preoţi, şi zicem: „Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă pe mine, păcătosul!" Însă darul pe care îl aducem este esenţialmente darul sinelui nostru, al mădularelor trupului nostru.

❂ ❂ ❂

Înţelege cu tărie puterea celor spuse, anume că în fiecare zi priveşti acea mântuire a lui Dumnezeu pe care, după ce a văzut-o o dată bătrânul Simeon, s-a minunat şi s-a rugat pentru slobozire (cf. Lc. 2, 29). [14]

Vreau, zice Cuviosul Teognost, să înţelegi şi să simţi foarte bine puterea celor spuse. Cuvântul *cu tărie* (ἀπρίξ)

înseamnă „ceva săvârşit", „ceva definitiv". De exemplu, te prind cu putere, ca să nu poţi să-mi scapi, sau îţi dau una şi te azvârl cât colo. *Înţelege cu tărie puterea celor spuse*, adică înţelege o dată pentru totdeauna puterea celor spuse, anume că în aceste taine se ascunde o putere care este Însuşi Dumnezeu. Această putere o primeşti tu. Dacă omul duhovnicesc nu are înlăuntrul său putere, ci este un nenorocit, un strâmtorat, un neputincios, un smiorcăit, spune mereu: „Nu pot, obosesc, sunt bolnav, sunt neputincios...", când îl vezi, îţi vine să-i spui: „Ieşi afară! Nu spurca şi restul adunării bisericeşti!" Aşadar, *cu tărie* înseamnă ca toate puterile noastre să fie unite inseparabil, că viaţa noastră se îndreaptă ca un glonţ către Hristos. Cu o astfel de putere să mergem să jertfim!

De unde provine această putere şi cum se numeşte ea? Această putere provine din faptul că în fiecare zi, şi la Liturghie, şi la rugăciunea personală, şi la Rugăciunea lui Iisus şi în toate, vezi unul şi acelaşi lucru: *mântuirea lui Dumnezeu*. La această *mântuire* se referă şi David (*cf.* Ps. 39, 11). Aici, Cuviosul a luat expresia din cuvintele bătrânului Simeon (*cf.* Lc. 2, 30). Simeon a văzut un Prunc, dar pe faţa Pruncului a recunoscut şi a pipăit *mântuirea lui Dumnezeu*, pe Mântuitorul, mântuirea noastră. A înţeles că Pruncul este Dumnezeu, Care Se ascundea sub această stare de prunc. Aceasta înseamnă că trebuie să înţelegi şi tu că, în timp ce faci chiar şi cel mai neînsemnat lucru – de exemplu, când îţi faci semnul crucii – *priveşti mântuirea lui Dumnezeu*, Îl priveşti pe Hristos, *pe Care, după ce L-a văzut o dată bătrânul Simeon, s-a minunat şi s-a rugat pentru slobozire.*

Când Simeon L-a văzut pe Hristos, a rămas uimit. Plin de uimire trebuie să stai şi tu înaintea Dumnezeirii, înaintea serafimilor şi heruvimilor. Atunci, Simeon a spus: „Acum slobozește pe robul Tău, Stăpâne!" (Lc. 2, 29), influenţat, pe de o parte, de Vechiul Legământ, care a spus: „Dacă-L vezi pe Dumnezeu, vei muri" (Ieş. 33, 20), iar pe de altă parte, pentru că i-a fost satisfăcut cel mai adânc dor al său: să-L vadă pe Dumnezeu. Ceea ce Simeon a văzut o dată, tu privești în fiecare zi. *Şi s-a rugat pentru slobozire.* Cel mai profund înţeles al acestei propoziţii este că Simeon a simţit că a intrat în locul în care va putea să fie, de acum încolo, nedespărţit de Dumnezeu. Adică L-a întrevăzut pe Cel ce fiinţează cu adevărat, pe Însuși Dumnezeu.

Putem şi noi să spunem în fiecare zi: „Acum slobozeşte pe robul Tău, Stăpâne, după cuvântul Tău, în pace, că văzură ochii mei mântuirea Ta!" Fiind morţi prin Botez şi prin nepătimire, trebuie să fim gata să murim în fiecare zi, cum zice Apostolul Pavel (*cf.* 1 Cor. 15, 31). Pentru că ce să facem cu această viaţă când Îl vedem pe Hristos şi când ştim că ne așteaptă să-L vedem faţă către faţă (*cf.* 1 Cor. 13, 12)? Cea mai mare deșertăciune a vieţii noastre este faptul că trăim în această lume. Dumnezeu ne-a născut ca să intrăm în Împărăţia cerurilor, urmându-I legile. Nu există niciun alt motiv pentru care am venit în această viaţă! Dar, pentru că El a cunoscut mai dinainte învârtoşarea inimii noastre, ne lasă să fim încercaţi aici, pe pământ, ca să ne maturizăm şi să ajungem pregătiţi lângă El.

Simeon L-a văzut o singură dată pe Hristos şi nu a vrut să mai trăiască. Noi însă Îl vedem în fiecare zi şi

mistic, în inima noastră, şi prin Tainele din adunarea noastră de slujbă – Hristos a spus: „Unde sunt doi sau trei adunaţi în numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor" (Mt. 18, 20) –, şi totuşi vrem să supravieţuim, ne temem de bolile noastre, ne întrebăm dacă nu cumva vom muri. Înţelegeţi cât de naivi ne dovedim, cât de departe ne găsim de iubirea lui Dumnezeu? Doar ca muribund poate să se înfăţişeze cineva înaintea lui Dumnezeu. De aceea și pe Hristos au vrut să-L omoare încă din pruncie, iar Irod a omorât mii de prunci cu scopul de a-L omorî şi pe El (*cf.* Mt. 2, 7 ş.u.). Hristos a trăit ca unul gata de moarte. La fel şi Pavel, şi toţi apostolii, şi sfinţii.

Şi dacă nu ai fost înştiinţat de către Duhul Sfânt că eşti primit ca mijlocitor între Dumnezeu şi oameni, ca unul egal cu îngerii, să nu îndrăzneşti să te arunci în primejdia înfricoşătoarei, preacuratei şi sfintei săvârşiri a celor dumnezeieşti!

Verbul χρηματίζομαι, „a înştiinţa", provine de la substantivul χρῆμα, iar acesta, de la verbul χρῶμαι. Aici, verbul χρηματίζομαι înseamnă: „primesc o înştiinţare profetică, o prezicere, primesc un cuvânt de la Dumnezeu". Prin urmare, *dacă nu ai fost înştiinţat de către Duhul Sfânt* înseamnă: dacă nu te-a încredinţat Sfântul Duh, dacă nu te-a înştiinţat că eşti primit ca mijlocitor între Dumnezeu şi oameni. Preoţia este o mijlocire între oameni şi Dumnezeu, iar Hristos este mijlocitorul nostru.

Dacă nu ai fost înştiinţat. Ai primit înştiinţarea de la Sfântul Duh? Nu are importanţă faptul că eşti bun, că

ai chemare, că ţi-a spus mitropolitul să te faci preot. Importanţă are *dacă ai fost înştiinţat de către Duhul Sfânt că ești primit ca mijlocitor între Dumnezeu şi oameni*, adică dacă ţi s-a descoperit că ești primit să mijlocești *ca unul egal cu îngerii*. Dacă nu ai primit înştiinţarea, dacă nu ţi-ai asigurat încredinţarea că Dumnezeu te primește ca preot, atunci nu poţi să slujești. Preoţia este un lucru înfricoşător! Așadar, nu fi îndrăzneţ, nu te dovedi ușuratic şi superficial! Ești superficial şi naiv când nu simţi că Taina pe care o săvârșești este înfricoşătoare şi preacurată.

Dacă nu ai fost înştiinţat de către Duhul Sfânt că ești primit ca mijlocitor între Dumnezeu şi oameni, atunci să nu îndrăzneşti să te apropii nici de Dumnezeiasca Împărtăşanie, nici de slujbă, nici de rugăciune, nici de nimic altceva! Ce înseamnă aceasta?

Dumnezeiasca Liturghie este un dar, o jertfă a sinelui nostru şi a darurilor pe care I le aducem lui Hristos. La fel şi vinul, pâinea, ceara, untdelemnul, apa, agheasma, tunderea noastră monahală sunt simboluri ale morţii noastre. Când botezăm un copilaş şi îndată îi tăiem părul, arătăm prin aceasta moartea, anume că de acum încolo nu mai trăieşte doar ca să trăiască, ci ca să „moară în fiecare zi“ (Rom. 6, 3). La fel facem şi noi la tunderea noastră. Şi centura de piele pe care o purtăm simbolizează moartea. Dar toate acestea nu sunt decât niște reprezentări ale morţii noastre. Așa cum Hristos le-a unit prin moartea Lui pe cele despărţite, cerul şi pământul, pe omul păcătos cu Sfânta Treime, tot așa şi noi, credincioşii, aducând jertfe preoţești, devenim mijlocitori între Dumnezeu şi oameni.

Mai cu seamă noi, monahii, care ne petrecem ziua şi noaptea în rugăciune, postind şi priveghind, suntem în fiecare clipă mijlocitori între Dumnezeu şi oameni, Îl unim pe Dumnezeu cu oamenii. Dar lumea naivă, sub influenţa Apusului, întreabă: „Ce folos aduc monahii?" Iar noi, ca Biserică, facem uneori greşeala să răspundem foarte naiv: „Săvârşesc o lucrare filantropică, fac diferite activităţi." Nu, răspunsul acesta nu este corect! Marea misiune a monahului este să-i unească pe toţi cu Dumnezeu. Monah înseamnă două mâini care Îl unesc pe Dumnezeu cu păcătoşii şi cu toţi care nu-L cunosc pe Dumnezeu, cu toţi care nu-L înţeleg şi se rostogolesc în mocirla păcatului. Hristos Şi-a întins mâinile şi palmele Sale pe Cruce şi a unit marginile pământului. Pe toate le-a făcut un mic nod în palma Sa. Toate sunt în mâna lui Hristos! Lucrul acesta îl face şi monahul. Aceasta este misiunea lui, aceasta este lucrarea lui!

Cu câţiva ani înainte, Biserica Greciei, influenţată de Occident, vrând să arate că monahismul are valoare, a stabilit ca fiecare nouă mănăstire să precizeze în regulamentul ei şi scopul pentru care este întemeiată. Am protestat mult atunci şi, în cele din urmă, proiectul de lege a fost abandonat, dar, cu toate acestea, a influenţat regulamentele multor mănăstiri noi. Regulamentul unei mănăstiri spunea: „Scopul nostru este arta meşteşugărească"; al altei mănăstiri: „Vom organiza o şcoală." Acestea sunt concepţii occidentale! Monahul este un mijlocitor între Dumnezeu şi oameni. Mulţi oameni înţeleg aceasta, pentru că poporul nostru încă păstrează tradiţiile Răsăritului. Dacă în pământul grecesc nu s-ar afla seminţele şi oasele

răsăritenilor, Grecia n-ar mai fi vie astăzi, am fi ajuns cu toţii mâncare pentru viermi! Din Răsărit vine mireasma Sfântului Duh! Toţi Părinţii noştri au fost fie răsăriteni, fie au crescut în Răsărit, fie au fost influenţaţi de Părinţii care au trăit în Răsărit. Aţi văzut însă cum se transmite binecuvântarea lui Dumnezeu dintr-un loc în altul? În zilele noastre, Dumnezeu a îngăduit ca Răsăritul să cadă în islamism şi în alte lucruri şi mai rele, deoarece creștinii nu se ridică la înălţimea la care îi vrea Dumnezeu. Şi-au părăsit izvoarele lor naturale şi încearcă să se adape din alte izvoare, din alte albii. Dar Dumnezeu nu acceptă lucrul acesta, nu poate să accepte măsluirea!

De ce închinătorii ne roagă pe noi, monahii, să ne rugăm pentru ei? Îşi dau seama că aceasta este viaţa noastră, că aceasta este măreţia noastră, că acestea sunt proviziile pentru Împărăţia cerurilor, ale noastre şi ale acestui popor care depinde de noi.

Dacă nu ai fost înştiinţat de către Duhul Sfânt că ești primit ca mijlocitor între Dumnezeu şi oameni. Așadar, dacă Sfântul Duh nu te-a rânduit mijlocitor între Dumnezeu şi oameni şi dacă viaţa ta nu a ajuns atât de puternică şi de frumoasă, așa încât să fii un înger în trup, nu lua asupra ta slujirea preoţească! Fii sincer! Ori spune: „Nu Te vreau, Dumnezeul meu!", ori să fii un adevărat copil al lui Dumnezeu, fiindcă nu le putem împlini pe amândouă! Ori voi fi deopotrivă cu îngerii, şi atunci ne vom ruga şi vom liturghisi, ori nu voi fi!

Şi îngerii cinstesc [slujirea preoţească], *şi mulţi dintre sfinţi s-au tras înapoi, plini de evlavie, ca de la un lucru*

de neatins, pentru ca nu cumva, asemenea lui Zan acela, să te pierzi părându-ţi că faci un lucru bun.

Slujirea preoţească este cinstită şi de către îngeri. Mulţi dintre sfinţi se temeau să devină preoţi pentru că ştiau ce lucru înfricoşător este preoţia.

Pentru ca nu cumva, asemenea lui Zan acela, să te pierzi părându-ţi că faci un lucru bun. Este vorba de Uza, potrivit cu textul *Septuagintei* (*cf.* 2 Împ. 6, 5-7). Imaginea de aici este luată din relatarea aducerii chivotului la Ierusalim de către David. Filistenii răpiseră chivotul şi l-au ţinut la ei timp îndelungat (*cf.* 1 Împ. 4, 11; c. 5-6; 7, 2). A venit însă clipa când David a vrut să ia înapoi această comoară de mare preţ: prezenţa lui Dumnezeu.

David era insuflat de Dumnezeu şi îşi ieșea din sine înaintea slavei lui Dumnezeu. Așadar, a adunat şaptezeci de mii de tineri puternici, dar şi capabili să-L cinstească pe Dumnezeu. Chivotul se afla sus, pe un deal, în casa lui Aminadav. David s-a dus să-l ia şi l-a pus pe Uza, fiul lui Aminadav, să mâne carul în care au așezat chivotul. Fraţii lui Uza însoţeau carul, mergând înainte cu evlavie şi cuviinţă. La un moment dat, carul era să se răstoarne din cauză că boii s-au speriat. Uza, temându-se ca nu cumva chivotul să cadă, şi-a întins mâna ca să-l sprijine. De îndată Dumnezeu l-a omorât. David s-a îngrozit şi nu a mai dus chivotul acasă la el, în cetatea lui David, ci l-a dus în casa lui Obed-Edom Gateanul. Apoi însă, a fost înştiinţat că Dumnezeu l-a binecuvântat pe Obed-Edom şi s-a dus şi a luat chivotul de acolo (*cf.* 2 Împ. 6, 1-12).

Care a fost păcatul lui Uza, pentru ca Dumnezeu să-l omoare? Faptul că a atins chivotul fără să fie preot. David a greșit, dar Dumnezeu a îngăduit să fie pedepsit Uza, pentru ca David să fie vădit, fiindcă David fusese uns, fusese rânduit să-L slujească pe Dumnezeu, să pregătească cele pentru construcţia templului, așa încât să vină apoi Solomon şi să desăvârșească cultul iudeilor şi să pregătească cultul Bisericii noastre.

Vechiul Legământ interzicea cu stricteţe atingerea chivotului, aceasta fiind îngăduită numai preoţilor (*cf.* Deut. 10, 8 ş.a.). Prin urmare, David trebuia să rânduiască preoţi şi leviţi care să ducă chivotul. Atunci cu ce a fost de vină Uza, care s-a atins de chivot din iubire şi din cinstire? Dumnezeu, pe de o parte, l-a scăpat pe David, l-a păzit şi l-a dat ca exemplu, însă fără a-l nedreptăţi pe Uza. Uza a păcătuit cu adevărat, pentru că s-a atins de chivot fără să fie preot.

Dar de ce spunem că nu era preot? Nu suntem cu toţii preoţi? Noi, creștinii, suntem cu toţii preoţi datorită părtășiei noastre la preoţia Domnului, în numele Căruia suntem botezaţi. Iudeii însă nu erau cu toţii preoţi. Când unii s-au împotrivit lui Moise, zicând: „Nu suntem toţi preoţi?", atunci de îndată Dumnezeu i-a ars pe unii, iar pe alţii i-a înghiţit pământul care s-a deschis (*cf.* Num. 16, 1).

Dumnezeu nu acceptă încălcarea legii Lui. Desigur, Uza a acţionat cu intenţie bună, dar în niciuna dintre acţiunile noastre sociale nu este avută în vedere intenţia, ci legea lui Dumnezeu. De exemplu, îţi spun ceva, iar tu te întristezi. Sunt vinovat, am ajuns un diavol. Dar

ţi-am spus-o ca să te ajut, ţi-am spus-o ca să te sfătuiesc. Da, bun lucru, dar importanţă are rezultatul, cum l-ai realizat. Dumnezeu nu vrea să ne amestecăm în viaţa altuia, ci doar să i ne închinăm în calitatea lui de chip al lui Dumnezeu. Aceasta o spune şi legea monahală. Ceva asemănător este valabil pentru orice fel de lege.

Legea nu poate fi încălcată, este mai presus de părerile, de cunoștința, de intenţia şi de dispoziţia noastră. Nouă însă diavolul ne spune de fiecare dată să urmărim ce dispoziţie avem, şi așa cădem loviţi de demoni. Păcătuim şi spunem că am făcut-o cu scop bun sau din iubire. Toate acestea ne pun pe noi, preoţii, în situaţia lui Uza.

David s-a îngrozit de moartea lui Uza, dar a înţeles că e nevoie de cleşte, la fel ca serafimul, pentru a se apropia cineva de jertfelnic, de Dumnezeu. Altceva este familiaritatea lui Dumnezeu faţă de noi, şi altceva, caracterul înfricoşător al jertfelnicului. David a înţeles aceasta şi şi-a conștientizat păcatul, anume că trebuia să-i pună pe leviţi să ridice chivotul. Chivotul avea niște pârghii (*cf.* Ieş. 25, 12-13) pe care le ţineau cu mâinile lor leviţii când ridicau chivotul şi îl transportau. David, din pricina entuziasmului, a bucuriei şi a iubirii lui pentru Dumnezeu, a uitat lucrul acesta. Dumnezeu omorâse şi în alte dăţi mii de oameni de-ai lui David, dar nu pe el însuşi, pentru că era slujitor al iconomiei dumnezeiești, prin el urma să fie izbăvit poporul lui Israel. Ceilalţi însă nu au fost nedreptăţiţi. Au păcătuit şi au fost omorâţi.

În Vechiul Legământ, preoţii erau numiţi „sfinţi". De aceea şi noi, pentru că suntem cu toţii preoţi, ne numim „sfinţi", şi trebuie să fim. Așadar, Cuviosul Teognost

spune: Fii atent ca nu cumva să pățești și tu ce a pățit Uza! Uza a crezut că ceea ce dorea să facă, adică să sprijine chivotul, era un lucru bun, dar era un păcat. Să nu crezi şi tu că faci vreun bine când, fără să ai simţământul că trebuie să fii sfânt, aduci jertfa. Trebuie să te sfințești ca să aduci jertfe. Cuvintele Cuviosului sunt înfricoşătoare şi măsurate. Şi propovăduirea cuvântului lui Dumnezeu, şi împărtăşirea de cele sfinte, şi rugăciunea sunt foc. Dar noi pe toate acestea le facem având numai „aparenţa binelui". Nu! Să facem binele cu adevărat!

❂ ❂ ❂

Ia aminte la tine însuţi, potrivit cu cel ce a spus (cf. Ieş. 23, 21), întotdeauna să proscomidești mai întâi pentru păcatele tale, așa încât, chiar dacă s-a ivit în tine mai înainte vreo întinăciune din cauza neputinţei, să fie mistuită de focul dumnezeiesc. [15]

Ia aminte la tine însuţi – a spus-o mai întâi Moise, iar mai apoi Marele Vasile a rostit o omilie referitoare la această expresie a lui Moise. Ia aminte, zice Cuviosul Teognost, la tine însuţi, ca nu cumva să mai ai vreo rămășiță pătimașă sau păcătoasă sau nu cumva să mai ai vreun interes, vreo neputinţă a voinţei tale, a inimii tale, a minţii tale, ca nu cumva, din neatenţia ta, să lucreze înlăuntrul tău vreun lucru păcătos, ceva care nu este neprihănit şi curat! Dacă se află înlăuntrul tău vreun păcat vechi sau nou, trebuie să-l arzi în focul dumnezeieștii iubiri, aducând jertfele preoţeşti mai întâi pentru păcatele

tale. Apostolul Pavel spune, în *Epistola către Evrei* şi în alte locuri, că Hristos nu S-a adus ca jertfă pentru Sine Însuşi, ci pentru lume (*cf.* Evr. 9, 11-12). Arhiereul sau preotul însă aduce jertfa pentru sine însuşi, şi apoi, pentru popor. Şi mai concret, o aduce pentru propriile sale păcate şi pentru cele din neştiinţă săvârșite de popor[5]. Adică cele ale preoţilor sunt păcate mari, în timp ce cele ale poporului sunt din neştiinţă.

De aceea, potrivit cu pilda Părinţilor, a Sfântului Isaac Sirul şi a altor Părinţi ascetici, când începem canonul nostru, lucrarea noastră ascetică, obişnuim ca, mai întâi, să îngenunchem şi să ne rugăm cu lacrimi pentru păcatele noastre. Dar, pentru ca rugăciunea pentru iertarea păcatelor noastre să aibă greutate, trebuie să depunem toată strădania, aşa încât să nu existe înlăuntrul nostru nimic păcatos. Nu putem juca un rol dublu: pe de o parte, să ne îndreptăm spre patimi, spre interese şi pofte, iar pe de altă parte, să spunem „Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă!". Lucrul acesta este o luare în râs, o batjocorire a lui Dumnezeu!

Pentru că astfel te vei putea preface într-un vas folositor al alegerii, de acelaşi preţ cu argintul sau cu aurul, curat şi vrednic de o astfel de jertfă, chiar dacă au fost în tine unele părţi de lemn sau de lut, numai să înduplеci aplecarea lui Dumnezeu asupra ta prin îndrăzneală.

---

[5] Sfânta Liturghie, rugăciunea proscomidiei.

Sfântul Apostol Pavel spune, în *Epistola către Timotei*, că fiecare dintre noi este ceva: unul este un vas de lemn, altul de lut, altul de argint sau de aur (*cf.* 1 Tim. 2, 20-21). Adică curăţia vieţii fiecăruia dintre noi nu este la fel. Unul poate să se asemene cu paiele, altul cu lemnul sau cu lutul. Cuviosul Teognost spune că trebuie să fim cel mai bun vas, să fim *un vas folositor al alegerii*, aşa cum i-a spus Hristos lui Anania despre Pavel (*cf.* F. A. 9, 15), să fim vrednici să ne aleagă Dumnezeu. În vasul nostru să intre jertfa, adică Hristos. Nu poţi să Îl pui înăuntru pe Hristos dacă nu eşti un vas vrednic de El, potrivit şi încăpător pentru toate arătările dumnezeieşti.

Numai să îndupleci aplecarea lui Dumnezeu asupra ta prin îndrăzneală. De aceea trebuie să trăieşti o astfel de viaţă, încât să-I spui cu îndrăzneală lui Hristos: „Dumnezeul meu, vino! Intră în inima mea, Dumnezeul meu!" Nu putem să-L chemăm pe Dumnezeu dacă nu avem îndrăzneală, şi mai ales o astfel de îndrăzneală, încât Dumnezeu să Se plece înaintea frumuseţii sufletului nostru şi înaintea glasului inimii noastre, să Se aplece asupra noastră şi să intre înlăuntrul nostru, aşa cum se pleacă norii şi slobozesc ploaia, dimineaţa şi seara, şi astfel avem roadele pământului. Viaţa noastră să fie atât de curată, iar sufletul şi duhul nostru atât de puternice, încât Dumnezeu să fie silit să Se plece din ceruri şi să coboare la noi. Aşa cum L-am ales noi, să poată şi El să ne aleagă.

Pentru că acolo unde Dumnezeu este gata spre ascultare nu mai este nicio piedică pentru prefacerea dintr-o stare într-alta.

Mai întâi, Hristos a ascultat de Tatăl şi de Legea mozaică. Dar ascultă şi de noi, oamenii, atunci când dobândim curăţia. Prin urmare, nu există nicio piedică să devenim vase strălucitoare, să-L primim pe Hristos şi să fim prefăcuţi în Hristos. Iar atunci, dacă unii seamănă cu vase de lemn sau de lut, noi, preoţii, putem să-i prefacem în vase de argint sau de aur.

Vezi de câtă cinste deopotrivă cu îngerii te-ai învrednicit şi sileşte-te să rămâi nepătat în treapta în care ai fost chemat, prin toată virtutea şi curăţia! [16]

Ai fost învrednicit să devii Hristos, să devii lumină, să fii ipodiacon, diacon, preot sau episcop. Prin cuvântul *treaptă* înţelege treptele preoţiei, de la cea mai de jos până la cea mai înaltă. De aceea sileşte-te în orice fel cu putinţă să fii *nepătat*, să nu te atingă nimic, nici vreo dorinţă, nici vreo întristare, nici vreo voire, nici prejudecăţi, nici gânduri, mintea ta să nu se gândească la nimic! Iar lucrul acesta îl poţi realiza prin virtute şi prin curăţie.

Îl ştii pe Luceafărul care a căzut şi, din ce era, ce a ajuns, din cauza mândriei; să nu păţeşti şi tu la fel, închipuindu-ţi lucruri mari despre tine, ci socoteşte-te pe tine însuţi pământ şi cenuşă (cf. 1 Cor. 4, 4), şi gunoi, şi un câine.

Ştii, spune, că Lucifer era cel mai mare arhanghel şi a ajuns demon. Ai grijă să nu păţeşti şi tu la fel, părându-ţi-se că eşti ceva! Să te socoteşti *pe tine însuţi pământ şi cenuşă*! Fiţi atenţi că nu spune „să fii" pământ şi cenuşă,

ci *socotește-te pe tine însuți pământ și cenușă*! Adică să fii cu totul curat, neîntinat, luminos, să fii desăvârșit, dar să te socotești că ești pământ și cenușă, un gunoi și un câine. Spune-ți ție însuți: „Nici câine nu mă pot numi!" De câtă smerenie este nevoie!

Dar când să simțim lucrurile acestea? Nu când suntem într-adevăr așa, ci când suntem sfinți. Ce sens are să spun: „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă pe mine, păcătosul!" și să fiu păcătos? Nu! Să fiu sfânt și să simt că sunt păcătos, cum făcea Pavel. Apostolul Pavel spunea: „Nu mă știu vinovat cu ceva" (1 Cor. 4, 4), nu am nimic pentru care mă poți acuza, dar „sunt primul dintre cei păcătoși" (1 Tim. 1, 15). El credea aceasta. De ce? Pentru că odinioară Îl prigonise pe Hristos, Biserica lui Hristos, chiar dacă încă nu avea cunoștința (*cf.* 1 Cor. 15, 9). Dar și încălcările legii, săvârșite din neștiință, din alunecare, din neputință și din neatenție, sunt păcate. Dar pentru că noi le îndreptățim cu mintea și cu purtarea noastră, cu propria noastră atitudine, pentru că noi aranjăm și îmbrobodim încălcările noastre de lege, aceasta nu înseamnă că ele nu sunt păcate. Importanță are ca toate să fie făcute după cum le vrea Dumnezeu.

Să plângi pururea!

Aici, Cuviosul Teognost înțelege plânsul omului sfânt, și nu plânsul oamenilor care plâng ca să nu piardă vreun lucru omenesc sau al celor care plâng pentru păcatele lor. Dacă trăiesc o viață de păcat, de îndată mă întristez. Toți păcătoșii sunt niște oameni triști. Și fiecare

om trist este păcătos, păcătuiește față de Dumnezeu, nu Îl slăvește pe Dumnezeu. Cine este împrăştiat cu mintea şi inima încolo şi încoace este un nefericit, are parte mereu de întristări, nu poate duce o viață firească. Poate să-şi găsească vreodată echilibrul cineva care are dorințe? Dorințele sunt de nesăturat! Unul ca acesta nu va spune niciodată „Slavă Ție, Dumnezeule!", iar dacă o va spune, va suna fals. Așadar, când Cuviosul Teognost spune *să plângi pururea*, înțelege prin aceasta plânsul pe care îl dă Sfântul Duh în sufletul bucuros şi foarte curat, așa cum era, de exemplu, Sfântul Ioan Scărarul, al cărui plânset se auzea de departe[6].

[Să plângi pururea] *ca să te învrednicești de împărtăşirea dumnezeiască şi ca să fii chemat la rudenie de negrăita iubire de oameni a lui Dumnezeu şi de nespusa Sa bunătate, prin mânuirea celor sfinte ale înfricoşătoarei slujiri sfinte.*

Fraza aceasta adeverește ceea ce am spus mai înainte, anume că doar un sfânt poate să plângă. Pentru că eu, atunci când mă întristez, când sufăr sau am greutăți, înseamnă că nu Îl iubesc pe Dumnezeu. Când mă enervez împotriva aproapelui, când am pretenții și probleme, atunci plâng pentru mine însumi, nu pentru Dumnezeu. Acest plâns nu are nicio valoare. Dar dacă sunt sfânt şi singura mea preocupare este Dumnezeu,

---

[6] *Cf. Viața* scrisă de Daniil din Rait, *PG* 88, 600C-601A.

atunci înlăuntrul meu stăpânesc două trăiri: faptul că mă împărtăşesc de Dumnezeu, adică devin una cu Dumnezeu, şi faptul că mă desfătez de înrudirea mea. „Înrudire" înseamnă faptul că eu şi Hristos, care suntem diferiţi, devenim de un neam, un neam dumnezeiesc-omenesc. Pământ şi cer, Dumnezeu şi om, devenim o Biserică şi, prin urmare, putem să avem o comuniune neîntreruptă. Iar aceasta se datorează negrăitei iubiri de oameni a lui Dumnezeu şi bunătăţii Lui nespuse.

Cel preoţit trebuie să se curăţească de toate patimile, dar mai ales de desfrânare şi de ţinerea de minte a răului, să nu aibă nici măcar vreo simplă imaginaţie, dacă nu vrea să se atingă de Trupul împărătesc schilodit sau cu faţa întinată şi, de aceea, să fie respingător şi scârbos. [17]

Ştim că, în textele ascetice, cuvântul „desfrânare" nu are sensul special de „curvie" sau de „adulter". Are, în mod evident, şi înţelesurile acestea, dar are mai ales sensul amestecării cu oameni şi cu lucruri, faptă care nu este potrivită cu un om sfinţit. De exemplu, amestecarea mea cu tot felul de interese, de voiri, de dorinţe, cu bărbaţi, cu femei, cu orice pot dobândi o anume comuniune. Am o comuniune şi cu gândurile mele, atunci când le urmez. Am comuniune şi cu cele din mintea mea, cu ideile mele.

Şi de ţinerea de minte a răului. Ţinerea de minte a răului are sensul de egoism sau, mai bine-zis, de iubire de sine, şi este opusul lepădării de sine. Ţinerea de minte a răului este dificultatea pe care o resimt în relaţiile mele cu oamenii, fiindcă sinele meu este stăpânit de

anumite principii, păreri şi idei. Toate acestea mă împiedică să pot avea o legătură bună cu oamenii. Cuviosul Teognost foloseşte expresia *ţinerea de minte a răului* ca să arate că trebuie să fiu în armonie cu oamenii, fără răutate şi fără de păcat. Neţinerea de minte a răului este legătura firească, tihnită şi duhovnicească cu oamenii.

De asemenea, Cuviosul Teognost spune să mă curăţ şi de imaginaţie. Nu numai să nu am dorinţe şi vise, păreri şi cunoştinţe, argumente şi obiective, ci să nu am nici măcar o *simplă imaginaţie. Simplă imaginaţie*: de exemplu, şed şi mi se pare că au trecut nişte oameni. Este un păcat? Nu, dar Cuviosul spune să nu ţi se întâmple nici măcar aceasta. Imaginaţia ta să nu se îndrepte nicăieri, să nu-ţi imaginezi nimic! Pentru că chiar şi faptul că cugetul tău a plecat, dar mai ales că imaginaţia ta ţi-a zugrăvit ceva, este ceva înfricoşător. Dacă nu am obiective de atins, Dumnezeu îmi dăruieşte starea lipsită de lucrarea imaginaţiei. Altfel, este ca şi cum m-aş înfăţişa lepros înaintea lui Hristos sau cu faţa mânjită, iar El, atunci, nu-mi va da nicio atenţie.

Mai întâi, albeşte-te mai mult decât zăpada prin şiroaie de lacrimi, şi aşa, cu o conştiinţă înălbită prin curăţie, atinge-te de cele sfinte. [18]

Să te atingi de orice lucru sfânt – de exemplu, numele lui Hristos, rugăciunea etc. – după ce te-ai curăţit mai înainte prin râuri de lacrimi şi ai ajuns mai curat decât zăpada! Conştiinţa ta să fie atât de curată, încât să nu găseşti în ea nimic, nici tu, nici diavolul. În acest fel, drumul tău spre Cer va fi deschis.

Dar când noi stabilim propriile noastre criterii şi dovezi de sfinţenie sau de păcătoşenie, atunci greşim. Păcătosul care nu vrea să ajungă desăvârşit se îmbrobodeşte pe sine însuşi în aşa fel încât să se ierte pe sine însuşi de păcat şi să simtă că este desăvârşit.

De exemplu, întârzii la biserică pentru că, atunci când a bătut clopotul, am avut o oarecare indispoziţie şi mi-am spus că n-o să mă culc, ci numai mă voi odihni puţin după priveghерea din chilie. Dar preotul dă binecuvântarea, Hristos mă aşteaptă şi eu întârzii să vin, pentru că am fost puţintel cuprins de slăbiciune sau pentru că m-am gândit la ceva. Dacă eu hotărăsc că în această situaţie îmi este îngăduit să întârzii la biserică, cine mă va mai putea convinge că ceea ce am făcut nu este corect? Nimeni. „Nu mă convingi, chiar dacă mă convingi"[7], pentru că eu am propriul meu criteriu. Şi Uza avea criteriul lui. Cu inimă sinceră şi-a întins mâna ca să scape chivotul de la cădere, dar a fost pedepsit de Dumnezeu. Da, pentru că trebuie să lucrăm potrivit cu criteriile lui Dumnezeu. Adică nu te poţi înfăţişa înaintea lui Dumnezeu ca păcătos, ci numai ca sfânt, simţind însă că eşti păcătos.

Atinge-te astfel de cele sfinte, ca un sfânt, arătând, prin albirea cu înfăţişare îngerească de dinafară, frumuseţea dinlăuntru a sufletului.

---

[7] Aristofan, *Bogăţia*, v. 600.

Imaginea este luată din cult. Veşmintele preoţilor erau odinioară albe, simple şi din pânză de in. Culoarea albă arată lucrarea luminoasă a lui Dumnezeu, lumina necreată. Treptat, Biserica a îngăduit ca preoţii să folosească şi alte pânzeturi. La început, veșmintele arhiereilor, apoi şi cele ale preoţilor, au fost împodobite cu culori strălucitoare, ca să arate slava lui Dumnezeu, dar culoarea tradiţională este albul, care este potrivit în biserică.

Veşmintele simbolizează faptul că eu, ca preot, ca tip al lui Iisus Hristos, iau asupra mea firea omenească. Așa cum Hristos a luat firea omenească şi a unit-o cu firea Lui, tot aşa şi eu iau acum asupra mea firea omenească. Şi pentru că trupul are, de obicei, culoarea albă, îmbrăcăm un stihar alb. Dar veșmintele simbolizează că eu, preotul, mă îmbrac, ca om, cu Dumnezeirea, iar atunci şi eu sunt jertfă, foc şi jertfitor, adică cineva aflat între heruvimi şi serafimi. Când îmi pun epitrahilul, care arată harul lui Dumnezeu, mânecuţele, care arată puterea, bederniţa, care arată slava, biruinţa şi învierea lui Hristos, arăt îmbrăcarea firii omenești cu Dumnezeirea, comuniunea dintre Dumnezeu şi om. Adică toate ale Domnului se recapitulează în mine. Felonul arată strălucirea Dumnezeirii şi desăvârşirea înveşmântării. Acum Hristos şi omul devin una.

Noi, monahii, purtăm îmbrăcăminte neagră, dar şi aceasta arată mortificarea, adică curăţia, faptul că ne-am curăţit de orice întinăciune şi, prin urmare, putem să spunem că, după cum îmbrăcămintea noastră simbolizează curăţirea, tot aşa şi sufletul nostru trebuie să fie curat.

❂ ❂ ❂

Vezi să nu fii plin numai de predaniile de la oameni în sfinţita săvârşire a celor dumnezeieşti!

Este înfricoşător ceea ce spune aici Cuviosul Teognost! Când săvârşeşti Liturghia, precum şi celelalte taine cereşti şi dumnezeieşti, să nu le săvârşeşti doar potrivit cu cele pe care ţi le-au predanisit oamenii, să nu te rezumi la acestea! În acest întreg univers ceresc şi, în acelaşi timp, omenesc intri ca unul ce slujeşte cele sfinte. Nu poţi să fii un instrument pasiv. Plinătatea săvârşirii celor sfinte de către tine trebuie să fie şi o revelaţie nemijlocită, o legătură nemijlocită, trebuie ca şi tu să simţi şi să cunoşti cu mâinile tale.

Părinţii ne-au predanisit un anumit tipic liturgic, cum să săvârşim Liturghia, cum să spunem rugăciunea, cum să tămâiem, cum să aprindem lumânările, cum să facem prescurile. Toate acestea sunt tradiţii pe care ni le-au lăsat Părinţii, Biserica noastră. Părinţii sunt Biserica noastră însăşi.

Cuviosul nu înţelege că trebuie să lăsăm la o parte aceste tradiţii ale Părinţilor, ci, după cum Domnul a spus că dreptatea noastră trebuie să o depăşească pe cea a oamenilor sau a fariseilor (*cf.* Mt. 5, 20), tot aşa şi noi trebuie să facem nu numai cele pe care ni le-a predat Biserica noastră, să nu ne restrângem înţelegerea Tainelor doar la ceea ce am auzit de la Părinţii noştri, de la Biserica noastră. Această depăşire nu înseamnă încălcarea sau schimbarea tradiţiilor. Şi noi trebuie să ne rugăm

așa cum liturghisea Sfântul Ioan Gură de Aur, așa cum se ruga Sfântul Isaac Sirul, Cuviosul Teognost, Cuviosul Isihie, toţi sfinţii Bisericii noastre. Dacă nu facem ceea ce au făcut aceia, vom rătăci calea. Dacă socotim că putem deschide drumuri noi, ne vom chinui toată viaţa.

Vom face Rugăciunea lui Iisus așa cum spune Sfântul Ioan Scărarul, Sfântul Calist, Sfântul Nicodim Aghioritul sau alţi sfinţi. O vom face pe respiraţie, prin inspiraţie şi expiraţie, prin oprirea răsuflării, cu mintea, cu gura. Vom lua învăţătură de la sfinţi, nu-i vom trece cu vederea. Dar noi, când ne rugăm, dincolo de cele ce ne-au învăţat aceia, vom ajunge şi la propria noastră înştiinţare, pe care ne-o va da Dumnezeu prin înrudirea pe care am dobândit-o cu El, prin comuniunea şi unirea cu El. Prin rugăciune ne împărtăşim de Sfântul Duh, de întregul har dumnezeiesc al Treimii. Prin urmare, trebuie să urmărim ce ne spune Sfântul Duh. Trebuie să devenim primitori şi încăpători ai strălucirilor Sfântului Duh, așa încât să nu fim doar niște fiinţe pasive, ci să fim cei ce acţionează.

Prin urmare, vom păzi tradiţia Părinţilor. Ei liturghiseau când vedeau că sunt curaţi. Lucrul acesta îl vom face şi noi. Se rugau, plângeau şi vărsau lacrimi ca şi cum ar fi fost cei mai mari vinovaţi. Lucrul acesta trebuie să-l facem şi noi. Când venea momentul prefacerii pâinii şi vinului, dacă nu-L vedeau pe Sfântul Duh pogorându-Se, nu înaintau cu Liturghia. Dacă nu vedeau înlăuntrul lor curăţie şi îndrăzneală, nu mergeau să se împărtăşească. Dacă nu s-au cercetat şi verificat pe ei înşişi, așa cum spune Apostolul Pavel – „mai întâi

să se cerceteze omul pe sine însuşi, şi aşa să mănânce din Pâine şi să bea din potir" (1 Cor. 11, 28) –, nu se împărtăşeau. Noi, chiar dacă suntem supăraţi pe cineva, se întâmplă să mergem să ne împărtăşim! Se poate să fim trişti, şi să ne împărtăşim! Se poate să fim absorbiţi de ceva, şi să mergem să ne împărtăşim! Toate acestea sunt străine de Biserică. Noi îi vom urma pe Părinţi.

Dar să ai şi harul care să-ţi facă înţelese, în chip ascuns şi tainic, cele mai înalte lucruri.

Dar nu ajunge să îi urmăm pe Părinţi. E nevoie ca legătura şi comuniunea noastră cu Dumnezeu să fie plinite prin harul ascuns şi tainic. Duhul nostru să fie deschis pentru harul dumnezeiesc, aşa încât harul să ne poată înţelepţi, să ni le descopere, în mod tainic şi ascuns, pe cele mai înalte. Adică să ne descopere tainele cele mai înalte şi cereşti în care au fost iniţiaţi cuvioşii, prorocii şi sfinţii Bisericii noastre. Pentru că „Duhul Sfânt vă va arăta tot adevărul" (In. 16, 12), Duhul le arată şi le dezvăluie pe toate. Nu trebuie să ne limităm numai la ceea ce am citit, am învăţat, am înţeles, ci să fim deschişi faţă de Sfântul Duh, ca să ne poată vorbi personal, să poată intra înlăuntrul nostru şi să ne pună în rânduială.

Când ne vizitează o persoană importantă, vin mai întâi delegaţii lui, ca să vadă unde va sta, dacă nu cumva trebuie să schimbe ceva. Tot aşa şi Sfântul Duh trebuie să poată să vină înlăuntrul meu şi, prin arătările Lui, prin insuflările Lui, prin aplecările Lui, să-mi rânduiască terenul ca să intre Hristos şi Tatăl ceresc. Pe

toate acestea le rânduieşte Duhul şi le descoperă în duhul meu. Astfel, fiind sfinţi, suntem sfinţiţi şi mai mult; având o măsură de duhovnicie, ne înduhovnicim și mai mult; având o măsură de cunoștinţă duhovnicească, ne umplem şi de altă cunoştinţă. „Tot celui ce are i se va da şi îi va prisosi" (Mt. 25, 29).

Acest cap se referă la marile descoperiri ale Sfântului Duh şi la marile harisme şi virtuţi pe care le primesc de la Dumnezeu în legătura mea mistagogică cu El. În clipa în care slujesc la altar sau fac Rugăciunea lui Iisus, sunt un conducător al săvârșirii celor sfinte, poruncesc îngerilor, sfinţilor, lui Dumnezeu, tuturor. Cu toţii ascultă de mine, sunt un conducător de oști. Dar sunt şi cel care Îl înduplec pe Dumnezeu să Se aplece asupra mea, așa cum Cuviosul Teognost ne-a spus în capul 15, iar când Se pleacă asupră-mi, îmi şi spune ceva. Să înţeleg ce îmi spune, unde îmi corectează viaţa, ce îmi dezminte, ce îmi tâlcuiește, ce îmi descoperă! Este ceea ce spunem şi noi, că în slujirea preoţească ne vădim şi noi, ni Se descoperă şi Dumnezeu. În acest fel sfinţii au formulat dogme, în acest fel au primit înştiinţări de la Dumnezeu. În acest fel ne-au lăsat cuvântul lor apostolii şi evangheliştii, în acest fel ne-au predat învăţătura lor Ioan Gură de Aur, Vasile, Grigorie Teologul, toţi Părinţii. Toate erau niște revelaţii primite în vremea Liturghiei, în timpul slujirii lor preoţești.

Dumnezeu ne iniţiază în taine, ne deschide ochii ca să învăţăm, să vedem, să deslușim, să înţelegem şi să ne bucurăm de Dumnezeu şi de cele dumnezeiești. Întru lumină vedem lumina. De aceea spune: „Da, să

le săvârşeşti pe cele sfinte, să slujeşti ca preot, dar trebuie să fii deschis pentru harismele mai mari."

Vă amintiţi de Dreptul Zaharia, care tămâia în templu, iar poporul se ruga afară (*cf.* Lc. 1, 9 ş.u.). Atunci i s-a înfăţişat îngerul Domnului şi i-a spus: „Rugăciunea ta, Zaharia, a fost ascultată, şi femeia ta va naşte un fiu!" Iar Zaharia, preamarele Zaharia, care cu lacrimi în ochi se rugase ani la rând să-i dea Dumnezeu un copil, când a auzit că femeia lui va naşte, i-a răspuns îngerului împotrivindu-se: „Cum să nască, de vreme ce eu sunt bătrân şi femeia mea înaintată în vârstă?" Nu era pregătit pentru mistagogia Sfântului Duh. De aceea slujba lui şi Părinţii noştri, tâlcuind această întâmplare, spun că Zaharia a adus tămâia cu conştiinţa că o aduce pentru păcatele sale şi pentru cele ale poporului. Prin urmare, când a văzut acea vedenie minunată, îngerul, el se aştepta să i se spună: „Ţi-au fost iertate păcatele!" sau „Dumnezeu a iertat poporul!".

Dar îngerul i-a spus altceva, iar acest „altceva" era un înţeles, o înţelepţire, o revelare a unei taine de mai înainte de veci, îngerul i-a descoperit adâncurile Duhului. Trebuia ca Ioan să se nască dintr-un tată bătrân şi dintr-o mamă stearpă, pentru ca Hristos să Se nască dintr-o Fecioară, iar apoi să vină Sfântul Duh şi să desăvârşească legătura dintre Dumnezeu şi om. Zaharia nu a putut să priceapă în acel moment că Dumnezeu i-a descoperit cele de dincolo de catapeteasmă şi, de aceea, îngerul i-a spus: „De acum vei fi mut, până când vei vedea şi vei înţelege cele care se vor petrece." Într-adevăr, a venit clipa în care Zaharia L-a mărit pe Dumnezeu,

așa cum, mai apoi, L-a mărit și Maica Domnului când a văzut că avea un Prunc în pântecele ei.

Așadar, noi vom lua ca o întrarmare necesară toate cele pe care ni le-a predat Biserica. Dar când intrăm în această înălțime a stării cerești, în mijlocul serafimilor și al heruvimilor, vom înțelege că suntem luminați de jur împrejur de harul dumnezeiesc. Harul plouă asupra noastră și ne scaldă în mod ascuns și tainic. Nu ne dă înștiințări și cunoștințe înalte, ci tainice, care cuprind în ele Dumnezeirea, ceva care iese din Dumnezeu. La rugăciune, la Liturghie, la slujirea noastră preoțească, harul dumnezeiesc ne înțelepțește, adică ni le împărtășește pe cele mai înalte.

Verbul συνετίζω, „a face pe cineva să înțeleagă" – *dar să ai și harul care să-ți facă înțelese* (συνετίζουσα) [...] *cele mai înalte lucruri* –, înseamnă că dau cuiva înțelegere, că îl fac înțelept, și provine de la substantivul σύνεσις, „înțelegere", iar acesta, de la verbul συνίημι, iar verbul ἵημι înseamnă „a arunca". Dumnezeu întreg cade peste noi și Se lipește de noi și ne dăruiește cunoștință, discernământ, înștiințare, tâlcuire, tot ce avem nevoie. Ne descoperă tainele. Prin urmare, înțelegerea este simțul care discerne și priceperea care ne arată cum trebuie să trăim, cum trebuie să credem și să simțim. În mod precis, el înseamnă identificarea vieții și a cugetului nostru cu cugetul și cu viața lui Dumnezeu Însuși. Este o întâlnire, o unire cu Dumnezeu.

Vedeți că înțelegerea are o legătură puternică cu unirea cu Dumnezeu, iar unirea aceasta, căderea lui Dumnezeu peste noi, este înțelepțirea noastră. De altfel, fără această

comuniune dintre pământ şi cer, dintre mine şi Dumnezeu, nu voi fi niciodată înţelept, ci întotdeauna voi greși, întotdeauna voi aluneca spre greșeală, întotdeauna voi fi în primejdie, îmi voi trăi viaţa sub o necontenită amenințare, în timp ce rugăciunea îmi poate dărui această înţelegere, această plinătate a îndumnezeirii în existenţa mea, precum şi cunoașterea celor negrăite ale lui Dumnezeu. Această înţelegere, această mistagogie, această descoperire în inima noastră, în mintea noastră, în cugetul nostru, în conștiinţa noastră, a ceea ce e dincolo de tradiţiile Bisericii, o face pretutindeni şi întotdeauna Dumnezeu. Pe cei nebuni, îi face înţelepţi. Cu atât mai mult pe noi, care în fiecare zi suntem la jertfelnicul inimii noastre şi al bisericii noastre, sub ploaia lui Dumnezeu.

Să nu credem că Dumnezeu este surd şi mut! Dumnezeu este Cel care lucrează. De aceea să ne întristăm când nu ni Se descoperă, dar să nădăjduim întotdeauna în bunătatea Lui! Atunci, nădejdea noastră va deveni o înşfăcare a ceea ce dorim. Desigur, nu-I vom cere să ne dăruiască harisme, ci vom crede că adevărata noastră comuniune cu Dumnezeu va fi o înţelegere, în felul în care am tâlcuit-o. Dacă văgăunile şi mările se umplu de harul lui Dumnezeu, cu cât mai mult noi!

Nu vom cere ca Dumnezeu să ne dea harisme, pentru că lucrul acesta este mândrie, este cugetare semeaţă. Omul trebuie să cadă la pământ şi să se roage ca un păcătos, ca o cenușă, ca un câine. În acest fel arată că nu așteaptă harismele, ci că inima lui este deschisă pentru Sfântul Duh. Dorinţa după marile harisme se întâlneşte la cei cu cugetare semeaţă, la complexaţi, la

cei care își slujesc sinele. Fiindcă nu se pot ruga, pentru că nu au pace, viața lor este dusă de volburi de colo până colo și, pentru că au tot felul de preocupări și simt că ceilalți nu îi înțeleg, că nu îi iubesc, că nu îi preferă, vor să aibă și ei unele semne că sunt de valoare.

Cu cât suntem mai neîmpliniți, fiindcă nu ne stăpânim pe noi înșine și nu ne smerim înaintea lui Dumnezeu, cu atât vrem să arătăm că suntem mari și, de aceea, cerem cele mai mari harisme. Dar Apostolul Pavel spune că cele mai mari harisme sunt credința, nădejdea și, mai ales, iubirea (*cf.* 1 Cor. 13, 1). „Credință" înseamnă: acolo unde nimic nu e sigur, tu să simți că „ești pe piatră". „Nădejde" înseamnă: să văd și să mă ating de cele veșnice ca și cum le-aș avea pe pământ. Îngerii, sfinții, mântuirea, toate cele care aparțin viitorului sunt o stare pe care omul poate să o dobândească aici, pe pământ. Iar „iubire" înseamnă: jertfă de sine, uitarea sinelui propriu, să lucrez numai pentru celălalt, cum îi place celuilalt, cum vrea celălalt, cu neajunsurile celuilalt, cu preferințele celuilalt, și nu cu ale mele. Pe cât mă uit pe mine însumi, pe atât mă desfăt de cele mai mari harisme. Pe cât caut harismele, pe atât ajung un nefericit.

De asemenea, când văd pe cineva că are virtuți sau când citesc viețile sfinților și văd că au ținut posturi aspre și încerc și eu să-i imit, se poate să nu reușesc, pentru că nu toate sunt pentru toți. Noi să întrebăm dacă putem să imităm o formă sau alta de asceză a sfinților. Să nu facem nimic, nici măcar virtute, fără binecuvântare! Nu trebuie numai să ne dezvăluim toate gândurile noastre, ci trebuie ca și orice lucru să fie făcut cu

binecuvântare. Să nu avem încredere în noi înşine, ci să ne abandonăm Duhului Sfânt, Care suflă în Biserica noastră, noul Sion!

Un nou Sion a fost şi Constantinopolul. Toată slava Bisericii primelor veacuri s-a adunat la Constantinopol. Desigur, au rămas şi locurile pe unde au păşit Tatăl cel fără de început şi Fiul cel împreună-veşnic cu El, făcut om – Sinaiul şi altele –, dar toată slava, experienţa şi chintesenţa Bisericii s-au strămutat în Bizanţ. Bizanţul era o anticameră, un loc de trecere către Ierusalimul cel de Sus, către Împărăţia cerurilor. Această Împărăţie se află în inimile noastre, în Biserică, şi cuprinde cerurile şi pământul, duhul şi trupul nostru, moaştele sfinţilor şi aripile arhanghelilor.

În acest întreg minunat ne-a cuprins Dumnezeu şi pe noi, pentru a-i fi mădulare cinstite. De aceea întotdeauna să gândim aşa, şi când lucrăm, şi când obosim, şi când mâncăm sau bem, şi când ne odihnim sau ostenim în rugăciune, şi în priveghere, şi în postiri. Nu există cer fără pământ, nici pământ fără cer! Pe toate le-a unit Dumnezeu, iar inima noastră le cuprinde pe toate în chip minunat.

[illegible]

4

L-am prăznuit astăzi pe Sfântul Ioan Gură de Aur, iubitul nostru sfânt care a unit făptuirea cu contemplaţia și a cinstit, ca puţini alţii, preoţia. În această seară, începem prăznuirea Apostolului Filip. Troparele slujbei sale, cel puţin stihirile Vecerniei, au caracter dogmatic, cu un conţinut profund, care dezvăluie modul în care acest om atât de simplu, consătean al apostolilor Andrei şi Petru, a trăit contemplaţia şi făptuirea. L-a cunoscut în persoana lui Hristos pe Însuși Tatăl (*cf.* In. 14, 7) – Hristos este pecete întocmai a Tatălui[1] – şi i L-a descoperit celui mai bun prieten al său, Natanail (*cf.* In. 1, 4-6), iar apoi popoarelor la care a propovăduit. Este unul dintre oamenii şi apostolii subţiri, una dintre cele mai nobile persoane, şi el ne deschide uşa Postului Naşterii Domnului.

Este necesar ca fiecare dintre noi să intre cu seriozitate în înţelesul Postului Naşterii Domnului. Dacă „începutul

---

[1] *Anaforaua* Liturghiei Sfântului Vasile.

este jumătate din întreg", atunci, dacă începutul nu e bun, nu poate fi vorba să străbatem un post plin de rod. Dacă începem bine, există nădejdea să continuăm şi mai bine.

Desigur, nu e problema Stareţului să ne amintească de începutul fiecărui Post Mare sau al fiecărei perioade liturgice de peste an sau să ne îmboldească spre nevoinţa din aceste răstimpuri. Fiecare dintre noi este răspunzător pentru el însuşi şi îndreptăţit să cultive şi să dezvolte acest dar adevărat al postului pe care ni-l dăruiește Dumnezeu. Să nu nivelăm lucrurile! De-a lungul anului, Dumnezeu ne dă bucuria Paștilor, apoi ne dă prilejurile de bucurie de la Nașterea Domnului. Praznicul Nașterii Domnului cere osteneală, implică treburi, dar fiecare sărbătoare ne înalţă.

Postul Nașterii Domnului este o înaintare spre Hristos. Îi cuprinde pe toţi prorocii care au prorocit întruparea Lui. Începând cu Apostolul Filip, care a înţeles prorociile lui Moise, le-a cuprins în fiinţa lui şi le-a transmis apoi mai departe, continuăm apoi să-i prăznuim pe aproape toţi prorocii mici. Toate sărbătorile de până la Nașterea Domnului sunt grăitoare. După Nașterea Domnului urmează iarăși sărbători mari, iar apoi marii sfinţi, dintre care mulţi poartă şi numele de „Mare": Vasile cel Mare, Teodosie cel Mare, Antonie cel Mare, Atanasie cel Mare, Eftimie cel Mare. Îi prăznuim, de asemenea, şi pe Sfinţii Trei Ierarhi. Fiecare zi a lunii ianuarie este un ospăţ.

Februarie ne introduce într-o altă atmosferă şi ne conduce spre Triod. Anul acesta, Triodul începe din prima săptămână, iar prima zi din Postul Mare cade în februarie. Vrem, nu vrem, fiecare detaliu ne îndeamnă să intrăm în atmosfera Triodului. Dacă participăm la

ciclul liturgic al anului, această lucrare unică pe care o săvârșim în fiecare zi ne înnoieşte şi ne ajută să ne adâncim în tainele lui Dumnezeu.

Aş vrea însă să continuăm tâlcuirea *Capetelor* Cuviosului Teognost. Cuvântul lui este autentic, greu, puternic şi plin de adevăr. Îţi spune adevărul. De aici încolo, zice, fă ce vrei!

Dacă iubești nestricăciunea şi nemurirea, împărtăşeşte-te cu credinţă, cu sfială şi evlavie de viaţă făcătoarele şi nestricăcioasele [Taine], *dorind şi plecarea de aici, ca unul desăvârșit prin credinţă.* [19]

Substantivele „nestricăciune" şi „nemurire" au, în esenţă, același înţeles. Adăugând însă conjuncţia *şi*, Cuviosul Teognost vrea să arate că nestricăciunea este premisa nemuririi. Cuvântul „nestricăciune", provenit de la verbul „a (se) strica", este folosit aici de Cuviosul Teognost cu un înţeles aparte: „să nu te strici pe tine însuţi ca să nu mori". Cuviosul îl pune pe om într-o legătură duhovnicească cu nestricăciunea şi cu stricăciunea, legătură cunoscută şi din viaţa morală a omului. Când o fată a căzut în păcat, spunem că s-a stricat sau că s-a stricat omul acesta sau acest vas, iar atunci bărbatul acela nu mai poate fi preot, iar fata nu poate să ajungă preoteasă.

Prin urmare, cuvântul „nestricăciune" ajunge să însemne „neprihănire, faptul ca cineva să rămână cu totul curat, neatins", nu numai trupește, ci şi duhovnicește. Adică să nu existe în ființa ta elemente care strică trupul şi sufletul, să nu existe nimic care te întinează şi te deprimă. Să fii plin

de sănătate în viaţa ta duhovnicească. Să nu ai înclinaţii sau interes pentru fapte stricăcioase, pentru gânduri sau dorinţe, pentru că toate acestea te omoară. Prin urmare, nestricăciunea are înţelesul de „nepătimire".

Cuvântul „nemurire" nu are sensul că cineva nu va mai muri – pentru că va avea loc învierea morţilor –, ci echivalează cu expresiile „împreună cu Dumnezeu" şi „alături de Dumnezeu". De asemenea, nu are înţelesul că iadul nu există, pentru că cei din iad vor fi şi ei nemuritori, iar stricăciunea şi moartea oamenilor păcătoşi, adică iadul, vor fi veșnice. Nemurirea este faptul de a fi alături de Dumnezeu, ceea ce are tocmai înţelesul de „feciorie". Prin urmare, dacă vrei să fii nestricat, neatins şi nemuritor, adică să fii împreună cu Dumnezeu, atunci *împărtăşeşte-te cu credinţă, cu sfială şi evlavie de viaţă făcătoarele şi nestricăcioasele* [Taine].

În viaţa de zi cu zi folosim verbul μετέρχομαι cu sensurile de „a practica", „a profesa o meserie", „a folosi", dar aici înseamnă „înaintez tot mai mult". Prin urmare, expresia *împărtăşeşte-te cu credinţă, cu sfială şi evlavie* înseamnă să înaintezi mereu cu sfială şi evlavie în chemarea şi apostolia ta preoţească, să dobândești o experienţă mai înaltă, adică să îi urmezi pe Părinţi şi pe cele pe care ţi le spune Sfântul Duh. Să fii un vânător, să cauţi un lucru, apoi altul, după aceea pe al treilea! Privegherea ta, munca ta, evlavia ta, înaintarea în cele ale preoţiei tale să fie ceva neîntrerupt, o vânare duhovnicească a lui Dumnezeu.

În plus, *dorind şi plecarea de aici*, să tânjești după clipa în care vei pleca din această viaţă! Întâlnim şi la Sfântul

Apostol Pavel verbul „a dori fierbinte“ (1 Tes. 2, 8). Ştim cu câtă duioşie îşi iubea fiii duhovniceşti şi suferea de dor după ei. Cu un astfel de dor, cu o astfel de dorire să călătoreşti şi tu spre moarte! Să simţi moartea drept consecinţa cea mai firească a iubirii tale pentru Dumnezeu! Să vrei să pleci din această lume mincinoasă, pentru că toate cele ale lumii sunt nişte închipuiri ale realităţilor de Sus. Nu se poate ca cineva să fie un preot autentic dacă îl frământă gândul ca nu cumva să moară, nu cumva să-şi piardă sănătatea.

Ca unul desăvârşit prin credinţă. Sintagma aceasta nu înseamnă că am ajuns deja la desăvârşire. Aici, Sfântul vorbeşte cu nobleţe, ca să nu ne rănească. În realitate, ne îndeamnă să ajungem la desăvârşire. Participiul *desăvârşit* are înţelesul că suntem purtaţi către o „pradă“ bogată, către desăvârşirea definitivă. Cuviosul mai adaugă şi cuvintele *prin credinţă*, deoarece credinţa este „fiinţarea celor nădăjduite, dovada lucrurilor nevăzute“ (Evr. 11, 1). Credinţa le face prezente pe cele nădăjduite şi sigure pe cele nevăzute. Aşadar, *prin credinţă* nu înseamnă doar faptul că cred, ci că le trăiesc ca pe o realitate pe toate cele a căror nostalgie o am şi pe care le aştept să le trăiesc în cealaltă viaţă. Toate cele de dincolo de această viaţă, desăvârşirea, iubirea, cele cereşti, sunt pentru mine săvârşite, le cuprind dintr-o singură privire, le adun în jurul meu. Să le adunăm înaintea noastră pe toate cele viitoare ca şi cum ar fi reale! Nu „ca şi cum“, ci pentru noi să fie reale. Aşadar, *prin credinţă* înseamnă fiinţare, prezenţă a celor veşnice.

Iar dacă te temi de moarte, încă nu te-ai unit prin iubire cu Hristos, pe Care te-ai învrednicit să-L jertfești cu mâinile tale și cu al Cărui Trup te-ai îndestulat.

Spuneți-mi dacă este vreun cuvânt în plus! Dacă însă te temi de moarte înseamnă că încă nu ai ajuns una cu Hristos, nu te-ai unit cu El. Când turnăm vinul și apa în Sfântul Potir, se realizează în acea clipă unirea celor două în Potir. Dacă nu te-ai împlinit prin unirea cu Hristos, atunci doar spui că Îl iubești pe Hristos. Toate cele pe care le spui sunt o nădejde fără nădejde. Dacă te temi de moarte, trebuie să înțelegi că trăiești o viață trupească, să înțelegi că nu-L iubești pe Hristos, *pe Care te-ai învrednicit să-L jertfești cu mâinile tale.* Cu mâinile tale Îl jertfești pe Însuși Hristos, prin amestecarea vinului cu apa, cu pâinea și cu sfintele miride înfățișezi unirea ta cu Hristos, iar tu rămâi nepărtaș la ea? Atât de orb ești? Atât de lipsit de înțelegere?

Încă nu te-ai unit (...) *cu Hristos, pe Care te-ai învrednicit să-L jertfești cu mâinile tale și cu al Cărui Trup te-ai îndestulat.* Verbul ἐμφοροῦμαι, „a se îndestula" – format din prepoziția ἐν (în) și verbul φέρω (a aduce) – înseamnă „mă umplu". Dacă mâncăm mult, simțim că ne crapă stomacul, iar ideea aceasta o arată și verbul ἐμφοροῦμαι. Cuviosul vrea să spună: Mănânci Trupul lui Hristos, ți-ai umplut pântecele cu Trupul și Sângele lui Hristos și încă nu te-ai unit cu Hristos? Omul nu poate să exprime prin cuvinte cât de mult simte Trupul lui Hristos și Sângele Lui atunci când se împărtășește

sau când face potrivirea[2]. Potrivirea este un lucru măreţ. Întreg acest Hristos intră în măruntaiele tale. De aceea Cuviosul Teognost este uimit şi zice: Ți se umple pântecele, ţi se umplu măruntaiele, iar tu încă nu ai fost în stare să devii una cu El!

Pentru că, dacă s-ar fi întâmplat aceasta, te-ai fi sârguit să mergi acolo unde este Cel iubit, nemaipunând niciun preţ pe viaţă şi pe trup.

Dacă ai fi devenit cu adevărat una cu Hristos, dacă L-ai iubi cu adevărat, te-ai grăbi către Cel dorit. Nu ai da nicio importanţă la această viaţă trupească, lumească şi omenească, nu ai avea nicio sensibilitate sau dragoste pentru ea, ci viaţa ta ar fi Hristos şi viaţa veșnică.

Să trecem la capul 20.

Ajungând jertfitor al Trupului lui Dumnezeu şi părtaș al Lui prin împărtăşire, te-ai îndatorat să fii împreună-sădit cu El prin asemănarea morţii Lui, nemaitrăind ţie, potrivit Apostolului (cf. Gal. 2, 20), ci Celui care S-a răstignit şi a murit pentru tine. [20]

Dacă ești preot, ești un jertfitor al Trupului lui Hristos, cu înseşi mâinile tale Îi jertfești Trupul. „Jertfește-Se

---

[2] Prin „potrivire" este denumită consumarea, la proscomidiar, de către preot sau diacon, a Sfintelor Taine rămase după terminarea Sfintei Liturghii. (n.tr.)

Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii" – spui la Proscomidie când tai cruciş agneţul. Îl jertfeşti, Îl junghii pe Hristos şi, în acelaşi timp, devii părtaş Lui prin Împărtăşire. În Vechiul Legământ, preoţii mâncau jertfele, iar acum tu Îl junghii, tu Îl mănânci pe Hristos. Pe toate le faci, oarecum, pentru tine, dar să nu uităm că lucrul acesta se petrece în toate lucrările noastre preoţeşti. Să nu ne restrângem doar la preoţia liturgică.

Dar dacă Îl jertfeşti pe Hristos şi te împărtăşeşti de El, Îi datorezi ceva: *să fii împreună-sădit cu El prin asemănarea morţii Lui.* Aceste cuvinte ne sunt cunoscute din epistolele Sfântului Apostol Pavel. În *Epistola către Romani* spune: „Dacă am fost împreună-sădiţi cu El prin asemănarea morţii Lui, atunci vom fi părtaşi şi ai învierii Lui" (Rom. 6, 5). Foarte frumos se exprimă Sfântul Pavel! Hristos a fost junghiat. Tu nu eşti junghiat. Nu-ţi taie nimeni capul, nici n-o să-ţi spună cineva că ţi-l va tăia ca să te sfinţeşti. Pentru tine este valabilă asemănarea morţii.

Prima asemănare a morţii pe care Sfântul o subînţelege aici, referindu-se la Apostolul Pavel, este Botezul. Moartea pe care o trăim la Botez este o faptă de fiecare zi. Pentru noi, monahii, aş spune că avem cu mult mai mult asemănarea morţii la tunderea noastră, pentru că Botezul a avut loc în pruncie, când nu eram conştienţi, în timp ce „al doilea Botez", tunderea noastră, l-am făcut în deplina cunoştinţă a făgăduinţelor pe care le dăm şi a obligaţiilor pe care ni le asumăm înaintea lui Dumnezeu.

A treia asemănare a morţii este fiecare spovedanie pe care o facem, când este sinceră şi adevărată. A patra ase-

mănare este fiecare faptă de-a noastră prin care ne lepădăm de noi înşine, prin care ne junghiem sinele şi îl dispreţuim; este fiecare tăgăduire a sinelui nostru. Dar murim noi oare în fiecare zi şi ceas? Există unii privilegiaţi care se învrednicesc „să fie imitatori ai Domnului" (*cf.* Ef. 5, 1) şi care mor de o junghiere adevărată, într-un martiriu adevărat. Aceștia sunt niște privilegiaţi. Imitatorii lor sunt monahii şi cuvioșii Bisericii noastre prin martiriul lor zilnic. Prin urmare, avem multe feluri de asemănare cu moartea.

Hristos, din nemărginita Sa iubire faţă de om, S-a răstignit, a murit, S-a pogorât la iad şi apoi a înviat. Noi nu suntem junghiaţi şi nu intrăm în iad. Noi suferim cu dispoziţia lăuntrică, la nivelul conștiinţei – aceasta înseamnă „martiriul conștiinţei" –, dar vom fi părtași cu adevărat la înviere. Deși la moartea lui Hristos suntem părtași printr-o asemănare a morţii, totuși, când vom învia, vom învia cu adevărat, şi nu printr-o asemănare cu învierea. Adică Dumnezeu ne dă niște asemănări ale morţii ușor de împlinit, pe care dacă le primim, El consideră că am murit cu adevărat şi, de aceea, ne va învia, așa cum a înviat şi El; vom primi un ipostas duhovnicesc şi vom deveni lumină, așa cum este El Însuși, ne vom desfăta cu adevărat de învierea noastră, şi cu trupul, şi cu duhul nostru. Aceasta arată smerenia lui Dumnezeu, îndelunga Lui răbdare. Așadar, trebuie să ne sădim împreună cu Hristos „prin asemănarea morţii Lui", să ne dăm pe noi morţii, să intrăm în pământ. Dar tot ce intră în pământ putrezește. Prin urmare, trebuie să putrezesc şi eu, să mor la nivelul dispoziţiei mele lăuntrice.

Adjectivul „împreună-sădit“ (σύμφυτος) are şi altă semnificaţie, însemnând că ceva se naşte, că se naşte o nouă plantă, o nouă viaţă. Prin urmare, ca să pot spune că am murit prin asemănarea morţii lui Hristos, trebuie să dovedesc că am o viaţă nouă. Dacă viaţa mea este cam aceeași ca în trecut, dacă acum am problemele pe care le aveam înainte cu cinci ani, dacă am gândurile şi patimile pe care le-am avut, dacă sunt şi acum ceea ce eram când eram mic copil şi Îl iubeam pe Hristos şi mergeam la ora de religie, sau dacă sunt şi acum, ca monah în schima mică sau în schima mare, așa cum eram ca frate de mănăstire, înseamnă că nu pot să spun că sunt „împreună-sădit“.

Trebuie să ajung un om nou, să aibă loc schimbarea mea în această viaţă. Trebuie să „umblu întru înnoirea vieţii“ (Rom. 6, 4) ca să pot să spun că sunt împreună-sădit cu Hristos, că sunt adică deja amestecat, unit cu El, că sunt de un neam cu El. Unul este Tatăl meu şi al Domnului, din aceeași spiţă sunt şi eu, suntem fii ai Aceluiași Tată, ai Tatălui ceresc. Prin urmare, eu şi Hristos umblăm împreună întru moarte, întru înviere, „întru înnoirea vieţii“. Acest înţeles îl are adjectivul „împreună-sădit“.

În acest fel se umple viaţa omului. Așa cum de fiecare dată când preotul face „potrivirea“, îşi amintește de versetul din Psalmi „să se umple gura mea de lauda Ta“ (Ps. 70, 9) şi spune: „Să se umple gura mea de bunătatea Ta, de a Trupului Tău şi de a Sângelui Tău“[3], tot astfel şi

---

[3] *Cf.* Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur, *Rugăciune la potrivirea Sfintelor Taine.*

adevăratul monah, ca preot şi jertfitor, trăieşte în fiecare zi un „să se umple", iar inima lui saltă de aceste umpleri, având, potrivit Apostolului, ca singură grijă şi preocupare, pe Hristos cel răstignit şi înviat (*cf.* 1 Cor. 2, 2).

Iar dacă trăieşti pătimaş, pentru trup şi pentru lume, pregăteşte-te ca, prin moarte, să ajungi la pedeapsa fără-de-moarte, dacă nu te vei opri de bunăvoie înainte de sfârşit de la jertfa cea fără-de-sânge.

Dar dacă, spune Cuviosul, tu continui să trăieşti pătimaş, dacă te atrage lumea şi cugetul lumesc şi nu vrei să te desparţi de această viaţă, ci lupţi ca să supravieţuieşti, atunci *pregăteşte-te ca, prin moarte, să ajungi la pedeapsa fără-de-moarte.* Trebuie să fii gata pentru pedeapsa fără-de-moarte dacă nu te opreşti înainte de moarte de la săvârşirea jertfei nesângeroase. Vai ţie dacă eşti pătimaş, închinător la trup, iubitor de viaţă şi Îl junghii în fiecare zi pe Hristos şi, în timp ce-L junghii pe Hristos, nu vrei să fii junghiat şi tu, nu vrei să mori! Opreşte-te de la slujirea preoţească, pentru a nu fi pedepsit veşnic! Adică nu sunt la mijloc doar aşa-numitele impedimente pentru slujirea preoţească, ci sunt şi patimile, legarea de lume care împiedică preoţia. De altfel, preoţia este universală, nu este numai preoţia liturgică.

Prin urmare, dacă suntem preoţi, trebuie să fim preoţi autentici. Altfel, fie ne oprim de la lucrarea preoţiei, fie este ca şi cum am spune: „Dumnezeul meu, Te urăsc, pentru că eşti aspru! Seceri de unde n-ai semănat şi ceri mai mult decât pot!", aşa cum a spus şi acea slugă

(*cf.* Mt. 25, 24). Dar Dumnezeu nu cere nimic peste măsura putinţelor noastre.

Mulţi dintre cei ce săvârşesc aici cele sfinte cu nevrednicie, fiind răpiţi pe neaşteptate de moarte, au fost trimişi la locul de judecată şi de pedeapsă de acolo.

Mulţi care nu au fost atenţi cu felul în care trăiau şi slujeau cu nevrednicie au murit năprasnic şi *au fost trimişi la locul de judecată şi de pedeapsă de acolo.* Nu spune că au fost trimişi la tribunal, ci la locul în care se aplică dreptatea şi pedeapsa, acolo unde li se va răsplăti, unde vor primi hotărârea cea dreaptă.

Un oarecare preot, care era totodată şi monah, având faimă de evlavie şi fiind socotit de mulţi cinstit datorită înfăţişării din afară, dar înlăuntru, pe ascuns, fiind desfrânat şi întinat, pe când săvârşea odată dumnezeiasca şi sfânta slujbă, când s-a apropiat de cântarea heruvicului, plecându-şi grumazul înaintea Sfintei Mese ca de obicei şi citind „Nimeni nu este vrednic...", s-a aflat dintr-odată mort, sufletul părăsindu-l într-o înfăţişare ca aceasta. [21]

Un oarecare ieromonah avea faima de om evlavios şi mulţi îl cinsteau. Deşi era socotit un mare părinte şi un preot minunat, totuşi se întina înlăuntrul său, pe ascuns, cu gânduri de desfrânare, în timp ce liturghisea. Desfrânarea are atât înţelesul aparte de necurăţie morală, cât şi un înţeles duhovnicesc, cum ar fi, de exemplu, acela de mândrie, de slavă deşartă, de îngâmfare. În timp ce psalţii

cântau imnul heruvic, el a început să spună rugăciunea „Nimeni nu este vrednic..." şi în acel moment a murit.

În acest cap, Cuviosul Teognost arată zbuciumul, groaza, sfâşierea personalităţii omului sau a preotului care, deşi a primit pecetea lui Hristos, adică harisma preoţiei, a Împărăţiei şi a prorociei, totuşi nu este adevărat şi unit în mod real cu Domnul. Din cauza egoismului său, se teme să renunţe la preoţie, adică vrea să-şi păstreze personalitatea, prestigiul, înfăţişarea, felul în care simte şi cum vrea să-l simtă ceilalţi. Dar în aceste situaţii sufletul gâfâie, este zdrobit.

Preoţii care au impedimente pentru slujire plâng, sunt o privelişte înfricoşătoare. Sufletul lor suferă şi vrea să-şi înlocuiască durerea cu vreun zâmbet exterior, cu vreo reuşită, cu vreun dar, cu vreo poezie, cu vreo artă, cu alte feluri de jertfe, cu implicarea în lucrarea misionară, cu vizite pe la casele oamenilor, prin însingurare şi petrecerea de unul singur. Dar sufletul lor nu-şi află odihna, este zdrobit, este înfrânt. Vrea să se despartă de trup, pentru că, trăind în fiecare zi jertfa lui Hristos, simte că înşală Biserica.

Sufletul părăsindu-l într-o înfăţişare ca aceasta. Prin urmare, în acel moment sufletul l-a părăsit, a plecat. Aşa cum îţi înşfac mâna, ţi-o tai şi o arunc, adică mâna ta nu a opus rezistenţă şi s-a separat de restul trupului, tot aşa şi sufletul tău se frânge, iar din cauza acestei frângeri rupe orice legătură cu trupul şi pleacă. Asta a păţit şi sufletul preotului mai sus amintit: nu a răbdat acest martiriu şi, în momentul când s-a aplecat, sufletul i-a părăsit trupul.

Nimic nu este mai folositor decât cuvântul drept și decât cunoștința, pentru că de aici vine frica de Dumnezeu și dorul după El, prima curățind prin evlavie și sfială, iar celălalt desăvârșind prin deprinderea cu iluminarea și prin discernământ și făcând mintea să călătorească întru înălțimi prin înalta contemplație și înălțare. [22]

Nu există nimic mai frumos, mai puternic și mai de trebuință decât cuvântul drept și decât a avea conștiință și rațiune dreaptă. Nu trebuie să ne conducem cuvântul, gândul nostru după bunul plac, ci să avem un cuvânt drept, cuvântul Domnului. Același lucru este valabil și pentru cunoștința dreaptă. Dobândesc frica de Dumnezeu și dorul după El doar când îmi unesc cuvântul și cunoștințele cu toate cele spuse de Dumnezeu. Frica, pe de o parte, este folositoare deoarece ne curăță ființa, atâta timp cât, desigur, trăim cu evlavie, adică cinstit și sincer, și stăm înaintea lui Dumnezeu cu o oarecare sfială. Pe de altă parte, dorul după Dumnezeu ne desăvârșește, ne maturizează.

Când nu suntem cinstiți cu Dumnezeu, când nu Îl iubim, ci vrem propria noastră înălțare – eu să primesc daruri de la Dumnezeu; pe mine să mă iubească Dumnezeu; să-mi dea cutare lucru sau să-mi împlinească o cerere; să-mi dea harisme –, aceasta nu este dor după Dumnezeu, este dor după propria noastră slavă. Dorul nu ne desăvârșește cu astfel de aspirații, ci ne maturizează *prin deprinderea cu iluminarea și prin discernământ,* prin iluminările succesive ale lui Dumnezeu și prin discernământ. Discernământul cântărește în ce măsură s-a realizat deprinderea

cu iluminarea. Când omul primeşte har de la Dumnezeu, când Dumnezeu îi dă gânduri dumnezeieşti, tihnă, bucurie, pace, când îi descoperă taine, dacă omul nu are discernământ, va cădea şi se va zdrobi. Discernământul este termometrul care arată până unde trebuie să urcăm sau să coborâm. Când dorul îl desăvârşeşte în acest fel pe omul sfinţit, atunci face *mintea să călătorească întru înălţimi,* întraripează mintea, o face să zboare mai presus de ceruri, să străbată cerurile.

Cuviosul Teognost se referă în acest cap la suişurile minţii şi ale inimii şi uneşte taina cu viaţa mistică, pentru că, de obicei, slujirea preoţească nu îi împărtăşeşte omului astfel de stări. Acestea le aduce frica de Dumnezeu şi adevăratul dor. Cuviosul vrea să spună: Nu poţi fi preot şi să nu fii, în acelaşi timp, şi un jertfitor mistic, să nu ai o viaţă mistică. Devii un călător întru înălţimi, adică mintea ţi se înalţă, *prin înalta contemplaţie şi înălţare,* la fel ca a Apostolului Pavel şi a tuturor sfinţilor. Cu toţii avem, în fiecare zi, înălţări duhovniceşti, de la cele mai mici până la cele mai mari, numai că nu le preţuim sau devin un prilej pentru a ne îndeletnici din nou cu sinele nostru.

Vino şi dă-mi crezare, cel ce doreşti cu ardoare şi statornic mântuirea! Aleargă până ce vei primi, căutând cu durere, cerând neîncetat şi bătând cu răbdare până ce vei reuşi, aşezând credinţa şi smerenia ca temelie tare. [23]

Vino, spune Cuviosul, tu, care într-adevăr nu te împotriveşti spuselor mele şi care nu le simţi dificile,

ci le dorești în inima ta! Le doresc, cu siguranță, atunci când mă gândesc la Dumnezeu. Dar când mă gândesc la mine însumi, ele mi se par dificile și împovărătoare. Tot ceea ce mi se pare împovărător, dificil, dezamăgitor, obositor și deznădăjduitor se datorează faptului că mă iubesc pe mine însumi. De aceea sufletul și trupul meu sunt apăsate. Dimpotrivă, când Îl iubesc pe Dumnezeu, dacă aud aceste lucruri, mă bucur și pot ajunge la ele. Nu mă cred în stare, dar Dumnezeu mi le va da, pentru că cred în El și Îl iubesc.

Vino și dă-mi crezare, cel ce dorești cu ardoare și statornic mântuirea. Adverbul „statornic" (ἀναστοχήτως) înseamnă „urmăresc și iar urmăresc un scop", adică nu-mi abandonez scopul până ce îl voi atinge. L-am urmărit o dată, și nu l-am atins. L-am urmărit a doua oară, a treia oară, dar nu mă voi opri până când îl voi atinge. Tu, zice Cuviosul, care Îl dorești neîncetat pe Dumnezeu, aleargă cu multă răbdare până ce vei reuși! Vei reuși cândva, este de ajuns să te gândești la Dumnezeu și să pui ca temelie credința ta puternică și smerenia. Vreau să ai aceste două virtuți, nu îți cer nimic altceva, celelalte vor veni singure.

Și, pentru a înțelege dacă am primit comorile harului, Cuviosul ne dă o dovadă. Nu cumva aceea că am fi ajuns până la al treilea cer? Nu, Cuviosul spune altceva:

Atunci vei primi ceea ce dorești, nu când vei primi doar iertarea păcatelor, ci când nu te vei mai speria, nici nu te vei mai teme de răscoala vreunei patimi, despărțindu-te de trup fără frică și cu îndrăzneală.

Am primit, zice, comorile harului atunci când nu ne temem că, în clipa în care ne vom despărţi de trup, se va răscula vreo patimă de-a noastră. Vedeţi cum Biserica noastră consideră curăţia, nepătimirea drept cea mai mare binefacere a lui Dumnezeu? Nepătimirea este darul care le desăvârșește pe toate. Citiţi-l pe Sfântul Simeon Noul Teolog şi veţi vedea că nepătimirea este o virtute fundamentală! Mulţi o contestă şi spun că omul nu poate să o atingă. Această părere este, după Sfântul Simeon, panerezie[4]. Tu însă, când vei vedea nu numai că nu ai patimi, ci şi că nu te mai temi ca vreo patimă să se miște înlăuntrul tău atunci când sufletul ţi se va despărţi de trup, să fii sigur că ai dobândit nepătimirea.

Caută cu multe lacrimi să primești înştiinţare, dar nu înainte de moarte, dacă ești smerit la cuget, ca nu cumva mai pe urmă să te porţi dispreţuitor, ca unul fără-de-grijă. [24]

Dar cum să primesc înştiinţarea şi să fiu sigur că am ajuns într-o stare în care pot spune: „Sunt pregătit, pot să mor acum şi voi merge la Dumnezeu!"? Înştiinţarea o voi primi prin multe lacrimi. Nu cu lăudăroșenii, nu scriind şi iarăși scriind ce trebuie să fac ca să reușesc. *Dar nu înainte de moarte, dacă ești smerit la cuget, ca nu cumva mai pe urmă să te porţi dispreţuitor, ca unul fără-de-grijă.* Tâlcuirea care se dă, de obicei, unor astfel de fraze este: să cauţi înştiinţarea cu multe lacrimi, dar nu înaintea

[4] *Cateheza* 29, *SC* 113, v. 137.

ceasului morţii; adică trebuie să te apropii de moartea ta. Dacă ești smerit, să nu ceri încă de pe acum această mărturie, pentru ca nu cumva, fiindcă încă nu mori şi anii continuă să treacă, să cazi în lipsa de grijă şi să disprețuiești înştiinţarea şi pe Dumnezeu, şi să cazi. Aceasta este o tâlcuire. Există însă şi una cu totul diferită.

Dar nu înainte de moarte – înseamnă să nu aştepţi să vină moartea. Să nu spui: „Mai întâi să îmbătrânesc, mai am încă ani de trăit!", ci să cauţi să verși în fiecare zi lacrimi, ca să primeşti înştiinţarea mai repede. Nu e raţional să trăim fără să avem nicio siguranţă despre viitoarea noastră legătură cu Dumnezeu. David, imediat după ce şi-a spovedit păcatele, a înţeles că şi-a restabilit legăturile cu Dumnezeu şi a primit „bucuria mântuirii" (Ps. 50, 14). Iar el a trăit cu o mie de ani înainte de Hristos! Noi, creștinii, putem să trăim fără să ştim unde vom merge după moarte? Acesta e un lucru înfricoşător! Nimeni nu poate rămâne liniștit.

În fiecare zi, când ne culcăm, ne amintim de moartea noastră şi o preînchipuim şi, prin urmare, trebuie să fim pregătiţi în fiecare zi pentru Hristos. Dar cum vom sălta pentru moartea noastră dacă nu ne-am asigurat viaţa viitoare? Așadar, să nu aştepţi moartea, ci să ceri în fiecare zi, cu lacrimi, înştiinţarea că după moarte vei merge la Dumnezeu! Dar să ai smerită-cugetare, pentru că, altfel, există pericolul să cazi în nepăsare, în lipsa de grijă şi în dispreţuire.

Unde mergi, nenorocitule, fără arvună şi fără înştiinţarea neîndoielnică şi mântuitoare dăruită prin Duhul?

Unde te duci, nenorocitule, zice Cuviosul Teognost, fără să fi primit arvuna, adică chezășia de la Hristos că, dacă mori astăzi, vei merge în Cer? Ce viață este aceasta pe care o duci, dacă nu ai o neîndoielnică înștiințare că vei merge în Cer? Nu înștiințarea pe care o zămislește inima ta când spui: „Vai de mine! Eu de mic copil am muncit pentru Hristos, m-am făcut monah, și să nu ajung în Cer?" Nu o astfel de înștiințare! E nevoie ca Duhul Sfânt să-ți spună înlăuntrul tău că vei merge într-adevăr în Cer.

Dacă dorești nepătimirea îndumnezeitoare, află mai întâi prin ascultare și smerenie lucrul dorit, ca nu cumva, umblând pe altă cale, să-ți pricinuiești osteneli. [25]

Când dorești cu adevărat nepătimirea îndumnezeitoare, să nu le faci pe cele pe care ți le spune egoismul tău: să postesc în fiecare zi, să fac mii de metanii, să mă zăvorăsc într-o peșteră. Ceea ce-ți trebuie, în primul rând, este ascultarea și smerenia. Nepătimirea îndumnezeitoare pe care trebuie să o câștigăm în această viață are nevoie de smerenie și de ascultare. Să ajungi un schelet ambulant prin post, să faci minuni și să înviezi morți nu sunt lucruri importante pentru tine.

De cele mai multe ori, indiferent ce asceză facem, o săvârșim ca să înlocuim absența adevăratei ascultări și smerenii. Cercetați-vă cu mâna pe inimă – eu o fac primul – și veți vedea că așa este! Și pe cât cere cineva harisme și mari reușite duhovnicești, o face deoarece simte că nu le are pe acestea două, ascultarea și smerenia, și le înlocuiește cu alte lucruri. Cine a păcătuit

mult sau a îmbătrânit în lume şi apoi a venit la mănăstire, sau a dorit de mic să ajungă monah şi, totuși, n-a făcut-o, când o să vină în cele din urmă la mănăstire, îi va spune Stareţului: „Părinte, vorbiţi despre harisme, dar dacă nu voi merge într-o peşteră, voi întârzia să le dobândesc!" Daţi-mi voie să vă spun că majoritatea celor care vin să se facă monahi gândesc astfel. Ceilalţi nu că nu ar avea aceste gânduri înlăuntrul lor, dar nu îndrăznesc să le spună.

Cuviosul însă spune: „Dacă, pentru a ajunge în rai, vrei să urmezi altă cale decât nepătimirea dumnezeiască – în această viaţă ea este raiul –, îţi vei pricinui osteneli, vei osteni în această viaţă, vei avea dureri, vei cădea, te vei zdrobi, vei păcătui, dar nu vei ajunge niciodată la nepătimire. Lasă harismele, pleacă-ţi capul şi fii ascultător!" Nu eu spun aceasta, ci le spune Sfântul! Dar cine este nepătimaș?

Nepătimirea a dobândit-o nu acela care uneori este supărat de patimi, iar alteori este liniștit și se odihnește, ci acela care se desfătează necontenit întru nepătimire, rămânând nemișcat chiar și când pricinile patimilor sunt de față; dar mai ales acela care nu pătimește nici față de reprezentările mentale ale acestora.

Nu suntem nepătimași dacă astăzi ne bucurăm, iar mâine ne întristăm; dacă astăzi sunt bun și zic: „Da, Părinte, să fie binecuvântat!", iar mâine, dacă mă necăjești puţin, mă voi posomorî, mă voi întrista, voi căuta altă soluţie. De asemenea, nu sunt nepătimaș dacă uneori sunt strâmtorat, mă mânii, mă înfurii, mă mândresc,

iar alteori sunt calm, liniştit şi senin. Liniştită este marea care nu se teme de furtună.

Prin urmare, cine poate spune că a dobândit nepătimirea? Cel care se desfătează neîncetat pe metereze, dar nu ale războiului, ci ale bucuriei şi ale dulceţii nepătimirii. Are nepătimire cel care se desfătează neîncetat în nepătimire chiar şi când există cauzele patimilor; cel care rămâne neinfluenţat de patimile lui chiar şi când au loc sminteli.

Nu înseamnă că eşti nepătimaş dacă nu înjuri când nimeni nu te înjură. De asemenea, nu e lucru mare să posteşti când şi celălalt posteşte. Când celălalt mănâncă zece porţii, tu să posteşti! Când celălalt merge să doarmă şi sforăie, iar tu îi auzi sforăitul, tu să priveghezi! Când el nu se roagă, tu să te rogi! Când toţi intră şi ies ca şoriceii din biserică, tu să stai în biserică nemişcat! Când cauzele, smintelile răului şi ale împătimirii sunt prezente, când rămâi neclintit de patimi chiar şi în mijlocul focului, atunci eşti nepătimaş. Noi însă, ca să fim nepătimaşi, vrem ca ceilalţi să nu ne creeze probleme. Nepătimirea nu se câştigă vrând să îi corectăm pe ceilalţi. Când vreau ca ceilalţi să fie cuminţi ca să nu-mi creeze probleme, nu voi ajunge nepătimaş. Când există piedicile, atunci ajung nepătimaş.

Dar mai cu seamă este nepătimaş cel care nu înclină nici măcar către reprezentările mentale ale patimilor. Adică nici nu îşi închipuie că ar putea să se mânie, să se înfurie, să spună minciuni, să se prefacă, să iasă în evidenţă, să se îndreptăţească. Înlăuntrul său nu există nicio imagine a patimilor.

Fie ca Dumnezeu să ne învrednicească să dobândim, slujind ca preoţi ziua şi noaptea, această nepătimire! Cereţi-o de la Dumnezeu, după ce aţi crezut că puteţi să o dobândiţi, şi, dacă încă nu aţi câştigat-o, veniţi de mă spânzuraţi, aşa cum l-au spânzurat pe Sfântul Cosma Etolul de platan.

Dacă cineva doreşte nepătimirea şi dacă o doreşte cu adevărat, în acest duh al Cuviosului Teognost, şi dacă Dumnezeu nu i-o dă, înseamnă că Dumnezeu este mincinos. Dar pentru ca „Dumnezeu să Se îndreptăţească în lucrurile Sale şi în cuvintele Sale", merită ca noi să facem asceza smereniei şi a ascultării şi a credinţei întru nepătimire şi întru strălucirea vieţii duhovniceşti şi sfinte, ca să-I dăm dreptate lui Dumnezeu prin viaţa noastră. Pentru că, în fiecare zi, slăbiciunea noastră, caracterul nostru bolnăvicios, patimile noastre îi fac pe oameni să spună: „Unde este Dumnezeul tău? (*cf.* Ps. 44, 4); eu nu cred în Dumnezeu, eu îmi trăiesc viaţa. Eu am nevastă, copii, bani. Tu Îl ai pe Hristos? Unde este Hristosul tău, dacă nu ai nepătimirea?"

Să-L îndreptăţim, aşadar, pe Dumnezeu prin viaţa noastră!

5

Am ajuns la preafrumoasele zile de sărbătoare ale Naşterii Domnului, pe care le aşteptăm tot anul. Vine Hristos să Se nască! Naşterea Lui ne aminteşte de naşterea noastră, pentru că este o putere care zdrobeşte orice împotrivire de-a noastră. Întruparea lui Dumnezeu şi îndumnezeirea noastră zdrobesc orice neputinţă şi problemă a caracterului nostru şi ne înalţă la o nouă viaţă, care, dacă suntem atenţi la ea, vedem că este o nouă naştere.

În acelaşi timp, schimbarea anului face sufletul omului să simtă că şi el s-a schimbat. În aceste zile, toată lumea obişnuieşte să-şi facă bilanţul şi planurile de viitor, nu numai în domeniul economic, nu numai în domeniul lucrărilor săvârşite, ci şi în cel al realizărilor duhovniceşti, al împlinirilor duhovniceşti şi al legăturilor noastre cu Dumnezeu.

În această perioadă, e important să ne facem acest bilanţ. Nu înţeleg prin aceasta că trebuie să începem să scriem şcolăreşte greşelile pe care le-am făcut sau hotărârile pe care le-am luat – o asemenea faptă nu are

niciun sens practic –, ci trebuie, în mod obligatoriu, să privim adânc în noi înşine şi să ne cercetăm sinele în general, nu în toate detaliile, ca să vedem ce nu mai trebuie să se întâmple de acum încolo și ce trebuie să se adauge, începând cu acest an. De exemplu, când începe noul an, iar cel vechi se duce, nu se poate să nu te hotărăști pentru pocăinţă. E cu neputinţă ca, atunci când cineva se gândește că Hristos Se naște, să nu-și cerceteze legătura sa cu Hristos și să vadă dacă este „bine îndreptat" (Lc. 9, 62) în călătoria spre îndumnezeirea sa.

Această schimbare, această pocăinţă este ceva care trebuie să ne preocupe și să fie, dacă e cu putinţă, preocuparea decisivă a vieţii noastre. Să avem o astfel de pocăinţă, încât să nu mai fim apoi în primejdie de a cădea iarăși în păcat! Să dobândim o legătură profundă şi puternică cu Hristos, „înşfăcarea" lui Hristos pe care o vom face să fie definitivă! Iar când spun „pocăinţă", nu înţeleg, pur și simplu, spovedania sau enumerarea păcatelor noastre, fiindcă, de cele mai multe ori, enumerarea și referirea la păcatele noastre este o căldură a inimii noastre, o deschidere prin care scăpăm de răspunderea spovedaniei, simţim că ne-am spovedit. Aceasta este o stare jalnică pentru un om.

Pocăinţa nu înseamnă nici să mă refer la păcatele mele, nici să le enumăr. Înseamnă ştergerea greșelilor. De acum încolo făgăduiesc că nu voi mai face acele păcate și că nu voi mai favoriza nimic din cele de care m-am pocăit. Aceasta este cea mai bună pocăinţă! E foarte ușor să vii şi să îmi povestești câte minciuni ai tras... Vei simţi că te-ai spovedit, că I le-ai spus pe toate lui Dumnezeu, că

ești sincer și cinstit. Lucrul acesta seamănă cu o poveste. Cel mai bun lucru pe care îl poţi face este să nu te vadă nimeni că te mânii, că vorbești în deșert sau că ieși în evidenţă, ci să-ţi potrivești purtarea cu ceea ce vor ceilalţi, dar cu înţelepciune și curăţie a inimii.

În aceste zile Îi vom sluji lui Dumnezeu, vom dănţui în jurul cortului sfânt și, ca început al sărbătorilor, m-am gândit să continuăm cu tâlcuirea din scrierea Cuviosului Teognost, care, așa cum v-aţi convins, este limpede, nu te încurcă, nu-ţi spune multe, este cuprinzător și dens în idei, te pune să-L ţintești neîncetat pe Dumnezeu prin rugăciunile tale. Tragi acolo neîncetat. Este ca și cum ţi-ar da un telescop fix, și nu poţi să te uiţi unde vrei, ci privești doar spre Cel sfânt, care este înaintea ta, spre Hristos. Să citim câteva capete, ca să vedem ce ne poate oferi Cuviosul Teognost, așa încât să știm cum putem să-I slujim lui Dumnezeu și în ce fel Se naște Hristos înlăuntrul nostru.

Să începem de la capul al 27-lea.

Să nu te tragă la pământ dorul după cele trecătoare, pe tine care le cugeţi pe cele cerești. [27]

Dorinţa după lucrurile stricăcioase, trecătoare, lumești nu poate să te tragă la pământ atunci când mintea și inima ta sunt înălţate la cele cerești. Nicio robie vremelnică și omenească nu te va putea coborî pe pământ; ajunge ca mintea ta să fie sus, în Cer. Așadar, nu-ţi lăsa mintea să se îndrepte spre lucrurile despre care se vorbește și se aude, la cele despre care scriu ziarele și vorbesc vecinii.

Iar dacă te leagă [de pământ] *vreo împătimire pentru cele pământești, te asemeni unui vultur care are piciorul prins în laț și e împiedicat de la zborul întru înalturi.*

În viață are mare importanță să ne gândim doar la cele cerești, pentru că atunci, chiar dacă încă mai avem înlăuntrul nostru vreo dorință omenească, o vom depăși prin acest fel de gândire. Mintea noastră dă putere dorințelor noastre. Dar când ea se îndreaptă spre cele cerești și nu o lăsăm să cultive o dorință stricăcioasă, atunci dorința stricăcioasă se stinge. Așa cum dacă nu uzi un pomișor, se va usca, tot așa se întâmplă și cu dorința, când nu ai *împătimire pentru cele pământești.*

Împătimire (προσπάθεια) înseamnă să te preocupe ceva, să arăți un interes pentru ceva pământesc, ba chiar și pentru ceva dumnezeiesc, care însă, în realitate, nu este Dumnezeu. Împătimire este și grija pentru mâncarea noastră, pentru chiliile noastre, pentru toate câte țin de lumea aceasta. Vreme de multe secole, numeroși monahi au trăit în pustietăți, în peșteri, în temnițe, în exiluri. Omul poate să trăiască oriunde. Dar când ai tihna ta, începi să cultivi diferite feluri de împătimire, iar atunci împătimirea te leagă, te trage la ea, și nu spre o înțelegere duhovnicească. Așadar, când ai împătimire, semeni cu un vultur care a fost prins de picior într-o cursă și nu mai poate zbura sus. Chiar și o singură împătimire dacă ai, nu mai poți să zbori la cele cerești! Un zbor către cele cerești este și sărbătoarea Nașterii Domnului.

Așadar, să le ai pe toate și să le socotești drept gunoaie (cf. Flp. 3, 8), în nădejdea celor mai bune. Dar, după ce te separi de trup, când vine vremea, să urmezi îngerului lui Dumnezeu care te smulge [din el].

Cuviosul se referă aici la trupul nostru, pentru că cele mai multe griji ale omului obișnuit sunt legate de trup, de sănătate, de mâncare, de odihnă. Trupul însă, cu toate că este de preț, fiind templu al lui Dumnezeu (*cf.* 1 Cor. 6, 19), totuși nu este dumnezeu. Nu trupul, ci Duhul Sfânt ne face dumnezei, atunci când se sălășluiește în noi. Trupul, zice Cuviosul, când va veni acea clipă, să fii gata să-l scuturi de la tine! Cum? Cu o boală, cu mai mult post, cu durere, cu osteneală, cu priveghere, cu o întâmplare neașteptată care va da peste tine.

Noi însă ce facem? Tocmai dimpotrivă! Ne îmbolnăvim? Întoarcem lumea pe dos ca să nu pierdem trupul. Postim și vedem că ne-a cuprins puțină slăbiciune și că nu mai putem umbla ca până acum? Îndată ne apucăm să mâncăm, ca să umblăm voinicește. Ne lovește o mașină? Oricui vine să ne viziteze îi povestim cum a fost cu accidentul, în loc să-i spunem: „Nu există accidente, ci numai pronia și grija lui Dumnezeu, iubirea, tandrețea și îmbrățișarea lui Dumnezeu!" Până și noi, care suntem suflete afierosite lui Hristos, dacă ne va vizita cineva, vom începe să-i spunem cum s-a întâmplat accidentul, că șoferul n-a fost atent și ne-a lovit. Ne va vizita apoi o a doua persoană, a treia, a patra, iar noi vom spune aceleași lucruri, nu ne vom liniști până ce nu o să afle toată lumea de întâmplare.

Nu-L îmbrățișăm pe Hristos, îmbrățișăm trupul! Însă Cuviosul Teognost spune:

Dar, după ce te separi de trup, când vine vremea, să urmezi îngerului lui Dumnezeu care te smulge [din el]. „A smulge" (ἐκσπῶ) înseamnă, de exemplu, îți înșfac degetul, îl rup, ți-l smulg din trup și-l arunc pe jos. Cu aceeași dispoziție sufletească și tu, zice Cuviosul, când va veni vremea, să lepezi trupul și să îi urmezi îngerului lui Dumnezeu! Persoana ta este îndumnezeită, pentru că duhul tău are legătură cu Duhul Sfânt și te face părtaș Dumnezeirii. Iar pentru că Dumnezeirea este lumină și sfințenie, Ea luminează, sfințește și face să strălucească și trupul tău, fiindcă și el este de preț, ca unul creat de Dumnezeu. Așadar, separarea de trup și lepădarea lui nu arată că el ar fi ceva rău, ci arată că trupul trebuie să meargă mai repede spre destinația sa. Când vrei să mergi undeva, te silești să ajungi la timp. Și trupul urmărește să ajungă la Dumnezeu cât poate mai repede. Toate lucrurile caută să ajungă la scopul lor.

După ce te separi de trup [...] *să urmezi îngerului lui Dumnezeu.* Un înger vine de față ca să-ți scoată sufletul din trup, atunci când va veni momentul. Trupul se va destrăma în pământul din care a fost luat, iar sufletul tău va merge în Cer, ca să pregătească învierea trupului însuși. Tu să-l urmezi pe îngerul lui Dumnezeu, care te-a scos din trup și acum te duce să te unească cu îngerii și cu sfinții! Imaginea și expresiile pe care le folosește Cuviosul sunt minunate!

Așa cum este cu neputință ca banul care nu are chipul împăratului să fie pus în vistieriile împărătești împreună cu

cei obișnuiți, tot așa este cu neputință să primească cineva arvuna fericirii de acolo fără cunoștință dreaptă și nepătimire și să iasă cu îndrăzneală și înștiințare din cele de aici spre cele nădăjduite și să fie așezat împreună cu cei aleși. [28]

Așa cum o monedă falsă, adică fără efigia împăratului, nu este pusă în vistieria împărătească, tot așa este cu neputinţă ca, fără cunoștinţă dreaptă şi nepătimire, să avem *arvuna fericirii de acolo* şi să ieșim cu curaj şi înştiinţare lăuntrică, cu pace şi seninătate, cu încredere, bucurie și fără nicio frică din această viaţă către bunurile nădăjduite și să fim așezaţi împreună cu cei aleși. *Arvuna fericirii de acolo* înseamnă că am garanţia faptului că, după moarte, voi locui în sălașurile cerești. Toate cele pe care le primesc în sufletul meu vor influența adevărata mea fericire din veacul viitor. Adică înţeleg încă de acum unde voi merge atunci când voi părăsi această viaţă. Înţeleg dacă atunci voi fi fericit sau voi plânge împreună cu acel bogat, în timp ce săracul Lazăr se află în rai (*cf.* Lc. 16, 25).

Dar este cu neputinţă să primesc arvuna dacă nu am cunoştinţă dreaptă şi nepătimire. Expresia *cunoștinţă dreaptă* nu înseamnă cunoștinţă filozofică, ci să am o justă apreciere a lucrurilor, așa încât judecata despre mine însumi sau cunoştinţa pe care o voi avea despre mine să fie înţeleaptă și cumpătată. De exemplu, sunt cu adevărat sfânt sau nu sunt? Sunt smerit sau nu? Sunt blând sau nu? Strigătele pe care le-am scos ieri veneau din iubire? Veneau din pace lăuntrică? Erau expresia libertăţii sau a mâniei și a furiei?

Trebuie să avem cunoştinţă dreaptă în orice lucrare! De exemplu, să ştim cu precizie ce înseamnă moarte. Moartea este un pas către Hristos. Boala este vehiculul cu care Dumnezeu ne transportă la El. Așa cum, mai demult, mirele își lua mireasa într-o trăsură și mergeau la biserică pentru cununie, tot așa și boala este vehiculul în care ne pune Hristos ca să ne cunune întru iubirea veșnică a Împărăţiei cerurilor. Așadar, dacă avem cunoștinţă dreaptă, cunoaștem ce este fiecare lucru, fiecare taină care ne unește cu Hristos.

Fără nepătimire. Nepătimirea înseamnă să nu mă aflu în pericolul să fac, dintr-un moment într-altul, greșeli; să nu fiu în primejdie să cad în neputinţe; să nu fiu în primejdie de a fi părtinitor; să nu fiu în primejdie să judec lucrurile potrivit cu judecata mea, cu dragostea mea şi cu părerea mea. Să fiu fără greșeală, să nu greșesc. Fără judecată dreaptă și nepătimire, nu pot să am *arvuna fericirii de acolo* și, prin urmare, nu voi fi rânduit împreună cu cei aleși, împreună cu sfinţii.

Iar cunoștință (γνῶσις) *nu numesc înțelepciunea, ci știința* (εἴδησις) *fără rătăcire a lui Dumnezeu și a celor dumnezeiești.*

În această propoziţie, Cuviosul ne tâlcuiește cuvântul *cunoștință* şi ne spune că aceasta nu este o înţelepciune omenească, ci *știința fără rătăcire (ἀπλανής) a lui Dumnezeu și a celor dumnezeiești. Cunoștință* înseamnă să-L cunosc limpede și adevărat pe Dumnezeu și tainele dumnezeiești, să știu ce sunt îngerii, judecata cerească, ce sunt

heruvimii și serafimii, care este rolul lor, cum sunt cetele sfinţilor sus, în Cer, cum este Jertfelnicul ceresc. Adică să fiu familiarizat cu Dumnezeu și cu lucrurile dumnezeiești. Când vine un prieten de-al tău, ai curaj faţă de el şi îi vorbeşti cu îndrăzneală. Dar când vine un necunoscut, nu ştii cum să începi, te prefaci că tușești ca să câștigi timp să te gândești ce să spui. Așa vom face și noi cu sfinţii și cu Dumnezeu dacă nu avem cunoștință. Iar cunoştinţa şi îndrăzneala iau naștere din cele pe care ni le spune aici Cuviosul Teognost. Să-L rugăm pe Dumnezeu și să urmărim prin studiu duhovnicesc (μελέτη) și rugăciune, care ne descoperă tainele, să avem o cunoştinţă nerătăcită a lui Dumnezeu şi a celor dumnezeiești!

[Prin știința fără rătăcire a lui Dumnezeu și a celor dumnezeiești], *iubitorul de Dumnezeu este înălţat spre îndumnezeire, prin harul Duhului, fără să fie tras în jos de patimi.*

Prin cunoştinţa fără rătăcire a lui Dumnezeu şi a celor dumnezeiești cel care-L iubește pe Dumnezeu este înălţat, chiar dacă mai are unele patimi, pe care este firesc să le mai avem acum, întrucât Dumnezeu nu ne curăţă dintr-odată, ci ne îndepărtează patimile treptat. Acele câteva patimi pe care le avem, datorită îndelungii-răbdări a lui Dumnezeu, și nu din cauza voinţei sau a vinovăţiei noastre, nu ne vor împiedica să ne înălţăm. Așadar, chiar și patimi dacă am, și păcate dacă am, ele nu mă vor împiedica să fiu condus la îndumnezeire, câtă vreme eu mă înalţ cu iubire către Dumnezeu. Așa

cum s-a petrecut întruparea lui Hristos, Dumnezeu adică îmbrăcându-Se cu omul, tot așa voi fi îmbrăcat şi eu cu Dumnezeu *prin harul Duhului*; adică voi intra în Dumnezeu și voi fi inundat de El.

Acest cap vorbește despre îndumnezeirea omului și despre îndrăzneala lui înaintea lui Dumnezeu. Despre aceeași temă vorbesc şi marile sărbători ale Nașterii Domnului, Tăierii-împrejur şi Teofaniei.

❂ ❂ ❂

Chiar dacă ai străbătut toată făptuirea, să nu te încrezi în tine că ai ajuns la nepătimire și, de aceea, să stai cu desfătare și fără de grijă în lume, ca nu cumva, încărcându-te de aici cu întipăriri ale patimilor, să-ţi fie grea ieșirea. [29]

Să nu te mulţumeşti, zice, cu făptuirea ta zilnică! Faptul că îmi împlinesc slujirea, că merg la biserică, că fac ascultare, că arăt iubire, că mă smeresc în faţa celuilalt, că cedez înaintea părerii lui, că urmez ideile lui și că nu îl duc eu acolo unde vreau – toate acestea ţin de făptuire. Desigur, fără ele nu există îndumnezeire. Dar numai acestea nu sunt de ajuns ca să ajungem la îndumnezeire. Așadar, dacă îţi faci rugăciunea cu metanii, dacă îţi împlineşti canonul, dacă mergi la slujbă, să nu îţi afli mulţumire în acestea spunând: „Acum sunt în regulă, mi-am asigurat raiul!"

A sta cu desfătare (ἐμφιλοχωρῶ) *în lume* înseamnă să îmi placă viaţa prezentă, mă aranjez în viaţa aceasta,

mă bucur de ea fără griji și probleme. Când te bucuri gândindu-te că: „Sunt monah, am Stareţul meu, chilia mea, toate sunt așa cum le vreau!“, atunci înseamnă că stai cu desfătare în lume.

Dar, stând cu desfătare în lume, te afli în pericolul să se lipească de tine unele întipăriri ale patimilor, să se amestece cu mintea ta, cu inima ta, cu iubirea ta pentru Hristos unele interese, unele întipăriri pătimașe. Să luăm un exemplu! Merg la biserică, dar vreau să şed. Aceasta este o întipărire pătimașă, pentru că „merg la biserică“ înseamnă că sunt un înger care priveghează, că mintea mea s-a înălţat la Cer. Când şed, mintea mea nu poate fi în Cer. Mă concentrez oarecum trupește, dar, pentru că trupul se odihneşte, sufletul şi mintea mi se moleșesc, şi sunt ca adormit. Prin urmare, faptul că vreau să şed în biserică este o urmă, o întipărire a unei patimi, a patimii trândăviei. Sau mergi să te împărtăşeşti, dar nu îţi faci pregătirea cuvenită. Faptul că nu iei în serios acest element deosebit al vieţii tale duhovnicești este o urmă lăsată de o patimă, de o obișnuinţă rea.

Așadar, fii atent ca nu cumva să se lipească de viaţa ta duhovnicească de zi cu zi şi unele obișnuinţe rele! De exemplu, trăiesc atent, dar, când întâlnesc o anumită persoană, fiindcă am suferit o traumă în copilărie din partea lui, îl osândesc. Aceasta este o urmă lăsată de o patimă. Sau mă duc undeva și, dacă se poartă cu mine cu iubire şi preţuire, mă simt bine și mă port, la rândul meu, frumos, le spun cuvinte duhovnicești. Dar când nu sunt atenţi cu mine, încerc să găsesc un motiv ca să plec, deși m-am dus acolo ca să rămân un timp. Și aceasta

este o urmă lăsată de o patimă. Adică s-a lipit de mine un cusur, a căzut peste mine o creangă care s-a desprins dintr-un pom rău. Acest cusur mă face ca, atunci când alţii se poartă bine cu mine, să pot şi eu să mă port bine; iar când nu se poartă bine, să nu pot nici eu să mă port bine. Desigur, toate îmi îndreptăţesc sinele.

Sau sunt monah, şi cineva mă întreabă provocator: „Ce faceţi voi, monahii?" Atunci eu încerc să apăr monahismul folosind toată filozofia şi logica, în timp ce, de fapt, ar trebui să dau importanţă acestui om, să fiu de acord cu el, pentru că argumentele lui s-ar putea să aibă o anumită raţiune, un anumit element pozitiv. Așadar, în loc să folosesc argumentele lui și să accentuez elementul lor pozitiv, iar când vine momentul potrivit să îi spun: „Dar nu e numai aceasta, mai există și aspectul acesta, și celălalt...", eu încerc să mă împotrivesc lui cu cele pe care le știu.

Uităm că trăim „ca străini și călători" (1 Ptr. 2, 11), ca niște prigoniţi şi morţi. Mortul nici nu se apără, nici nu vorbește, nici nu așteaptă ceva, nici nu se împotriveşte la descompunerea trupului său. Tot așa să fim și noi! Dar când ai întipăriri ale patimilor, astfel de cusururi în viaţa ta, atunci, când vine momentul vreunei boli sau al morţii, începi să te temi, să te rogi, să-l implori pe Stareţ să trăiești ca să te pocăiești. Tocmai acum vrei să te pocăiești? Aceasta este iubire pentru Hristos? Aceasta este frică! Te temi de viitorul tău. Nu te grăbești la Hristos.

Ci pururea fiind călăuzit de frică, îngrijește-te de firea ta schimbătoare și nestatornică. Depărtează cu înţelepciune pricinile patimilor!

Trebuie să te călăuzești pe tine însuți prin frica dumnezeiască, să te îngrijești de firea ta care tinde spre rău și să o schimbi. Neîncetat să o faci mai curată și mai frumoasă. De asemenea, să eviți cu înțelepciune cauzele patimilor. Pricini nemijlocite ale patimilor sunt: părerile, dorințele, felul în care simt situațiile și persoanele. Simt nevoia să șed, simt nevoia să plec. Simt că trebuie să-ți vorbesc frumos, simt că nu trebuie să-ți vorbesc frumos. Simt că trebuie să merg la această muncă în comun a obștii, simt că nu trebuie să merg. Simt că trebuie să mă rog, simt că trebuie să mă odihnesc. De asemenea, o pricină nemijlocită este și voința omului. Al doilea rând de cauze ale patimilor sunt cele care provin din obiceiurile noastre și de la oameni, adică patimile care au ca pricină gura noastră, discuțiile noastre și influența celorlalți asupra noastră. Nu trebuie ca celălalt să ne influențeze.

Nu dori nepătimirea înainte de vreme, ca să nu pățești ceea ce a pățit primul zidit, împărtășindu-se fără vreme din pomul cunoștinței (cf. Fc. 3, 6). [30]

Cuviosul continuă cu învățătura despre nepătimire. Nepătimirea, spune, este calea ta și pecetea ta, cartea ta de identitate și elementul care dovedește că L-ai iubit pe Dumnezeu și că Dumnezeu te-a auzit. Dar singur nu poți să ajungi nepătimaș. Singur poți, dacă vrei, să nu păcătuiești, să nu cedezi în fața păcatului, să nu te porți cu trufie; poți să nu judeci, să nu furi, să nu clevetești, poți să eviți toate relele. Chiar și cu ajutorul rațiunii drepte și filozofice poți să le împlinești pe acestea.

Nepătimirea însă este răspunsul lui Dumnezeu la propria ta iubire și încredere față de El. Dar fii atent, zice Cuviosul, *nu dori nepătimirea înainte de vreme*! Fiecare lucru are sorocul lui firesc.

Aţi observat că, atunci când Dumnezeu vrea să ne ia de aici, ne smereşte, puţin câte puţin, și ne pregătește. Astăzi ne dă o durere, apoi durerea crește, după aceea mergem la medic, iar el ne spune îngândurat: „Vino peste şase luni!" După cele şase luni, ne spune: „Nu e nimic! O să faci o mică operaţie şi te vei face bine!" Apoi, dacă ne însănătoşim şi ieșim din spital, el ne spune: „Dacă vei avea dureri, să vii să-mi spui!" El știe, desigur, că vom avea iarăși dureri. Încet-încet, trec cinci-şase luni, doi ani, trei ani, atâţia câţi e nevoie ca să fim pregătiţi. Cu cât suntem mai tari la cerbice, cu atât Dumnezeu ne face să întârziem în această viaţă. Cu cât suntem mai pregătiţi pentru Hristos şi avem hainele de nuntă gata, cu atât și el ne ia mai repede, cu multă iubire şi tandreţe.

Orice lucru din viaţa noastră are nevoie de un anumit răstimp pentru a se realiza. La fel se întâmplă și cu păcatele și cu patimile noastre. Nu le putem elimina pe toate deodată, ci Dumnezeu ni le va îndepărta treptat. Acum voi îndepărta, cu ajutorul lui Dumnezeu, furia, apoi mânia, apoi mândria. Ceea ce este mai dificil are nevoie de timp mai mult. Așa şi nepătimirea, pentru a o dobândi, trebuie să treacă un anumit timp. Așadar, nu te grăbi să ajungi la nepătimire, pentru că atunci te gândești la tine, şi nu la Dumnezeu! Dacă Dumnezeu face cumva greșeala să-ţi dea nepătimirea mai repede, vei păţi ce a păţit omul întâi-zidit, care a mâncat din

rodul pomului cunoştinţei înainte de vreme, înainte să se maturizeze duhovniceşte, şi a murit. Dumnezeu ne dăruiește timp, ne dă argumente și dovezi, ne dă descoperiri numai și numai ca să ne maturizeze, așa încât să ajungem la nepătimire.

Ci lucrând cu răbdare prin înfrânare cuprinzătoare și prin cerere stăruitoare și păzind cele înfăptuite prin prihănirea de sine și prin desăvârșita smerită-cugetare, așteaptă după acestea, la vremea potrivită, harul nepătimirii și, după multa furtună și tulburare, limanul de odihnă.

Dar nu cumva trebuie să fac și eu ceva ca să dobândesc nepătimirea? Da, mai întâi voi lucra cu multă răbdare, în toţi anii vieţii mele, înfrânarea atotcuprinzătoare. Mă voi înfrâna de la mâncare, de la statul pe scaun în biserică, de la odihnă, de la vorbe, de la somn, de la desfătări. În toate voi exersa înfrânarea. Înfrânarea atotcuprinzătoare este înfrânarea care cuprinde seminţele tuturor virtuţilor. Toţi Părinţii pustiei accentuau înfrânarea trupească. Sufletul nostru are nevoie de atenţie, iar trupul de înfrânare.

Dar și sufletul are nevoie de înfrânare. De exemplu, mă înfrânez de la bucurie, de la întristare, de la speranţe. Nu cultiv speranţe, nu vreau să am multe bucurii. Am înlăuntrul meu, în duhul meu, o bucurie negrăită și duhovnicească și, de aceea, nu am nevoie de bucurii exterioare și de râsete. Voi primi o veste tristă despre un cunoscut de-al meu? N-o să încep să strig: „Vai, săracul, ce-a păţit!" Dar când îmi vor da vreo veste bună? Tot

așa, voi fi un om liniștit, înfrânat. Nici prea mult în sus, nici prea mult în jos!

Când medicul îmi consultă inima sau creierul și îmi găsește ceva, spune: „O, săracul de el!" Așa şi noi suntem niște nenorociţi când ne aflăm când sus, când jos! E nevoie de înfrânare și pentru trup, și pentru suflet, și pentru purtarea noastră, și pentru toate ale vieţii noastre. În înfrânarea cuprinzătoare se află toate seminţele sfinţeniei şi ale nepătimirii.

Şi prin cerere stăruitoare. În al doilea rând, pentru a dobândi nepătimirea, trebuie să mă rog neîncetat, rugăciunea mea să nu se oprească nicicând. Mă voi ruga oriunde voi sta, oriunde mă voi afla. Pe lângă aceasta, voi păzi prihănirea de sine şi desăvârșita smerită-cugetare, adică voi simţi întotdeauna că eu, prin mine însumi, sunt un păcătos. Voi ști cum trebuie să lucrez prihănirea de sine şi smerenia ca să păstrez în vistieria cerească tot ceea ce am câștigat. Dacă nu voi avea smerenie şi prihănire de sine, atunci le voi pierde pe toate. Dar când voi lucra aceste două virtuţi, atunci, *la vremea potrivită*, Dumnezeu îmi va da nepătimirea. Așa cum la spital nu ţi se pune termometrul când vrei tu, ci știu medicii la ce oră trebuie să ţi se ia temperatura, tot așa și Dumnezeu știe când este vremea potrivită ca să-ţi dea *harul nepătimirii.*

Așteaptă, [...] *după multa furtună și tulburare, limanul de odihnă.* Dumnezeu va lăsa să te tulburi, să te întristezi, să suferi, să fii prigonit, să fii clevetit, să fii dispreţuit, să nu ţi se dea importanţă. Dacă nu vei trece prin furtună, dacă nu te vei tulbura, dacă nu te vei

dovedi vrednic în clipele dificile, nu te vei desfăta de limanul de odihnă. Mai întâi „trebuie să pătimească [...], iar apoi să învie“ (Mc. 8, 31). Trebuie să suferim, să fim puși la încercare.

Pentru că Dumnezeu nu este nedrept, așa încât să nu le deschidă, atunci când trebuie, ușa nepătimirii celor ce au umblat drept.

Dacă umblaţi corect, zice Cuviosul, Dumnezeu nu este nedrept, așa încât să nu vă deschidă ușa nepătimirii în momentul în care trebuie. Cu toţii avem dreptul la ușa nepătimirii, dacă le împlinim pe toate cele la care ne-am referit mai înainte, fără ca aceasta să însemne că Dumnezeu este obligat să ne dea nepătimirea. Gândul acesta este egoism. Dumnezeu ne va da nepătimirea datorită dreptăţii Lui.

Vrei să-ţi arăt și altă cale de mântuire, mai bine-zis, de nepătimire? [32]

Să-ţi spun acum, zice Cuviosul, și o altă cale care duce la mântuire sau, mai bine-zis, la nepătimire? Mai înainte am vorbit despre răbdare, smerenie, despre faptul că trebuie să sufăr, să mă înfrânez. Dar când vezi că trec anii și n-ai realizat nimic – totuși trebuie să treacă mulţi ani, și nu să ai pretenţia ca, după patru ani de Rugăciune a lui Iisus, să vrei să-ţi coboare mintea în inimă; poate că cei patru ani au nevoie să devină patruzeci –, când vezi, așadar, că nu înaintezi, dar Îl

iubeşti şi Îl vrei pe Dumnezeu, îţi recomand şi această metodă, această intrare secundară:

Silește-L cu toată puterea pe Ziditorul prin rugăciuni, ca să nu dai greș de la lucrul căutat, luându-ți totdeauna ca mijlocitori spre El toate puterile cerești și pe toți sfinții, împreună cu Preacurata Maică a lui Dumnezeu.

Silește-L pe Ziditorul prin rugăciuni. Cuviosul Teognost nu spune să forţezi ușa nepătimirii, ci să-L silești pe Ziditor. Adică nu voi privi spre nepătimire, ci voi privi la Hristos. Așa cum Hristos i-a spus Bisericii din Laodiceea că stă la poartă şi bate (*cf.* Apoc. 3, 20), tot așa să bat și eu la poarta lui Hristos. Iar dacă văd că nu-mi deschide, înseamnă că vrea să silesc, pe cât pot, poarta prin rugăciunile mele, aducând ca mijlocitori toate puterile cerești, pe toţi îngerii și pe toţi sfinţii. Vrea să mă întorc cu totul spre El prin mijlocirile și rugăciunile stăruitoare ale arhanghelilor, ale îngerilor, ale sfinţilor și ale Maicii Domnului. Cuviosul vrea să-i pun înainte pe Maica Domnului, cetele arhanghelilor și ale sfinţilor, așa încât Preacurata, împreună cu aceștia, să vorbească despre mine. Așa cum ostașii, în vremea luptei, au privirile aţintite la duşman şi nervii încordaţi ca să-l urmărească, fără să se mai îngrijească nici de unghiile lor, nici să ceară de mâncare, ci se aruncă în luptă, „fie pe scut, fie sub scut“[1], tot așa şi eu am nevoie de o „expediţie“ de

[1] Plutarh, *Scrieri morale* 2, 41. În Sparta, atunci când mama îi

rugăciune împreună cu toţi sfinţii. Este cea mai frumoasă şi mai înaltă viaţă pe care o putem duce!

Să ai însă şi lucrarea ascunsă care slujeşte mai ales lui Dumnezeu, precum şi cuvintele unor taine ascunse către El, care te îndumnezeiesc, în care Se îndulceşte şi spre care Se pleacă Dumnezeirea.

În afară de rugăciunea pe care o vei face şi prin care vei primi putere de la îngeri, de la sfinţi şi de la Maica Domnului, să foloseşti, zice Cuviosul, şi câteva secrete pe care ţi le-a dat Dumnezeu Însuşi. De exemplu, vine un mitropolit, arhondarul îl primeşte şi află cu multă cuviinţă că acesta este arhiepiscop într-o Biserică cunoscută. Atunci îi spune: „Înaltpreasfinţia Voastră, am auzit de dumneavoastră!“ Mitropolitului îi place. Lucru omenesc, desigur, doar suntem oameni! Apoi arhondarul nu mai are nimic să-i spună, îi dă o gustare, mitropolitul spune şi el două vorbe. După aceea ce va face? Va pleca. Dar dacă arhondarul o să-i spună: „Înaltpreasfinţia Voastră, v-am citit cărţile şi mi-au plăcut foarte mult! Aţi mai scos ceva nou? Cum merge căminul arhiepiscopiei dumneavoastră? Cum se descurcă fundaţiile dumneavoastră?“, atunci mitropolitul se va simţi de îndată mai apropiat şi îşi va deschide întreaga inimă. Adică aceste mijloace omeneşti au importanţă

dădea fiului ei scutul, îi spunea: „Fie cu acesta, fie sub acesta!“, adică fie să te întorci învingător cu acesta, fie să te aducă mort deasupra lui.

în legăturile tale cu oamenii. La fel se întâmplă și în legăturile tale cu Dumnezeu.

Să ai însă și lucrarea ascunsă care slujește mai ales lui Dumnezeu. În afară de mijlocirea heruvimilor și a serafimilor, a Maicii lui Dumnezeu și a sfinților, trebuie să ai și o anumită lucrare ascunsă care să slujească legăturile tale cu Dumnezeu, *precum și cuvintele unor taine ascunse* care te îndumnezeiesc. Dumnezeu dă fiecărui om anumite insuflări şi experienţe. De exemplu, călătorești cu mașina, care cade în prăpastie, mor toţi pasagerii și scapi numai tu. Aceasta este o trăire adâncă. Sau te rogi, ca și cum ai fi pierdut și deznădăjduit, și spui: „Dumnezeul meu, n-am ce face, nu pot să Te silesc, Tu ești Dumnezeu, iar eu sunt un om nevrednic! Voi îngenunchea și o să-Ţi făgăduiesc că voi posti și mă voi osteni, dar Te rog, când mă ridic, dă-mi dorul după Tine, iubirea Ta, încrederea în Tine!"

După această rugăciune, acolo unde te aflai ca un mort, ca un bolnav, ca un zdrobit, gata să-ţi dai suflarea, deznădejdea ta fiind adâncă și de nesuportat, se risipesc toate, se înnoiesc ca ale vulturului tinereţea şi inima ta (*cf.* Ps. 102, 5), te umpli de bucurie, prăznuiești, ochii tăi varsă lacrimi pline de iubire dumnezeiască, de bucurie și de nădejde. Durerea de cap pe care o aveai dispare, întristarea se risipește, pleacă orice necaz și izbucnești într-un strigăt de biruinţă. Aceasta este o trăire. Sunt cuvinte pe care ţi le-a şoptit Dumnezeu, lucruri de taină, pe care nu le ştie nimeni, doar tu le știi. Sunt anumite legături tainice ale noastre cu Dumnezeu, ceva pe care nu nădăjduiam să-l dobândim, pe care l-am cerut,

iar Dumnezeu ni l-a dat. Este ceva pe care ni l-a arătat în ceasul rugăciunii. Eu am zis: „Dumnezeul meu, eu fac această lucrare și Te rog să-mi descoperi voia Ta!".

Desigur, Dumnezeu îmi va descoperi voia Lui când va exista un motiv real. Dar când spui: „Dumnezeule, Dumnezeul meu, descoperă-mi dacă trebuie să mă smeresc eu sau celălalt să cedeze!", Dumnezeu n-o să-ţi descopere nimic, pentru că există o singură soluţie: să te smerești tu! Dacă vin duşmanii şi-ţi cer capul pe tipsie, adică vor să te omoare, nu trebuie să-L întrebi pe Hristos ce să faci. Dacă te prigonesc, fă ce a făcut Hristos! Când a venit ceasul, S-a predat. La Sfânta Liturghie spunem: „Pe Sine Însuşi S-a predat." El S-a predat pe Sine Însuşi la moarte, iar tu vrei să scapi? Dacă Dumnezeu vrea, te va scăpa. Nu e nevoie să-L întrebi. Dar când este o situaţie pe care, într-adevăr, nu o întâlnesc în Evanghelie sau în experienţa sfinţilor, pe care nici eu însumi nu pot să o soluţionez, atunci Dumnezeu îmi descoperă voia Lui.

„Trebuie să minţi, altfel te-ai ars!", îţi zice avocatul. Dar Noul Legământ spune: „Să nu minţi!" (Col. 3, 9). Prin urmare, problema s-a terminat: nu vei spune minciuni. Nu poţi să Îl întrebi pe Dumnezeu pentru acest lucru. Dacă spui adevărul, poate că judecătorii vor fi impresionaţi, vor preţui fapta ta și te vor achita. Dar se poate ca adevărul să fie începutul unui martiriu. Creștinii spuneau adevărul: „Sunt creștin!" și ajungeau martiri. Și noi propovăduim adevărul când spunem că suntem creștini. Dar sfinţii nu au spus că sunt creștini în speranţa că judecătorilor le va fi milă de ei şi o să-i

ierte. Mergeau plini de bucurie pentru că vor ajunge martiri, pentru că-și vor vărsa sângele. Așa trebuie să gândim și noi: vărsarea sângelui nostru!

Prin urmare, Dumnezeu ne insuflă sau ne descoperă anumite lucruri până într-acolo încât să ne strămute și inima, și mintea în Cer. Acestea, fie că sunt mici, fie că sunt mari, fie că sunt de obște, fie că sunt personale, sunt taine, care uneori provin de la Dumnezeu, iar alteori țâșnesc dintr-odată din inima noastră. Inima noastră izbucnește și spune: „Cum m-am gândit la așa ceva și I-am spus-o lui Dumnezeu? Cum am rostit o astfel de rugăciune? Cum de I-am făcut acea făgăduință?" Acestea sunt taine între inimă și Dumnezeu, între inimă și Ziditorul ei, între copil și Părinte! Pe acestea să le folosim foarte mult! Și pentru că provin din inima noastră și sunt rostite către Dumnezeu sau Dumnezeu le rostește către noi, Dumnezeu este mulțumit cu ele și Se pleacă spre noi.

⊛ ⊛ ⊛

Luptă-te să iei arvuna mântuirii în chip ascuns înlăuntrul inimii tale, cu o neîndoielnică înștiințare, ca să nu găsești, în vremea ieșirii, tulburare și înspăimântare! Dar ai luat atunci când nu mai ai inima osândindu-te pentru lipsuri și conștiința înțepându-te pentru mânieri. [33]

Luptă-te, zice, să primești *arvuna mântuirii cu o neîndoielnică înștiințare*, ca să nu te temi de nimic în vremea ieșirii tale!

Dar când avem siguranța că vom merge în rai? În primul rând, când inima noastră nu ne osândește pentru că am avea unele lipsuri; dimpotrivă, ne înștiințează că le facem pe cele pe care Dumnezeu ni le cere. De exemplu, mă rog cât pot, priveghez cât pot, mă jertfesc cât pot, fac ascultare până la moarte. Am smerenie, îmi plec capul și nu răspund înapoi. Le fac pe toate. Mi se spune să dau o mână de ajutor, ajut. Dar eu nu cer niciodată să fiu ajutat. Dau, însă nu iau nimic de la nimeni. Dacă sunt întrebat ceva, sunt atent la ce voi răspunde, nu întreb pe nimeni. Altul este criteriul după care mă port eu cu alții și altul după care se raportează alții la mine. Așadar, conștiința nu mă osândește că aș avea lipsuri.

În al doilea rând, avem siguranța că vom merge în rai când conștiința nu ne înțeapă *pentru mânieri*. Ce înseamnă aceasta? Putem să dăm două tâlcuiri: de exemplu, conștiința mă înțeapă când mă înfurii. Furia este o aprindere sau o izbucnire. Dintr-odată îmi pierd încrederea și bucuria, pacea și liniștea, nepătimirea și isihia, obosesc și spun: „Nu mai pot". Sau cineva este bolnav, îl ajut, îi arăt iubire, îi dau tot ce îmi cere. Dar după un timp spun: „Nu mai pot, nu se satură niciodată!" Cu aceste cuvinte le-am pierdut pe toate. Zicerea: „Să nu fericești pe nimeni înainte de sfârșit" (Iis. Sir. 11, 28) este valabilă și în cazul meu. Sfârșitul a arătat inima mea. Așadar, izbucnirea – care vine după o oarecare perioadă în care am făcut răbdare, am îndurat și am avut pace –, osteneala, greutățile și nerăbdarea sunt manifestările furiei, adică puncții prin care țâșnește puroiul din organism.

Să dăm un alt exemplu. Îmi dai întâlnire la ora cinci, ca să mergem la plimbare. Ora cinci trece, eu aştept, aştept, nu apari. Încep să mă înfurii. Vii la şapte. „Bine-ai venit! Este ora cinci? Este şapte!", îţi spun furios. Greșeala este a mea, este o înfuriere. Dacă mă respect, de vreme ce mi-ai spus că ne vom întâlni la cinci pentru plimbare, te voi aștepta cel mult cinci minute, iar apoi voi pleca la ale mele. Sau, dacă ne întâlnim, îţi voi spune: „Îmi pare foarte rău, dar pentru că a trecut timpul și a intervenit ceva, nu mai pot veni să ne plimbăm." Când promiţi ceva, trebuie să-ţi ţii cuvântul.

Să ne păstrăm demnitatea, dar să fim oameni smeriţi. Când celălalt nu te bagă în seamă, tu să-i dai atenţie, să i te închini, dar să nu ai încredere în el, să nu colaborezi cu el, decât acolo unde ţi se poruncește. De exemplu, cineva lucrează împreună cu mine la aceeași slujire. Voi face tot ce îmi spune. În acest caz, nu se pune problema cinstirii lui de către mine, pentru că este o chestiune de supunere și de ascultare. Dar în viaţa mea liberă, în propriile mele legături sociale, îmi voi rândui lucrurile astfel încât să nu fiu în pericol. Văd că ești un om ciudat. Tot ce îţi spun întorci pe dos. Într-un fel îţi spun eu, într-alt fel pricepi tu. Îţi vorbesc limpede, iar tu-mi spui că n-ai înţeles. Cum pot să mă înţeleg cu tine? Îţi voi spune două vorbe, un „Bună ziua!" și un „Bună seara!", ca să-mi asigur liniștea şi seninătatea. Adică să ne păzim pe noi înşine, așa încât să nu ajungem să ne aprindem și să obosim, iar apoi să ne întristăm. Viaţa noastră să fie liberă, neatinsă de oameni. Vor să mă omoare? Să mă omoare! Vor să-mi dea

una? Să mă lovească! Vor să-mi ia banii? Să-mi ia banii, dar nu și drepturile lui Dumnezeu! Nu pe cele pe care inima noastră le păzeşte pentru Dumnezeu.

Așadar, prima tâlcuire a expresiei *și conștiința înțepându-te pentru mânieri* se referă la experienţa lăuntrică personală, iar cealaltă tâlcuire se referă la situaţia concretă, adică dacă Dumnezeu îngăduie să dai de greutăţi, iar tu le simţi ca pe o mânie a lui Dumnezeu. De exemplu, vreau să fac un pelerinaj la Sfântul Nectarie. Îl întreb pe Stareţ, iar el îmi spune să merg la primăvară. Dar primăvara încep niște furtuni înfricoşătoare, şi nu pot să merg. Sau merg, Stareţa lipsește, iar paraclisul unde se află moaștele Sfântului este închis. Mă întorc și simt ca și cum Dumnezeu ar fi mânios pe mine. Același lucru îl simt și când am probleme cu sănătatea sau cu orice altceva. Dar nu așa trebuie să reacţionez, ci să înfrunt cu liniște aceste probleme. În astfel de greutăţi, conștiinţa să nu te mustre. Prin urmare, vrem să ştim în mod sigur că vom merge în rai? Putem înţelege aceasta din faptul că nu avem lipsuri în legăturile noastre duhovnicești cu Dumnezeu și, în al doilea rând, din faptul că nu ne atinge nimic, ci rămânem, în toate situaţiile, plini de pace și de bucurie.

[Atunci ai primit...] *când sălbăticia patimilor s-a îmblânzit prin harul dumnezeiesc, când izvorăsc lacrimi de mângâiere și mintea se roagă curat și fără împrăștiere.*

Acum, Cuviosul Teognost trece la etapele care conduc la nepătimire. Când patimile tale, zice, şi-au pierdut

sălbăticia şi poţi să le ţii în frâu, este deja un progres. De exemplu, sunt egoist. Îndată ce-mi spui ceva, îmi ies din minţi. Acum însă m-am obișnuit şi nu mă mai mânii. Tac, ca să nu mă înfurii. Această tăcere nu este nepătimire, pentru că nu decurge din iubirea lui Dumnezeu, ci din egoismul meu. Mă închid ca să nu mă mânii. Este însă o luptă. Un alt semn este rugăciunea neîmprăștiată, mintea este curată și se roagă fără împrăștiere.

Și când primești cu mulțumire, întru pregătirea inimii, moartea, de care cei mulți fug și se tem.

Cuviosul Teognost vorbește din nou despre moarte. Cel mai mare semn că Îl iubești pe Dumnezeu şi că Dumnezeu te-a privit cu propria Lui iubire şi că te-a ajutat să înaintezi spre nepătimire este atunci când ajungi într-o stare în care, cu dor şi bucurie, cu prăznuire a inimii şi cu zâmbetul pe buze, aștepţi moartea, pe care alţii o socotesc înfricoşătoare şi vor să scape de ea. „Scapă-mă de moarte, Hristoase!", spunem noi. Dacă, pentru tine, moartea este un lucru dulce după care tânjești, atunci aceasta este o mărturie că vei dobândi raiul. Dacă te temi de ea, ce progres duhovnicesc ai?

Faptul de a dobândi dorul după moarte ţine de noi. Acest dor pătrunde, încet-încet, odată cu legătura noastră cu Dumnezeu şi cu nepătimirea. Toate contribuie, dar nepătimirea este pecetea. Când scriem o scrisoare, mai întâi facem o ciornă, apoi o dactilografiem și, dacă trebuie, o corectăm de două-trei ori, după care o semnează Stareţul, o ştampilează, iar apoi o expediem.

Nepătimirea este ultimul element. Printre primele se numără dorința după moarte, mai ales lipsită de frică, și să îndepărtăm de la noi orice împătimire față de ceva, așa cum spune imnul heruvic: „Toată grija cea lumească să o lepădăm!".

Cuvintele vieții veșnice, pe care corifeul apostolilor a mărturisit că le are Dumnezeu-Cuvântul, sunt rațiunile celor făcute de El, pe care cel ce este inițiat tainic de El, ca un neîntinat, le-a dobândit încă de aici, dimpreună cu viața veșnică, cu arvuna Duhului și cu nădejdea nerușinată a mântuirii. Dar nu se învrednicește de acestea cel ce prețuiește mai mult trupul decât sufletul și are împătimire față de cele pământești și e legat de ele. [34]

Cândva, cuvintele lui Hristos au părut grele unora dintre ucenicii Săi, care I-au spus: „Greu este cuvântul acesta!" (In. 6, 60) și au plecat. Atunci Hristos S-a întors spre cei doisprezece ucenici ai Săi și le-a spus: „Nu vreţi şi voi să vă duceţi? Desigur, Eu v-am chemat, şi voi aţi venit cu Mine. Dar nu cumva acum vreţi şi voi să vă duceţi?" Atunci Petru a răspuns: „Doamne, la cine ne vom duce? Tu ai cuvintele vieţii veșnice!" (*cf.* In. 6, 68). Oare de câte ori nu spunem sau simţim şi noi, când citim texte ca ale Cuviosului Teognost, că sunt grele și aspre! Nu repetăm cuvintele lui Dumnezeu, ci ale ucenicilor.

Dumnezeu ne-a lăsat cuvintele Sale duhovnicești şi făgăduinţele Lui. Dar, pentru că noi suntem întotdeauna greoi la inimă şi ascultăm şi asimilăm cu greu cuvintele lui Hristos, Cuviosul Teognost zice că Hristos le-a

scris în *rațiunile celor făcute de El.* Așa cum evreii au scris cuvintele lui Dumnezeu pe marginea veșmintelor lor, pe ziduri, pe mâinile lor, peste tot, ca să le vadă și să își amintească de ele (*cf.* Lev. 6, 8-9), tot așa și Dumnezeu le-a scris pe cele făcute de El. *Cuvintele vieții veșnice* [...] *sunt rațiunile celor făcute de El.* Adică până și în fapturile dumnezeiești Dumnezeu a cuprins rațiunile Sale. Când privesc la cer, la pământ, la mare, când văd bolile, moartea semenilor, bucuriile lor, când scrutez munții, văile, soarele şi orice altceva, fiecare lucru îmi vorbește despre Dumnezeu și îmi amintește cuvintele Lui.

Dacă sunt curat și vreau să fiu inițiat în taine de către Hristos, atunci nu găsesc doar în Sfânta Scriptură cuvintele lui Dumnezeu, ci le găsesc și în mediul în care trăiesc, la Stareţul meu, la rugăciune, în inima mea. Le găsesc și când mi le şopteşte Dumnezeu în mod tainic în inimă, așa cum a spus mai înainte. Atunci dobândesc şi nădejdea mântuirii, şi arvuna Duhului, şi viaţa veșnică.

Dar dacă preferăm trupul, adică odihna, și dacă avem legătură și împătimire față de vreun lucru pământesc, atunci nici îngerii, nici sfinții, nici cerul, nici pământul, nici Evanghelia, nici Maica Domnului, nici Sfânta Treime nu pot să ne ajute. O oarecare înclinaţie, legătură sau împătimire față de ceva pământesc înăbuşă toate graiurile celor create. Adică „nu se aud graiurile lor" (Ps. 18, 4), ale aștrilor, ale Apostolilor, ale Părinţilor, ale lui Dumnezeu? Nu, nu se aud, oricât ar fi de puternice! Auzim sunetele telefonului, glasurile animalelor și ale păsărilor, vuietul mării, auzim gemetele semenilor

noștri şi ale inimii noastre, dar nu auzim strigătele lui Dumnezeu! Când se întâmplă astfel? Când avem vreo legătură şi vreo împătimire faţă de ceva pământesc.

Să ne pregătim pentru praznicul Naşterii Domnului, să cerem de la Dumnezeu – adică noi să vrem și să dorim – să dobândim nepătimirea, arvuna fericirii din veacul viitor! Să-L dobândim pe Dumnezeu, Care este Tatăl nostru, şi să-I auzim glasul înlăuntrul inimii, chiar şi când este subţire ca o „adiere de vânt“ (3 Împ. 19, 12)! Să auzim glasurile sfinţilor şi ale îngerilor, care coboară din cer ca nişte doxologii sau ca nişte rugăciuni, se unesc cu ale noastre şi, toate împreună, se înalţă iarăşi acolo sus! Toate câte ies din noi și toate câte vin de la Dumnezeu se întorc iarăși la Dumnezeu. Pentru mine, Hristos este Alfa și Omega. Un astfel de praznic al Nașterii Domnului să izbutim să avem în acest an!

6

Viaţa noastră este frumoasă şi când sunt munci în comun, şi când sunt sărbători, şi când sunt zile de rând!

Un vizitator care a fost găzduit în mănăstirea noastră mi-a spus: „Când m-am dus, la miezul nopţii, să mă odihnesc, la început n-am putut să adorm. Apoi, nu-mi dădeam seama dacă dormeam sau dacă eram treaz şi am văzut un nor foarte lat care se înalţă la cer. Pe măsură ce se înălţa, se micşora, iar la sfârşit a luat formă de limbă, care se înălţa la cer. M-am întrebat ce ar putea fi acest lucru, şi îndată mi-a venit gândul că sunt rugăciunile fraţilor."

Este adevărat că rugăciunile voastre se înalţă la cer. În ciuda slăbiciunilor care există, harul lui Dumnezeu nu se schimbă atunci când vine, ci continuă să se înalţe şi, primind toată puterea de la Dumnezeu cel Preaînalt, coboară din nou la voi. Viaţa voastră zilnică este o minune. Când spun „viaţă zilnică", înţeleg viaţa voastră duhovnicească personală, hrana cerească primită prin studiul vostru duhovnicesc, prin rugăciunea voastră,

prin asceza voastră, dar și celelalte lucruri materiale și trupești care au legătură cu viața de zi cu zi.

Prin bunătatea Domnului, ajungem la schimbarea anului, când vi se vor schimba și slujirile în mănăstire. Să vedem unde se va afla fiecare dintre voi. O slujire nu este ceva definitiv. Elementul statornic este că în fiecare an are loc o nouă împărţire a slujirilor şi astfel putem să împlinim tradiţia Părinţilor ascetici ai Bisericii noastre, care schimbau slujirile. Această schimbare este un element important, pentru că slujirile, mai întâi, urmăresc temeluirea mai adâncă a vieţii noastre duhovnicești și o realizare mai reușită a rugăciunii şi a trezviei. Niciun om nu este la fel cu ceilalţi, ci este cu totul diferit. De asemenea, niciun om nu rămâne întotdeauna același. Survine o schimbare, fie din motive de sănătate sau de vârstă, fie din cauza conjuncturilor, a condiţiilor de trai, a condiţiilor climaterice bune sau rele – toate îl influenţează pe om.

Ceea ce avem noi nevoie este să ne amintim că slujirea noastră trebuie să adape mănăstirea și cu lacrimile, și cu sudoarea noastră. Dacă este ușoară şi nu obosește, nu am realizat nimic. Numai să nu depășească puterile noastre şi limitele de timp ale programului mănăstiresc. Slujirea este urmarea zilnică a lui Hristos. Schimbarea slujirilor este foarte folositoare deoarece condiţiile vieţii noastre nu sunt întotdeauna aceleași. De slujirile noastre depinde noaptea noastră, iar de noapte depinde ziua noastră.

Toate harismele Sfântului Duh şi toate darurile pe care Dumnezeu ni le dăruiește prin mijlocirea îngerilor, a sfinţilor sau a oamenilor ni le dăruiește având ca scop tocmai curăţia vieţii noastre de zi cu zi, rugăciunea duhovnicească

și slujirea fraților noștri. Nimic nu va merge bine vreodată dacă rânduim la slujiri oameni din afara mănăstirii sau dacă ne punem încrederea în soluții lumești sau sociale, fiindcă nicio astfel de temelie nu rezistă în fața lui Dumnezeu. Singurul lucru care rezistă este sufletul curat, care „s-a încrezut în Dumnezeu" (Ps. 10, 1), sufletul care trăiește ca o pasăre și pe toate le așteaptă de la Dumnezeu. Nici rațiunea noastră, nici concluziile noastre, nici ostenelile noastre nu rodesc, pentru că „nu este nici de la cel ce vrea, nici de la cel ce aleargă, ci de la Dumnezeu Care miluiește" (Rom. 9, 16). Doar această așezare a vieții noastre înaintea lui Dumnezeu are valoare.

Dacă, în caz de cutremur, suntem liniștiți și senini, Dumnezeu ne va ocroti. Intervențiile omenești rămân pe un plan pământesc, nu sunt nimic altceva. Nu putem să sprijinim nimic pe factorul omenesc. Factorul omenesc vine în viața noastră de la Dumnezeu. Chiar dacă toate sunt greșite, când noi suntem liniștiți, senini, ne rugăm, nu ne părăsim adevărata noastră misiune, care este rugăciunea, Dumnezeu preface greșelile noastre în bine. Istoria Bisericii noastre mărturisește acest lucru.

Mănăstirea noastră nu poate trăi, nici supraviețui dacă nu suntem păsări ale lui Dumnezeu. Păsările, privighetorile, rândunicile, toate zboară fără griji încolo și încoace, cântă, obosesc, se odihnesc, dar Dumnezeu are grijă de toate. Așa trebuie să fim și noi, pentru că Dumnezeu are grijă și de viața noastră. Tot ce semănăm înlăuntrul nostru va rodi în viitorul mănăstirii. De „astăzi"-ul nostru depinde dacă poimâine această mănăstire va fi vie sau moartă. De noi depinde dacă vom avea

sau nu probleme, dacă oamenii ne vor iubi sau nu, dacă ne vor bârfi sau dacă ne vor lăuda. Nu putem arunca răspunderea pe umerii altora și să protestăm pentru că se poartă astfel sau pentru că s-a întâmplat un lucru sau altul. O astfel de atitudine nu are niciodată rezultate.

Astăzi îl prăznuim pe Sfântul Simon Izvorâtorul de mir[1]. Sfântul izvora mir! Poate cineva să ajungă de la el însuși izvorâtor de mir? Cu neputință! Sfântul Simon s-a gândit vreodată că va izvorî mir? Și-a închipuit vreodată că este sfânt? El trăia în peșteră, iar după ce a făcut mănăstirea, a rămas în continuare în peșteră, un întraripat, un ocean de iubire pentru Dumnezeu. Iubirea lui semăna cu o mare care se ridică și coboară pe aripile îngerilor și ale sfinților.

Ca să rămânem în această atmosferă, în acest spațiu strâmt, în această vistierie, în acest vas păstrător de apă vie, în această raclă care nu are doar moaște, ci conține comorile Bisericii noastre, urmele Sfântului Duh, m-am gândit să continuăm cu tâlcuirea capetelor Cuviosului Teognost. Cuvântul Cuviosului este plin de viață, fără să ne scoată din cadrele noastre, ne face să ne adâncim și mai mult în cele care ne preocupă.

---

[1] *Viața Cuviosului Simon Izvorâtorul de Mir*, în: Ierom. Macarie de la Simonos Petra, *Sinaxarul. Viețile sfinților, Volumul IV. Luna Decembrie*, trad. rom. de Ioana Căpităneanu, Andreea Ionescu și Elena Soare, Ed. Sfântul Ioan Casian, București, 2015, pp. 354-357.

Am prăznuit în aceste zile Naşterea lui Hristos, iar în zilele următoare vom prăznui Tăierea împrejur și Botezul Său. Toate acestea împreună cu schimbarea anului ne invită la un nou an în care trebuie să izbutim ceva esențial. Omul fără rod, omul care nu a izbutit nimic este aspru și se plânge, e antipatic și netrebnic, cu toate că el crede că este cel mai de folos. Acest om se împotriveşte lui Dumnezeu, deoarece cade într-un complex de inferioritate din cauza egoismului său și nu poate sta în fața realității.

Omul fără rod nu este un simbol al Bisericii, nici al pântecelui Maicii Domnului, nici al pântecelui Tatălui ceresc, Care Îl naște veșnic pe Fiul, nici nu este un tip al Fiului Însuși, Care, de la începutul veacurilor, L-a trimis pe Sfântul Duh în lume, la început ca să pregătească universul pentru noi, iar acum ca să ne slujească și să ne netezească drumul vieții, pentru a dobândi viața veșnică şi a ajunge în sânul Sfintei Treimi. Mintea noastră nu poate cuprinde cele pe care le face Dumnezeu cu noi și în noi. Putem însă să înțelegem ceva din aceste taine atunci când rodim. Să vedem această rodire în capetele Cuviosului Teognost!

Credința și nădejdea nu sunt un lucru simplu și întâmplător. Ci credința are nevoie de un suflet statornic, iar nădejdea, de o gândire dreaptă și de o inimă dreaptă. [41]

Trăim cu credință și nădejde, al căror pisc este iubirea. Credința și nădejdea, zice Cuviosul Teognost, nu sunt *un lucru simplu*, ceva sec și neroditor, nici ceva *întâmplător*

și superficial. Credința are nevoie de un suflet statornic. Când astăzi sunt așa, iar mâine altfel, astăzi plâng, mâine râd, astăzi accept, mâine refuz, astăzi obosesc, mâine nu obosesc, astăzi mă rog, mâine nu mă rog, dovedesc prin această stare că nu am credință. Statornicia sufletului este premisa credinței. Vrei să arăți că crezi în Dumnezeu? Trebuie să fii un om statornic! Întotdeauna să fii același înaintea lui Dumnezeu! Nu se poate ca azi să te bucuri, și mâine să te întristezi! Nu se poate ca azi să te plângi, şi mâine să-L slăvești pe Dumnezeu! Nu se poate ca azi să-L rogi pe Dumnezeu să ți-L trimită pe Duhul Sfânt, și mâine să te îndeletniceşti cu lucruri străine! Aşa ceva este cu neputință, e nevoie de statornicie.

Iar nădejdea [are nevoie] *de o gândire dreaptă și de o inimă dreaptă.* Ca să avem nădejde, trebuie să avem o gândire dreaptă, un simț adevărat de-a lungul întregii noastre vieți. Să nu spun astăzi un lucru, și mâine contrariul! Să nu spun astăzi că rugăciunea este cea care mântuie, iar mâine să spun că mai e nevoie și de educație, că e necesar și activismul, că sunt necesare și alte lucruri! În acest caz, nu există gândire dreaptă. Există multe cunoștințe, însă toate acestea la un loc nu formează o gândire unitară, ci dau naștere la o revărsare și la o dezbinare a gândirii persoanei, deoarece gândirea noastră depinde de conținutul cel mai profund al sufletului nostru, de cât Dumnezeu avem înlăuntrul nostru.

Prin urmare, în orice lucru drept și adevărat în care credem astăzi trebuie să putem crede și când vom creşte, şi când vom îmbătrâni, şi în ceasul morții noastre. Când vedeți un om care uneori spune un lucru, iar

alteori contrariul – astăzi, când este bolnav, vorbeşte într-un fel, iar mâine, când se face bine, vorbeşte în alt fel; astăzi este bucuros şi vede lucrurile într-un fel, iar mâine, când alţii îl vor amărî, își va schimba părerea –, acest om nu este statornic și nu are putere să stea ferm înaintea viitorului.

De aceea Cuviosul spune că *nădejdea* [are nevoie] *de o gândire dreaptă și de o inimă dreaptă*, nădejdea are nevoie de dreptatea inimii și a alegerii cumpănite. Adică nu avem viitor, suntem niște oameni cu totul superficiali când nu avem o gândire statornică și o inimă dreaptă, când gândirea și inima noastră nu sunt armonizate cu gândirea și cu inima lui Dumnezeu. Inima lui Dumnezeu este milostivirea Lui, iubirea Lui de oameni și iconomia Lui. Inima Domnului bate în ritmul iubirii Lui de oameni. Dumnezeu are, încă de la început, o viziune statornică despre om. Astfel, și noi trebuie să avem o viziune statornică despre Dumnezeu, dar mai ales asupra vieţii noastre.

Cum va crede cineva cu ușurință, fără har, în cele care nu se văd?

Dar cum putem să credem ușor în cele nevăzute dacă nu avem harul dumnezeiesc? Statornicia credinţei, a gândirii și a inimii este necesară pentru a avea dumnezeiescul har. Când noi ne tot schimbăm, nu putem avea harul dumnezeiesc. Să luăm un exemplu simplu! Astăzi sunt foarte bine, mă bucur și spun: „Vreau să mă rog, să fac metanii, să duc o viaţă aspră, să dorm pe jos, să postesc,

să stau în picioare la slujbe!" Mă îmbolnăvesc puţin, şi gândurile mi se schimbă. Omul, zic, are nevoie şi de odihnă, şi de iubire, şi de aceea încep să mă împotrivesc: „Nu eşti atent cu mine, ai întârziat cu mâncarea! Nu te gândeşti şi la mine?" Zicând sau gândind aceste lucruri, nu mai am harul... Harul a plecat pentru că gândirea mea, cugetul meu, echilibrul meu înaintea lui Dumnezeu s-au pierdut. Plecând harul dumnezeiesc, îmi pierd şi credinţa în cele nevăzute.

Dar cum va nădăjdui în lucrurile viitoare, nearătate, dacă nu va avea vreo experienţă a harismelor Domnului primită prin dreptate?

De asemenea, cum pot să nădăjduiesc că voi dobândi bunurile viitoare, pe care nu le am şi care sunt nearătate? Cum pot să fiu sigur de cele nearătate şi cereşti, pe care nici ochiul nu le-a văzut, nici inima nu le înţelege (*cf.* 1 Cor. 2, 9), dacă nu am *experienţa harismelor Domnului*? Domnul însă dă experienţa harismelor sale doar inimilor care sunt aşa cum am spus. Marea nu poate fi un soclu pe care să pui ceva. Dacă acel lucru este uşor, ea îl va duce încolo şi-ncoace, iar dacă este greu, îl va înghiţi în adâncuri. Apa curgătoare nu poate fi un suport. La fel se întâmplă şi când nu avem *experienţa harismelor Domnului*. În acest caz, nu putem să le trăim şi să le simţim pe cele cereşti şi viitoare.

[Harisme] *prin care primeşte adeverirea acelora ca şi cum ele ar fi de faţă.*

Când Dumnezeu îmi dă harisme, pentru că am întotdeauna o singură credință, un singur fel de gândire, o singură simțire, Dumnezeu mă înștiințează din această viață despre tainele viitoare și le trăiesc ca și cum ar fi prezente. Trăiesc pacea, trăiesc bucuria, trăiesc seninătatea, trăiesc asprimea viețuirii sfinților, trăiesc disprețuirea, pălmuirile, scuipările, bătăile pe care le-a suferit Hristos, trăiesc pacea Tatălui. Știu că Duhul Sfânt mă ascultă, înțeleg toate trăirile duhovnicești.

Când însă spunem „trăiri", nu înțelegem să căutăm trăirile, ci să căutăm să avem ó credință, un singur fel de gândire și ó inimă. Așa cum, dacă închid fereastra, nu mai am lumină, nu mai văd nimic, dar dacă o deschid, intră lumina și văd, tot așa și când îmi împlinesc îndatoririle, trăirile vin ca o urmare firească. Iar atunci, plecând de la această lumină materială, mă gândesc cum va fi lumina cerească și înțeleg că lumina materială este nimic față de strălucirea Soarelui ceresc, a Soarelui răsăritului răsăriturilor. În acest fel, le am pe toate la îndemână și le pot pipăi cu inima și cu duhul meu, le pot simți. Dar nu pot ca eu să cer lumina. Ceea ce pot să fac este să deschid fereastra. Aceasta este lucrarea mea. Aceasta o spune aici și Cuviosul. Ne arată cum putem să deschidem fereastra, iar atunci harul lui Dumnezeu va intra în mod firesc înlăuntrul nostru. Astfel, cunoaștem mai dinainte tainele cerești și ne desfătăm, încă din această viață, de cerescul ospăț, cel bogat și îmbătător.

❂ ❂ ❂

Rodul adevăratei virtuţi este fie cunoştinţa, fie nepătimirea, fie amândouă. [42]

Ca să am aceste lucruri despre care Cuviosul Teognost tocmai ne-a vorbit, adică credinţă şi nădejde, suflet statornic, o gândire şi o inimă dreaptă, trebuie să am o anume virtute. Virtutea este lucrarea lui Dumnezeu trimisă în viaţa mea, dar care depinde şi de capacitatea de primire a inimii mele. Virtutea o câştig prin această statornicie a mea şi, astfel, ajung smerit, plin de pace, om al rugăciunii şi dobândesc multe virtuţi. Cu toţii avem o anume virtute, naturală, moştenită sau dăruită de Dumnezeu, care sporeşte tot mai mult prin voinţa noastră şi binecuvântarea lui Dumnezeu. Dar cum pot să ştiu că virtutea mea este adevărată? Cum pot să apreciez dacă rugăciunea pe care o fac, dacă iubirea pe care o arăt, dacă cuvintele pe care le spun sunt autentice?

Să luăm un exemplu! Sunt monah. Mă rog cinci-şase ore, mă rog toată noaptea. Fac lucrul acesta în fiecare noapte. Ziua, ca şi cum aş fi un căţel credincios stăpânului meu, fac tot ce mi se spune. Când am vreo durere, nu-mi schimb modul de viaţă: când ceilalţi îmi arată iubire, nu mă mândresc, când ei mă umilesc, nu mă întristez. Sunt toate acestea un lucru autentic? Trebuie să văd dacă am una dintre cele două caracteristici: *fie cunoştinţa, fie nepătimirea.*

Ce înseamnă cunoştinţă şi nepătimire? Dumnezeu, potrivit cu ceea ce a ştiut dinainte în iconomia Sa cea mai înainte de veci, îl face pe fiecare om capabil să primească – să zicem aşa omeneşte – o „cantitate" de har.

Eu, o măsură, tu, altă măsură; eu, un fel de har, tu, alt fel. Nu numai cantitatea este diferită, ci și calitatea, felul harului lui Dumnezeu, potrivit cu ceea ce îmi este de folos. Cuviosul Teognost îi împarte în două categorii fundamentale pe oamenii care au primit harul lui Dumnezeu și lucrează virtutea: cei care au nepătimire și cei care au cunoștință.

Am nepătimire când am dobândit o deplină liniște şi o autoritate autentică asupra inimii mele, asupra voinței mele și a întregii mele vieți. Fac tot ce vreau, ceea ce vrea cugetul meu duhovnicesc, cugetul meu purtător de Dumnezeu, adică acţionez potrivit cu voia lui Dumnezeu. Dacă vreau să zâmbesc, voi zâmbi. Dacă vreau să plâng pentru păcatele mele, voi plânge din iubire pentru Dumnezeu, pentru că El Și-a dat sângele pentru mine și, în timp ce El îmi face atât de mult bine, eu ce fac? Dacă Îi dau cinci sau şase ore din noapte și dacă nu mă întristez când celălalt mă jignește, reușita aceasta nu înseamnă nimic. Problema este să pot să-mi îndrept sinele încotro vreau, să pot tăia un drum peste orice înălţime şi să arunc un pod peste orice prăpastie, așa încât viaţa mea să fie dreaptă înaintea lui Dumnezeu (*cf.* Is. 40, 3-4), adică să am statornicie şi să ştii cine sunt, să nu mă tem că mă voi sminti de ceva când merg undeva. Dacă mă smintesc înseamnă că nu sunt nepătimaș.

De asemenea, când lucrurile sunt dificile, nu trebuie să mă răzvrătesc, pentru că răzvrătirea este dovada faptului că nu mă controlez. Când toate merg bine, nu trebuie să mă bucur, iar când am greutăţi sau obosesc, nu trebuie să deznădăjduiesc, să mă întristez și să îmi schimb felul

de gândire și să spun: „Ce să mă fac, ce soluție să găsesc?" Așa cum Domnul, de la naștere până la răstignire, a avut gândul îndreptat spre Ierusalim, adică la ucigașii care își pregăteau săgețile, săbiile și crucea ca să-L dea morții, tot așa și eu trebuie să rămân statornic. Hristos nu numai că avea gândul îndreptat la Ierusalim, ci Se și grăbea la Ierusalim, adică la moarte (*cf.* Mt. 16, 21). Avea un singur mod de viață, era același. Dumnezeu Îi îndrepta pașii (*cf.* 1 Cor. 2, 9). Așa trebuie să fim și noi!

Prin urmare, o harismă este nepătimirea, adică faptul de a nu mă schimba, de a nu fi silit de ceva ca să cedez. Să fiu întotdeauna liniștit, senin, bucuros, să nu mă împiedic de nimic, să mă adaptez oriunde.

Cealaltă harismă este cunoștința. Cunoștința este o harismă generală. Este darul atotcuprinzător al Sfântului Duh din care îi vin omului diferite binefaceri, a căror rezultantă este o capacitate de contemplare a lui Dumnezeu, adică omul are suișuri ale minții și extazuri ale inimii. De asemenea, omului care are curăția inimii sau lacrimi Dumnezeu îi poate da o iluminare lăuntrică, așa încât să perceapă tainele viitoare, să vadă îngerii și sfinții, să îi caute și să îi găsească. Aceasta se poate întâmpla și cu cineva care este păcătos, dar se luptă, cu cineva care nu este nepătimaș, dar se dăruiește pe sine lui Dumnezeu.

Prin urmare, o categorie de oameni este aceea a celor nepătimași. Iar cealaltă este a oamenilor pe care Dumnezeu îi ține înjugați la carul Său, adică îi ține aproape de El prin darurile dumnezeiești și iluminările pe care le dă în inima și mintea lor. Se poate însă ca cineva să aibă amândouă harismele, să aibă și cunoștința, și nepătimirea.

Situaţia aceasta este mult mai bună. Dumnezeu nu nedreptăţeşte pe nimeni. Câte lacrimi vărsăm, atâtea roade ale Sfântului Duh secerăm.

Iar de nu le avem pe acestea, ne ostenim în zadar, și virtutea pe care credem că o avem nu este adevărată. Pentru că dacă ar fi fost, ar fi avut și roade, nu doar frunze, în timp ce acum este mincinoasă și neplăcută lui Dumnezeu, fiindcă este târâtă fie de dorința de a plăcea oamenilor, fie de plăcerea de sine, fie de altceva din cele care nu-I plac lui Dumnezeu.

Dacă nu am aceste două harisme sau una dintre ele înseamnă că trec zadarnic prin viaţă, pentru că virtutea pe care o exersez, de exemplu smerenia, bucuria, rugăciunea, participarea la slujbe, nu este adevărată. Este falsă, intră în ea egoul meu, intră alte elemente strâmbe și străine.

Dacă virtutea mea era adevărată, atunci, în mod sigur, *ar fi avut* (ἐκόμα) *și roade*. Verbul κομῶ înseamnă, literal, „a avea un păr bogat", „a purta coamă" și, prin extensie, înseamnă „a fi bogat, frumos", „a avea roade". Așadar, când virtutea mea este adevărată, nu am numai frunze, adică numai manifestări ale virtuţilor, ci am şi virtuţi reale. De exemplu, se poate ca cineva să mă înjure, iar eu să mă bucur, dar aceasta să nu fie smerenie, ci să fie doar o stare liniștită pe care am moștenit-o de la tatăl sau de la mama mea, ceva în care am crezut și pe care îl împlinesc. Când cred ceva, când vreau ceva, îl fac. Dar are importanţă de ce îl vreau, are importanţă rădăcina dinlăuntrul meu, dispoziţia mea, pentru că

aici, în esenţă, nu vorbim de viaţa noastră exterioară, ci de legătura noastră cu Dumnezeu.

În aceste legături ale noastre cu Dumnezeu este întotdeauna luată în considerare inima noastră, rărunchii noştri, în timp ce, pentru legăturile noastre cu aproapele, în general, nu dispoziţia noastră este luată în considerare, ci felul în care o percepe celălalt, măsura în care mă lepăd de mine însumi şi mă jertfesc pentru celălalt, în care mă nedreptăţesc pe mine însumi, ca să aibă dreptate şi să se bucure celălalt, măsura în care sărăcesc eu, ca să se îmbogăţească aproapele meu.

Prin urmare, dacă am nu numai frunze, ci am şi virtute, atunci virtutea mea este adevărată. Altfel, se poate ca înlăuntrul meu să pătrundă *plăcerea oamenilor*, dispoziţia de a fi pe placul oamenilor, sau să intre plăcerea de sine, faptul de a vrea propria mea odihnă. Spunem: „Eu aşa simt lucrul acesta, aşa îl înţeleg. Tu să-mi spui ce să fac?" Bineînţeles că tu îmi vei spune ce să fac, şi nu eu voi hotărî! Eu trebuie doar să nu ţin cont de mine însumi. Aşadar, când am fie *dorinţa de a plăcea oamenilor, fie plăcerea de sine, fie altceva din cele care nu-I plac lui Dumnezeu*, atunci virtutea mea nu este plăcută lui Dumnezeu, este falsă.

Noi însă, după ce am îndreptat cauza, vom dobândi, fără îndoială, ceea ce este spre folosul nostru, harul bunului nostru Dumnezeu, care aduce, când trebuie şi cât trebuie, şi cunoştinţa, şi nepătimirea.

Dacă ne dăm seama că virtutea noastră are vreo urmă de a fi pe placul oamenilor sau de plăcere de sine sau ceva

care nu e autentic și corect, nu trebuie să deznădăjduim, ci să ne îndreptăm greșeala. De exemplu, vreau să fiu în fiecare zi un ucenic adevărat, pentru că m-am încredințat că Starețul îi iubește pe cei smeriți și care fac tot ce le spune. Vreau să mă iubească și pe mine. Prin urmare, fac ascultare, dau dovadă de smerenie, mă ostenesc. Sunt bune și acestea, dar e nevoie de o corecție. Adică trebuie să le fac pe toate acestea, dar nu ca să fiu iubit și eu de Stareț, așa cum ești iubit tu, ci să le împlinesc trecându-mă cu vederea și uitându-mă pe mine însumi.

Când îmi corectez criteriile și scăderile, voi realiza, fără îndoială, nu numai ce îmi este de folos – pentru că fiecare virtute, smerenia, ascultarea și oricare alta, este bună și folositoare –, ci voi smulge, voi atrage în mine harul dumnezeiesc, iar harul îmi va da și cunoștința, și nepătimirea. Însă mi le va da când trebuie să mi le dea și pentru atâta timp cât am nevoie. Ce dragoste, ce iubire de oameni are Dumnezeu! Cât de mare este înălțimea iconomiei Lui! Nu putem să o cuprindem. Dumnezeu caută drahma cea pierdută (*cf.* Lc. 15, 8), oaia cea pierdută (*cf.* Lc. 15, 4-6), pe văduvă și pe orfan (*cf.* Ps. 145, 9), adică pe cel uitat și pierdut în viață.

Așadar, Dumnezeu îi dă omului virtuos fie o harismă, fie cealaltă, fie pe amândouă. Dar când cineva a căzut într-o greșeală și o corectează, pentru că se smerește de bunăvoie și își schimbă viața, i le dă pe toate la un loc, îi dă și nepătimirea, și cunoștința. De aceea îi vedem pe marii păcătoși – de exemplu, desfrânatele sau cei care s-au lepădat de Hristos, iar apoi s-au pocăit și au ajuns martiri – că Dumnezeu le dă buna mireasmă

duhovnicească, le dă roade duhovnicești, îi slăvește. Cu ce daruri nu l-a îmbogățit pe prigonitorul Pavel! De ce? Pentru că era prigonitor, şi-a înţeles greșeala, s-a îndreptat pe sine și criteriile lui. Așa și nouă, când ne corectăm, Dumnezeu ni le dă pe toate, ajunge să nu așteptăm harismele, ci harul. Iar harul, când va fi nevoie să ne dea ceva, ni-l va da.

❂ ❂ ❂

Să înțelegi, prin lumina harului, gândurile care vin de la vrăjmașul și, aruncându-te pe tine înaintea lui Dumnezeu cu plâns, vestește-I neputința ta, socotindu-te pe tine însuți un nimic, chiar dacă înșelătorul te-ar convinge să ți se pară că ești ceva. [43]

Fii atent, zice, ce fel de reprezentări mentale se mișcă înlăuntrul tău, pentru că vrăjmașului nostru îi este ușor să te târască la gânduri deșarte, care îți vor netrebnici viaţa. De cele mai multe ori, când avem o oarecare strâmtorare sau melancolie, vreo greutate sau păcat, dacă suntem atenţi la noi înşine, vom vedea că avem o oarecare așteptare, că ne credem ceva, că ne preocupă ceva. De exemplu, mă întreb: „De ce nu mi-a dat Dumnezeu această harismă? Se vede că nu mă lupt destul și că am apucat-o pe un drum greșit!" Ce este acest gând? Este bucurie? Este pace? Este desfătare? Este ceva măreţ? Îţi dă cerul? Nu. Îţi coboară inima, este demonic. Să fii atent la gândurile vrăjmașului, pentru că el le înveşmântează într-o îmbrăcăminte creștină și plăcută lui Dumnezeu ca să te înșele.

Prin urmare, când vezi că în mintea ta se mişcă ceva și că inima ta nu este liniștită, ci strâmtorată, atunci *vestește neputința ta*, mărturisește că ești bolnav sufletește, duhovnicește şi trupește. Simţi strâmtorare? Obosești? Te cuprinde neputinţa, melancolia? Ieri te bucurai, iar astăzi nu te mai bucuri? Ești bolnav! Mărturisește înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor: „Gheronda, sunt bolnav, sufletul meu este bolnav!"

De ce spune aceasta Cuviosul Teognost? Pentru că, dacă eu îți zic: „Copilul meu, ești bolnav!", din acea clipă tu mă vei urî. Mai întâi trebuie să te iau cu binișorul, ca să-ți pot spune adevărul. De aceea spune tu adevărul, fă-te tu ca un vierme și spune: „Nimic nu sunt!", chiar dacă înşelătorul, adică diavolul, te înșală zicând: „Ai făcut cutare lucru, l-ai făcut pe celălalt, ai făcut și cealaltă faptă, ai această măreţie, această virtute, toţi au încredere în tine, toţi te iubesc!" Toate acestea sunt nimic. Problema este dacă am nepătimirea şi cunoştinţa sau, cel puţin, una dintre acestea două.

Nu cere nici să te învrednicești de încununarea cu harisme, decât dacă sunt pricinuitoare de mântuire și păzitoare ale smeritei-cugetări.

Dar să fii atent la încă un lucru! Mintea ta este îndreptată către har? Este îndreptată către smerenie? Simţi că ești un bolnav? Sau spui: „Acum, pentru că voi plânge, Dumnezeu îmi va da şi mie harisme!"? Când mintea ni se îndreaptă către harisme, şi nu spre har, atunci nu suntem copii adevăraţi ai lui Dumnezeu, suntem falși,

încercăm să-L batjocorim şi să-L înşelăm pe Dumnezeu, ne interesăm de noi înşine. Pot însă să cer unele harisme care îmi sunt de trebuinţă pentru mântuire și care păzesc smerita-cugetare. De exemplu, vreau să fac ascultare, dar mi se pare de nesuportat. Pot, atunci, să-I cer lui Dumnezeu să-mi dea harisma ascultării, pentru că, fără ascultare, nu există smerită-cugetare. Sau nu am pace. Trebuie să cer pacea, pentru că, fără pace, cum este cu putinţă să mă mântuiesc? Hristos este pacea pe pământ (*cf.* Lc. 2, 14). Dacă nu am pacea, nu am nimic. Această harismă pot să o cer, dar nu harismele care ne slujesc pe noi și ne fac să ne simţim că am fi ceva.

Cere însă cunoştinţa care nu îngâmfă ca pe una ce este pricină a cunoașterii lui Dumnezeu și [roagă-te] *să nu fii stăpânit până la sfârșit, ca de niște tirani, de patimi, ci să te desfaci de trup prin nepătimire sau, mai smerit, prin mila Lui faţă de greșelile tale.*

Şi să nu ceri, zice Cuviosul Teognost, cunoștinţa care te face să te mândrești, ci să ceri cunoștinţa de care ai nevoie, adică înţelepciunea lui Dumnezeu, care ne iniţiază în tainele cerești ca să putem rezista în viaţă.

În acest cap, Cuviosul arată, mai întâi, ce daruri suntem îndreptăţiţi să cerem de la Dumnezeu când ne smerim, când plângem, când credem că suntem un nimic şi bolnavi. Dacă nu există aceste condiţii, nu pot să cer ceva de la Dumnezeu. Orice I-aş cere va fi mincinos, fals. Dar când împlinesc aceste condiţii, atunci îi voi cere lucrurile care îmi sunt de trebuinţă

pentru mântuire și pentru a-mi păzi smerenia. Importanţă are ca eu să rămân smerit.

În al doilea rând, am dreptul să cer cunoştinţa de la Dumnezeu, ca să pot comunica cu El. Nu voi cere cunoştinţa tainelor pe care am citit că a primit-o cutare sfânt.

În al treilea rând, [roagă-te] *să nu fii stăpânit până la sfârșit, ca de niște tirani, de patimi*: voi cere ca Dumnezeu să-mi dea o anume izbăvire de patimile care mă stăpânesc ca niște tirani. Așa cum tiranii transformă în martiriu viaţa supușilor lor, tot așa şi patimile care ţâşnesc dinlăuntrul nostru – de exemplu patima mândriei, a nesimţirii, a gândurilor necurate, a ţinerii de minte a răului – fac din viaţa noastră un martiriu. Aceste patimi sunt niște tirani, niște despoţi. Să-L rugăm pe Dumnezeu: „Dumnezeule, pentru că sunt atât de nevrednic şi de neputincios, dăruieș-te-mi nepătimirea măcar înainte de moarte, ca să înţeleg şi eu că merg la Tine! Iată vin, Doamne (*cf.* In. 17, 11)! Dar cum să vin cu patimile mele?"

Sau prin mila Lui faţă de greșelile mele. „Sau, cel puţin, Dumnezeul meu, dacă sunt atât de rău, dacă în toată viaţa am semănat în mine stricăciune, moarte și osândă, ajută-mă acum, arată-mi mila Ta, făcându-mă să-mi recunosc greșelile, să-Ţi cer iertare și să mă pocăiesc!" Și chiar numai faptul că voi cere iertare de greșeli de la Dumnezeu arată o smerenie sau o smerită-cugetare sau o cădere de bunăvoie înaintea lui Dumnezeu.

❂ ❂ ❂

În următorul cap, Cuviosul Teognost ne vorbește despre condiţiile pe care, dacă le împlinim, putem să nădăjduim că vom dobândi bunurile viitoare.

Așa cum nu se poate zbura întru cele înalte fără aripi, tot așa nu se poate ajunge la cele nădăjduite fără înştiinţare neîndoielnică încă de aici. Iar înştiinţarea vine din desăvârșita smerită-cugetare, fie din harul Sfântului Duh în cei împăcaţi pe deplin cu Dumnezeu, în care se află, desigur, şi nepătimirea, fie în parte, fie mai deplin, potrivit cu măsura împăcării și a curăţiei. Iar cei care se despart altfel de trup, ca unii ce se află încă în iarna patimilor sau în sâmbătă (cf. Mt. 24, 20), se află sub judecată și cercetare, ca niște vinovaţi în vremea răsplătirii. [44]

Poţi, zice, să zbori la ceruri dacă nu ai aripi? Dacă nu ai aripi, nu numai că nu poţi să te înalţi la cele de Sus, ci ești greu și când umbli pe pământ. În același fel, nu poţi să le dobândești pe cele nădăjduite dacă nu dobândești, măcar înainte de moarte, înştiinţarea lipsită de îndoială că le vei dobândi.

Dar ca să primești o astfel de încredinţare, trebuie să ai o desăvârșită smerită-cugetare, să te smerești pe tine însuţi sau să ai harul pe care îl dă Dumnezeu oamenilor care își schimbă în mod definitiv viaţa, care părăsesc păcatul, lucrează virtutea și cer iertare, spunând: „Dumnezeul meu, Îţi mărturisesc că am făcut cutare şi cutare păcate, că sunt aşa cum sunt, dar nu voi mai repeta păcatele!"; și, într-adevăr, nu le mai repetă. Nu să spun aceste lucruri și apoi să fac din nou păcatele sau să

le spun ca să mă liniştesc sau ca să-şi dea Stareţul seama cât de mult mă doare, cât de mult trudesc, ce luptă duc. Schimbarea mea trebuie să fie deplină, schimb păcatul cu harul lui Dumnezeu. Spun aceste lucruri şi nu mă dezic de mărturisirea mea, de făgăduinţa pe care I-am făcut-o lui Dumnezeu. Îţi dau nişte bani, iar tu îmi dai un toiag. Nu mai pot să-ţi spun: „Dă-mi banii înapoi şi ia-ţi toiagul!" Dacă mă împac definitiv cu Dumnezeu, adică dacă am o pocăinţă definitivă, Dumnezeu îmi va dărui, cu siguranţă, nepătimirea parţială sau deplină. Aceasta va depinde de măsura în care împăcarea şi curăţirea inimii mele sunt depline sau parţiale.

Oamenii care nu au dobândit împăcarea şi curăţirea se aseamănă, la moarte, cu cei care călătoresc în toiul iernii. Când călătoreşti iarna prin munţi, pe unde nu trec utilaje pentru deszăpezire ca să deschidă drumurile, poţi fi sigur că-ţi vei duce la bun sfârșit călătoria? Fie te vei afunda undeva în zăpadă, fie vei cădea în vreo prăpastie, fie te vei înzăpezi. Tot așa, când nu te izbăvești de patimi, nu ştii ce vei întâlni în calea ta de la pământ la cer, până să ajungi la poarta Apostolului Petru, unde ţi se va cere să dai socoteală.

Dacă mori având patimi este ca și cum ai pleca din viaţă în zi de sâmbătă, adică fără să fi pus în lucrare virtuţile. Iarna este simbolul patimilor. Patimile mele sunt zăpada şi gheaţa peste care voi cădea și mă voi sfărâma. Sâmbăta era o zi de odihnă, iudeii nu făceau nimic. Pentru noi, credincioșii, sâmbăta este simbolul lipsei de rod, înseamnă că sunt neroditor sau împătimit și că nu m-am pocăit, și de aceea nu e cu putinţă să am siguranţa

că voi merge în Cer. Înseamnă că sunt *sub judecată și cercetare*, că în acea zi Dumnezeu mă va judeca.

Dar nu numai Dumnezeu mă va judeca, ci și demonii, pentru că le-am slujit și i-am ascultat de fiecare dată când mă întristam, când oboseam, de fiecare dată când eram rănit și mă plângeam, când eram nemulțumit, când eram indiferent și când dormeam la priveghere. Toate acestea sunt lucrări demonice. Și demonii au drepturi, și Dumnezeu. De aceea ei vor protesta atunci, zicând: „Acum vrei să-mi scapi? Până mai ieri mi-ai slujit, și acum vrei să mă părăsești?" Dar și Dumnezeu are drepturi, pentru că El ne-a făcut.

Așadar, ne vor judeca doi judecători, ca pe niște vinovați *în vremea răsplătirii*. Dacă însă vrem să murim nejudecați, așa cum spune Hristos (*cf.* In. 5, 24), adică dacă nu vrem să fim judecați în ziua aceea, trebuie să câștigăm de aici mântuirea, adică să credem în Hristos. Altfel, vom da răspuns la amândoi judecătorii. Și unde vom merge atunci? De ce să avem acel zbucium?

Fiind mântuit în dar, mulțumește-I Mântuitorului Dumnezeu. Iar de vrei să-I aduci și daruri, adu cu recunoștință cei doi bănuți din sufletul tău văduvit (cf. Mc. 12, 41-43), zic de smerenie și de iubire; și știu bine că le va primi pe acestea... [45]

Dar mântuirea noastră nu vine din faptele noastre, nici din virtuțile noastre, ci vine numai de la Dumnezeu, Care ne-o dă în dar. De aceea trebuie să-I mulțumești. Dacă însă vrei să Îi dai și daruri, *adu cu recunoștință cei*

doi bănuţi din sufletul tău văduvit. Cuviosul Teognost folosește pilda văduvei care a aruncat în vistieria Templului doi bănuţi. Aceşti doi bănuţi sunt smerenia şi iubirea. Dă-I, aşadar, lui Dumnezeu smerenia şi iubirea, şi te asigur că Dumnezeu va primi aceste daruri!

Chiar dacă vei avea trebuinţă, ca Lazăr, de înviere după ce ai fost omorât de patimi, trimite aceste [două virtuţi], *ca pe niște surori bune, ca mijlocitoare către El, și vei dobândi, cu siguranţă, ceea ce cauţi.*

Dacă însă patimile te-au omorât, ca pe Lazăr cel mort de patru zile şi care deja mirosea, şi dacă nu poţi să-I dai nimic lui Dumnezeu, dacă viaţa ta duhnește, chiar şi atunci Îi eşti dator lui Dumnezeu cu smerenia şi iubirea câştigate prin lepădarea de tine însuţi. Trimite aceste două virtuţi ca pe nişte mijlocitoare înaintea lui Dumnezeu, pentru că sunt surori bune! Aşa cum Marta şi Maria au mers înaintea celorlalţi şi I-au spus lui Hristos: „Fratele nostru a adormit“ (In. 11, 1 ş.u.), adică s-au dus plângând ca să mijlocească pentru fratele lor, tot aşa şi aceste două virtuţi vor mijloci pentru noi.

Doar prin împlinirea făptuirii nu vei putea să te apropii de nepătimire, așa încât să te rogi curat şi neîmprăștiat, dacă nu vor veni în minte, una după alta, contemplaţiile cunoştinţei duhovnicești luminătoare şi ale înţelegerii lucrurilor, prin care, întraripându-se și iluminându-se, [mintea] *se înalţă în întregime prin iubirea pentru adevărata rugăciune, zburând întins către luminile înrudite*

ale cetelor netrupești de Sus, și de acolo este dusă, pe cât e cu putință, spre marea lumină și spre Soarele în trei străluciri al Treimii dumnezeiești. [46]

Nu ajunge făptuirea, zice Cuviosul Teognost, adică slujbele, Rugăciunea lui Iisus cu metaniile, virtuţile, canonul, programul, viaţa zilnică, pentru a străbate distanţa care ne desparte de nepătimire şi pentru a reuși să ne rugăm neîmprăștiat. Trebuie să vină, una după alta, şi contemplaţiile duhovnicești ale minţii. Cu alte cuvinte, când încep să urmăresc trezvia şi rugăciunea neîmprăștiată și nu mă rezum doar la smerenie sau la canon – Stareţul mi-a spus să fac două mii de rugăciuni, eu fac trei mii; el mi-a spus să fac cinci mii, eu fac şapte mii –, atunci mintea mi se umple de valuri de contemplaţii, de cunoaștere a lui Dumnezeu şi de înţelegere a celor create. Îl cunoaștem pe Dumnezeu, înţelegem adevărul lucrurilor şi ştim ce înţeles duhovnicesc se ascunde în spatele fiecărui lucru.

Prin urmare, când avem la rugăciune astfel de înţelesuri duhovnicești – pe acestea ni le dăruiește harul lui Dumnezeu, nu le câștigăm singuri –, atunci mintea capătă aripi și zboară, și este luminată neîncetat, și se înalţă prin iubirea pentru adevărata rugăciune, și tinde către luminile înrudite ale cetelor îngerești de Sus și, de acolo, este purtată spre lumina Treimii dumnezeiești.

În acest moment, mintea noastră se unește cu Sfântul Duh și devine duh. Dar, pentru că este un duh şi dumnezeiesc, și omenesc, pe de o parte primeşte informaţii de la această lume, iar pe de altă parte, se unește cu

Dumnezeu, pentru că mintea are putinţa să se unească cu Dumnezeu. Apoi, după ce mintea devine duh şi lumină, pentru că şi Dumnezeu este lumină, începe să le găsească pe cele înrudite cu ea. Rudele noastre nu sunt tatăl şi mama care ne-au născut, ci sunt sfinţii şi îngerii și, mai ales, Sfânta Treime. De aceea Dumnezeu este numit Tatăl nostru, iar noi, fiii Lui. Și Hristos spune: „Nu vă mai numesc slugi, ci prieteni şi fraţi" (*cf.* In. 15, 15). Suntem fraţii lui Hristos şi fiii lui Dumnezeu.

Dar, pentru a descoperi adevărata noastră familie, trebuie să părăsim tată, mamă, fraţi, surori, rude, prieteni, cunoscuţi, dorinţe, „ba chiar şi sufletul nostru" (Lc. 14, 26). Adică trebuie să părăsim tot ce am iubit în viaţă sau am putea să iubim. Cea mai mică iubire faţă de ceva pe care am făgăduit să-l părăsim ne lipsește de rudenia cerească. În același loc nu pot încăpea și lumina, și întunericul; și negarea, și afirmarea.

Să presupunem că îmi iubesc sora și că mă întreb ce mai face, dacă nu cumva s-a căsătorit. Apoi îngenunchez și mă rog: „Hristoase, Te rog să se căsătorească surioara mea...!" Îndată pleacă îngerii, pleacă sfinţii, le pierd pe toate. Dar nu este numai sora mea. Chiar și o mică întristare sau dorinţa ca Stareţul să se poarte cu mine aşa cum se poartă cu celălalt sau să vreau ca mâncarea să fie mai bună sau gândul la sănătate sau frica de moarte, toate acestea sunt o iubire pentru lumea aceasta, iar eu sunt, atunci, un om trupesc. Dar când mă despart de tot ce este pământesc și tind spre cele înalte și sunt purtat *către luminile cetelor netrupești*, atunci nu sunt doar o luminiţă, ci devin părtaş la viaţa îngerilor și la stăpânirea lor, la

şederea lor alături de Dumnezeu, la însuşirea lor de fiinţe slujitoare şi la strălucirea lor.

❂ ❂ ❂

Nu vom fi pedepsiţi în veacul viitor pentru că am păcătuit, nici nu vom fi osândiţi pentru aceasta, de vreme ce am primit o fire nestatornică şi schimbătoare, ci pentru că, după ce am păcătuit, nu ne-am pocăit. [47]

Acum, Cuviosul Teognost ne readuce în această lume. După ce ne-a înălţat până la îngeri şi la Sfânta Treime, coboară acum împreună cu noi, fiindcă înlăuntrul nostru fierb poftele şi fiindcă păcătuim. Ne înalţă mai presus de ceruri, ca să ne spună care este viaţa noastră şi care este casa noastră, iar apoi, pentru că încă ne aflăm în străinătate, robi ai păcatului, ne spune: „Dumnezeu nu ne va pedepsi, nici nu ne va judeca pentru că am păcătuit, de vreme ce firea noastră este înclinată spre păcat, ci ne va judeca pentru că am păcătuit şi nu ne-am pocăit."

În acest cap, Cuviosul ne îndulceşte inima. Într-adevăr, „m-am botezat" înseamnă „m-am pocăit". M-am spovedit o dată, de două, de trei, de cinci ori, aceasta înseamnă că m-am pocăit. Dar unde îmi este pocăinţa? Dacă mă pocăiesc din nou, asta înseamnă că nu m-am pocăit cu adevărat. Să luăm un mic exemplu! M-am supărat pentru că te-ai purtat cu mine urât. Dar de câte ori am tot spovedit lucrul acesta! Aceasta înseamnă că încă nu m-am pocăit, că nu mi-am schimbat dispoziţia inimii, orientarea, căutările sufletului meu.

[Vom fi pedepsiţi pentru că, după ce am păcătuit,] *nu ne-am întors către Domnul de la calea cea rea, deși am primit putere și vreme de pocăință, așa încât să arătăm că Dumnezeirea este bună, și nu, dimpotrivă, pătimașă, ca una care ne pedepsește și Se mânie.*

Această parte a textului este înfricoşătoare. De multe ori o spunem și noi, o spune acum și Sfântul. Nu spunem ceva pe care nu l-au spus sfinţii. Citind textele Părinţilor, putem să apreciem corectitudinea cugetului nostru. De exemplu, cineva te urăște, şi tu te răzbuni. Îl slăvești în felul acesta pe Dumnezeu? Și mirenii se împotrivesc celor care îi urăsc. Sau te întristezi. De ce te întristezi? De ce te descurajezi sau de ce te împărtăşeşti de răul celuilalt? Cineva îţi vorbește despre o altă persoană, şi tu consimţi. În loc să-i spui: „Înapoia mea, satano!" (Mt. 4, 10), ești târât şi tu? Astfel Îl slăvești pe Dumnezeu? Nu. Îl osândești. Este ca și cum ai spune că Dumnezeu nu poate să-i schimbe pe oameni. Dacă nu te poate îndrepta pe tine, care ești monah, cum îi va putea îndrepta pe oamenii din lume, pe necredincioși, pe atei? Iar atunci unde este slava pe care ţi-o dăruiește Dumnezeu?

Din cauza noastră, a creștinilor, numele lui Dumnezeu este hulit (*cf.* Rom. 2, 24), fiindcă nu ne-am schimbat calea. Continuăm să fim și acum în mănăstire tot aceiași care am fost acum doi, cinci sau zece ani. Patimile noastre sunt aceleași, grijile noastre, îndreptăţirile noastre, preocupările noastre, scăderile noastre, căutările noastre sunt, toate, aceleași. Mi-ai cerut ceva acum cinci ani și tot același lucru mi-l ceri și acum. Mi te

plângeai că un anume frate nu te înţelege, tot acelaşi lucru mi-l spui şi acum. Ţi s-a refuzat ceva, iar tu încă te mai întristezi. Deşi am primit putere şi timp de pocăinţă, deşi Dumnezeu ne-a dat puterea Lui, puterea dreptei Lui, puterea de a ne pocăi, de a ne schimba cu totul viaţa, totuşi noi rămânem lipsiţi de pocăinţă.

Dacă noi nu ne putem schimba viaţa, dacă nu putem să ne smerim, să ascultăm, să ne bucurăm, să fim plini de dulceaţă, să ne lepădăm de noi înşine şi să ridicăm crucea lui Hristos (*cf.* Mt. 16, 24), dacă patimile noastre nu dispar înseamnă că, pentru noi, Dumnezeu a murit în zadar, că în zadar a înviat, că în zadar mijloceşte sus, în Cer. Îl osândim pe Dumnezeu şi Îl înjosim în faţa îngerilor, a sfinţilor şi a duşmanilor lui prin propria noastră neputinţă. Pentru că atunci când oamenii păcătoşi, dar şi demonii, văd neputinţa noastră, se bucură, prăznuiesc şi zic: „Aşa sunt şi călugării, aşa sunt şi preoţii! Noi de ce să ne schimbăm?" Prin lipsa noastră de pocăinţă Îl osândim pe Dumnezeu, Îl zdrenţuim. Deşi am primit putere şi timp ca să ne pocăim, noi nu o facem.

Trebuie să ne pocăim, ca să dovedim că Dumnezeu este bun. Când noi nu ne schimbăm, când noi nu devenim oameni noi, când noi una promitem şi alta facem, când oglinda noastră nu este slujba noastră de călugărie, înseamnă că am dovedit zadarnică lucrarea lui Hristos. Dar, pentru că nu Îl urmăm pe Hristos cu fapta, vom suferi consecinţele. Adică încălcarea voii dumnezeieşti este o chestiune juridică între om şi Dumnezeu? Nu. Legătura noastră cu Dumnezeu este fie participarea reală la El, fie absenţa reală. Când le împlinesc pe cele pe care le-am

făgăduit ca monah, când sunt nepătimaș și om duhovnicesc, Îl primesc pe Dumnezeu în mine, fără ca aceasta să însemne că Dumnezeu îmi datorează ceva sau că eu sunt bun sau că I-am dat ceva și El îmi va răsplăti.

Dar, când nu am virtute, sunt lipsit de lumina harului, singur închid fereastra, și lumina nu mai poate intra. Neavând însă lumină, aer curat și căldură, umiditatea stăpânește și mă îmbolnăvesc. De aici se declanșează bolile trupești, sufletești și duhovnicești. Să presupunem că mă întristez fiindcă Stareţul nu-mi recunoaște meritele, și atunci voi începe să sufăr cu capul, cu inima, cu plămânii, cu stomacul, cu ochii, mă vor durea șalele, îmi vor tremura picioarele. Voi lua aspirină, apoi alte medicamente mai puternice, dar nu vor avea niciun rezultat. De asemenea, faţa mea tristă, caracterul veșted al personalităţii mele, tristeţea mea, nemulţumirea mea vor arăta, toate, că sunt un nefericit, un om bolnav, pentru că L-am închis pe Dumnezeu în afara inimii mele.

Există însă multe feluri prin care Îl închidem pe Dumnezeu în afara inimii noastre. De exemplu, cineva trăiește printre oameni păcătoși și imorali și săvârșește și el păcate de natură morală. Eu, monahul, trăiesc împreună cu fratele meu, care este puţin cam ciudat, și, când acesta se poartă cu mine ciudat, mă indignez. Și el, și eu Îl închidem pe Dumnezeu în afara inimii noastre. Greutatea fărădelegii este aceeași pentru amândoi.

Alt exemplu. Cineva nu apucă să spună rugăciunea pentru că are opt copii și trebuie să lucreze zi și noapte. Eu, monahul, nu pot să spun rugăciunea pentru că vreau neapărat să repar motorul care s-a stricat și, de

aceea, las deoparte rugăciunea. Fiecare dintre noi Îl lasă pe Dumnezeu afară, dar astfel suntem nefericiţi, ne îmbolnăvim, iar atunci oamenii spun că Dumnezeu vrea să trăim ca nişte nenorociţi, în mijlocul patimilor, al neputinţelor, al bolilor, nefericiţi. Atunci, zic ei, la ce ne trebuie un astfel de Dumnezeu? De ce să credem în El? De ce să-L iubim? De ce să ne jertfim viaţa pentru El?

Noi, credincioşii, prin viaţa noastră Îl tăgăduim pe Dumnezeu şi îi convingem pe oameni că sunt nişte proşti dacă Îl vor iubi pe Dumnezeu sau dacă I se vor dărui. Noi, credincioşii, trebuie să fim oameni plini de viaţă. Strălucirea feţei noastre, a inimii noastre şi a ochilor noştri, a sfinţeniei noastre şi a nepătimirii noastre, a prăznuirii şi a bucuriei sufletului nostru să arate că Dumnezeu este bun, că Îşi răspândeşte cu iubire visteriile Sale şi că nu ne lipseşte de ele.

Dacă nu suntem atenţi la acest lucru, oamenii şi popoarele care văd nenorocirea şi nefericirea noastră vor spune: *„Dumnezeirea este* [...] *pătimaşă, ca una care ne pedepseşte şi Se mânie.* Copiii lui Dumnezeu au un Dumnezeu aspru, rău şi mânios. Ia uitaţi-vă cum Se înfurie, cum îi pedepseşte şi cum se răzbună pe ei!" Dar şi noi, când păcătuim şi ne îmbolnăvim, spunem că Dumnezeu S-a mâniat pe noi, că mă pedepseşte din cauza păcatelor mele.

Dumnezeu însă nici nu Se răzbună, nici nu este un tiran, Dumnezeu nu Se mânie niciodată. Dar roadele păcatului sunt stricăciunea şi moartea (*cf.* Rom. 6, 23). Aşa cum nu Dumnezeu este de vină dacă ajungi un tuberculos pentru că locuieşti într-o casă fără încălzire, în care nu intră soarele şi care este plină de igrasie, ci tu

ești de vină pentru că ți-ai ales această casă, tot așa se întâmplă și în cazul nostru. Noi facem niște netrebnici din noi înşine, niște resturi ale vieţii, iar atunci ceilalţi spun că Dumnezeu este aspru.

Dar şi noi, monahii, spunem uneori: „De ce mă tiranizează Dumnezeu? De ce, după douăzeci de ani de rugăciune, încă nu mi-a dat și mie rugăciunea minţii?" De ce ţi-ar da-o, când tu pierzi atâtea ceasuri ca să-l convingi pe fratele tău că modelul acesta de aparat este mai bun decât celălalt? Ce vrei? Rugăciune vrei să-ţi dea Dumnezeu? Cu ce te îndeletniceşti, aceea şi agonisești!

Dar El pedepsește răutatea, și nu pe noi, pentru că El este în afară de orice patimă și de orice pedeapsă, deși se zice că Se face, pe măsura faptelor și dispozițiilor noastre, ca o oglindă dreaptă, dând fiecăruia potrivit cu cele făcute în viață.

Dumnezeu, zice Cuviosul Teognost, nu Se mânie împotriva noastră, ci împotriva răutăţii, pentru că este liber de orice patimă și răzbunare. Nu ai parte de iubirea Lui când îţi închizi ferestrele sufletului. Desigur, mulţi cred că Dumnezeu Se conformează cu faptele şi cu dispoziţiile noastre şi că răsplăteşte fiecăruia după faptele lui. De exemplu, cineva moţăie, iar un altul spune că Dumnezeu nu i-a dat putere ca să privegheze. Nu încearcă să afle cauza moţăielii, ci o pune în seama lui Dumnezeu. Ni se întâmplă unele lucruri pe dos, și o punem și pe aceasta în seama lui Dumnezeu. Ne îmbolnăvim? Spunem: „De ce, Dumnezeul meu, să mă îmbolnăvesc iarăși?" Nu explicăm bine lucrurile care ni se întâmplă.

Ca să înţelegem aceasta, Cuviosul Teognost foloseşte un exemplu, zicând: *ca o oglindă dreaptă.* Dacă stau zâmbind în faţa oglinzii, oglinda mă va arăta zâmbind. Dacă stau încruntat, mă va arăta încruntat. Cam așa simţim că Se poartă cu noi și Dumnezeu. Când ne purtăm bine cu El, simţim că Dumnezeu ne dă bucurii. Când nu ne purtăm bine cu El, simţim că ne pedepsește, că trimite rele asupra noastră, că Se poartă cu noi așa cum ne purtăm noi cu El. Dar concepţia aceasta nu este corectă, pentru că Dumnezeu este nepătimaș, are o singură voinţă, o singură dispoziţie. Mânia lui Dumnezeu este percepţia noastră subiectivă a îndepărtării de iubirea Lui. Dumnezeu nu Se mânie, ci noi simţim că Se mânie. Așa cum starea sufletească antrenează și trupul, iar cea trupească sufletul, tot așa și comportamentul nostru, credinţa noastră, smerenia noastră, iubirea noastră au urmări firești în viaţa noastră.

Probabil că aţi observat că, atunci când cuiva i s-a întâmplat să aibă probleme de câteva ori, de obicei întreaga sa viaţă o ia razna, şchiopătează şi merge anapoda. De exemplu, la mănăstire suntem mulţi. Eu m-am îmbolnăvit de stomac, în timp ce stomacul tău este sănătos. Mă îmbolnăvesc de rinichi și ajung să spun: „Dumnezeul meu, mai dă şi altuia boli, nu numai mie!" Să presupunem că are loc un cutremur la care casa mea se năruie, iar a ta rămâne în picioare. Într-o astfel de situaţie, lumea spune: „Ce ciudat! Dumnezeu pune în cârca lui toate poverile." În realitate, noi ne facem pe noi înşine primitori ai binelui sau ai răului, ai bucuriei sau ai amărăciunii. Singuri conducem sinele nostru și îl

îndreptăm încotro dorim. Noi ne creăm viitorul. Dumnezeu Își trimite lumina şi iubirea Sa, iar noi luăm cât vrem. Dumnezeu doar iubește, doar luminează.

Când te clatini dintr-o stare mai bună, nu te tulbura, ci corectează-te, alergând mai degrabă la starea de dinainte cu întristare și mâhnire şi cu multă prihănire de sine. [48]

Mai înainte ne-a spus că nu poate fi vorba să fim păgubiţi când păcătuim, ci când Îl batjocorim pe Dumnezeu şi Îl compromitem în faţa îngerilor, a oamenilor și a demonilor, rămânând nepocăiţi.

În acest cap, Cuviosul Teognost spune altceva. Dacă viaţa ta de până acum a fost frumoasă, puternică, minunată, bucuroasă înaintea lui Dumnezeu și toţi se bucurau de tine, dacă ai avut roade și bucurie, iar acum ai păţit ceva omenesc, fie din egoism, fie din invidie, fie dintr-o influenţă omenească, *nu te tulbura*, nu te înspăimânta, nu te speria, ci asumă-ţi problema ca să o rezolvi și întoarce-te cât mai repede cu putinţă la starea ta de dinainte! De vreme ce Dumnezeu te-a binecuvântat și ai ajuns la o oarecare stare duhovnicească, vei ajunge din nou la ea mult mai repede dacă te întorci de îndată. Expresia *cu întristare și mâhnire şi cu multă prihănire de sine* nu înseamnă să ne întristăm și să ne chinuim, ci să simţim că suntem un nimic.

Dar să verși şi lacrimi destule întru zdrobirea duhului. Ieșind prin acestea din căderea ce ţi s-a întâmplat, vei veni în valea bucuriei mântuitoare, având siguranţă de acum

înainte, cu toată puterea, pentru ca nu cumva, mâniindu-L iarăși pe Judecător, să-ți trebuiască lacrimi și strâmtorare pentru împăcare. Iar de nu se va întâmpla aceasta aici, atunci în veacul ce va să fie cu siguranță vei fi pedepsit.

Prin urmare, să nu te sperii atunci când păcătuiești! Înaintează cu curaj și bucurie, cu încredere și nădejde, cu credință și iubire în Dumnezeu, şi spune-ţi ţie însuţi: „Mă voi întoarce la virtutea pe care am avut-o, voi dobândi iarăși starea mea de dinainte!“ Dacă faci aceasta, te vei ridica din cădere – oameni suntem, uneori se întâmplă să cădem – și vei merge acolo unde Domnul dă bucuria.

Fii însă atent să nu-L mânii iarăşi pe Domnul, pentru că atunci când cazi prima oară te ridici foarte uşor, dar când cazi pentru a doua, a treia, a patra oară – cu cât mai mult cazi, cu atât te faci mai greoi – va fi nevoie să verși multe lacrimi şi să treci prin multe necazuri. Atunci nu mai e valabil cuvântul *nu te tulbura*, adică să nu te sperii, pentru că frica acum începe.

Oamenii care făgăduiesc, dar nu-şi ţin făgăduinţa, sau cei care cad din nou în aceleași păcate, pentru a putea face ceva, intră în multe necazuri cu caracter pedagogic. În măsura în care omul nu le are în mintea şi inima lui pe cele ale lui Dumnezeu, ci pe cele pe care le simte inima lui, cu atât toate i se întâmplă pe dos şi simte mereu nevoia să plângă, să citească paraclise, să alerge pe la sfinţi, să se roage: „Hristoase, Maica Domnului, ajutaţi-mă! Toate mi se întâmplă pe dos!“ Toate ţi se vor întâmpla pe dos pentru că, dacă Dumnezeu Se oprește

să ţi le servească pe dos, îndată vei cădea şi mai jos; în timp ce lacrimile, problemele și necazurile te ţin treaz înaintea lui Dumnezeu şi cauţi pocăinţa. Dacă nu te vei înţelepţi prin necazuri şi prin lacrimi, cu siguranţă că vei pierde şi viaţa de aici, şi pe cealaltă.

Vedeţi cât de frumos ne arată Cuviosul Teognost că toate ne sunt la îndemână, că toate sunt simple! Dumnezeu ne-a întins masa și patul în chip foarte frumos, îmbătător, ca să putem să mâncăm și să ne odihnim. „Și Eu vă voi odihni pe voi" (Mt. 11, 28). Dacă noi nu vom fi copiii lui Dumnezeu cei bucuroși şi dătători de viaţă, cei plini de viaţă şi izvorâtori de viaţă, vom fi nefericiţi. Prin ce ne vom deosebi atunci de necredincioși şi de atei? Prin nimic. Necazuri au și aceia, necazuri vom avea și noi.

Dimpotrivă, doar puţin îţi miști mâna şi primeşti toate bunătăţile lui Dumnezeu, până şi nepătimirea şi darurile cele mai frumoase, te împărtăşeşti de bunurile îngerilor și ale arhanghelilor, ale heruvimilor și ale serafimilor. Dumnezeu ne face mai presus de heruvimi și de serafimi, pentru că nouă ne-a dat posibilităţi pe care nu le-a dat heruvimilor și serafimilor. Pentru noi S-a născut, pentru noi a înviat, pentru noi S-a înălţat. Pentru noi trăieşte şi împărăţeşte, ca să fim împăraţi.

Dar de ce noi trăim adeseori absolut diferit?

Pentru că nu vrem să acceptăm adevărul, ci vrem să supravieţuim. Dacă vom vrea să trăim adevărat, se va vedea că ne prăbușim, că suntem un nimic. Trăind însă așa, simţim că suntem ceva, că viaţa noastră cunoscută de până acum se înveşniceşte, rămâne şi se lărgeşte. Dacă acceptăm adevărul, trebuie să ne schimbăm în

întregime viaţa. Rămânând aşa cum suntem, putem să supravieţuim aproximativ aşa cum am învăţat de mici. Avem însă posibilitatea să le dăm bucurie până şi îngerilor, care sunt lumină şi Îl bucură pe Dumnezeu.

Tot răul se află în faptul că nu vrem să ne pierdem sinele nostru, nu vrem să ne schimbăm. Vrem să se întâmple ceea ce urmărim. Nu acceptăm condiţiile noastre zilnice ca pe un tron al lui Dumnezeu, aşa încât să spunem: „Acesta este tronul lui Dumnezeu, trebuie să învăţ cum se foloseşte şi, atunci, voi şedea odihnindu-mă pe el." Nu facem asta, ci aşa cum am învăţat să şed, tot aşa vreau să şed şi acum. Şi acum vreau să fie tot aşa cum am simţit şi am trăit până acum, cum am crezut şi mi s-a părut, cum am înţeles eu că va fi la mănăstire, cu fraţii mei şi cu slujba ei. Dar acestea nu sunt aşa şi, de aceea, se produce înlăuntrul meu o dezbinare.

Alteori, spunem din nou că ne lipseşte experienţa şi că, de aceea, nu se vede puterea lui Dumnezeu. În realitate, noi respingem adevărul, pentru că, dacă îl acceptăm, avem răspundere. De exemplu, sunt psalt. Citesc o carte despre rugăciunea minţii şi vreau să o dobândesc şi eu. Dar cântarea mă împiedică, pentru că mă tulbură, mă strâmtorează, mă oboseşte, îmi face probleme, fiindcă apar între noi neînţelegeri la strană şi nu putem fi una. De aceea hotărăsc să abandonez slujirea de psalt. Părăsindu-mi însă locul, se dovedeşte că încerc să câştig ceva care mi se pare că are strălucire. Nu mă întemeiez pe aşezarea mea duhovnicească de la început, nu caut să păstrez tradiţia mănăstirii mele, care spune să te jertfeşti pe tine însuţi, să oboseşti, să cânţi în locul altuia – el cântă

repede? Vei cânta și tu repede. Cântă lent? Vei cânta și tu așa încât să existe armonie –, ci spun: „Toate acestea sunt obositoare, mă fac să uit rugăciunea." Lași deoparte tradiţia mănăstirii şi te sprijini pe propria ta „tradiţie". Într-o zi, vei ajunge jucăria dracilor. Și strana o vei părăsi, și nici rugăciunea n-o vei învăţa, pentru că rugăciunea cere lepădarea egoului, în timp ce faptele tale sunt afirmarea egoului, dar le înveleşti cu un gând, cu un înţeles mincinos, ca să te poţi îndreptăţi. Așa facem în toate privinţele. Orice cerem ascunde acest secret. Cerem să nu ne schimbăm noi, ci toţi ceilalţi și toate celelalte lucruri.

Uneori spunem, desigur, că urmărirea rugăciunii minţii ne aduce și trezvie. Dar trezvia ne face îngeri, ne face să uităm de noi înşine şi să ne gândim numai la Dumnezeu. Trezvia însă nu se poate dobândi fără făptuire și lepădare. Acestea premerg, iar trezvia le urmează. Trezvia se sprijină pe acestea. Fiecare lucru vine la vremea lui.

7

După cum am spus deja, capetele Cuviosului Teognost îi privesc nu numai pe preoţi, ci şi pe întreg poporul lui Dumnezeu, pe toţi cei care sunt părtaşi vredniciilor lui Hristos. Dar când cunoaştem viaţa liturgică a Bisericii noastre, pe cele sfinte, cum se spune, ne cutremurăm şi suntem mişcaţi, dar există şi primejdia ca, încet-încet, să ne obişnuim. Ca să evităm acest pericol, să continuăm cu tâlcuirea capetelor Cuviosului Teognost. Cuviosul a intercalat multe capete despre făptuire, contemplaţie şi curăţire, aşa încât aproape că am uitat că vorbeşte despre preoţie. Acum se întoarce la cele din *Despre preoţie.*

Iarăşi ne este cuvântul despre cinstita preoţie, ca una ce are trebuinţă de o rânduială îngerească şi curăţire şi, după acestea, de mai multă siguranţă şi cugetare feciorelnică decât înainte. [49]

Cuvântul despre preoţie, spune, este foarte înalt, întrucât preoţia pretinde o rânduială îngerească şi curăţire.

Prin aceasta nu vrea să ne spună că vrednicia preoţiei este la o înălţime şi treaptă îngerească, pentru că, în acest caz, nu ar fi adăugat și curăţirea. Spunând *o rânduială îngerească și curăţire*, ne arată cum să trăim această vrednicie. Prin urmare, putem înţelege că aici ne vorbește despre ordine, despre faptul că toate trebuie să se facă „cu cuviinţă şi după rânduială“, precum spune Apostolul Pavel (1 Cor. 14, 40). Adică toate să se facă potrivit cu tipicul Bisericii, potrivit cu tradiţia și cu rânduiala Sfinţilor Apostoli.

Curăţia are legătură cu cugetul şi cu imaginaţia, cu inima, cu trupul și cu sufletul, cu toate ale omului. Este cu neputinţă să se apropie cineva de cele sfinte, adică de slujba Bisericii, de preasfintele jertfe de tămâie şi ale celor aduse la altar, fără să aibă curăţie.

Prin expresia *rânduială îngerească*, Cuviosul Teognost mai înţelege, pe lângă ordine, încă ceva. Așa cum împăratul ia împreună cu sine și scutierii, care sunt garda lui, însoţitorii lui, tot așa și cei care Îl însoţesc pe Domnul, primii preoţi, primii slujitori ai Celui Preaînalt, sunt îngerii. Trebuie să înţelegem și noi că, mergând la biserică și participând la slujbă, suntem simboluri ale îngerilor, care, zi și noapte, intră și ies cu Hristos la Jertfelnicul ceresc. Așadar, să simţim că suntem o prezenţă îngerească şi că suntem îngeri, și de aceea nu putem să stăm în mod nepotrivit. Nu numai în mod exterior trebuie să simţim că Îl însoţim pe Domnul ca niște scutieri – așa cum spune Liturghia noastră –, ci și lăuntric, prin curăţia pe care trebuie să o avem.

Şi, după acestea, de mai multă siguranţă şi cugetare fecioarelnică decât înainte. Cu cât trece timpul, trebuie să

adăugăm mai multă siguranţă şi feciorie fiinţei noastre, adică sfinţenia şi curăţia noastră să nu fie statice, pentru a ne asigura locul nostru înaintea lui Dumnezeu. Fiindcă dacă îngerii, care erau și ei duhuri slujitoare, au căzut, cu cât mai mult noi, întregul popor al lui Dumnezeu, putem să cădem din postul nostru de slujitori înaintea lui Dumnezeu. De aceea trebuie să trăim în cea mai mare feciorie, adică cu un duh pregătit, cu discernământ, cu înţelepciune şi cu desăvârșită atenţie. Cugetarea feciorelnică este cunoștința faptului că stăm înaintea lui Dumnezeu cu o curăţie trupească şi duhovnicească. Cu cât înaintăm în viaţa liturgică, cu atât trebuie să fim mai luminoși şi mai plini de siguranţă. Adică trebuie să ştim că suntem vrednici să Îl însoţim pe Hristos.

Dacă însă nu suntem atenţi la viaţa noastră, iar mintea și cugetul nostru nu sunt îngereşti, dacă preţuirea noastră şi demnitatea noastră, nobleţea şi seriozitatea noastră, purtarea noastră și starea noastră în picioare, precum și felul în care şedem în biserică, dacă acestea toate nu sunt îngereşti şi dacă nu suntem și noi feciorelnici, atunci le întinăm pe cele sfinte, așa cum spune în continuare Cuviosul Teognost.

Căci dacă cel întinat poate să ajungă curat întrucâtva, atunci cel curat cum se va mai întina oare?

Să luăm un exemplu. După ce mâncăm, spălăm cu grijă şi curăţim lingura şi farfuria, ca să putem mânca şi altădată, deși nu există niciun motiv să ne preocupăm de aceasta atât de mult. Desigur, toţi cei care sunt

făpturi bolnave spală și tot spală vasele, fiindcă tremură ca nu cumva să pățească ceva, nu cumva să se îmbolnăvească. Le e groază de microbi, suferă din cauza acestei stări psihopatologice. Însă nimeni nu pățește nimic, ci curățenia este o ordine, o măsură de siguranță pe care ne-o luăm în general.

Așadar, zice Cuviosul, dacă spălăm un lucru murdar, întinat, ca să devină curat, atunci cum este cu putință ca noi să întinăm ceea ce este foarte curat? *Cel curat cum se va mai întina oare?* Cum este cu putință ca acest vas, trupul meu – pe care îl port și care este un templu al lui Dumnezeu *(cf.* 1 Cor. 3, 16-17) –, să nu fie pe deplin curat? Și cum se poate ca adunarea noastră de slujbă să nu fie cu totul curată?

Altfel, dacă amestecăm întunericul cu lumina și duhoarea cu mirul, vom moșteni, cu siguranță, acel „vai" și pierzania, ca niște profanatori, asemenea lui Anania și Safira (cf. F. A. 5, 1 ș.u.).

În afară de cazul în care, zice Cuviosul Teognost, vrem să cădem în judecata și osânda lui Anania și Safira, care au participat la adunarea de slujbă cu Apostolul Petru, dar au întinat-o. Nu numai că nu se găseau la înălțimea îngerească cerută, ci au și căzut cu totul, până acolo încât au fost găsiți vinovați de moarte. Îndată ce au adus o parte din banii primiți pentru țarina vândută, unul după altul au căzut morți, pentru că au necinstit adunarea îngerească, au zădărnicit lucrarea Bisericii, acea adunare de slujbă. Deși ar fi putut cu ușurință

să spună adevărul – „Sfinte Apostole şi iubiţi fraţi, am vândut ţarina noastră cu atâţia bani, dar pentru că suntem și noi oameni, ne trebuie o parte și, de aceea, vă vom da doar atât!" –, ei au spus minciuni și în acest fel au întinat adunarea de slujbă.

Vom cădea și noi în această stare când amestecăm în slujbă neatenţia şi neorânduiala noastră, zâmbetele și privirile noastre, când amestecăm întunericul cu lumina, duhoarea cu mirul. Nu spune că amestecăm mirul cu duhoarea, ci *duhoarea cu mirul*, pentru că slujba noastră este lumină și mir, iar noi aruncăm în ea întuneric și duhoare și, astfel, ajungem niște profanatori. Când inima noastră nu este curată, suntem niște profanatori.

Dintr-un vas de pierzanie și netrebnic [cum erai] – *chiar dacă crezi, poate, că, datorită unei mici curăţii, te-ai înălţat cu vrednicie la preoţia cea întocmai cu îngerii și cerească – te-ai făcut vas al alegerii și de bună trebuinţă pentru Domnul, potrivit lui Pavel (cf. 2 Tim. 2, 21), și de aceea ţine neîntinată cinstea de care te-ai învrednicit.* [50]

Acest cap este valabil mai ales pentru cei care au preoţia liturgică, dar aceasta nu înseamnă că ceilalţi au o răspundere mai mică, întrucât cu toţii participăm la demnitatea preoţească. Cu toţii suntem răspunzători înaintea lui Dumnezeu. Câtă vreme ne înfăţişăm înaintea lui Dumnezeu, nu putem să fim necuraţi. Nu are nicio importanţă dacă nu ştiam lucrul acesta, dacă nu l-am înţeles, dacă nu am ştiut că prin Botez devenim şi preoţi.

Ce spune pilda? „Mergeţi la răspântiile drumurilor şi prin pieţele cetăţii" şi adunaţi-i pe toţi! Cu toate că slujitorii i-au adunat și i-au adus chiar şi cu forţa, cei chemaţi trebuiau să aibă haină împărătească, să fie îmbrăcaţi de nuntă şi pentru ospăţ (*cf.* Mt. 22, 9 ş.u.). Nu poţi să mergi pătat la o nuntă împărătească, iar slujba bisericească este, cu siguranţă, o nuntă împărătească.

Cuviosul Teognost spune așadar: „Nu ştiu dacă sunteţi vrednici sau nu, nici nu vreau să intru în viaţa voastră, dar ceea ce are importanţă este că acum sunteţi preoţi." Într-adevăr, ce eram înainte ca Dumnezeu să ne cheme la Botez, iar pe noi, monahii, la tunderea călugărească? Niște gunoaie! Chiar şi botezaţi cum eram, ce am trăit în lume? Deșertăciunea! Ce am jertfit? Nimic! Ce am primit la mănăstire? Plinătatea Dumnezeirii! Acum toate sunt ale noastre! Intrând în biserica lui Dumnezeu și apropiindu-ne de coarnele altarului, ne schimbăm din ceea ce am fost și, dintr-un vas de pierzanie și netrebnic, devenim unul de bună trebuinţă. Eram niște oameni de nimic, niște oi pierdute, și ne-am întors. Ce am făcut? Am bătut drumurile şi pieţele, am mers pe la şcoli şi am învăţat carte. În realitate, am fost netrebnici și acum ne-am învrednicit să primim *preoţia cea întocmai cu îngerii și cerească* cu mica curăţie pe care am avut-o.

Dar tu poate că îţi spui în sinea ta: „Eu am fost curat și vrednic, și de aceea mitropolitul m-a chemat, de aceea conștiinţa mea m-a chemat, de aceea m-au socotit vrednic să fiu preot." Chiar dacă crezi că ai ajuns cu vrednicie preot, întrucât, comparându-te cu lumea, a cărei viaţă este întinăciune și duhoare, ţi se pare că ești

curat, totuși înaintea lui Dumnezeu ce ești? Pe tine, care te apropii de adunarea de slujbă, nu te va judeca după prisosul de curăţie pe care îl ai faţă de mireni și oamenii păcătoși care umblă prin locurile de păcătuire și de desfrânare, ci te va compara cu sfinţenia şi curăţia Lui și a sfinţilor și a îngerilor care înconjură Jertfelnicul ceresc. Lucrul acesta trebuie să îl înţelegeţi, zice Cuviosul.

Dintr-un vas de pierzanie și netrebnic [cum erai]... *te-ai făcut vas al alegerii și de bună trebuință pentru Domnul, potrivit lui Pavel.* Așa cum Apostolul Pavel a ajuns un vas ales după ce mai înainte fusese prigonitor, tot așa și tu, cu toate că, în realitate, erai un vas netrebnic, după ce Hristos te-a primit și te-a făcut preot, înseamnă că acum ești un vas ales al Domnului. Dar, mai cu seamă, ești un vas *de bună trebuință* pentru că în fiecare zi ești de folos la slujbă. Prin rugăciunea ta, prin cântarea ta, prin faptul că ești paracliser sau ușier sau preot sau orice altceva se vede că ești un vas *de bună trebuință.* Așadar, dacă ai ajuns preot, *ține neîntinată cinstea de care te-ai învrednicit.*

Cuvântul „neîntinat" (ἄχραντος) are, în cele din urmă, înţelesul de „neamestecat", „cu totul curat", adică înseamnă că ai un suflet cu totul alb. La început însă, verbul χραίνω, din care derivă acest adjectiv, avea sensul că „mă apropii cu multă grijă de ceva". Nu mă apropii de un loc și, cu atât mai puţin, de o persoană în mod nechibzuit, fără un scop sau în mod ușuratic, ci merg cu multă înţelepciune, cu ştiinţă şi discernământ. Acest înţeles al adjectivului „neîntinat" echivalează cu elementele pe care trebuie să le aibă oricine se apropie

de Jertfelnicul ceresc. Prin urmare, Cuviosul Teognost vrea să spună că noi, preoţii, ne apropiem de ceva care are nevoie de multă atenţie. Nu ne apropiem de ceva la întâmplare, nu ne apropiem de ceva care nu ne priveşte, ci ne apropiem de slujirea noastră.

Neîntinat – în cazul nostru, preotul – este cel care se separă de cele exterioare, se osebeşte de societatea oamenilor, nu se îndeletniceşte cu ce se îndeletnicesc oamenii din lume. Mireanul este un meseriaș, lucrează ca să poată trăi el și ca să slujească societatea. Dar cel neîntinat, preotul, se ţine deoparte de comportamentul lumesc și de societate, își schimbă felul de a fi, își schimbă vestimentaţia, îşi schimbă înfăţişarea şi făgăduinţa. Nu mai este cel care se interesa de lucrurile lumești şi sociale, de cele profesionale sau de orice altceva, ci ştie că Îl slujește pe Hristos.

Dar când cineva se apropie de Hristos în acest fel înseamnă că se apropie de El nu ca să dobândească vreun rod sau vreun folos sau ceva care îi va da prestigiu, bani sau vrednicie, ci o face pentru însuși Izvorul de care se apropie. Prin urmare, se dăruiește pe sine însuşi și nu primește. Este cel care nu câștigă, care nu simte că este preot, ci simte că este cel pierdut. Este cel care nu are multe legături nici cu lucrurile, nici cu oamenii, ci aparţine unei cete cu totul separate. Nu are familiaritate cu nimeni, nici prietenii, nici tovărășii, nici aranjamente cu oamenii. Toate aceste înţelesuri sunt exprimate în terminologia noastră bisericească prin cuvântul „neîntinat". Este un cuvânt foarte frumos! Nu ating nimic, nu vatăm nimic, nu iau nimic, ci doar stau cu frică și

cu cutremur înaintea celor sfinte, așa cum îi vedem pe îngeri în icoanele noastre bizantine.

Prin urmare, adjectivul „neîntinat" – „nespurcată, nepătată, nestricată, neîntinată, curată Fecioară"[1] – arată separarea noastră, izolarea noastră de toți și aplecarea noastră asupra celor sfinte cu toată adunarea minții și a inimii, pentru cele sfinte, și nu pentru noi înșine, și de aceea acest adjectiv ajunge să-l caracterizeze pe cel care se apropie cu curăție.

[Ține neîntinată cinstea de care te-ai învrednicit] *păzind darul dumnezeiesc ca pe lumina ochilor, pentru ca nu cumva, întinându-te din neatenție, să fii aruncat de la înălțime în prăpastie și cu anevoie să mai găsești calea de întoarcere.*

Cinstea de care te-ai învrednicit este să te înfățișezi înaintea lui Dumnezeu. Preoția, zice Cuviosul Teognost, pe care ți-a dat-o Dumnezeu, fie în virtutea botezului tău, fie prin preoția specială, trebuie să o păzești *ca pe lumina ochilor.* Așa cum îți poți pierde ușor vederea, tot așa de ușor poți să pierzi și cinstea pe care ai primit-o, aceea de a te înfățișa înaintea Împăratului, fiindcă este cu putință să te întinezi, să ajungi necurat. Evreii nu se apropiau de cel care ajungea în starea de necurăție, ci îl izolau. Așadar, fii atent ca nu cumva să facă așa cu tine și

---

[1] Rugăciune către Preasfânta Născătoare de Dumnezeu de la Pavecernița mică.

Dumnezeu, ca nu cumva îngerii și sfinţii să nu mai vrea să stea în preajma ta, ca nu cumva să te lepede! Este un lucru înfricoşător să nu fii un preot vrednic! Adică trebuie să fii nu un simplu preot, ci un preot neîntinat. Dar dacă, din neatenţie, ajungi necurat, atunci de la înălţimea cinstei pe care ţi-a dat-o Dumnezeu *vei cădea în prăpastie*, într-o groapă în care viaţa ta se va spurca cu totul, și vei merge din spurcăciune în spurcăciune.

Când cineva dispreţuiește neprihănirea jertfelnicului, a preoţiei sfinţilor, atunci, din cauza acestei purtări nebunești, Dumnezeu nu îl mai poate apuca de nicăieri, pentru că s-a dezobișnuit să mai trăiască cu cele sfinte, şi singura soluţie este ca Dumnezeu să-l lepede. Dumnezeu este îndelung-răbdător, bun, îngăduitor și ne-a primit fie că am fost vrednici, fie că am fost vase ale pierzaniei, deși credeam că suntem curaţi. Am intrat cum am intrat în preoţie, dar acum suntem datori să fim curaţi, altfel ne va lepăda. Aceasta o va face din iubire, din bunătate şi din îngăduinţă, pentru că, altfel, vom fi nimiciţi.

Pentru ca nu cumva [...] *să fii aruncat de la înălţime în prăpastie.* Această propoziţie este insuflată de duhul Vechiului Testament, unde toate sunt puse pe seama lui Dumnezeu, potrivit cu percepţia omenească (*cf.* Is. 24, 17-18; Ier. 31, 43-44). Noi simţim că Dumnezeu ne-a lepădat, dar Dumnezeu nu ne leapădă, ci noi singuri cădem. Se referă la prăpastie, pentru că este un loc în care cazi şi *cu anevoie mai găsești calea de întoarcere.* Când cel care a primit vrednicia preoţească, adică orice credincios, începe să se dezobișnuiască de cele sfinte, Dumnezeu, „ca să nu i se întâmple ceva mai

rău" (In. 5, 14), îl lasă la voia întâmplării, adică în voia propriei lui purtări, din care foarte greu își mai revine.

Cum va putea oare să se pocăiască omul care a primit un anume dar de la Dumnezeu și nu îl prețuiește, dacă nu Îl cinstește pe Dumnezeu care l-a cinstit prin acel dar? Unul ca acesta va cădea tot mai mult în gânduri, îndreptățiri, greșeli, neatenții, nesiguranță, care îl vor face netrebnic și pentru propria lui viață, și pentru slujirea sfântă a lui Dumnezeu.

❂ ❂ ❂

Înțelege, ca unul ce ai minte, că dacă Dumnezeu îndreptățește pe cineva, nimeni nu îl mai osândește (Rom. 8, 33-34). [51]

După ce Cuviosul Teognost ne-a suit la înălțimile preoției, acum revine. Cuviosul, deși pare că este foarte aspru, de fapt este cald, vrea să ajute fiecare suflet. Așa cum ați observat și în alte capete, uneori te înalță la cele cerești, alteori te coboară pe pământ, ca să-ți spună cum trebuie să umbli. Acum îți vorbește despre iad, iar apoi îți arată de îndată raiul. Acum îți vorbește de pocăință, iar apoi îți spune cât de ușor este. Le potrivește pe toate foarte frumos. Iar acum ne spune:

Înțelege, ca unul ce ai minte, că dacă Dumnezeu îndreptățește pe cineva, nimeni nu îl mai osândește. Până acum, spune, nu te-a osândit nimeni, dar nici Dumnezeu nu te-a osândit. Dacă Biserica ți-a dat prin Botez preoția generală sau prin hirotonie pe cea specială, nimeni nu

poate să-ţi spună că nu eşti preot. Suntem, într-adevăr, cu toţii preoţi. Cuvântul Apostolului Pavel: „Nimeni nu te osândește“ (*cf.* Rom. 8, 33-34) înseamnă că nimeni nu-l mai poate osândi pe cel căruia Dumnezeu i-a dat dreptate. Iudaizanţii îi osândeau pe credincioșii care nu mai respectau Legea mozaică. Dar dacă Dumnezeu îi îndreptăţeşte pe aceștia, zice Apostolul Pavel, ei sunt în mod sigur drepţi şi nu există niciun motiv de nelinişte.

Tot așa şi noi suntem preoţi – Cuviosul vrea să simţim că suntem preoţi – și, prin urmare, trebuie să gândim ca niște preoţi, să avem un cuget preoţesc, să umblăm îmbrăcaţi în mantia, în veşmântul şi în haina curăţiei. Ca preoţi, Îl purtăm înlăuntrul nostru pe Hristos și ne apropiem de El în fiecare clipă. Prin urmare, nu putem fi altfel. De aceea Cuviosul spune: *nimeni nu îl mai osândește*, ci fii atent să nu ajungi tu, prin tine însuţi, vrednic de osândă. Și continuă:

Iar dacă ai fost chemat să intri în harul mai presus de lume al dumnezeieștii preoţii, să nu-ţi mai pese de viaţa ta de dinainte, chiar dacă, poate, te-ai întinat cumva. Căci prin Dumnezeu și prin îndreptarea [vieţuirii tale] *iarăși te-ai curăţit.*

Dacă Dumnezeu te-a chemat și ai intrat la harul mai presus de lume al dumnezeieștii preoţii, să nu te gândești acum, zicându-ţi: „Nu cumva am avut ceva pentru care nu am fost vrednic să ajung preot? Nu cumva...? Nu cumva...?“ Vedeţi, deși este atât de aspru, totuși ne este și atât de aproape. Nu te mai întoarce, zice, spre

cele trecute! Dacă le-ai rânduit pe toate cu inimă curată și dacă i le-ai înfățișat duhovnicului tău, odată ce ai fost chemat și ai intrat la preoția cea mai presus de lume, adică ai devenit monah sau preot sau te-ai botezat, nu mai sta acum să scormonești trecutul, pentru că aceasta este o stare bolnavă.

Oamenii bolnavi, deși s-au spovedit în mod repetat, când își amintesc ceva, vin zbuciumați, plini de tragism și nefericire, să-ți spună: „Mi-am amintit, Gheronda, că, pe când aveam șapte ani, am făcut ceva și am uitat să vă spun!" Desigur, altceva este dacă am ascuns vreun păcat mare și înfricoșător și nu l-am spovedit. Dar cel care are o stare de boală spune și tot spune lucruri care nu dovedesc pocăință, ci boală și întoarcere a minții la păcate și îndeletnicire a inimii cu ele. Ne scormonim viața ca să ne jeluim, ca să ne văicărim și chiar ca să ne îndulcim de vechile noastre păcate. Această stare este de neîngăduit pentru un om serios. Dacă mă pocăiesc, mă pocăiesc! Chestiunea s-a terminat!

Să nu-ți mai pese de viața ta de dinainte, chiar dacă, poate, te-ai întinat cumva. Așadar, să nu te mai intereseze viața ta de dinainte, adică cea de dinainte de Botez, chiar dacă ai avut unele pete. Desigur că cei mai mulți dintre noi am fost botezați în fragedă pruncie, dar cuvântul acesta este valabil și pentru tunderea noastră, și pentru fiecare situație în care ne-am hotărât să ne apropiem de Dumnezeu. Dar, chiar dacă viața noastră dinainte de a deveni preoți nu a fost atât de curată, să nu ne apucăm acuma să o răscolim. Sigur că Cuviosul Teognost nu se referă aici la păcatele care

sunt impedimente pentru hirotonie, ci la lucruri mici și omenești. Acestea se curăță prin îndreptarea vieţii noastre, adică prin pocăinţa noastră, prin lupta noastră şi prin ajutorul lui Dumnezeu.

După aceea, să fii sârguitor şi cu trezvie, ca să nu înnegrești harul.

De acum înainte, după ce ai devenit preot, fii atent, pentru că nu poţi trăi după bunul plac! Da, pe de o parte, eu te izbăvesc de vinovăţii şi de josnicii, zicându-ţi să nu te uiţi la ce erai înainte de preoţie, dar, *după aceea, să fii sârguitor şi cu trezvie*, adică după ce ai primit preoţia, să te îngrijeşti de trezvie, așa încât să nu întuneci harul.

Ce înseamnă „sârguinţă"? Sârguinţa este tendinţa puternică a omului spre ceva, înclinaţia, graba, alergarea spre acel lucru, îndeletnicirea cu el. „Sârguinţă" înseamnă râvnă, lucrare duhovnicească (μελέτη), desfătare, faptul de a-mi cinsti apostolia pe care mi-a încredinţat-o Dumnezeu. Adică, acum viaţa mea trebuie să fie absorbită de preoţia mea, întreaga mea activitate să fie în slujba preoţiei. Dacă mă dăruiesc pe mine însumi și timpul meu, inima mea și mintea mea altor lucruri, m-am sfărâmat şi am eșuat.

Când cineva vrea să studieze, va merge fie la Atena, fie la Paris, fie la Londra, fie în America, unde se duce doar pentru studii, nu pentru altceva. Tot așa și noi am mers pentru a studia preoţia, slujirea altarului lui Dumnezeu. Împreună cu sârguinţa, avem

nevoie şi de neîncetata trezvie, pentru că nu trebuie să ne absoarbă treburile zilnice, mintea noastră trebuie să fie cerească.

Pentru că, și dacă cineva s-ar îndoi nebunește de lucrarea ta preoțească din cauza celor de dinainte [săvârșite de tine], *va auzi glasul dumnezeiesc care spune: „Ceea ce Dumnezeu a curățit, tu să nu numești spurcat" (cf. F. A. 10, 15).*

Sintagma „lucrare preoţească" se referă, mai întâi, la preot, care săvârșește slujba sa preoţească, dar şi la noi, întrucât cu toţii slujim preoțește şi cu toţii participăm la slujirea preoţească. În esenţă, cu toţii suntem același lucru, doar că preoţii sunt întâi-stătătorii adunării de slujbă.

Dar dacă vreun om *s-ar îndoi nebunește de lucrarea preoțească* – ceea ce se întâmplă adesea – și spune: „Este vrednic omul acesta să fie preot, să-I slujească în fiecare zi lui Dumnezeu la biserică? El a făcut cutare fapte, s-a jucat cu noi, a râs, a cântat cu noi, iar acum, cum de a ajuns preot?" Dacă tu, preotul, ești curat, acel om va auzi glasul dumnezeiesc pe care l-a auzit Apostolul Petru: „Ceea ce Dumnezeu a curăţit, tu să nu numești spurcat", când a văzut pânzătura în care se aflau toate animalele cu patru picioare, sălbăticiunile, târâtoarele și zburătoarele cerului. Dacă Dumnezeu te-a primit să fii preot înseamnă că ești primit de către Biserică.

Ușoară este vrednicia preoției, și jugul, bun (cf. Mt. 11, 30), dar dacă este ridicat și purtat cum se cuvine și când harul Duhului dumnezeiesc nu a fost cumpărat. [52]

După câte lucruri înfricoşătoare am auzit, să nu ne speriem și să spunem: „Ce ne-a trebuit nouă să ne botezăm, ce ne-a trebuit să ajungem clerici, la ce mi-a trebuit să ajung paracliser, la ce bun că am ajuns psalt?“ Psalţii, paracliserii, ușierii, tipicarul sunt, cu toţii, clerici. Toate aceste îndatoriri sunt preoţești. Acestea presupun, de obicei, practicarea Rugăciunii lui Iisus atunci când sunt săvârșite. Așadar, să nu spunem că am fost împovăraţi prin faptul că am ajuns preoţi, deoarece Cuviosul spune că *ușoară este vrednicia preoţiei, și jugul, bun.* Dumnezeu ne-a făcut îngeri. Așa cum îngerii sunt foarte ușori şi zboară în cer, tot aşa de ușoară este şi vrednicia noastră, povara noastră. Jugul nostru este bun. Nu numai că nu este dificil, dar este și bun, ne este folositor. Pentru noi este o cinste să fim prezenţi la Liturghie, la privegheri și la toate celelalte sfinte slujbe.

Dar când este vrednicia preoţiei ușoară şi bună? Când cineva o ridică și o poartă așa cum trebuie. Expresia *jug bun* ne amintește de cunoscutul jug al boilor. De mijlocul jugului ţăranii prindeau axul central al căruţei sau al uneltei agricole pe care o trăgeau boii. Când înaintau cum trebuie, adică mergeau paralel, atunci munca se desfășura ușor. Dar când unul din boi se oprea, lucrarea se îngreuia. Tot aşa ridicăm și noi într-un anume fel şi tragem vrednicia preoţiei noastre, pe cele sfinte, procesiunea Bisericii.

Ridicăm însă corect jugul preoţiei noastre când ne săvârșim lucrarea așa cum vrea și așa cum a rânduit Biserica noastră: adică Liturghia se săvârșește așa cum vrea Biserica noastră; la biserică mergem îngereşte; ne purtăm cum trebuie în tot timpul slujbei; psaltul cântă fără să se

promoveze pe sine însuși sau ideile lui, ci își îndeplinește cu simplitate slujirea pe care i-a încredințat-o starețul sau preotul; fiecare își împlinește lucrarea sa. Atunci vrednicia noastră preoțească, slujirea noastră preoțească, legătura noastră cu Dumnezeu sunt drepte, merg bine și sunt reușite, iar noi suntem plini de bucurie și de pace.

Prin urmare, când sunt bucuros și binedispus, când tânjesc să merg la biserică și când merg alergând și ajungând primul, atunci îmi ridic și îmi port preoția corect. Dar când câte unul îți spune: „Am fost obosit, n-am putut să mă trezesc și, de aceea, am întârziat nițeluș!“ și își privește ceasul să vadă dacă apucă Psalmul 50 de la Utrenie, acest om va cădea din rău în mai rău, iar într-o bună zi va cădea cu siguranță *în prăpastie.* Nu poate fi vorba să i se îndrepte vreodată viața. Dar când viața lui merge bine și este reușită și când el însuși se bucură și are pace, aleargă și se sârguiește, atunci jugul este bun și povara lui ușoară (*cf.* Mt. 11, 30).

Ca să ridicăm corect jugul preoției, mai e nevoie de încă ceva: să nu fi cumpărat preoția, să nu facem parte dintre cei care au fost hirotoniți prin simonie – *când harul Duhului dumnezeiesc nu a fost cumpărat.* Aceștia nu au fost vrednici să ajungă preoți, ci au dat bani mitropolitului sau l-au înșelat în alte feluri și i-a făcut preoți.

Lucrul acesta este valabil și în cazul în care ai făgăduit că vei păzi credința ortodoxă și te-ai botezat sau când ai făgăduit că vei păzi jurămintele monahale și te-ai făcut monah, iar apoi începi, încet-încet, să obosești și spui: „Dar cum e posibil așa ceva? Dar pot oare să rabd cutare lucru? Pot oare să mă curățesc atât de mult? Pot să

mă rog neîncetat sau să merg zilnic la biserică?" Atunci toată răspunderea este a ta, pentru că nu ai fost atent și nu ai cinstit harul, l-ai schimbat cu amărăciunea, cu durerea și cu neîncetata prăvălire în prăpastie.

Așadar, dacă din naivitate și imaturitate, dacă fără înțelepciune și înțelegere ai spus: „Da, Hristoase al meu, te voi urma!", și L-ai urmat, și ai ajuns preot al Dumnezeului celui Preaînalt, ai ajuns „preoție împărătească" (1 Ptr. 2, 9), iar apoi ai început să ai greutăți, acum ce te vei face? Fie te vei arăta vrednic de misiunea ta și te vei pocăi o dată pentru totdeauna, fie, dacă ești un om schimbător, adică tot cazi și te tot pocăiești, ești pierdut pentru tot restul vieții.

Dar dacă se cumpără cu sârguință omenească și cu un dar stricăcios ceea ce nu trebuie să se negutătorească, și chemarea nu este de Sus, atunci povara este foarte grea, ca una ce este purtată fără vrednicie și mai presus de puteri.

Unii, când vor să ajungă preoți, dau dovadă de sârguință omenească, adică îi spun vorbe frumoase mitropolitului, îi scriu scrisori ca să-i facă preoți sau monahi. Dar toate acestea nu sunt o chemare dumnezeiască și, de aceea, după ce ajung preoți sau monahi, povara lor este exagerat de grea și, atunci, cum o vor purta? Ce vor face acum? Dacă ești preot, te vei lupta până la sânge (*cf.* Evr. 12, 4). Dacă ești monah, spune: „Slavă Ție, Dumnezeule, că am fost cinstit cu acest har dumnezeiesc și am ajuns și eu un înger și un dumnezeu!", și arată silință dumnezeiască, nu omenească! Dacă nu ai fi fost

monah, ai fi putut să te căsătoreşti, să I te închini lui Dumnezeu în lume sau să te îndeletniceşti cu treburi lumeşti. Acum, că te-ai făcut monah, ai ajuns înger!

Iar jugul este foarte aspru și roade grumazul și puterea celui care îl duce, dacă nu-l pune jos, până îl va slei și-l va zdrobi cu desăvârșire.

Continuă cu imaginea jugului. Când animalele nu înaintau, când își clătinau capul în dreapta și în stânga, în sus și în jos, jugul, care era foarte aspru, le rodea grumazul. Același lucru îl pățim şi noi când chemarea noastră la preoţie nu este de la Dumnezeu, ci noi am căutat-o, din îngâmfare omenească sau din naivitate. Atunci suntem răniţi, iar puterea noastră se împuţinează încet-încet şi piere, simţim că nu mai putem face nimic și, în cele din urmă, ne pierdem. Numele nostru nu va fi aflat în cartea vieţii, nu vom ajunge respectaţi şi cinstiţi de toată lumea, ci vom fi unii care ne-am rătăcit prin împrejurimi.

Se poate ca un monah să fie un uriaș tăinuit, dar, cândva, să i se pară grea viaţa monahală şi să spună: „Să merg acasă, şi acolo o să fac Rugăciunea lui Iisus, îmi voi ţine toate rânduielile, nu mă voi căsători." Cine îl va găsi acasă la el? Dumnezeu și îngerul lui vor merge la mănăstire, acolo îl vor căuta, însă nu-l vor găsi! Se poate însă să fim în mănăstire, dar să nu ne aflăm în chilie, să fim pe drumuri sau numai pe la slujiri sau să trăncănim sau să fim oriunde altundeva. Nici atunci Dumnezeu nu ne va găsi.

Luând jugul preoției cu îndrăzneală, îndreaptă-ți căile tale și taie drept cuvântul adevărului, lucrând prin acesta, cu frică și cutremur, mântuirea ta (cf. Flp. 2, 12). [53]

Fie că ai fost atent, fie că nu ai fost, fie că ești vrednic, fie că nu ești vrednic, fie că ai înțeles, fie că nu ai înțeles, dacă totuși ai îndrăznit și ai luat jugul preoției, dacă ai avut acest curaj și ai spus: „Da, Dumnezeul meu, îmi jertfesc viața pentru Tine, vreau să mor înaintea jertfelnicului Tău!", lucrul acesta a fost o îndrăzneală, o dorință puternică a inimii tale, un entuziasm, a fost o clipă în care viața ta era supusă judecății. De aceea, de acum încolo să urmărești ca drumul tău să fie drept, viața ta monahală sau misiunea ta preoțească să fie reușită. Fă ce poți ca să reușești! Nu sta și boci!

Pentru preoții care sunt în lume, Cuviosul Teognost adaugă: *și taie drept cuvântul adevărului*, pentru că preoții din lume sunt și predicatori. Verbul ὀρθοτομῶ, „a tăia drept", mai are încă un înțeles, care se referă la noi înșine, nu la altcineva. A tăia drept adevărul înseamnă: împlinesc în mod corect cuvântul adevărat, mă aliniez cu adevărul și vorbesc drept. Astfel, prin preoția pe care ai primit-o, cu acest har și cu această binecuvântare lucrează la mântuirea ta!

Pentru că Dumnezeul nostru este foc mistuitor (Deut. 9, 3). Iar dacă te atingi de el, fiind aur sau argint, să nu te temi că vei arde, așa cum nici tinerii din Babilon nu s-au temut de foc (cf. Dan. 3, 17-18).

Dumnezeu, spune Cuviosul, este foc. Dar dacă tu te cureţi şi te apropii în fiecare zi, ca aur sau ca argint, de cele sfinte, *să nu te temi că vei arde*! Să nu te temi, pentru că focul lui Dumnezeu te va face neinflamabil, aşa cum nu s-au temut de focul cuptorului din Babilon cei trei tineri, pentru că acest foc este ca focul îngerilor, al heruvimilor şi al serafimilor.

Dar dacă ești iarbă sau paie, materii ușor de aprins, pentru că ai cuget pământesc, atunci să tremuri ca nu cumva să fii ars de focul ceresc, dacă nu vei fugi, ca Lot (cf. Fc. 19, 17-29), de urgie prin depărtarea de cele înfricoşătoare.

Dar dacă aduci darurile la jertfelnic ca și cum ai fi trestie sau iarbă, care sunt cel mai ușor de aprins, iar aceasta o faci pentru că ai un cuget trupesc, tremură ca nu cumva să fii mistuit de focul ceresc! Numai dacă nu cumva vei reuși să scapi, ca Lot, de urgie, luându-o la fugă şi părăsind slujirea ta preoţească. Cuvântul acesta se referă şi la preoţii care au preoţie liturgică, și la noi toţi. Pentru noi, monahii, lucrurile stau altfel, pentru că, odată ce am luat jugul călugăriei, nu-l mai putem lepăda. Doar ne bucurăm și ne veselim de cinstea Domnului și de slava dumnezeiască cu care Dumnezeu ne-a înveşmântat.

Dar, când ești preot, trebuie să te oprești de la slujire. Dacă ești un nenorocit, dacă nu aduci roadă duhovnicească, dacă nu propovăduiești, dacă nu te îndeletniceşti cu cele sfinte, dacă te ocupi de fleacuri, cu activisme şi lucruri de interes, cu femeia ta, cu copiii

tăi, cu satul tău, sau dacă te deranjează un lucru sau altul, atunci oprește-te de la slujirea preoţească, pentru a nu fi ars. Fie ochii tăi, inima ta și timpul tău vor fi la jertfelnicul lui Dumnezeu, fie oprește-te să mai slujești la jertfelnic, pentru că aceasta nu este păcat, în timp ce toate celelalte sunt păcate.

Nu ştiu dacă nu cumva sunt unele scăderi foarte mici, venite din slăbiciune, care să fie arse de acest foc dumnezeiesc în preasfânta slujbă.

Aici, Cuviosul Teognost ne dă o nădejde. Nu sunt sigur, zice, nu știu dacă păcatele tale sunt atât de mari și atât de dese, dar poate că ele sunt săvârșite din cauza slăbiciunii firii tale și sunt foarte mici. Să spunem că mi-a scăpat un cuvânt nepotrivit. M-au întrebat unde este cutare, iar eu le-am răspuns că acolo, dar apoi mi-am amintit că respectivul plecase şi nu se mai afla acolo. Aceasta este o greșeală, o neatenţie. Astfel de păcate, zice Cuviosul, nădăjduiesc că le arde slujba, iar atunci vom fi curăţiţi.

Preasfânta slujbă se săvârșește spre iertarea păcatelor preoţilor şi a greșelilor din neștiinţă ale poporului, dar și pentru odihna celor adormiţi. Prin urmare, păcatele noastre mici, picioarele noastre întinate, le spală Domnul la Liturghie și la priveghere, la Vecernie și la Utrenie, pentru că cerem neîncetat iertarea păcatelor noastre. Aceste păcate superficiale, mici – desigur că nu toate pe care le facem în mod superficial, întrucât superficialitatea este un păcat mare, ci toate câte nu sunt păcate grele, toate câte nu au rădăcină sau nu sunt făcute din patimă,

de bunăvoie sau din neatenţie, adică acelea care sunt nişte scăpări de-ale noastre – cred că Liturghia le iartă pe acestea, zice Cuviosul. Cât de atent este!

Așa încât tu să rămâi nears și nevătămat de foc, ca ramurile lipsite de vlagă ale rugului (cf. Ieș. 3, 2).

Așa cum rugul lui Moise ardea neîncetat, dar nu se mistuia, tot aşa şi Dumnezeu îţi va curăţa neîncetat păcatele când mergi să slujești. Dar trebuie să ştii că în acest fel Dumnezeu te cinsteşte şi, de aceea, trebuie ca și tu să Îl cinstești.

❂ ❂ ❂

Dacă nu poţi să te desfaci de obișnuinţa pătimașă, ca un gonoreic, din cauza obiceiului îndelungat, cum de cutezi, nenorocitule, să te apropii de cele de neatins chiar și pentru îngeri? Așadar, fie tremură și îndepărtează-te, de acum, de dumnezeiasca slujire preoţească – iar în acest fel vei face Dumnezeirea să-ţi fie îndurătoare –, fie așteaptă-te să cazi cu urgie în mâinile Dumnezeului celui viu, ca un nesimţit şi ca un neîndreptat [...] *pentru că ai îndrăznit să intri fără rușine la nunta împărătească având sufletul şi haina întinate, deși nu ești vrednic nici măcar să intri (cf. Mt. 22, 12).* [54]

Aici lasă la o parte păcatele mici, despre care a vorbit până acum, și intră în alt subiect. Cel care merge să slujească trebuie să fie, în mod obligatoriu, cu totul curat.

Îl prezintă pe omul necurat referindu-se la două exemple: unul luat din slăbiciunea firii umane, iar celălalt, din slăbiciunea voinţei.

Primul exemplu se referă la *obişnuinţa pătimaşă, ca un gonoreic*. Scurgerea gonoreică e o boală a bărbatului, având un corespondent şi la femei. La bărbat, dacă este bolnav, aceasta reprezintă o suferinţă organică, a firii: se poate ca sămânţa să i se scurgă, aşa cum se poate ca femeilor să li se scurgă sângele şi tot ce mai este de prisos în organism.

Dacă nu poţi să te desfaci de obişnuinţa pătimaşă, ca un gonoreic, din cauza obiceiului îndelungat. Expresia *din cauza obiceiului îndelungat* se referă la bărbatul neatent, care săvârşeşte orice fel de păcat, mai ales trupesc, şi care a devenit un obicei îndelungat. De exemplu, mânia, minciuna, îndreptăţirea de sine, pretextele, furtul şi orice altceva. Toate acestea sunt un obicei îndelungat. Adăugând însă cuvintele *obişnuinţa pătimaşă*, care arată obiceiul de care sufăr, Cuviosul Teognost înţelege starea bolnavă a omului.

Prin urmare, când ai o oarecare patimă care a devenit obişnuinţă pătimaşă, adică te-ai obişnuit cu ea şi nu mai poţi să o lepezi, te asemeni, în această situaţie, cu gonoreicul care vrea să meargă undeva, dar nu poate, pentru că e bolnav. Dar dacă nu ai curajul să te depărtezi de obiceiul pătimaş, *cum de cutezi, nenorocitule, să te apropii de cele de neatins chiar şi pentru îngeri?*

Vă amintiţi de Uza, care s-a repezit să sprijine chivotul, nu din patimă sau făcând vreun păcat, ci ca să-l scape, iar Dumnezeu l-a omorât (*cf.* 1 Paral. 13, 9-10). Când ţi se întâmplă astfel de lucruri, *tremură şi îndepărtează-te de dumnezeiasca slujire preoţească*, teme-te şi

nu te duce la biserică, până când ajungi curat! Adică preotul trebuie să se oprească de la slujirea preoţească atunci când nu are putinţa să-şi păstreze neprihănirea şi curăţia minţii şi a cugetului, a duhului şi a trupului, iar credinciosul trebuie mai întâi să se cureţe și după aceea să se apropie de cele sfinte.

Fie aşteaptă-te să cazi cu urgie în mâinile Dumnezeului celui viu, ca un nesimţit şi ca un neîndreptat. Dacă nu te opreşti de la dumnezeiasca slujire preoţească, cel puţin recunoaşte că eşti nesimţit şi neîndreptat şi *aşteaptă-te să cazi cu urgie în mâinile Dumnezeului celui viu.* Dumnezeu nu Se mânie, dar noi ne vom duce spre mânia lui Dumnezeu și vom cădea din rău în mai rău pentru că avem cutezanţă, şi nu îndrăzneala cea bună înaintea lui Dumnezeu.

Când nu te temi de Dumnezeu, când nu Îl iei în socoteală, cazi, iar atunci Dumnezeu nu îţi mai poate arăta iubirea Sa de oameni, nici să te miluiască. Se poate ca duhovnicul tău să fie îngăduitor cu tine ca să nu ajungi mai rău, dar, când va veni ceasul, Dumnezeu te va pedepsi fără cruţare. Desigur, nu Dumnezeu pedepseşte, ci noi provocăm pedeapsa, întrucât avem curajul să intrăm la nunta împărătească cu neruşinare, având astfel de patimi, cu sufletul şi cu haina întinate, mânjite, murdare. Şi, în timp ce suntem nevrednici să intrăm la nuntă, noi vrem să stăm la masa de nuntă.

Am cunoscut pe unul dintre preoţi care, îndrăznind să săvârşească cele dumnezeieşti cu nevrednicie, din cauza căderii în patima curviei, s-a îmbolnăvit mai întâi de o boală de nevindecat şi cruntă, şi se apropia de moarte. [55]

Eu, zice Cuviosul Teognost, am cunoscut pe cineva care a îndrăznit să se apropie de cele sfinte, deși căzuse în desfrânare. Acesta, pentru că nu s-a oprit de la slujire, a căzut într-o boală incurabilă şi înfricoşătoare. Cuviosul spune foarte frumos că *a căzut*; nu spune că Dumnezeu l-a aruncat. Aici, Sfântul vorbește în sens propriu, în timp ce mai înainte a vorbit potrivit cu înţelegerea noastră. Preotul acela s-a aruncat, așadar, singur pe el însuși în boală și s-a apropiat de moarte.

După ce a făcut totul pentru tămăduirea bolii, dar nu s-a folosit cu nimic, ci boala se întindea și mai tare, a conștientizat că este pe moarte din cauză că a slujit cele sfinte cu nevrednicie; îndată s-a oprit, cu jurământ, de la Sfânta Liturghie, iar apoi degrabă a început și tămăduirea, încât nicio urmă de boală n-a mai rămas în el.

Chiar dacă a făcut tot ce putea cu doctorii și cu medicamentele, totuși nu a izbutit nimic, ci se apropia de moarte. La un moment dat, și-a venit în fire și a înţeles că moare fiindcă a liturghisit cu nevrednicie. Atunci a jurat să nu mai slujească Liturghia, și îndată a început să se facă bine. Cuviosul spune că *a început*, nu că „a urmat" tămăduirea, arătând că Dumnezeu nu l-a făcut bine dintr-odată. Dacă s-ar fi făcut bine dintr-odată, ar fi putut spune că nu a fost nimic, că i s-a părut și ar fi început iarăși să slujească. Dumnezeu însă, purtându-Se pedagogic cu el, l-a făcut bine treptat, așa cum și el se aruncase pe sine însuşi în braţele morţii.

Luminoase sunt vrednicia și veșmântul preoțesc, dar numai dacă au și sufletul împreună-strălucind înlăuntru prin curăție. Dar dacă se întinează din neatenție, iar conștiința, deși mărturisește despre rușine, este disprețuită, lumina devine întuneric și pricinuitoare a întunericului veșnic și a focului. În afară de cazul în care, părăsind această cale, prăpăstioasă în amândouă părțile, ne îndreptăm spre altă cale, care conduce fără primejdie, prin virtute și smerenie, la Împărăția lui Dumnezeu. [56]

În acest cap, Cuviosul Teognost se referă la preoţia liturgică, dar să nu uităm că Dumnezeu ne-a îmbrăcat pe toţi cu vrednicia și cu haina strălucitoare a preoţiei. Haina și vrednicia noastră sunt strălucitoare pentru că preoţia este veșmântul şi vrednicia Dumnezeirii, dar numai în măsura în care ne curăţim şi avem inima și sufletul nostru luminoase.

Dar dacă tu ești necurat, adică nu ești atent la cuvintele tale, la inima ta și la mintea ta, la privirile tale şi la întovărăşirile tale şi, deși conștiinţa îţi spune: „Lucrul acesta este păcat", totuși tu o dispreţuiești şi spui: „Ce? Păcat este acesta?"; sau ea îţi spune: „Lucrul acesta este o duhoare, nu este îngăduit!", iar tu spui: „Nu, nu este de neîngăduit, e un fleac!", atunci întunericul păcatului îţi întunecă sufletul şi cazi într-o „minte fără judecată" (Rom. 1, 28) şi te zăpăcești: nu mai ştii ce faci şi ce poţi să faci, cauţi soluţii, încerci să scapi. Pe de o parte, ai păcatul, iar pe de altă parte, neputinţa și patima, obiceiul și mulţumirea, pentru că până și cel mai mic păcat îţi aduce o oarecare desfătare.

Când spui o minciună, de ce o spui? Pentru că simţi o anumită bucurie, simţi că ai scăpat de ceva. Când trăncăneşti, simţi o tihnă, o îndrăzneală, o bucurie, o mulţumire. Orice lucru îţi produce o anumită simţire. Dar aceasta se transformă apoi în pierderea controlului, în nebunie, în întuneric sufletesc, lumina devine întuneric şi produce întunericul veşnic şi focul veşnic.

Să părăsim acest drum al păcatului, care are câte-o prăpastie de fiecare parte, și să ne îndreptăm spre cealaltă cale, care conduce fără primejdie, prin virtute și smerenie, la Împărăţia lui Dumnezeu. În continuare, Cuviosul Teognost ne vorbeşte despre izbândă.

Dobândirea mântuirii se face prin umilinţă şi virtute, nu prin slăvita preoţie, care cere o vieţuire ca a îngerilor. [57]

Vrei să-ţi mântui sufletul? Dobândirea mântuirii tale se realizează prin umilinţă – prin smerenie – și prin virtute. Te mântuieşti prin smerenie şi virtute, nu devenind preot. Aici, Cuviosul se referă la preoţia liturgică, întrucât preoţia generală o avem cu toţii. Să nu crezi că, dacă ajungi preot sau dacă te împărtăşeşti des, te vei mântui.

Mă uimește că uneori, când vă dau canon să nu vă împărtăşiţi, ochii voștri ajung ca ochii unui om plin de invidie, iar inima voastră, ca inima deșartă a oamenilor din lume. Aceasta arată cât de mult ne vatămă, adeseori, Dumnezeiasca Împărtășanie, participarea noastră la Taină. Ne-am familiarizat cu Dumnezeiasca Împărtășanie şi, în loc să ne bucurăm și să prăznuim pentru că Stareţul, din multă tandreţe, din pogorământ şi cinstire faţă de

noi, din sinceritate şi iubire, ne oprește de la împărtășanie sau ne spune să ne împărtăşim mai rar, noi începem cu „îndreptăţirile întru păcate“ (Ps. 104, 4): „Dar Sfânta Împărtășanie mă ajută! Dar când nu mă împărtăşesc cad în păcate, nu fac faţă, am greutăţi! Dar Sfânta Împărtășanie este hrană... Dar Sfânta Împărtășanie este Hristos, iar Părinţii spun să ne împărtăşim în fiecare zi...“ Toate acestea arată că vrem doar să ne continuăm viaţa noastră păcătoasă. Văzându-vă privirile pe care le aruncaţi când vă dau canon să nu vă împărtăşiţi, văd lucrarea diavolului în viaţa voastră. Înfricoşător lucru!

Slăvita preoţie pretinde o vieţuire deopotrivă cu cea a îngerilor. De aceea, fără această vieţuire, Dumnezeiasca Împărtășanie nu ne este de folos, ba nici chiar anafura, pentru că și anafura este foc care ne aprinde, fiindcă ne atingem de un lucru sfânt. Dar nici măcar lumânarea sau tămâia nu ne sunt de folos, pentru că toate acestea au legătură cu preoţia.

Așadar, ori fă-te nepătimitor ca îngerii, ca și cum ai fi cu cugetul în afara lumii şi a trupului, şi aşa păşeşte pe această scară cerească, ori, cunoscându-ţi propria slăbiciune, teme-te de înălţimea [preoţiei] *de la care căderea este mare pentru cei ce calcă alături de ea.*

Fie ajungi nepătimaș, așa cum sunt îngerii, cu cugetul în afara lumii, şi astfel să urci pe această scară a slujbei dumnezeiești, fie să înţelegi că ești bolnav, iar atunci fii atent, pentru că, dacă necinstești slujba, slujirea lui Dumnezeu, căderea ta va fi înfricoşătoare.

Alege viețuirea pe care o urmează cei mulți și care apropie de Dumnezeu nu mai puțin decât aceea [a preoției]. *Pentru că din aceasta, chiar dacă ți se întâmplă să cazi, este ușor să te ridici prin pocăință, cu mila și cu harul lui Dumnezeu.*

Aici, Cuviosul Teognost se referă la preoţia liturgică, dar cele spuse sunt valabile şi pentru vieţuirea monahală, înainte ca cineva să ajungă monah. Preotul, înainte de hirotonie, trebuie să se gândească la ce spune aici Cuviosul. Decât să te faci preot, să preferi, zice Cuviosul, să rămâi mirean, pentru că preoţia nu te duce la Dumnezeu mai repede sau în mai mare siguranţă. Mai bine să fii un meseriaș în lume decât un preot nevrednic. Același lucru este valabil și pentru cel care dorește să devină monah. Mai bine să rămâi mirean, stare care este mai sigură pentru tine, decât să te faci monah și, apoi, să aduci „îndreptăţiri întru păcate".

8

Trupul şi sângele nu vor moşteni Împărăţia lui Dumnezeu (cf. 1 Cor. 15, 50). Atunci tu, care te împărtăşeşti de Trupul şi de Sângele lui Dumnezeu, cum de nu te faci un trup cu El şi nu te amesteci cu Sângele Lui, având deja înlăuntru Împărăţia cerurilor, ci încă ești asediat de patimile trupului şi ale sângelui? [58]

Trupul şi sângele nu pot să moştenească Împărăţia cerurilor. Cuvintele sunt ale Apostolului Pavel şi nu este nevoie să le mai tâlcuim. Aşa cum trupul lui Hristos, după Înviere, s-a schimbat, s-a făcut nou, ca să se poată înălţa sus, la Cer, şi să stea pe tron împreună cu Tatăl, tot aşa trebuie să se întâmple şi cu noi, trebuie să ne preschimbăm.

După citarea acestor cuvinte, Cuviosul Teognost întreabă foarte simplu: *Atunci tu, care te împărtăşeşti de Trupul şi de Sângele lui Dumnezeu, cum de nu te faci un trup cu El şi nu te amesteci cu Sângele Lui, având deja înlăuntru Împărăţia cerurilor, ci încă ești asediat de patimile trupului*

și ale sângelui? Tu, zice, te împărtășești de Trupul și Sângele lui Hristos, te împărtășești cu preacuratele Taine și, mai ales, slujești Sfintele Taine ca unul ce aparții cetei preoțești, în cele două înțelesuri pe care acest cuvânt le are, așa cum deja am tâlcuit. Dacă te împărtășești, cum de nu ajungi un trup cu Hristos și cum de sângele tău nu se amestecă sau, mai bine-zis, cum de nu te amesteci tu însuți cu Sângele lui Hristos? Cum de nu ajungi una cu Sângele și cu Trupul Lui?

Aici Cuviosul nu se referă la darul prin excelență al preoției, la slujirea Dumnezeieștii Euharistii – întrucât nu există nicio îndoială că cele cu care ne împărtășim sunt Hristos, că sunt Trupul și Sângele lui Hristos; este, am spune, o dumnezeiască energie care pătrunde înlăuntrul tău și, prin urmare, te împărtășești cu adevărat de Hristos –, ci vrea să spună că tu, care te împărtășești, nu ajungi una cu adevărat cu Trupul și Sângele lui Hristos. Adică Cuviosul se întreabă cum este cu putință ca Dumnezeiasca Împărtășanie să nu aibă astfel de efecte asupra organismului tău, asupra inimii și vieții tale, așa încât voința ta, cugetul tău și viața ta să fie cu adevărat una cu Hristos? Cum este posibil să nu se producă o unire adevărată, ontologică, vizibilă în întreaga ta persoană? Nu ajunge doar să mă împărtășesc și să devin un canal prin care a trecut Trupul și Sângele lui Hristos, ci trebuie ca eu să devin Trup și Sânge ale lui Hristos, eu să devin una cu Hristos, fiindcă deja am înlăuntrul meu Împărăția cerurilor.

Uimirea Sfântului este plină de semnificații și arată că se poate să ne împărtășim cu Trupul și Sângele lui Hristos, dar să nu-I dăm lui Hristos putința să lucreze înlăuntrul

nostru ca să devenim un rezultat al lucrării Lui. Fapta s-a săvârşit, adică ne-am împărtăşit, dar rezultatul în inima noastră nu apare. Împărtăşindu-ne cu Hristos, Care este Împărăţia cerurilor, şi având înlăuntrul nostru Împărăţia cerurilor, nu trebuie să fim o persoană oarecare ce se împărtăşeşte, ci să fi devenit deja una cu Hristos.

Ci încă ești asediat de patimile trupului și ale sângelui? Deși te împărtăşeşti, deși ai adus înlăuntrul tău Împărăţia cerurilor şi pe toţi sfinţii, ceea ce înseamnă desăvârșita nepătimire, sfinţire, de fapt încă mai ești stăpânit şi asediat de patimi? Cuviosul Teognost nu poate să creadă că e cu putinţă să ne împărtăşim şi să nu ne schimbăm, să nu ieșim din ceea ce suntem, să nu devenim cu totul altfel. *Ci încă ești asediat de patimile trupului și ale sângelui?* Adică trupul şi sângele tău, întreaga ta fiinţă încă mai este asediată de patimi? Trebuie ca, după ce te împărtăşeşti o dată, de două ori, de zece ori, să ajungi nepătimaș! Dar, din moment ce nu ai ajuns nepătimaș înseamnă că te asediază patimile trupești, nu atât în sensul de păcate trupești, cât în înţelesul patimilor egoismului şi al tuturor patimilor sufletești care urlă în sufletul şi în mintea omului, în inima şi în voinţa lui.

Dacă suntem asediaţi de patimi active, trebuie să înţelegem că avem o personalitate dezbinată. Adică fiecare dintre noi avem înlăuntrul nostru două lumi care nu se înţeleg, nu devin un singur lucru. În această situaţie, Cuviosul continuă:

Mă tem că nu va rămâne în tine Duhul lui Dumnezeu, ca unul ce ești trupesc, și vei fi tăiat în două la

vremea Judecății, luându-se de la tine cinstita preoție, ca unul ce ești nevrednic de un astfel de har, și vei fi trimis în chinul cel veșnic.

Mă tem ca nu cumva, zice Cuviosul, în timp ce trăiești cele ale lui Hristos, liturghisești sau te împărtăşeşti cu preacuratele Taine, să te părăsească, la un moment dat, Duhul lui Dumnezeu, pentru că rămâi trupesc. Câtă vreme ne va putea răbda Dumnezeu?

Prin verbul *vei fi tăiat în două*, Cuviosul exprimă unitatea pe care trebuie să o aibă omul când se împărtăşeşte şi când slujește. Verbul „sunt tăiat în două" înseamnă că cineva mă taie pe la mijloc. Dar tâlcuirea pe care o dă Evanghelia este diferită. Vă amintiţi de pilda slugii înţelepte din Evangheliile după Matei şi Luca, slugă pe care stăpânul său a pus-o să-i supravegheze pe slujitori şi să le dea hrana la vremea potrivită. Fericită va fi, zice Hristos, dacă, atunci când va veni stăpânul său, o va găsi împlinindu-şi lucrarea; altfel, o va tăia în două şi „partea sa", locul său, va fi împreună cu necredincioșii (*cf.* Mt. 24, 45-46; Lc. 12, 42-46). La acest text evanghelic face aluzie Cuviosul Teognost.

Prin urmare, tăierea în două este o amputare, nu înseamnă că te voi împărţi în două, ci că te voi tăia cu totul de la întregul în care trăiești. Acum, prin faptul că ești slujitor la altar sau prin faptul că te împărtăşeşti devii mădular al trupului Bisericii, al sfinţilor, ești în Împărăţia cerurilor. Dar când te vei afla înaintea Domnului, la vremea Judecăţii, vei vedea că vei fi tăiat în două, că partea ta va fi împreună cu necredincioșii,

pentru că ai primit harul cu nevrednicie. Nu ai putut să absorbi harul dumnezeiesc şi să fii pus în lucrare de către el din cauza patimilor tale.

Prin urmare tăierea în două, despărţirea de întreg, are înţelesul că vom merge împreună cu necredincioșii, că vom fi trimişi în iad. Cuviosul nu folosește un verb care arată că doar te lepăd şi că te vei duce în alt loc, că vei merge cu păcătoșii, ci folosește un verb care înseamnă „te tai", „te retez definitiv" de la trupul de care aparţii. Vedeţi cât de mult vrea Cuviosul ca noi să fim un om unitar, să ajungem la omul cel Unul, la Iisus Hristos (*cf.* Ef. 4, 13)?

Şi vei fi tăiat în două la vremea Judecăţii, luându-se de la tine cinstita preoţie. Prin urmare, dacă aici liturghisești cu nevrednicie, când va veni ceasul Judecăţii – în care îndelunga-răbdare a lui Dumnezeu nu te va mai putea acoperi, pentru că nu va mai exista nicio posibilitate să te schimbi –, atunci va trebui să fie luată de la tine cinstita preoţie. Dumnezeu nu ne va lua acum preoţia. În realitate însă, există o luare a preoţiei atunci când ne despărţim de unicul Trup al lui Hristos, de Hristos Însuşi, de unicul Arhiereu, de a Cărui preoţie ne împărtăşim. Prin urmare, despărţindu-ne de Trupul lui Hristos, ne despărţim şi de preoţia noastră şi nu mai aparţinem de ceata preoţească.

Pentru că înaintea ochilor tăi nu este frica de Dumnezeu (cf. Ps. 35, 1), ţi se pare că e un lucru simplu să săvârșești cele sfinte cu nevrednicie, fiind amăgit de iubirea de sine şi imaginându-ţi, de aceea, că Dumnezeirea este

bună. Aceasta au pățit-o odinioară și Datan, și Aviron, până ce i-a înghițit pământul (cf. Num. 16, 31-33). [59]

Pentru că înaintea ochilor tăi nu este frica de Dumnezeu – fie pentru că te-ai obișnuit, fie pentru că ești obligat să liturghisești sau să te împărtășești cu Dumnezeieștile Taine –, dovedești în acest fel că se petrece cu tine un lucru foarte ciudat: ți se pare că slujirea sfântă nu este ceva chiar atât de serios. În realitate, ești înșelat de iubirea ta de sine și spui că Dumnezeu este bun și are îndelungă-răbdare. Dar aceasta nu se întâmplă. Ca preot, ești sfânt, ești separat de orice nu intră în spațiul sfințeniei. Aici, Cuviosul Teognost vorbește despre impedimentele pentru preoție întâlnite în viața noastră zilnică. Există impedimente înainte de hirotonie și impedimente de după hirotonie, care, atâta timp cât există, împiedică slujirea celor sfinte. Primul fel de impedimente oprește de la hirotonie pentru totdeauna. Să luăm un exemplu.

Ești epitrop al mănăstirii și toată ziua lucrezi, alergi. Munca este o binecuvântare, ți-a rânduit-o mănăstirea. Obosit, te duci să te culci. Dimineața, avem o Liturghie în sobor și vii să slujești. Lucrul acesta este absurd. Ce legătură ai tu cu jertfelnicul, dacă toate cele 24 de ore ai fost absorbit de altceva? Desigur, asta nu înseamnă că trebuie să te oprești de la cele preoțești, dar înseamnă că astăzi nu poți liturghisi, fiindcă Liturghia presupune dobândirea Împărăției lui Dumnezeu în vremea nopții, în ziua precedentă, în fiecare clipă în care te îndeletnicești cu Dumnezeu.

Ca să slujești când vrei, trebuie să ai Împărăția cerurilor vie înlăuntrul tău, să umbli în ea și să te miști cu libertate, ca un împărat și ca un proprietar al ei. Tu să fii proprietarul Împărăției, iar Împărăția să fie proprietatea ta! Nu poți liturghisi fără ca întreaga ta simțire să fie împărătească, fără să fie o simțire a Împărăției cerurilor. Dacă liturghisești fără acest simțământ, atunci cazi în păcatul lui Datan și al lui Aviron. Vă amintiți de cunoscuta întâmplare cu Datan și Aviron, de sacrilegiul pe care l-au săvârșit față de preoție și cum i-a înghițit pământul. Tot așa te va înghiți și pe tine pământul. Prin urmare, trebuie ca viața ta să fie nu doar curată, ci să fie și o lucrare sfântă, ca să poți lua parte la cele sfinte.

Temându-te și îngrozindu-te cu adevărat de Cel de care trebuie să-ți fie frică, înțelege măreția lucrului, și fie săvârșește cu vrednicie și curăție, ca să nu zic ca un înger, lucrul dumnezeieștii preoții, fie oprește-te, ca un înțelept, de la slujirea înfricoșătoare!

Să te temi și să tremuri de ceea ce au pățit Datan și Aviron, anume că i-a înghițit pământul, dacă ai cu adevărat frica de Dumnezeu! Mai înainte, Cuviosul a spus că, dacă nu există frica de Dumnezeu înaintea ochilor tăi, slujești cu nevrednicie. Acum, se referă la Datan și la Aviron și spune să te temi de pățania lor, ca să înțelegi ce lucru serios este preoția. De aceea, fie să slujești preoțește cu vrednicie, cu curăție și ca un înger, fie oprește-te definitiv sau pentru o vreme, până când vei ajunge vrednic, ca un înger, să continui lucrările tale liturgice.

Pentru ca nu cumva, dispreţuind aceasta şi nesocotindu-ţi conştiinţa care te mustră, să zici cu durere, atunci când vei fi osândit şi când toate se vor judeca şi îndrepta: „Frica de care m-am temut a venit peste mine" şi: „De ce m-am temut, aceea mi s-a întâmplat" (Iov. 3, 25).

Dacă, zice, nu eşti atent la acest lucru, îl dispreţuieşti şi treci cu vederea conştiinţa care te mustră, atunci va veni o clipă în care toate vor fi puse în rânduială şi întreaga lume va fi judecată, iar tu vei spune: „Iată, a venit frica pe care o aşteptam şi lucrul de care mă îngrozeam îl întâlnesc acum!" Cuvintele acestea le-a spus Iov când şi-a blestemat ziua în care s-a născut. Mai bine să-ţi iei măsurile de prevedere de pe acum. Iar aceasta nu este o problemă doar pentru diaconi, preoţi sau episcopi, ci pentru toţi credincioşii, pentru că şi tămâia pe care o aducem, şi candela sau lumânarea pe care le aprindem, şi toate faptele noastre religioase, chiar şi simpla rugăciune, sunt o slujire sfântă. Le vom săvârşi ca nişte slujitori, ca nişte îngeri, ca nişte preoţi. Dacă nu am fi preoţi, nu am putea săvârşi nicio lucrare sfântă. Dacă avem în vedere această preoţie generală a noastră, atunci ni se potrivesc cu desăvârşire toate cele spuse de Cuviosul Teognost.

❂ ❂ ❂

Adu mai întâi pentru tine, cu trezvie şi cu durere, cu zdrobire a inimii şi cu lacrimi, jertfa cea sfântă şi mântuitoare de lume, spre ispăşire. [60]

Mai întâi, zice Cuviosul, să aduci pentru tine însuţi slujirea sfântă, Liturghia ta, orice altă Taină, şi să le aduci cu trezvie, cu durere şi cu trudă. Adică trebuie să lupţi cu Dumnezeu (*cf.* Fc. 32, 24) ca să ai dreptul să te înfăţişezi înaintea Lui. De asemenea, să le aduci pe toate acestea cu zdrobire şi cu lacrimi, să faci ca fiinţa ta să iasă din egoul tău şi să se înalţe la Dumnezeu. Lacrimile sunt o dovadă a acestei zdrobiri a fiinţei tale.

Pentru că pe cine vei avea ca să-l doară pentru tine în acest fel şi să aducă jertfă pentru tine după moartea ta?

Ce aştepţi? Să ajungi în pragul morţii? Când vei muri, pe cine o să-l doară pentru tine, cine te va mai pomeni? Cine va aduce, ca tine, slujba sfântă cu zdrobire şi lacrimi? Cât suntem aici, pe pământ, putem să aducem jertfe de ispăşire pentru propriul nostru suflet. Biserica, desigur, prin parastase, prin rugăciuni, prin cereri strigă în fiecare zi pentru toţi cei vii şi morţi. Dar aceasta este lucrarea Bisericii. Tu însă trebuie să trudeşti pentru tine însuţi, pentru că tu îţi ştii problemele, inima, slăbiciunile.

Un mitropolit i-a spus preotului pe care l-a hirotonit: „Nu-ţi cer nimic altceva decât să te rogi pentru mine, mai ales la Liturghie." Preotul îl va pomeni? Îl pomeneşte? Se poate ca ceilalţi să se roage, dar de câte ori se întâmplă să citim numele de pe pomelnice fără să fim atenţi! Aşadar, pe nimeni n-o să-l doară ca pe tine însuţi pentru propria ta inimă.

De aceea, luând-o înainte ca unul ager la minte, îngroapă-te deja pe tine însuţi şi pomeneşte-te mai dinainte!

Mulţi dintre sfinţi ştiau când vor muri şi, de aceea, îşi făceau rugăciunea cu şiragul de metanii şi citeau slujba de înmormântare şi Psaltirea, rugându-i şi pe alţii să se roage pentru ei şi, astfel, erau gata de plecare. Lucrul acesta îl arată gerunziul *luând-o înainte*. Îmi prevăd moartea şi sunt gata să îmi dau sufletul. Dă şi tu dovadă de niţică isteţime, zice Cuviosul, şi îngroapă-te pe tine însuţi de mai înainte, dar nu în pământ, ci intrând în mod inteligibil, prin simţire şi trăire duhovnicească, între cei morţi, unde vei ajunge cu siguranţă într-o bună zi. De ce să nu mori acum, prin propria ta putere? Dar mai ales începe de acum să te pomenești la rugăciune pe tine însuţi ca şi cum ai fi mort, mort pentru lume. În acest fel, vei da rugăciunii tale puterea necesară ca să se înalţe la Jertfelnicul lui Dumnezeu.

Punând înseşi cele sfinte pe Sfânta Masă înaintea lui Dumnezeu, ca mijlocire pentru mântuire, aducându-ţi aminte prin aceasta de junghierea Lui cea de bunăvoie şi de oameni iubitoare.

Așadar, să te îngropi mai dinainte pe tine însuţi, aducând darurile pe jertfelnic ca pe o mijlocire pentru mântuirea ta, amintind prin ele junghierea cea de bunăvoie şi de oameni iubitoare a Domnului.

De nespus şi de netâlcuit este plăcerea sufletului care, având înştiinţarea, se desparte de trup şi se dezbracă de el ca de o haină. [61]

Această expresie se repetă în multe feluri în aproape toate capetele pe care le-am citit. Credinciosul adevărat, care a devenit un Trup cu Hristos şi a amestecat Sângele lui Hristos cu viaţa lui, nu se întristează, nu suferă, nu se zbuciumă pentru ca nu cumva să-i iasă sufletul din trup. Pentru că are o conștiință profundă şi o simţire a unirii trupului său cu Trupul lui Hristos, vede în îngroparea sa propria sa înviere în Hristos şi, de aceea, pentru el, moartea este o *plăcere de nespus şi de netâlcuit.*

Dacă mă tem cât de puţin de moarte înseamnă că nu sunt pregătit. Dacă însă am dobândit nepătimirea, atunci primesc înştiinţarea că am ajuns în starea în care pot să-mi dau sufletul în mâinile lui Hristos, iar despărţirea sufletului de trup este atât de ușoară, ca şi cum mi-aș scoate haina. Iar bucuria este de netâlcuit și de nespus. Asta înseamnă vieţuire monahală! De aceea ne-am îngropat prin botezul nostru împreună cu Hristos (*cf.* Rom. 6, 4), de aceea ne-am îngropat iarăși cu El prin tunderea noastră şi ne îngropăm împreună cu El în fiecare zi, şi de aceea în mănăstire toate sunt niște simboluri vesele, vestitoare ale morţii noastre.

Pentru că, dobândindu-le deja pe cele nădăjduite, leapădă [trupul] *fără întristare.*

Când simt că le-am dobândit pe cele nădăjduite, atunci îmi lepăd *fără întristare* trupul. Vedeţi la ce măsură ne cheamă Biserica prin nepătimire? Nu ne mai jucăm viaţa la zaruri, ci cunoaștem ce va fi mâine. Dacă vrem să călătorim cu vaporul, telefonăm cu o zi înainte în port ca să aflăm prognoza meteo şi să putem izbuti ceea ce ne-am propus în acea călătorie. La fel şi Dumnezeu ne descoperă că cele nădăjduite nu sunt doar nădăjduite în mod simplu, ci deja se află în posesia noastră şi, în acelaşi timp, ne aşteaptă, şi de aceea putem să lepădăm trupul. Iar aceasta o facem *fără întristare.*

Sufletul, despărţindu-se de trup în pace, se îndreaptă către îngerul luminos şi vesel care vine din înălţime şi străbate neîmpiedicat, împreună cu el, văzduhul, fără să fie vătămat deloc de duhurile răutăţii, şi se înalţă cu bucurie şi cu îndrăzneală şi cu glăsuiri de mulţumire până ce ajunge să se închine Făcătorului şi să primească de acolo hotărârea de a fi rânduit împreună cu cei asemenea şi de aceeași măsură a virtuţii, până la învierea cea de obște.

În acel ceas al morţii, vei simţi că vrei să sari ca să-l întâlneşti pe îngerul luminos, vesel şi bucuros, care vine din înălţime. Împreună cu el străbaţi fără nicio opreliște văzduhul, pentru că niciun duh necurat nu are drepturi sau influenţe asupra ta. Sufletul tău a pregustat siguranţa şi înştiinţarea mântuirii lui încă de aici, şi de aceea se bucură, înălţându-se, chiar înainte de a primi hotărârea judecăţii particulare, pentru că cel ce ascultă de cuvântul lui Dumnezeu şi crede în El nu este judecat (*cf.* In. 5, 24). Așadar,

se înalță cu bucurie, cu curaj și cu glăsuiri de mulțumire până când va ajunge acolo Sus, nu pentru a fi judecat, ci pentru a se închina Făcătorului. Și, pentru că a primit încă de aici hotărârea Cerului că este mântuit, acum primește acolo cea de-a doua hotărâre, adică rânduirea sa cu cei asemenea lui în virtute, până la vremea învierii de obște.

Îți spun un cuvânt străin, și să nu te minunezi: Chiar dacă nu ai dobândit nepătimirea din cauza prejudecăților care, poate, te-au stăpânit, dar dacă totuși, în vremea ieșirii, te afli în adâncul smereniei, atunci vei fi înălțat mai presus de nori nu mai puțin decât cel nepătimaș. [62]

Acum, zice Cuviosul, te previn, ca să nu te miri de ceea ce îți voi spune, pentru că este un cuvânt uimitor, paradoxal, de nespus și de taină, dar adevărat: chiar dacă încă nu ai ajuns la nepătimire pentru că ești stăpânit de prejudecăți, dacă ai smerenie, vei fi înălțat.

O prejudecată este ceva pe care fie îl realizez eu dinainte, fie îl primesc de-a gata și, prin urmare, mă influențează, participă la viața mea. În viața bisericească, cuvântul „prejudecată" are, în primul rând, înțelesul de „idee", de „concepție" și de „simțire" care ne ocupă și ne ia în stăpânire, iar apoi suntem conduși de ea. De exemplu, eu cred că monahismul se afirmă atunci când are activitate socială. Aceasta este o idee a mea, o teorie, o părere. Ea îmi conduce sufletul, îl duce undeva, și, de aceea, încerc să găsesc în mănăstire modalități de activism social, și astfel viața mea intră pe un anumit făgaș. Un alt monah are o altă concepție.

Aceste prejudecăţi, aceste idei, simţământul pe care îl avem înlăuntrul nostru, experienţele vieţii noastre, îngrijorările care ne preocupă mintea, raţiunea, inima şi care, într-un anume fel, conduc într-o anumită direcţie fiinţa noastră, acestea ne tiranizează. Vin din lume la mănăstire deoarece cred că aici toate sunt sfinte. Văd însă că unul păcătuieşte, că altul minte, că celălalt este un păcătos, că un al patrulea este om rău, că un al cincilea se poartă urât cu mine. Atunci intru într-o criză şi spun: „Acesta-i monahismul?" Apoi însă, sunt târât şi eu. Aceasta este o prejudecată. *Chiar dacă nu ai dobândit nepătimirea.* Chiar dacă nu ai ajuns sau nu ai reușit să ajungi la nepătimire, pentru că ești influenţat de demoni şi de patimile tale, de prejudecăţile şi de ideologiile tale – prejudecata este, în special, cea mai profundă influenţă asupra părţii noastre irascibile, care ne îmboldește la rău şi ne face să vrem una şi să facem alta –, chiar dacă încă mai ai unele probleme, chiar dacă încă te mai chinuie ceva, tu ești de vină, pentru că nu folosești puterea slujirii sfinte. Cu toate acestea, dacă, *în vremea ieșirii, te afli în adâncul smereniei*, dacă te smerești pe tine însuţi, ajungând în adâncul smereniei, *vei fi înălţat mai presus de nori* nu mai puţin decât cel nepătimaș. Prin urmare, Dumnezeu nu îi primeşte în Cer doar pe cei nepătimași, ne primeşte şi pe noi, care încă nu am dobândit nepătimirea, şi ne pune şi pe noi *mai presus de nori*, fiind de ajuns să ne smerim.

Pentru că deși comoara celor nepătimași a fost adunată din toate virtuţile, totuși piatra de preţ a smereniei este mai valoroasă decât toate.

Omul nepătimaş şi-a adunat o comoară, iar comoara lui este alcătuită din toate virtuţile. Dacă nu ai această comoară, ai totuşi piatra preţioasă a smereniei. Această piatră de preţ este *mai valoroasă decât toate*. Da, încă nu ai nepătimirea, dar ești vrednic şi foarte vrednic datorită smeritei tale cugetări. Prin urmare, cel puţin smerește-te, ca să fii înălţat!

❂ ❂ ❂

Primind iertare de păcate de la Dumnezeu, slăvește-L pe Cel care nu ţine minte răul şi nu are răutate, întărindu-te cu toată puterea împotriva greșelilor săvârșite cu voia. [63]

Atunci când, aducând rugăciuni şi jertfe de iertare lui Dumnezeu pentru propriile tale căderi, primești iertarea, atunci să-L slăvești pe Dumnezeu pentru că nu ţine minte relele tale, ci îţi primește smerita-cugetare. Dar fii atent să nu păcătuiești din voia ta! Aceasta este o condiţie peste care nu se poate trece. Viitorul tău, nu cel veşnic, ci cel de peste o clipă, este nesigur dacă păcătuiești din voia ta. Ai drepturi în Împărăţia lui Dumnezeu numai dacă te străduiești *cu toată puterea* să nu faci din voia ta nicio greșeală.

De exemplu, ştiu că e păcat să mint. Dau însă peste o greutate şi, atunci, trag o minciună. Ce înseamnă asta? Înseamnă că nu am un loc lângă Dumnezeu fiindcă păcătuiesc din voia mea. Mă târăști tu cu vorbăria ta. Eu pot să mă împotrivesc, pot să tac, pot să plec. Este foarte ușor să plec, dar totuși nu plec. Prin

urmare, nu mă asigur pe mine însumi față de căderile de bunăvoie. Așadar, pot să fac greșeli, iar Dumnezeu să mă mântuie, când aceste greșeli sunt neștiute sau fără de voie, când sunt ceva care se săvârșește fără voia mea. Avem multe astfel de lucrări înlăuntrul nostru. Şi le vom avea în continuare, atâta vreme cât suntem atât de nedesăvârșiți!

Aceasta se întâmplă pentru că harul lui Dumnezeu nu a putut să ne înşface, fiindcă nu l-am lăsat noi. Când ne înşfacă și ne ia în mâna Lui, devenim ușori. Nu cădem în stări în care suntem stăpâniţi de alţii şi nu suntem duși în robie de ele. În viaţa zilnică, omul este, de obicei, stăpânit de alţii. Nu îţi spun, zice Cuviosul Teognost, despre cele pe care încă nu poţi să le ţii în frâu, chiar dacă greșești. Dar cele pe care le poţi înfrâna şi cele de care îţi dai seama trebuie să nu le faci.

Pentru că deși există o ispășire de fiecare zi până la ieșire, totuși tu te arăţi nerecunoscător dacă păcătuiești cu ușurinţă întru cunoștinţă.

Cu toate că şi păcatele de voie se curăţă în fiecare zi până în ceasul morţii, totuși tu te arăţi nemulţumitor dacă păcătuiești cu ușurinţă întru cunoștinţă. Elementul care îmi arată că nu sunt recunoscător faţă de Dumnezeu este faptul că *păcătuiesc cu ușurinţă întru cunoștinţă*. Adică, deși ştiu că ceva este păcat, totuși îl fac.

Când, fiind înrâurit de lucrarea dumnezeiescului har, te afli în rugăciune, cu lacrimi, înaintea lui Dumnezeu,

cazi la pământ, întinzându-te în chipul crucii, şi, lovindu-ţi capul, cere dezlegarea din cele de aici. [64]

Este foarte frumoasă această frază, potrivită cu duhul Cuviosului Teognost! Când se întâmplă să treci prin momente în care ești luat în stăpânire de alţii, când una vrei şi alta faci, atunci arată iubirea ta lui Dumnezeu, evitând tot ceea ce te îndepărtează de El! Dar când lucrează asupra ta harul şi te simţi ușor, atunci *cazi la pământ, întinzându-te în chipul crucii*, şi, lovindu-ţi capul, cere dezlegarea de viaţa pământească! Spunând aceasta, Cuviosul nu vrea să arate durerea, cenușa şi haina de păr (*cf.* Cartea Esterei 4, 1-2; Mt. 11, 21) pe care o voi purta ca să-I arăt, oarecum, lui Dumnezeu durerea mea pentru păcatul săvârșit. Biserica nu îngăduie omului, în nicio situaţie, să fie trist sau, când este trist, să săvârșească fapte care îl aduc într-o stare şi mai rea. Când omul se bucură, poate să se pocăiască şi să plângă. Când se bucură, poate să-și apese sinele și să-l pogoare până în cele mai de jos ale iadului, poate să îşi smerească cugetul şi să aibă mintea sa în iad. Prin urmare, când trăiești astfel de clipe, să cazi la pământ şi să ceri *dezlegarea din cele de aici*! Şi continuă:

[Cere dezlegarea din cele de aici] *ca pe o eliberare de stricăciune şi o înstrăinare de ispite. Însă nu după cum voiești tu, ci după cum crede Dumnezeu: când şi unde vrea. Dorești și iubești deja plecarea de aici atunci când, odată cu lacrimile, ai plecat spre Domnul, în abisul smereniei, ca să stai fără de grijă faţă de arderea dorului şi*

a rugăciunii. Dar încă mai rabzi amânarea, Dumnezeu prevăzând ceva mai bun (cf. Evr. 11, 40).

Cum vede lumea moartea şi boala, şi cum le vede Cuviosul! Le vede ca pe o eliberare de stricăciune şi ca pe o îndepărtare de ispite. Așadar, cere slobozirea ta, dar fii atent să nu o faci cu o voie încăpăţânată, ci așa cum vrea Dumnezeu, când vrea şi unde vrea! Tu doar să fii pregătit şi să ceri! Dar dorinţa ta de a pleca din această viaţă, de a te despărţi de trup să fie atât de mare, încât să semene cu o flacără, iar rugăciunea ta pentru plecarea din această viaţă să fie un incendiu şi să preferi să mergi la Domnul cu lacrimi.

Aceasta înseamnă că, deși trăieşti, totuși bunăvoinţa inimii tale şi voia ta sunt să părăsești viaţa, înseamnă că nu mai ai planuri pentru această viaţă, nu vrei să faci lucruri mari, „să scrii istorie“, nu ai nicio dispoziţie să faci ceva anume. Dispoziţia ta este dorul arzător după Dumnezeu. Te-ai mortificat faţă de orice altceva care încearcă să te atragă în viaţă. Așadar, dacă preferi să mergi la Hristos, atunci să ceri dezlegarea din această viaţă, dar să nu te preocupe când vei pleca, cât te va mai ţine Dumnezeu aici. Să accepţi cu răbdare amânarea făcută de Dumnezeu în viaţa ta, pentru că El prevede pentru tine ceva mai bun.

Dar să cauţi, cu silire şi cu jurământ, ceea ce încă nu ai reușit, făcând şi zicând şi cercetând toate, ca să nu cazi de la Dumnezeu.

Ceea ce încă nu ai reușit este faptul că Dumnezeu încă nu te-a luat la El, că nu te-a izbăvit din robia acestei vieţi. Scopul oamenilor este să trăiască ani mulţi. Pentru noi, nereușita este să rămânem în această viaţă. Cuvintele Apostolului Pavel, care spune că vrea „să se dezlege" (Flp. 1, 23), nu sunt o figură de stil, sunt o trăire a Bisericii, a oamenilor care trăiesc cu adevărat cugetul Trupului lui Hristos. Nu pot să-L slăvesc pe Dumnezeu dacă încă mă tem de felul în care mă voi înfăţişa, acolo Sus, înaintea Lui. Nu pot să-L slăvesc pe Dumnezeu mai mult decât prin dezlegarea mea de viaţă, pentru că astfel particip la sfinţenia sfinţilor şi sunt faţă în faţă cu Dumnezeu (*cf.* 1 Cor. 13, 12). Slava mea cea mai mare este să reușesc această moarte, care este viaţa mea în Hristos.

Așadar, să nu contenești să urmărești ceea ce încă nu ai izbutit! Pe de o parte, să aştepţi cu răbdare şi să accepţi amânarea, când şi unde va vrea Dumnezeu să te ia, dar tu să te străduiești cu o silire duhovnicească să nu îţi ratezi ţelul, care este moartea. Să le faci pe toate şi să I le spui pe toate lui Dumnezeu, așa încât să-I atragi iubirea şi să te ia la El. Să te preocupi cu Hristos de schimbarea fiinţei tale, ca să reușești strămutarea ta la Cer.

Capul prezent se referă la bucuria şi la mulţumirea noastră pentru dezlegarea din această viaţă. Aceasta este viaţa monahală! Putem să apreciem singuri dacă suntem niște monahi împliniţi sau nu, dacă avem trăirile şi strigările de bucurie ale inimii despre care vorbește Cuviosul Teognost. Nu numai el vorbește despre ele. Toţi Părinţii ascetici spun aceleași lucruri. Ei spun şi repetă aceleași

cuvinte, aceleași înțelesuri, pentru că acestea sunt „pâinea și măslinele“ noastre. În lume se spune „pâine și brânză“. Pâinea și măslinele sunt cele care ne hrănesc în fiecare zi.

Multe suflete simple au aceste strigăte de bucurie în inima lor. La spovedanie varsă lacrimi, plâng. Cei mai dificili pentru a le trăi pe cele cerești sunt monahii. Proverbul care spune că „s-a înecat într-o lingură de apă“[1] este valabil pentru monahi. Nu există loc mai bun pentru mântuire decât mănăstirea! Dar, pentru că ne-am obișnuit cu cele sfinte, mintea noastră slăbește din cauza păcatelor de voie, care ni se par niște amănunte, niște mărunțișuri. În realitate, ele sunt niște submarine care scufundă corabia sufletului nostru. De aceea un monah se pocăiește foarte greu dacă nu s-a pocăit o dată pentru totdeauna. Când spovedește aceleași păcate pentru a doua, a treia sau a patra oară înseamnă că, de fapt, nu se pocăiește.

Așadar, să fim atenți! Acum, când am intrat în sfântul și marele Post, dacă putem, să facem o nouă primă spovedanie! Nu o spovedanie în înțeles tipiconal, ci să mă spovedesc Domnului *cu jurământ*. Să jur, oarecum, lui Dumnezeu: „M-am schimbat, Dumnezeul meu, s-a terminat cu păcatul, nu mai pot să fac niciun păcat!“ Apoi se deschide drumul către nepătimire, către smerenie, drumul împreună-strălucirii cu Dumnezeu. Deja dănțuim împreună cu Dumnezeu în lumina și în iubirea și în bucuria lui Dumnezeu!

---

[1] Se spune despre cineva care are dificultăți într-o chestiune foarte simplă. (n.tr.)

9

Astăzi aş dori să continuăm capetele Cuviosului Teognost, capete care sunt atât de frumoase, iar limba lor este foarte simplă şi uşor de înţeles.

Pentru că eşti purtător de trup, să nu încerci să iscodeşti cum sunt cele inteligibile, chiar dacă partea raţională a sufletului tinde către acelea prin curăţie. [65]

Pentru că eşti purtător de trup, să nu vrei să scotoceşti cerul, să-L ispiteşti pe Dumnezeu ca să-ţi dea harisme mari şi descoperiri duhovniceşti! Pentru că sufletul nostru este o materie inteligibilă (νοερά οὐσία), are tendinţa să se îndrepte către prima Minte (πρῶτον Νοῦν), către Mintea fără de început, către Dumnezeu, să se îndrepte spre cele cereşti, dar lucrul acesta îl poate izbuti doar prin curăţie. Când sufletul se curăţă de păcatele de voie şi când patimile lui sunt şterse, atunci el devine prin firea sa un scrutător al celor cereşti. Dar tu, zice Cuviosul, să nu cauţi astfel de harisme! Verbul ἀνερευνῶ (a iscodi)

este compus din adverbul ἄνω (sus) și verbul ἐρευνῶ (a cerceta), și se referă la aceste înalte taine duhovnicești.

Căci, până ce partea netrupească amestecată cu suflarea și cu sângele nu se va desface de grosime și nu va fi împreună cu cele inteligibile, nu poate să cugete la acestea, nici să le înțeleagă așa cum trebuie.

Dacă, zice Cuviosul Teognost, partea inteligibilă a sufletului, care acum este împiedicată de răsuflare și de sânge, nu este slobozită de grosimea materiei și dacă nu se va găsi împreună cu cele inteligibile, nu va putea să se gândească la ele și nici să le înţeleagă așa cum trebuie.

Care este sensul acestei fraze? Sensul este că sufletului i se vor deschide înainte toate tainele numai atunci când va fi izbăvit de stricăciune și de veșmântul trupesc și va merge în Cer. Când sunt curat, smerit și un om duhovnicesc, chiar dacă nu am nicio harismă a simţirii şi cunoașterii duhovnicești, acolo Sus mi se vor descoperi toate, așa cum au fost descoperite și sfinţilor. Aici, Cuviosul Teognost vrea să micșoreze mândria şi curiozitatea omului. Încearcă să nu le lase să se înalţe la Dumnezeu. De cele mai multe ori, oamenii mici la suflet, cei mândri, cei care vor să placă lumii, rataţii, leneșii, palavragiii, cei care nu se interesează cu adevărat de Dumnezeu iscodesc tainele lui Dumnezeu şi cer harismele cerești. În general, aceștia sunt oamenii rataţi duhovnicește, monahii rataţi.

Dar tu să nu vrei să le iscodești pe cele inteligibile, ci să nădăjduiești în ele! Să ai siguranţa că toate aceste

bunuri şi toate descoperirile le vei găsi în Cer, când Îl vei întâlni pe Dumnezeu faţă către faţă (*cf.* 1 Cor. 13, 12). Acum însă ce vei face?

Aşadar, pregătindu-te să ieşi din materie către cele imateriale şi luminoase, ca dintr-un al doilea pântece întunecat al mamei, veseleşte-te slăvind pe Binefăcătorul, Care ne trece prin moarte către cele nădăjduite!

Acum, zice Cuviosul, pregăteşte-te pe tine însuţi, înfrumuseţează-te! După cum mireasa se împodobeşte pentru mire, tot aşa să-ţi împodobeşti şi tu sufletul, ca să fie gata în orice clipă să iasă din materie, din trup. Pentru că, aşa cum este nefiresc ca pruncul să nu iasă din pântecele mamei când se împlinesc cele nouă luni de sarcină – dacă nu iese, e în primejdie să moară şi mama, şi copilul, şi să nu vadă niciodată lumina –, tot aşa e vai de tine dacă timpul vieţii tale aici, pe pământ, se prelungeşte! Pământul este un pântece, un mitras din care trebuie să ieşi ca să intri în lumina cea adevărată.

De aceea preocuparea ta să fie înfrumuseţarea, împodobirea sufletului tău, ca să fii pregătit să sari pe malul celeilalte vieţi şi să mergi către cele imateriale. Iar aceasta să o faci cu bucurie, cu prăznuire, slăvindu-L pe Dumnezeu că te-a învrednicit să te împodobeşti pe tine însuţi şi să treci, prin moarte, la veşnicie.

În primul rând, aşadar, să te pregăteşti pentru ca sufletul tău să fie pus în rânduială pentru cealaltă viaţă şi să nu te intereseze când vei muri. În al doilea rând:

Fii cu trezvie pururea din cauza demonilor necinstitori care umblă împrejurul nostru și uneltesc pururea împotriva bunei noastre voiri și păzesc cu viclenie călcâiul nostru (cf. Fc. 3, 15), adică sfârșitul vieții! Tremură până la ieșire, pentru că viitorul este necunoscut, ca unul ce ești zidit schimbător și nestatornic, datorită voinței libere!

Fii cu trezvie, să fii priveghetor! Este important lucrul pe care ni-l spune aici Cuviosul Teognost. Așa cum îngerul este duh, așa cum sufletul meu este duh și fiecare dintre noi este o persoană, tot așa și demonul este o persoană de natură duhovnicească, dar pervertită. Noi uităm că demonul este persoană, uităm că în spatele tristeţii noastre, în spatele frământărilor noastre, al egoismului nostru, al cuvintelor noastre, al ispitelor noastre, al căderilor noastre se află un demon. Nu există păcat fără demon, așa cum nu există fum fără foc și foc fără o oarecare materie și o anumită cauză care a aprins focul, cum ar fi, de exemplu, o rază puternică de soare.

Cuviosul i-a caracterizat pe demoni drept *necinstitori* și spune că umblă împrejurul nostru intrând şi ieșind din noi. În timp ce trăncănești cu altul şi caști, în timp ce ești ispitit, în timp ce ai gânduri, în timp ce spui: „Nu contează, să trag un pui de somn!", în acel moment chilia ta este plină de demoni. Iar tu, ca şi cum n-ar exista niciun demon în chilia ta, spui: „Nu contează...". Vă daţi seama cât de stupizi suntem? Cât de orbi? Cât de lipsiţi de înţelegere? Nu înţelegem că viaţa noastră nu este doar cea dintre mine și Dumnezeu, ci de o parte este Dumnezeu și de cealaltă este

demonul. Prin urmare, trebuie să știu că orice lucru care înclină spre păcat este de la demoni.

Nu putem să trecem cu vederea învățătura Bisericii noastre despre demoni, întrucât ea decurge din Sfânta Scriptură, din scrierile Părinților și din experiența întregii Biserici. Și, după cum cred că Dumnezeu este prezent, trebuie să cred, la fel de tare, că sunt prezenți și demonii, nu numai unul singur. Demonii nu sunt o putere, ci sunt persoane. Ei, zice Cuviosul, uneltesc împotriva bunei noastre voințe. Când văd că pășim puțin mai bine, ne atacă *și păzesc cu viclenie călcâiul nostru.* Pun neîncetat piedici strădaniei noastre de a trăi o viață duhovnicească. Ba, mai mult, ne înțeapă cu viclenie călcâiul. Substantivul „călcâi" are înțelesuri teologice minunate, dar nu le vom tâlcui. Este luat din *Facere*, unde se spune că Hristos va zdrobi capul demonului, iar demonul Îi va împunge puțin călcâiul, Îl va duce pe Hristos la Cruce (*cf.* Fc. 3, 15).

Cuviosul dă acestui cuvânt un înțeles mistic. Deoarece călcâiul este ultimul element al trupului nostru, Cuviosul îl folosește ca imagine pentru desăvârșirea vieții noastre, ca imagine a morții. Cu această imagine vrea să ne spună: „Cu cât călătorești spre moarte, cu atât să-ți sporești atenția față de demoni! Cu cât trece timpul, cu atât mai mult să te temi și să crezi în lucrarea demonilor: să crezi că există și că, dacă faci vreun rău, acesta este demonic. De exemplu, vii și îmi spui: „Mă gândesc să..." Nu tu te gândești, ci demonii ți-au spus lucrul la care te gândești! Te-ai mâniat, invidiezi, te-ai înfuriat, ai răstălmăcit cuvintele altuia, ai greșit – e clar

că a intrat demonul în tine! De aceea spune că demonul va reuși să ne lovească puţin călcâiul.

Să ne amintim un cuvânt al Domnului care corespunde expresiei *sfârșitul vieţii*, cuvânt pe care Domnul l-a spus către ucenici cu puţin înainte de moartea Sa: „Voi sunteţi curaţi, însă trebuie să vă spăl doar picioarele, pentru că e firesc să aibă o oarecare întinăciune, de vreme ce umblaţi desculţi" (*cf.* In. 13, 10). Sensul cuvântului este că demonii nu au nicio putere asupra noastră, așa încât să ne netrebnicească. Noi ne supunem demonului şi ne netrebnicim. El poate doar să ne înţepe. Adică poate să arunce asupra noastră puţină necurăţie, dar noi putem să o îndepărtăm.

Dar din clipa în care primesc gândul, sugestia pe care mi-o aruncă înlăuntru demonul, devin robul lui. De exemplu, îţi văd chipul şi îmi dau seama că ai ceva cu mine, și spun: „Îl aranjez eu acum, îi arăt eu lui!", și vin să te necăjesc. Aceasta este o sugestie a celui viclean, este o viclenie, și încă una mare, pentru că îl smintesc pe fratele meu, chipul lui Dumnezeu. Prin urmare, Cuviosul vrea să spună că vom avea parte de anumite înţepări ale călcâiului, dar acestea nu pot să ne schimbe. Trebuie însă să stăm cu priveghere înaintea demonilor, să lucrăm trezvia, așa încât să le putem rândui pe toate de îndată.

Dar nu ajunge, zice Cuviosul, să fii atent faţă de demon, ci trebuie să și tremuri până în ceasul ieșirii tale, pentru că nu ştii ce se va întâmpla atunci, unde vei merge. Ești sigur că vei merge în Cer, că vei câştiga viaţa veşnică, raiul? Dacă ești sigur, atunci e bine. Dacă însă nu ești sigur, atunci să priveghezi și să tremuri,

pentru că, în primul rând, ești schimbător în ceea ce privește firea, adică se poate să cazi chiar și în clipa în care stai; iar în al doilea rând, ai voința ta liberă, libertatea ta, care e schimbătoare. Astăzi vii să te spovedești, îmi mărturisești păcatul tău şi îmi spui: „Gheronda, n-o să-l mai fac!“, dar după două luni cazi din nou. Ce înseamnă aceasta? Că voința ta liberă s-a schimbat. Ieri spuneai una, astăzi gândești alta. Un gând oarecare te-a schimbat. De aceea trebuie să ne temem până în ceasul morții noastre.

Când vrăjmașul simte că sufletul nostru a ajuns la măsuri mari de virtute, atunci ne întâmpină cu ispite sălbatice și înfricoșătoare. [66]

Mai cu seamă când sufletul ajunge la mari înălțimi ale virtuții, zice Cuviosul, vrăjmașul ne aduce mai multe ispite. Cu cât diavolul vede că ajungem la înălțimea virtuții, cu atât mai mult ne ispitește. Prin urmare, când suntem receptivi la înțepătura diavolului, adică fie când nu suntem atenți, fie când am ajuns la înălțimea virtuții, demonul devine înfricoșător.

Iar aceasta se vădește din cuvintele rugăciunii și din ridicarea mai presus de perechea materială, adică de trup și de simțuri.

Foarte frumoasă este această frază! Să nu ceri, spunea în capul anterior, harisme cerești! Să te pregătești, așa încât să fii gata pentru ceasul ieșirii tale! De asemenea, să înțelegi că în spatele fiecărei ispite pe care

o ai sau al gândurilor tale, în spatele fiecărei întristări sau strâmtorări, în spatele fiecărei akedii, neatenţii sau moţăieli se ascunde demonul. Dă-i una cu piciorul!

Acum, Sfântul se referă la măsurile înalte. Din ce înţelegem că cineva a ajuns la măsuri înalte de virtute? Mai întâi, înţelegem din felul în care se roagă, mai ales din ceea ce spune la rugăciune. Își exprimă sinele, sau exprimă păcatul său? Exprimă slava lui Dumnezeu, nădejdea, credinţa în Dumnezeu, sau se exprimă pe el însuși? De cele mai multe ori ne exprimăm pe noi înşine.

De exemplu, se poate să plâng la rugăciune. Dar de ce plâng? Pentru că, în adâncul sufletului, nu vreau să mă schimb și să ajung un om smerit, stărui în anumite elemente proprii, vreau să ajung și eu cineva. Și cum ajung cineva? Plângând la rugăciune. Aceasta înseamnă că nu Îl cer pe Dumnezeu, ci afirmarea fiinţei mele. Sau cer să mă fac bine. Atunci mă mai interesez de Dumnezeu? Nu, ci de mine însumi. Când cer ca Stareţul meu să mă înţeleagă, oare mă mai interesez de Dumnezeu? Nu, ci de mine însumi. Vreau ca Stareţul să mă înţeleagă, să-mi dea dreptate. Când ne rugăm pentru alte persoane, ce exprimăm? Legătura noastră cu oamenii, nu cu Dumnezeu. Când ne rugăm şi cerem de la Dumnezeu să ne arate iubirea Lui, Îl cerem pe Dumnezeu? În mod limpede, tot pe noi înşine ne exprimăm.

Așadar, înţelegem că cineva a ajuns la măsuri mari de virtute, în primul rând, din rugăciunea lui smerită, iar în al doilea rând, din strădania pe care o face să se schimbe din înclinaţia spre cele trupești și cunoscute cu simţurile: *din ridicarea mai presus de perechea materială,*

adică de trup și de simțuri. Izbăvirea de tendința spre cele trupești este înălțarea trupului, a cugetului trupesc, iar izbăvirea de tendința spre cele cunoscute cu simțurile este nepătimirea. Așadar, omul care a ajuns „cineva" se vede din rugăciunea sa smerită, din neîmpătimirea față de cele trupești și din nepătimire. Adică nu se leagă de nimic și nu are legături, nu îl preocupă niciun fel de probleme.

❂ ❂ ❂

Nu este o altă luptă mai mare decât a neprihănirii și a fecioriei. Chiar și îngerii se minunează de cel ce cinstește necăsătoria și care este încununat nu mai puțin decât luptătorii. [67]

După ce Cuviosul Teognost ne-a spus cine sunt cei care ajung la măsuri înalte și pe care Dumnezeu îi iubește și îi binecuvântează, acum întreabă unde poate să dobândească cineva rugăciunea, nepătimirea și lipsa oricărei tendințe pătimașe spre ceva. Oare nu cumva în lume? Nu, ci numai la mănăstire! Asta înseamnă cuvintele: *Nu este o altă luptă mai mare decât a neprihănirii și a fecioriei.* Dacă alegi calea *neprihănirii și a fecioriei*, adică viețuirea monahală, nu există o altă luptă mai înaltă decât aceasta. În loc să ai în lume mii de ispite, mai bine să ai una singură la mănăstire. Care este această ispită? Fratele tău care te ispitește. Să înveți să nu te lași influențat de el! Aceasta este fecioria și neprihănirea și curăția inimii tale, pentru că din inimă ies toate relele.

Chiar și îngerii se minunează de cel care cinstește și preferă necăsătoria, care le leapădă pe toate și merge la mănăstire. Acesta *este încununat nu mai puțin decât luptătorii.* Prin substantivul *luptători* (ἀθλητάς) îi înțelege pe martiri.

Pentru că de câtă trudă și de câte lacrimi are trebuință cel legat de trup și de sânge, care se grăbește să imite neîncetat imaterialitatea celor netrupești prin curăție? Atât de mare și de înaltă este această virtute cu adevărat, încât puțin lipsește să pară cu neputință, ca fiind mai presus de fire, dacă Dumnezeu nu ar veni în ajutor de Sus.

Dar înțelegeți, zice Cuviosul, de câtă sudoare și trudă are nevoie cineva care se grăbește să imite prin curăție cetele netrupești ale îngerilor! Așadar, pentru că este o realizare mare și înaltă, putem spune că e cu neputință de atins. Cuviosul vrea să spună că reușita aceasta nu se bazează pe mine însumi, ci pe Dumnezeu, și atunci, bineînțeles, Dumnezeu mă ajută de Sus. Dar, pentru că la mănăstire există unele patimi care ne distrug legătura cu Dumnezeu, Cuviosul continuă:

Trupul umplut de must prin multa băutură și prin mult somn e o mare piedică spre neprihănire. [68]

La mănăstire, multa băutură și somnul mult reprezintă o problemă. Prin expresia *multa băutură* înțelege, mai întâi, mâncarea, pentru că, dacă mănânc, mi-e sete și beau. Beau apă sau chiar vreo băutură. Monahul însă, imitând ceata îngerească, pe Prorocul Ioan Botezătorul

și pe toţi ceilalţi proroci, nu trebuie să bea vin, decât dacă se află undeva în vizită sau dacă i-o cere sănătatea. Atunci poate să bea puţin. Când spunem „sănătate", înţelegem ceea ce spune Noul Testament, și anume că vinul se bea „ca medicament" (1 Tim. 5, 23). În zilele noastre, ştiinţa medicală nu mai vorbește despre vin ca medicament. Pentru adevăratul monah, care vrea să ajungă la măsurile rugăciunii înalte, este valabil cuvântul „vin şi sicheră nu bea" (*cf.* Lev. 10, 9), în afara vreunei situaţii constrângătoare. Noi punem vin pe masă la trapeză nu ca să-l bem, ci ca să arătăm că preferăm fecioria.

Ca să spunem adevărul, doar omul trândav are tendinţa să bea vin şi băuturi alcoolice. Există o excepţie, anume când avem o suferinţă cardiovasculară. Atunci, dacă bem puţin vin, mai ales roșu cât mai închis, prindem puţină putere. Așa cum iei medicamentul pentru vasele de sânge, tot așa poţi să bei şi vinul. Dar noi nu avem nevoie de astfel de lucruri! Iar dacă vreţi, atunci să preferaţi medicamentul, și nu vinul, pentru că nici Biserica noastră nu îl vrea. În timp ce recomandă medicamentul, refuză băutul de vin. Așadar, omul care bea nu ajunge la măsura desăvârșirii, decât dacă este silit să bea din anumite pricini.

Hidratându-ne trupul cu băutură, chiar și cu multă apă, în afara anumitor boli, suntem împinşi la somn. Vinul, ceaiurile calmante, laptele produc întotdeauna somn și sunt *o mare piedică*. Cuviosul nu spune „cea mai mare", ci „mare", ceea ce înseamnă că nu o compară cu nicio altă piedică. Nu ne vorbește despre alte rele, pentru că, dacă le avem pe acestea două, sunt de ajuns. Și continuă:

Iar neprihănirea adevărată rămâne nemișcată chiar şi în faţa nălucirilor din somn.

Când nu bei vin, când nu mănânci multă mâncare și nu dormi mult, atunci dobândești neprihănirea, adică mintea ta are trezvie, este înțeleaptă, priveghetoare. Atunci, chiar dacă încă mai ai năluciri în timpul somnului care produc o anumită aţâţare a trupului, mintea îţi rămâne neclintită. Mintea omului care nu doarme mult, care nu bea şi nu mănâncă mult devine trezvitoare şi rămâne cu totul netulburată de orice i se întâmplă în timpul somnului sau în vis; nu este influenţată deloc.

Pentru că alergarea minţii către acestea [năluciri] *este o dovadă că poartă încă în adânc boala patimii.*

Dar dacă se întâmplă să ai noaptea vreo nălucire, zice Cuviosul, iar apoi îţi amintești de ea, aceasta înseamnă că mintea ta a absorbit-o şi că nu ești curat. *Alergarea minţii către acestea.* Când mintea ta merge la cele pătimite noaptea, aceasta este *o dovadă* că, lăuntric, ești bolnav duhovnicește. Așa cum cancerul se răspândește în întregul organism, adică face metastaze, sau așa cum virusul pătrunde în toate mădularele trupului, tot așa se răspândește şi în sufletul tău boala duhovnicească.

Iar dacă [mintea] *se învredniceşte prin har să vorbească în somn, fără trup, cu Dumnezeu, atunci ea rămâne neatinsă* [de năluciri], *iar pentru sufletul și trupul care*

se odihnesc este un paznic treaz, ca un câine ce veghează asupra lupilor care pândesc, nelăsându-se furat de ei.

Acum, Cuviosul Teognost trece de la boală la sănătate. Mai înainte am spus că, dacă mintea a fost înrâurită de vreo nălucire de noapte şi şi-o aminteşte dimineaţa, lucrul acesta este un element negativ. Pozitiv este ca, atunci când dorm, mintea mea să vorbească cu Hristos. Acesta este un dar al lui Dumnezeu. Când sunt treaz, trupul lucrează și ajută sufletul să vorbească cu Dumnezeu. Îngenuncherile, metaniile, înălţarea mâinilor, lacrimile, osteneala, statul în picioare, truda, mersul încolo şi încoace ca să nu mă ia somnul – toate acestea sunt participarea trupului. Când dorm, trupul nu participă, iar sufletul lucrează singur. Adică trupul nu lucrează favorabil.

Prin urmare, când văd că mintea mea vorbește în somn cu Dumnezeu înseamnă că mintea mea rămâne neinfluenţată de năluciri şi că este un *paznic treaz*, adică păzește cu adevărat sufletul și trupul în timp ce acestea se odihnesc, așa încât nici trupul, nici sufletul nu pățește nimic. Mintea aceasta hrănită cu Dumnezeu este ca un câine priveghetor și atent din cauza lupilor care pândesc, dar care, în cele din urmă, nu pot să-i facă rău.

Vedeţi cum Cuviosul vrea să fim oameni duhovnicești autentici? Când suntem treji, vrea să nu mâncăm și să nu bem mult şi să fim neprihăniţi, iar în timpul somnului, mintea noastră să poată vorbi cu Dumnezeu.

Îți spun un cuvânt uimitor, și să nu te minunezi! Este între Dumnezeu și suflet o taină ce se săvârșește întru

ascuns. Dar ea ține de măsurile cele mai înalte ale curăției desăvârșite, ale iubirii și ale credinței, când omul împăcat la culme... [69]

Cuviosul Teognost a spus ceva asemănător și în capul al 6-lea, dar acum mai adaugă ceva. Vă spun, zice el, o taină care se săvârșește între Dumnezeu și sufletul celor care au ajuns la măsurile desăvârșitei curăţii şi ale iubirii și credinţei, al celor care s-au pocăit cu adevărat și pe care Dumnezeu i-a iertat. Nu înseamnă că cineva care se spovedește, iar preotul îi citește rugăciunea de dezlegare, s-a împăcat cu Dumnezeu. Spovedania este o taină care, în mod fundamental, se săvârșește o singură dată. Când se repetă înseamnă că ne străduim să ne împăcăm cu Dumnezeu şi să-I arătăm pocăinţa noastră, dacă, desigur, rămânem neschimbaţi şi nu cădem în păcate de voie și vădite.

Rugăciunea de iertare pe care o citim la Sfântul Munte în fiecare vineri este o rugăciune care nu dă iertarea ca atare, ci este un ajutor al lui Dumnezeu. Îl chemăm pe Dumnezeu să ajute la pocăinţa fiecărui om. De aceea și cerem vreme de pocăinţă[1], așa încât omul să-şi poată dovedi pocăinţa. Și, în cele din urmă, dacă a dovedit ani îndelungaţi că nu mai păcătuieşte de bunăvoie şi că, dacă ştie că un lucru este păcat, nu-l mai

[1] În anumite mănăstiri din Sfântul Munte, vinerea, la Pavecernița mică, se citesc rugăciunile de dinainte de Sfânta Împărtășanie, după care egumenul sau preotul de rând citește rugăciunea de dezlegare, fără să premeargă spovedania.

face, atunci îi citim rugăciunile de dezlegare. Aceasta înseamnă că, pentru mine, păcatul s-a terminat, că nu mai stăpânește în trupul meu, în ființa mea, că am arătat limpede că m-am pocăit cu adevărat. Acesta este înțelesul expresiei *ale curăției desăvârșite.*

[Când omul împăcat la culme] *se unește cu Dumnezeu prin legătura cu El în rugăciune și contemplație necontenită. Prin aceasta Ilie a închis cerul cu secetă (cf. 3 Împ. 17, 1) și a ars cu foc ceresc jertfa (cf. 3 Împ. 18, 36-38); iar Moise a tăiat marea (cf. Ieș. 14, 21) și l-a biruit prin întinderea mâinilor pe Amalec (cf. Ieș. 17, 11-13); iar Iona a scăpat din chit și din adânc (cf. Iona 2, 2-11). Căci cel ce s-a învrednicit de aceasta* [taină] *Îl silește pe Dumnezeu, Cel foarte iubitor de oameni, să facă ce vrea el.*

Când te-ai împăcat și te-ai unit cu Dumnezeu prin prin legătura cu El, prin intermediul rugăciunii și al contemplației neîncetate, atunci vei primi harismele pe care le-au primit sfinții. Pe cât le ceri, pe atât nu le primești, pe atât te îndepărtezi de ele, pe atât devii mai grosolan și mai aspru, mai acru și mai agresiv față de ceilalți, mai rău și mai păcătos, cu atât devii mai mândru, te dezamăgești și ajungi, în cele din urmă, în cea mai rea viață. Cei care cer harisme mari, de cele mai multe ori sunt fie niște nefericiți, fie într-o zi vor pleca din mănăstirea lor.

Prin urmare, ceea ce poți să urmărești în viața ta duhovnicească este, mai întâi, să oprești păcatul și să devii una cu Dumnezeu. În al doilea rând, să te rogi. În al treilea rând, să-L contempli pe Dumnezeu. Când le vei

izbândi pe acestea, atunci vei primi harismele sfinţilor. Ilie a primit în acest fel harismele de a închide cerul și de a face să coboare foc peste jertfă. Moise a despărţit marea şi, când îşi ridica mâinile, Amalec era biruit. Nu pentru că își ridica el mâinile, ci pentru că această ridicare era un simbol al vieţii duhovnicești. La fel și Iona a scăpat din pântecele chitului și din adânc pentru că s-a pocăit cu adevărat și s-a smerit, fiind aruncat în mare, unde s-a rugat preînchipuind semnul crucii.

Căci cel ce s-a învrednicit de aceasta [taină] *Îl silește pe Dumnezeu, Cel foarte iubitor de oameni, să facă ce vrea el.* Când voi dobândi adevărata pocăinţă şi nu mă mai schimb – adică nu acum să mă înfurii, iar apoi să fiu vesel, acum să-ţi spun „da", iar apoi „nu", acum să mă bucur, iar apoi să mă întristez – și când devin una cu Dumnezeul meu cel iubitor de oameni și nu mă mai tem de El, atunci Îl apuc ca un copil al Lui și Îi spun: „Dumnezeul meu, vreau să faci pentru mine aceasta! Dumnezeul meu, vreau să mă ajuţi în cutare problemă!" Dumnezeu Îşi îngăduie să fie silit de noi, oamenii, să-L ducem unde vrem, atunci când ne vom învrednici să ajungem la această stare.

❂ ❂ ❂

În capul următor, Cuviosul Teognost, amintindu-și de Patimile şi de chenoza Domnului, dar, în același timp, și de propria noastră unire cu Trupul și cu Sângele Lui, ne subliniază măsura de smerenie la care trebuie să ajungem. Toate capetele lui sunt simple și de mare ajutor pentru perioada Postului Mare pe care o străbatem.

Rușinându-te de Patimile Domnului și de deșertarea lui Dumnezeu-Cuvântul pentru noi, dar și de jertfa și de amestecarea în noi a Trupului și a Sângelui de-viață-făcător și dumnezeiesc, de care ne-am învrednicit nu numai să ne împărtășim, ci și să le slujim, smerește-te pe tine însuți ca o oaie de junghiere, socotindu-i pe toți ca fiind cu adevărat mai presus de tine. [70]

Din cinstire față de faptul că Dumnezeu a lăsat cerul și S-a pogorât pe pământ și a murit pentru tine, smerește-te cât poți pe tine însuți! Prin verbul „smerește-te", Cuviosul nu înțelege să ai smerită-cugetare, ci să te smerești, să fii ultimul. Să fii batjocorit, iar tu să te bucuri. Să ți se spună: „Du-te acolo!", iar tu să mergi fără să te împotrivești fratelui tău. Să te smerești, să te umilești, mai întâi pentru că așa a suferit și Hristos: a fost pălmuit, a fost batjocorit, a fost bătut cu vergile, câte nu a suferit! Dacă nu pătimești și tu de la ceilalți aceleași suferințe, nu poate fi vorba să izbutești ceva. În timp ce noi, îndată ce ne deranjează celălalt, ne răzvrătim și căutăm să ne îndreptățim. Iar dacă Stareţul îți spune: „Copilul meu, chiar atât de greu este să accepți ocara fratelui tău? Ce vei păți?", tu te înfurii dintr-odată. Ce înseamnă aceasta? Că nu te gândești la legea duhovnicească, ci te gândești numai la propria ta tihnă. Dar, pentru că Dumnezeu a pătimit, trebuie să cinstești aceasta și să pătimești și tu.

În al doilea rând, să te smerești pe tine însuți pentru că mănânci Trupul și bei Sângele lui Hristos. Dacă te-ai învrednicit să fii și preot, acesta este un motiv în plus ca să te

smerești pe tine însuţi ca o oaie gata de junghiere. Să vrei ca fratele tău să te umilească până la această măsură. Când fratele tău se ceartă cu alţii înseamnă că are o ispită înlăuntrul lui, că este un om care nu are viaţă duhovnicească.

Nimeni nu-l judecă şi nu-l osândește pe fratele lui atunci când simte că el însuşi este un osândit. Nimeni nu vede că celălalt a păcătuit decât atunci când el însuşi păcătuiește. Nimeni, dacă este neprihănit şi curat, nu-l dispreţuiește pe celălalt, nici nu gândește ceva rău despre el, chiar dacă acela a căzut în curvie. Doar când este întinat se va gândi că fratele său curvește. Dacă o mai și spune la alţii, atunci va cădea cu siguranţă în același păcat sau chiar în altele şi mai mari.

De aceea smerește-te pe tine însuţi până la măsura în care celălalt te aruncă la pământ ca pe o oaie şi îţi taie capul! Lasă-l s-o facă! Dacă Dumnezeu vrea să te scape, te va scăpa. Tu să nu i te împotriveşti în cuvânt. Nu trebuie să treci peste celălalt. Te ocărăște? Te lovește? Te exploatează? Lasă-l s-o facă! Orice spune este valabil. Tu însă să crezi că el este mai bun decât tine.

Şi silește-te să nu rănești conștiinţa cuiva fără de socotinţă.

Dar să fii atent la un lucru! În timp ce vei deveni oaie gata de junghiere înaintea răutăţii celuilalt, în faţa bolii, a neghiobiei, a urii, a antipatiei, în timp ce vei ajunge o lepădătură din cauza egoismului său, în timp ce îl vei lăsa pe celălalt să-ţi facă tot ce vrea, tu să fii atent să nu-l sminteşti! Aţi văzut? Cuviosul Teognost nu spune ca celălalt să nu mă smintească pe mine, ci spune: Cu

cât mă sminteşti, cu atât eu să cad și să devin jucăria ta și să fiu atent să nu te smintesc, să nu-ţi rănesc conștiința câtuși de puţin, mai ales când nu există motive. De exemplu, îmi spui că sunt un mincinos. Eu însă nu am minţit şi, de aceea, sunt atins şi îţi răspund: „Am spus eu minciuni?“ Această atitudine a mea este lipsită de raţiune, nu are nicio noimă, nu are nicio consistenţă, nu era nicio nevoie să spun aceasta. La ce bun să ți-o spun? De vreme ce mi-ai spus că am minţit, înseamnă că așa stau lucrurile.

Expresia *fără de socotinţă* are înţelesul că poţi să te împotriveşti doar dacă ţi s-a încredinţat o responsabilitate. De exemplu, sunt stareţ şi cineva te lovește. Eu pot să-l împiedic, dar tu nu poţi, pentru că nu ai niciun motiv. Eu sunt părintele, tu trebuie să ajungi la măsura să fii victima celuilalt, să facă ce vrea cu tine. În plus, eşti dator să nu-l pui în dificultate pe celălalt, să nu i-o iei înainte, nici observaţii să nu-i faci, nici să nu îl acuzi de ceva. De ce?

Fără sfinţenie, să nu cutezi a te atinge de cele sfinte, ca să nu fii nimicit, aprinzându-te ca iarba de focul dumnezeiesc sau topindu-te ca ceara (cf. Ps. 57, 8-9).

Pentru că, având această atitudine, pășești pe calea sfinţeniei. Dar dacă nu poţi să te junghii sau dacă îl împiedici pe celălalt sau îl duci în ispită prin cuvintele tale şi prin purtarea ta, atunci să nu te apropii de Sfintele Taine!

De exemplu, când vorbim despre cineva care nu este de faţă sau când dăm un exemplu rău, nu ne putem

apropia de cele sfinte. De exemplu, beau vin, deși nu trebuie să beau, iar fratele meu mă vede și îmi spune: „De ce bei vin?" Eu, în loc să-i răspund: „Frate, am greșit!", îi zic: „De ce? E chiar atât de grav?". Prin această atitudine devin un diavol pentru fratele meu, întrucât, prin cuvintele mele, dezvălui că nu le cinstesc pe cele cuvioase și pe cele sfinte. Câte lucruri asemănătoare nu facem ca să ne afirmăm pe noi înşine! În astfel de situaţii, să nu te apropii de cele sfinte! Și chiar dacă ai primit binecuvântare să te împărtăşeşti, binecuvântarea nu are putere.

Fără sfinţenie. Prin această expresie Cuviosul Teognost nu vrea să spună că pot liturghisi sau pot să mă împărtășesc doar când ajung sfânt. Dar tocmai pentru că nu sunt sfânt, mă împărtăşesc. Prin urmare, înţelesul este că eu trebuie să rămân neinfluenţat de celălalt şi, în același timp, să nu-l influenţez deloc. Dacă însă liturghisesc sau mă împărtăşesc și totuși îl smintesc pe fratele meu și nu trăiesc duhul curăţiei și al junghierii mele, trebuie să știu că Liturghia sau Dumnezeiasca Împărtășanie îmi vor face rău, vor deveni un foc care mă va mistui. Vei fi nimicit, *topindu-te ca ceara*, spune Psalmistul (*cf.* Ps. 57, 8). Într-adevăr, oamenii care păcătuiesc şi se împărtăşesc, cu atât mai mult cei care liturghisesc, se topesc, încet-încet, sufletește şi trupește.

De vei săvârși cum trebuie slujba sfântă, dumnezeiască, cinstită și înfricoșătoare, fără să te mustre conștiința pentru nimic, atunci poţi să nădăjduiești mântuirea din aceasta. Pentru că de aici îţi vine folosul, mai presus de orice lucrare și contemplaţie. [71]

Dar dacă atunci când liturghiseşti sau când te apropii de Sfânta Împărtăşanie conştiinţa nu mărturiseşte împotriva ta nimic din relele mici sau mari, atunci poţi să nădăjduiești în mântuirea ta. Dar să ştii că cel mai mare folos provine din această lucrare şi contemplaţie, adică din Dumnezeiasca Liturghie, din slujba sfântă. Slujba este cea mai mare binefacere a lui Dumnezeu faţă de om. Din slujbă îţi agoniseşti cel mai mare folos. Nicio virtute și nicio formă de sfinţenie nu îţi vor aduce atâta folos cât câștigi aflându-te în biserică.

Şi totuşi, se poate ca noi să pierdem acest folos fie mâncând mult, fie dormind mult. Vă spun de multe ori să vă treziţi cel puţin înainte de a bate la uşa voastră monahul însărcinat cu trezirea, pentru că omul se trezește trupește, dar mintea lui încă nu s-a trezit. Mintea este înceată, are nevoie de cel puţin o oră, ca să nu spunem de două sau trei, pentru a se trezi cu adevărat, mai cu seamă în chestiunile duhovnicești, care sunt mai greu de deslușit, mai greu de înţeles de către minte, pentru că sunt de altă natură. Tristeţea Stareţului este mare când știe că, atunci când paracliserul bate clopotul de trezire, încă mai există unii care dorm. Aceștia au hotărât să nu-L ia în seamă pe Dumnezeu.

Dar dacă nu te-ai trezit cel puţin cu o oră înainte de începerea slujbei, dacă nu te-ai rugat la chilie, dacă nu ţi-ai făcut metaniile şi obligaţiile tale de dimineaţă, atunci nu poate fi vorba să faci ceva la biserică, ci vei fi şubred şi moleșit. Vezi că cel mai mare folos vine din slujba de la biserică, și nu din cele cărora le dai tu întâietate ca să-ţi îndreptăţeşti sinele!

În plus, trebuie să ne rânduim viaţa în aşa fel, încât la biserică să fim odihniţi, tihniţi şi liberi. Felul în care şedem în timpul slujbelor joacă un mare rol, întrucât sufletul prinde aceeaşi formă cu trupul. Sufletul nu este independent şi neinfluenţat de trup, după cum nici trupul nu este așa faţă de suflet. Când trupul lenevește, lenevește şi sufletul. Când în biserică şezi aproape întins, ce-o să câştigi? Mai ales când, pe neașteptate, trupul ţi se moleșește, ce poţi să câştigi? Cu excepţia faptului că ești bolnav și boala ta cere o astfel de şedere.

Iar de nu vei face așa, vei vedea tu însuţi. Mai bine este, fără îndoială, să te îndepărtezi de înălţimea preoţiei prin recunoașterea slăbiciunii tale, decât să te ţii în mod nedesăvârșit și cu necurăţie de ea și, părând multora că ești la înălţime, să zaci ca un stârv vrednic de plâns din cauza nevredniciei.

Dacă nu înţelegi că ceea ce te va duce în Cer este Liturghia, slujba în general, și că trebuie să săvârșești Liturghia în mod corespunzător și fără mustrări de conștiinţă, *vei vedea tu însuţi*, te vei convinge singur: le vei pierde pe toate! Ești liber să faci ce vrei! La biserică, însă, vei găsi totul! La biserică te rogi, asculţi şi adaugi şi Rugăciunea lui Iisus atunci când ea te slujeşte, când ea te ajută să înţelegi ideile celor citite și săvârșite. Dacă nu îţi înlesneşte această înţelegere, atunci nu ești îndreptăţit să faci în biserică Rugăciunea lui Iisus în timpul slujbelor.

E altceva dacă se află în biserică un străin care nu înţelege limba greacă. El poate să spună rugăciunea în acel răstimp, dar aceasta numai la început, până

va învăţa limba. Pentru că limba Bisericii noastre este greaca comună, cea mai simplă, și cine se familiarizează cu ea o poate înţelege. Cine nu urmăreşte slujba şi nu se familiarizează cu ea nu va putea înţelege niciodată nimic din cele ale Bisericii.

Dacă însă nu participi cu sfinţenie şi curăţie la slujbă, atunci, dacă ești preot, e mai bine să te oprești de la cele preoţești, să recunoşti că ești bolnav duhovnicește. Îţi este de folos să părăsești înălţimea preoţiei dacă liturghisești *în mod nedesăvârșit şi cu necurăţie. În mod nedesăvârşit* înseamnă că nu fac ceva în mod desăvârșit şi cu priveghere, cu adâncire și cu o deplină participare. *Cu necurăţie* înseamnă fără puritate. Dar numai cu inima neîntinată pot să merg la Dumnezeu. Mai ales când alţii mă consideră a fi cineva mare și important pentru că sunt slujitor al Celui Preaînalt sau monah, trebuie să fiu un înger.

Toţi oamenii ne laudă. Dintre vizitatorii care vin la mănăstirea noastră nu s-a găsit unul care să nu spună: „Sunteţi niște îngeri! Sunteţi niște sfinţi în biserică!" Îşi dau seama de asta. Am avut ieri doi vizitatori care mi-au spus ce impresie le-a făcut privegherea Întâmpinării Domnului, deși erau obosiţi şi nu au apucat să se odihnească, unul dintre ei fiind operat recent. Nu știu dacă vreunul dintre noi a trăit atât de intens privegherea ca acești doi oameni. Apoi am avut o discuţie de o oră și jumătate. A fost o discuţie foarte frumoasă şi am văzut că oamenii simt măreţia monahului și a preotului, pentru că și monahul este un slujitor.

Dar dacă nu suntem atenţi, zice Cuviosul, vom ajunge cândva *un stârv vrednic de plâns.* Din cauza

nevredniciei noastre, vom ajunge vrednici de plâns. Cuviosul continuă, referindu-se la înălţimea slujbei:

Slujba cinstitei preoţii şi puterea ei de împăcare şi de înduplecare a Dumnezeirii întrec atât de mult orice psalmodie şi rugăciune, cât soarele stelele. Fiindcă Îl jertfim pe Însuşi Cel Unul-Născut şi-L punem înainte şi-L aducem spre mângâiere [...] *pe Cel înjunghiat în dar pentru păcătoşi, din iubire de oameni. Ne rugăm nu numai pentru iertarea păcatelor, ci şi pentru toate cele de folos, dacă conştiinţa nu este întinată.* [72]

Împăcarea cu Dumnezeu şi rugăciunea adresată Lui prin dumnezeiasca slujbă sunt tot atât de înalte faţă de toate celelalte forme de rugăciune ca soarele faţă de stele. Care sunt celelalte forme? Psalmodia şi rugăciunea. La Sfânta Liturghie mă întâlnesc cu Dumnezeu şi mă unesc cu El, pe când fiecare psalmodie şi rugăciune, chiar şi rugăciunea minţii, sunt stele căzătoare. Tot ce vine în legătură cu Liturghia devine un soare strălucitor. Pentru că Liturghia nu este rugăciunea pe care o fac eu, este Însuşi Hristos. El este mângâierea, împăcarea, podul dintre existenţa noastră şi Dumnezeu. El, fără să ne ceară nimic, ne-a mântuit din iubire de oameni. La Liturghie nu iartă doar păcatele noastre, ci ne împlineşte şi cererile, dacă sunt spre folosul nostru şi dacă avem conştiinţa curată, şi, de asemenea, îi binecuvântează pe toţi pe care îi pomenim.

Trupul unit cu Dumnezeirea arde ca un jar toată materia fărădelegilor şi luminează inimile celor care se apropie

cu credință. De asemenea, și dumnezeiescul și cinstitul Sânge spală și curăță, mai mult decât orice isop, toată pata și întinăciunea celor care îndrăznesc să se apropie de cele sfinte cu cât mai multă curăție pot, dacă s-ar fi întâmplat să mai rămână ceva.

Trupul unit cu Dumnezeirea este Sfânta Pâine, Trupul lui Hristos. Această Pâine, dacă din întâmplare avem unele fărădelegi, adică unele păcate pe care nu le știm și de care nu ne-am dat seama, ni le arde ca un jar și luminează inimile noastre atunci când ne apropiem cu credință de Sfintele Daruri.

Sângele lui Hristos spală și curăță, mai mult decât orice fel de isop, toate petele și întinăciunile noastre. „Stropi-mă-vei cu isop, și mă voi curăți", zice David (Ps. 50, 8). Curățirea evreilor se săvârșea pentru sfințirea sufletului și a trupului. În Biserica noastră există diferite feluri prin care ne curățim de păcate: Maslul, milostenia, iertarea pe care i-o dăm celuilalt: „Și ne lasă nouă datoriile noastre, precum și noi lăsăm datornicilor noștri." Iertarea pe care o dăm celuilalt este propria noastră iertare. Dar cea mai mare curățire a păcatelor noastre se face la Liturghie. Liturghia curăță păcatele noastre mai bine și decât rugăciunea pe care o facem la chilie sau decât orice altceva. Dacă îndrăznim să intrăm cu neprihănire la jertfelnic sau să participăm la Liturghie, atunci, dacă avem vreun păcat, ne va fi iertat.

[...] *Așadar, de câtă curăție și sfințenie are nevoie preotul ca să atingă dumnezeiescul Trup, și de câtă îndrăzneală,*

ca să fie mijlocitor între Dumnezeu și oameni și să primească împrejurul său ca împreună-rugători pe Preacurata și de-Dumnezeu-Născătoarea și pe toate puterile cerești ale îngerilor și pe toți sfinții cei din veac? [73]

Câtă curăție şi sfinţenie, spune Cuviosul, trebuie să aibă preotul care se atinge de Trupul lui Hristos! Dar oare nu ne împărtăşim cu toţii de Trupul lui Hristos? De asemenea, de câtă îndrăzneală are nevoie! Trebuie să-I poată spune lui Dumnezeu: „Dumnezeul meu, spune-mi dacă am vreun păcat, dacă am făcut ceva!", iar Hristos să nu-i găsească nimic. Într-un anume fel, preotul trebuie să-I „închidă gura" lui Hristos, să nu-i poată reproșa nimic. Cu o astfel de sfinţenie şi de îndrăzneală să cuteze să devină mijlocitor între Dumnezeu şi oameni, avându-i ca împreună-rugători pe Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, pe toate puterile cerești şi pe toţi sfinţii.

Însemnează [...] *că de aceea stau Sfintele Daruri descoperite pe Sfânta Masă după rostirea Simbolului credinței, urmând a fi sfințite, ca și cum s-ar ruga în oarecare fel pentru cei ce le aduc și ar striga cu graiuri negrăite către Cel ce locuiește în ceruri. Pentru că Acela, privindu-le, nu trece cu vederea și, văzând, nu-Și întoarce privirea, amintindu-Și de deșertarea* [Fiului] *cea de bunăvoie pentru păcătoși.* [74]

În capul anterior şi în cel de faţă, Cuviosul Teognost ne dă toate mărturiile ca să ne arate caracterul neîntrecut al slujbei bisericești și, mai ales, al Dumnezeieștii Liturghii,

în timpul căreia, de cele mai multe ori, noi dormim, duhovnicește cel puțin. Mai înainte ne-a spus că tu, când ești în biserică, nu ești singur. Acolo unde stai, îi ții în mâna ta pe toți îngerii și pe toți sfinții. Acum continuă, dându-ne o altă mărturie despre marea importanță a Liturghiei. După *Crez*, luăm acoperământul de pe Cinstitele Daruri, zice Cuviosul, pentru că vine deja momentul arătării faptului că nu numai îngerii și arhanghelii, nu numai sfinții, ci Însuși Hristos este aici de față, înaintea noastră. În realitate, Liturghia începe după Intrarea cea mare.

Adeseori, deși Maica Domnului este una singură, noi mergem la anumite icoane, de exemplu la *Grabnic-ascultătoarea* sau la *Portaitissa*, și cântăm *Paraclisul*, pentru că această icoană a făcut minuni în viața noastră. La fel se întâmplă și cu Liturghia. Într-un anume fel, ne limităm experiența, zicând: „Iată, aici, în Cinstitele Daruri care sunt în fața noastră este Însuși Hristos. El Se roagă pentru noi, care ne aflăm în biserică, și strigă *cu graiuri negrăite către Cel ce locuiește în ceruri*, către Tatăl ceresc. Prin toate acestea Cuviosul Teognost vrea să arate măreția vredniciei Dumnezeieștii Liturghii. Hristos, Care a pătimit pentru om, este aici, nu-l părăsește.

❂ ❂ ❂

Chiar dacă te îngrijești de rugăciunea curată, care unește cu Dumnezeu în mod imaterial mintea imaterială, și ai ajuns să vezi ca într-o oglindă odihna care te așteaptă după sfârșitul vieții de aici, ca unul ce ai primit arvuna Duhului și ai dobândit Împărăția cerurilor înlăuntru, în

toată simţirea și înştiinţarea, să nu primești să fii eliberat de trup fără a-ţi cunoaşte mai dinainte moartea. [75]

În acest ultim cap, Cuviosul se întoarce la iubita sa preocupare: moartea. Să presupunem, spune el, că, prin grija pentru rugăciune, ai ajuns la cea mai curată rugăciune, la cea cu totul pură, iar mintea ta a ajuns imaterială și s-a unit cu Dumnezeu. Dar, chiar dacă ai ajuns să vezi ca într-o oglindă starea care te așteaptă după sfârșitul vieţii tale de aici, adică dacă Dumnezeu te-a învrednicit să-ţi arate și cum vei muri, și unde vei merge, și împreună cu ce sfinţi vei sta după moarte – întrucât ai primit deja arvuna Duhului şi ai dobândit înlăuntrul tău Împărăţia cerurilor, întru toată simţirea și înştiinţarea –, să nu accepţi să mori fără să primeşti cunoașterea mai dinainte a sorocului morţii tale. Lucrul acesta îl vedem la toţi sfinţii și la mulţi oameni. Sinele lor devine atât de amestecat cu moartea, încât sunt gata să moară în fiecare zi.

Dar roagă-te cu putere pentru aceasta și fii cu bună nădejde că o vei dobândi când se va apropia sfârșitul, dacă îţi este de folos.

Să nu te rogi în mod simplu, ci cu intensitate, pentru ca Dumnezeu să-ţi descopere ceasul morţii tale, şi să crezi că Dumnezeu va face aceasta dacă este spre folosul tău. De ce spune *dacă îţi este de folos*? Pentru că, atunci când Dumnezeu ne descoperă momentul în care vom muri, suntem în primejdie să neglijăm lupta pentru sfinţirea noastră, zicând că încă mai avem timp.

Pregătește-te pentru ieșire neîncetat, lepădând toată frica, pentru ca, străbătând văzduhul și scăpând de duhurile răutății, să ajungi cu îndrăznire și fără să te înspăimânți înlăuntrul bolților cerești, fiind rânduit împreună cu cetele îngerești și adăugându-te aleșilor și drepților celor din veac și văzând Dumnezeirea, pe cât este cu putință.

În fiecare zi și în fiecare ceas să te pregătești pentru moarte, dar nu cu frică! Dacă te temi și-ți este frică înseamnă că nu ești curat. Să te pregătești cu curaj și cu nădejde, cu siguranță și cu bucurie. Iar această încredințare și bucurie, această pace și siguranță să le ai și în acel ceas al morții când vei străbate văzduhul, și în acest fel vei scăpa de demoni și te vei înălța la Cer, și vei fi rânduit împreună cu cetele îngerești, și te vei adăuga aleșilor celor din veac, și-L vei vedea pe Dumnezeu, după măsura ta de cuprindere. Mare bucurie se face în Cer când se adaugă un nou sfânt, cum au fost Sfântul Nectarie, Sfântul Nicodim Aghioritul, Sfântul Sava din Kalimnos, Sfântul Arsenie Capadocianul și oricare alt sfânt. Sfinții ne așteaptă. Când ne vom alătura și noi lor?

Iar dacă nu, să cunoști cel puțin bunătățile Dumnezeirii și pe Cuvântul lui Dumnezeu, Care, răspândind raze, le luminează pe cele mai presus de ceruri, fiind slujit, împreună cu Trupul Său neprihănit, cu o singură închinare, împreună cu Tatăl și cu Duhul, de către toată oastea cerească și de către toți sfinții.

Faptul că prin moarte vom fi rânduiţi cu îngerii şi cu sfinţii și că Îl vom vedea pe Dumnezeu nu ţine de propria noastră experienţă, ci de credinţa noastră în adevărul lucrurilor. De aceea, în această frază, conjuncţia „dacă" are valoare potenţială. De exemplu, spun că cineva a ajuns sfânt. L-am văzut eu însumi? Sau îl văd acolo Sus? Nu. Cred că a ajuns sfânt din viaţa lui și din unele semne pe care le văd. Nu am o experienţă a mea personală. Același lucru se întâmplă și cu toate cele pe care Cuviosul ni le-a spus despre cealaltă viaţă. Pentru că noi nu am mers în Cer, nu ştim cum este acolo, nu avem o trăire personală.

De aceea, spune Cuviosul, chiar dacă aceste stări ţi se par mari, tu să nădăjduiești în ele, şi te vei desfăta, cu siguranţă, de bunătăţile lui Dumnezeu. Și nu numai că vei câștiga bunătăţile lui Dumnezeu, dar Îl vei și vedea pe Cuvântul lui Dumnezeu, Care le va umple cu lumina Lui pe cele mai presus de ceruri. Așa cum soarele ne scaldă în lumină, la fel și toate razele care ies din Hristos le vor lumina pe cele mai presus de ceruri, și toate vor fi străvezii. Atunci Îl vom vedea pe Hristos cu trupul Lui, fiind slujit, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, de toată oastea cerească și de toţi sfinţii. O, dacă am ajunge odată la clipa aceea!

Este acesta scopul sfântului și marelui Post, sau nu este? Dacă vrem, putem să avem o astfel de participare la Învierea lui Hristos, dar trebuie să înţelegem că nu aparţinem lumii acesteia, că nu aparţinem oamenilor, că nu ne aparţinem nouă înşine, ci aparţinem Cerului.

Aceasta să fie desfătarea minţii noastre
și a inimii noastre!
Amin!

CUPRINS